

La Roca de Xeix [núm. 30]

L'obra arquitectònica de Bonaventura Bassegoda i Amigó a la vila del Masnou

**Miquel Rico
Marta Roig**

VI BECA DE RECERCA LOCAL
DEL MASNOU
NOVEMBRE DE 2016

L'obra arquitectònica de Bonaventura Bassegoda i Amigó a la vila del Masnou

Miquel Rico - Marta Roig

VI BECA DE RECERCA LOCAL DEL MASNOU
NOVEMBRE DE 2016

Edita:

Ajuntament del Masnou. Arxiu Històric Municipal

Carrer de Sant Francesc d'Assís, 28 - 08320 El Masnou

93 557 18 29

arxiu@elmasnou.cat

www.elmasnou.cat/arxiu

Direcció: Cristina Espuga Condal

Coordinació: Carles Pino Andújar

Autoria: Miquel Rico i Vázquez - Marta Roig i Leronés

Correcció de textos: Planet Lingua, SL

Disseny i maquetació: Josep Puig

Producció: Ramon Ruiz Bruy

Dipòsit legal: B 24184-2016

© Ajuntament del Masnou

Imatge de la coberta: Escola Ocata. Autor: Josep Puig

Imatges actuals dels edificis: Josep Puig

NOTA: Cap part d'aquesta publicació no pot ser reproduïda, emmagatzemada ni tramesa per cap mitjà electrònic, químic, mecànic o òptic de gravació o fotocòpia sense l'autorització prèvia dels autors i dels que han cedit les imatges.

Es pot sol·licitar la publicació adreçant-se a l'Arxiu Històric Municipal del Masnou.

Ja tenim una nova edició resultat de la VI Beca de Recerca Local, aquest any centrada en l'obra de Bonaventura Bassegoda i Amigó. Les aportacions de Marta Roig i Miquel Rico contribueixen a omplir un buit molt important pel que fa a la nostra història local i el nostre patrimoni arquitectònic. El número anterior de *La Roca de Xeix* va ser l'*Atlas electoral del Masnou*, elaborat per la historiadora Rosa Toran, un compendi de la història política dels segles XIX i XX. Enguany, la convocatòria que s'editarà l'any que ve, es dedicarà al masnoví Lluís Millet i Pagès, en el marc del 150è aniversari del seu naixement.

L'obra que presentem de Marta Roig i Miquel Rico ja té un precedent en les publicacions de *La Roca de Xeix*. Els autors van ser, també, els guanyadors de la III Beca de Recerca Local, que va donar com a resultat la publicació d'*El cementiri, un museu a l'aire lliure*, que ja recollia l'obra funerària de Bonaventura Bassegoda i Amigó. La publicació del llibre sobre el cementiri del Masnou va ser una fita important, ja que també ha servit per a la difusió de l'espai com un dels elements emblemàtics del nostre poble. Ara, gràcies al treball de recerca dels autors d'aquest treball, el Masnou ja disposa d'una publicació extensa sobre l'obra de l'arquitecte Bonaventura Bassegoda i Amigó, de gran impacte al nostre municipi. Arquitecte que desenvolupà la seva activitat al Masnou en la primera meitat del segle XX i exercí també com a arquitecte municipal, era membre d'una nissaga d'arquitectes, de família de mestres d'obres i paletes i estava vinculat a la burgesia barcelonina i molt lligat a la personalitat de Pere Grau Maristany i Oliver.

L'impacte de l'obra de Bassegoda i Amigó al Masnou és molt important, no només per la seva empremta al cementiri del Masnou, sinó també per edificis tan emblemàtics com el Casino o l'actual Escola Ocata. Gaudim, doncs, d'aquesta nova publicació que ens permet conèixer millor el nostre patrimoni local i agraiem la tasca de recerca de Marta Roig i Miquel Rico en aquesta publicació i en les altres aportacions que han fet al coneixement del patrimoni col·lectiu del Masnou.

Jaume Oliveras

Alcalde del Masnou

Teniu a les vostres mans la publicació de la VI Beca de recerca local del Masnou dedicada a l'obra arquitectònica de Bonaventura Bassegoda i Amigó a la vila del Masnou. Una Beca que es convoca des de l'any 2000 a projectes inèdits de recerca sobre la vila del Masnou en el camp de les ciències socials i humanes i prioritàriament en l'àmbit de la història, el patrimoni cultural, artístic i musical del Masnou. Enguany, la VII, es proposa que la investigació versis sobre Lluís Millet i Pagès, el seu llegat i el cant coral, coincidint l'any 2017 amb el 150è aniversari del naixement del compositor masnoví.

L'objectiu d'aquesta convocatòria és fomentar la investigació sobre el Masnou i la posterior difusió. La publicació a *La Roca de Xeix* és el fruit d'aquest treball de recerca i dona contingut a la memòria històrica del municipi, que és la base de la nostra identitat, la nostra cultura i el nostre origen com a poble.

Les anteriors beques guanyadores han estat:

I - *La transformació del paisatge del Masnou (1849-1945)*, d'Isabel Giménez;

II - *Quan els immigrants venien del nord. L'allau francesa a la comarca del Maresme als segles XVI i XVII*, d'Alexandra Capdevila;

III - *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure (segles XVIII-XXI)*, de Marta Roig i Miquel Rico;

IV - *Passat, present i futur de l'ornitologia a la població del Masnou. Les poblacions d'aus i la seva relació amb el medi ambient del municipi*, d'Antoni Marí, Xavier Castañer i Jordi Ribas;

V - *Atlas electoral: els consistoris dels governs municipals al Masnou 1812-1979*, de Rosa Toran.

No vull deixar de fer menció especial a la tasca dels tècnics de patrimoni, l'Arxiu, els membres del Consell de Patrimoni i al jurat, sense ells aquesta publicació no hauria estat possible.

Gaudiu de la lectura d'aquest tast de la nostra història.

Neus Tallada

Regidora de Cultura

ÍNDEX

Consideracions prèvies	9
1. Bonaventura Bassegoda i Amigó. Biografia i vincles masnovins de l'arquitecte	11
2. Arquitectura singular	17
2.1. Casino del Masnou	19
2.2. Escoles municipals	30
2.3. Capella dels Dolors	36
2.4. Asil i hospital de la Casa Benèfica	41
2.5. Escorxador municipal	49
2.6. Pavelló d'exposició floral de Josep Gasol	54
2.7. Biblioteca de la Caixa de Pensions	55
3. Arquitectura domèstica	59
3.1. Casa d'Antoni Suñol i Pla	61
3.2. Casa de Pere Maristany i Pagès	64
3.3. Casa de Miquel Amat i Lluch	66
3.4. Casa de Josepa Rius	68
3.5. Cases de Pere Puntí Rosés	70
3.6. Casa de Carmelita Maristany i Feu	73
3.7. Casa de Bonaventura Fontanills i Rosés	75
3.8. Projecte de casa per a Francesc Vilarrosal i Font	78
3.9. Casa d'Esteve Rosés i Millet	80
3.10. Tanca del jardí de Jaume Pagès i Pagès	82
3.11. Casa de Pere Antoni Millet i Villà	84
3.12. Casa de Gabriel Plá i Sanjuan	87
3.13. Casa i tanca de jardí de Bonaventura Bassegoda i Amigó	89
3.14. Casa de Joan Ràfols i Mata	92
3.15. Casa de Rosa Maristany i Pagès	94
3.16. Casa de Pere Grau Maristany i Oliver	96
3.17. Casa de Pau Valdeneu i Estapé	98
3.18. Casa de Gabriel Sanjuan i Hombravella	100
3.19. Casa de Francesc Vilà i Truch	102
3.20. Finca de Pere Grau Maristany i Oliver	103
3.21. Casa i jardí de Pere Sensat i Millet	108
3.22. Projecte de casa de Joan Matalí i Rossell	111
3.23. Reforma de la casa de Ricard Pagès i Bertran	112
3.24. Casa de Salvador Maristany i Sensat	114
3.25. Casa de Joan Bertran i Millet - Ca l'Índia	116
3.26. Cases per Enric Ribas i Ribas	119
3.27. Tanca de jardí de Rosa Sensat i Millet	122
3.28. Casa de Jacint Gratacós i Rosa	123
3.29. Casa de Lluís Barrera i Xammar	124
3.30. Pisos de Gabriel Plá i Sanjuan	126
3.31. Casa de Joan Rosell i Ramèntol	128
3.32. Casa de Florentina Maristany i Millet	130
3.33. Casa de Ramon Vila i Casellas	132
3.34. Casa de Daniel Bachiller Herráiz	134

3.35. Casa per a Tomàs Vives i Jansana	136
3.36. Casa de Pere Peluchon i Rousseau	138
3.37. Casa de Josep Mora i Matalonga	139
3.38. Casa per a Tomàs Vives i Jansana	140
4. Arquitectura funerària	143
4.1. Panteó de Pere Grau Maristany i Oliver	145
4.2. Panteó de Gerard Sensat i Maristany	148
4.3. Panteó de Domènec Sitjàs i Rosa Fontanills	150
4.4. Panteó de Bonaventura Fontanills i Rosés	152
4.5. Panteó d'Amadeu Maristany i Oliver	154
4.6. Panteó de Francesc Isern i Hombravella	156
4.7. Panteó de Salvador Maristany i Sensat	157
4.8. Panteó de Rosa Pagès i Jaume Sensat	159
4.9. Panteó de Josep Gibernau i Maristany	162
5. Conclusions	165
6. Bibliografia	167
7. Recull gràfic	169
8. Plànol de la ruta Bassegoda	188

CONSIDERACIONS PRÈVIES

L'èxit de la naviliera masnovina arran de l'obertura del mercat català amb Amèrica va comportar un gran auge econòmic al municipi entre finals del segle XVIII i mitjan segle XIX. La inclusió del vapor a la navegació, però, va frenar aquest creixement i va fer entrar la marina local en un procés de decadència. Aquest esdeveniment va provocar que molts masnovins haguessin de trencar amb aquesta activitat tan vinculada a la vila i orientessin les seves professions cap a la consolidació de la indústria i el comerç, fet que va donar pas a l'aparició d'una classe burgesa autòctona. Aquests nous rics, molts dels quals es van instal·lar a la capital catalana, volien fer visible la seva nova posició, per la qual cosa encarregaven la construcció de luxosos habitatges, així com panteons i també d'altres edificis singulars que ennobliren la població. En molts d'aquests casos, els promotors tenien la voluntat d'immortalitzar el seu nom en el desenvolupament del municipi, i en ocasions, amb la intenció de fer pública la seva filantropia.

Per dur a terme aquests ambiciosos projectes, la burgesia masnovina va comptar amb alguns dels més excel·lents arquitectes, escultors, decoradors, ebenistes i pintors que estaven treballant a la Barcelona modernista. Entre els arquitectes de més renom cal destacar Enric Fatjó i Torras, Maurici Augé i Robert, Jaume Gustà i Bondia, Gaietà Buigas i Monravà, Joan Maymó i Cabanellas, Juli Garcia i Fossas i Manel Raspall i Mayol. A banda d'aquests, també van treballar a la vila els germans Joaquim i Bonaventura Bassegoda i Amigó, tot i que va ser aquest últim qui es va convertir en l'arquitecte predilecte de la burgesia masnovina, que a més de ser escollit arquitecte municipal, va ser l'autor de nombroses i notòries edificacions que formen part del patrimoni local.

Amb aquest projecte de recerca, que s'inicia amb la concessió de la VI Beca de Recerca Local de l'Ajuntament del Masnou el 28 de gener del 2014, els autors pretenen donar a conèixer l'ampli llegat artístic que va deixar en el municipi l'arquitecte Bonaventura Bassegoda i Amigó. L'estudi dóna continuïtat a la recerca començada pels autors amb *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure. Segles XVIII-XXI*, amb la qual van obtenir la III Beca de Recerca Local. Durant el procés d'execució d'aquest estudi, on van quedar recollides les obres funeràries de l'arquitecte, va ser descoberta l'autoria de nombroses edificacions del municipi, moltes de les quals havien estat dissenyades pel mateix Bassegoda i Amigó. A partir d'això, els autors es van proposar dur a terme un nou estudi que recollís la

seva obra local completa i permetés treure a la llum el seu llegat arquitectònic.

En aquesta publicació s'assoleixen els objectius marcats al començament del projecte. D'aquests, el més important és l'elaboració d'un catàleg complet format per diferents fitxes que inclouen la història i la descripció de cadascun dels elements que va crear l'arquitecte, amb una cronologia oscil·lant entre 1901 i 1934. A banda de la classificació segons la seva funció, s'ha intentat identificar els col·laboradors i les empreses productores de materials amb les quals va treballar. Un altre dels punts plantejats amb el present estudi és la recuperació per mitjà de plànols i fotografies d'alguns edificis desapareguts o modificats, així com la seva descripció i la seva història. Tanmateix, han estat recollits alguns projectes que mai no es van arribar a fer.

La intenció d'aquest estudi és sens dubte la creació d'una futura Ruta Bassegoda que permeti la difusió d'una part del llegat patrimonial arquitectònic i històric del municipi, principalment modernista, equiparable al d'altres poblacions del Principat, així com la seva conservació. És per aquest motiu que esdevé una eina imprescindible perquè alguns edificis siguin reconeguts com a llocs d'interès històric i cultural local, i per tant, s'exerceixi cert control sobre el seu estat. Un bon exemple és el cementiri municipal, que ha esdevingut un referent en l'àmbit català a partir de la publicació de *La Roca de Xeix* i les visites guiades al recinte.

Per a l'elaboració d'aquesta recerca, s'ha utilitzat una metodologia fonamentada en la investigació de fonts documentals escrites, locals i provincials. També ha tingut un paper destacat el suport gràfic que ofereixen els diferents plànols, projectes i fotografies que es conserven a l'Arxiu Històric Municipal del Masnou, a l'Arxiu Històric del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya, a la Casa Benèfica del Masnou i al Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques. Les fonts orals han estat molt presents, necessàries en diverses ocasions per a l'elaboració d'alguns aspectes del treball, sobretot la part referent a certes biografies.

Una part important de la investigació ha estat feta directament amb la visualització i observació directa de les construccions, a l'interior d'algunes de les quals fins i tot s'ha pogut accedir. A partir d'aquí s'han elaborat fitxes descriptives i individualitzades de cada element amb les fotografies corresponents.

Entre les fonts escrites consultades, les més importants han estat els expedients d'obres particu-

lars de l'Arxiu Històric Municipal del Masnou, una font essencial per donar a conèixer l'autoria i la cronologia dels elements. A banda d'aquests expedients, també han estat consultades les actes del ple de l'Ajuntament del Masnou i els fons Bassegoda, Casino i Casa Benèfica, tots de l'Arxiu Històric Municipal del Masnou.

L'estudi presenta dues parts ben diferenciades, a la primera de les quals es mostra una biografia de Bonaventura Bassegoda i Amigó elaborada a partir de la publicada per Francesc Fontbona i de Vallescar, en la qual han estat inclosos nous apunts, sobretot referents a la seva relació amb la vila del Masnou. A continuació, un segon bloc dividit en tres parts corresponents als elements dissenyats per l'arquitecte, agrupats segons la seva tipologia. El primer cos està format per les diferents architectures singulars que va construir, com el Casino, les Escoles Municipals, la capella del cementiri, l'asil i l'hospital de la Casa Benèfica i un pavelló d'exposició floral, mentre que el segon, és format per les obres domèstiques, el més extens del conjunt. Per últim, el darrer capítol recull els panteons que va dissenyar al cementiri municipal, on s'inclouen noves dades que s'han pogut descobrir posteriorment a la publicació del 2008. Cadascun d'aquests apartats conté les fitxes respectives ordenades segons la cronologia dels dissenys.

Per concloure aquesta introducció, només resta agrair la col·laboració de tots aquells que, de

forma desinteressada, han participat en l'elaboració d'aquest estudi. En primer lloc, a Cristina Espuga, directora de l'Arxiu Històric Municipal del Masnou i del Museu Municipal de Nàutica del Masnou, i als arxivers Núria Corbera i Carles Pino. També cal destacar la participació de M. Antònia Casanovas i Giménez, del Museu de Ceràmica de Barcelona; Jaume Coll Conesa, del Museu Nacional de Ceràmica (València); Antoni Coll de la Parra, de la Casa Benèfica del Masnou; Vicent Estall i Poles, del Museu Taulell Manolo Safont, d'Onda (València); Teresa González Borrajo, del Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques; Roser Vilardell, del Museu d'Espugues de Llobregat; Antoni Vila i Delclòs, del Corpus Vitrearum Catalunya; i Montse Viu, de l'Arxiu Històric del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya. També cal remarcar l'amabilitat i les informacions donades per totes aquelles persones que ens han ajudat a compilar la documentació necessària per completar els nostres coneixements: Núria Bachiller i Puig, Maria Castellà i Gutiérrez, Miquel Garolera i Rius, Pilar Millet i Casals, Rosa Pagès i Arenas, Montse Puig i Rubio, Josep M. Rosell, Pere Rovira i Alemany i Carme Vila. Agraïm al tribunal de la beca la confiança atorgada en aquest treball d'investigació que ens ha permès fer realitat aquest projecte personal. Finalment, volem donar les gràcies als nostres pares i especialment a l'Elna, que ens permeten continuar gaudint de les nostres hores de feina.

1. BONAVENTURA BASSEGODA I AMIGÓ. BIOGRAFIA I VINCLES MASNOVINS DE L'ARQUITECTE

Bonaventura Bassegoda i Amigó va néixer el 16 de maig de 1862 al número 2 del carrer de Sant Pere Més Baix de Barcelona, dins del si d'una nissaga de constructors procedents del municipi d'Espolla (Alt Empordà). Fill del constructor Bonaventura Bassegoda i Mateu i d'Anna Amigó i Ferrer, va cursar estudis de batxillerat al *Colegio Peninsular de San Isidoro* de Barcelona entre els anys 1871 i 1875. En obtenir la titulació el 1876, va continuar la seva formació a la Facultat de Ciències de la Universitat de Barcelona, on va coincidir amb Pere Grau Maristany i Oliver, amb qui inicià una gran amistat duradora que es consolidaria durant les èpoques estivals, en les quals tots dos coincidien a la vila del Masnou i compartien aficions comunes. Segons paraules del mateix Bassegoda: «*en la Universidad nos conocimos, y en las vacaciones, por veranear ambos en la misma playa de Masnou, trabamos allí sincera amistad, como suele acontecer entre adolescentes de catorce años apenas salidos del encierro escolar; [...] nuestros ocios en las horas de siesta para hurtar el cuerpo a los rigores del sol, eran ocupados por la lectura en parajes silenciosos, y devorábamos, dando de mano los de texto, aquellos libros, que nos alejaban momentáneamente de las disciplinas universitarias. Walter Scott, Dumas, Dickens y, más que todos ellos, las fantasías científicas del incomparable Julio Verne*».¹

Superada l'etapa universitària, el 1878 Bonaventura Bassegoda va ingressar en l'Escola Superior d'Arquitectura de Barcelona, on va rebre una formació eclèctica en la qual encara es donava molta importància a la tècnica, la preparació artística i la còpia de dibuixos d'edificis clàssics. En aquests moments, l'escola era dirigida per Elies Rogent i Amat, i com a professors destacaven entre d'altres els arquitectes Leandre Serrallach i Mas, Antoni Rovira i Rabassa, August Font i Carreras, Josep Vilaseca i Casanovas, Josep Artigas i Ramoneda, Adrià Casademunt i Vidal i Francesc de Paula Villar i Lozano. El març de 1886, Bassegoda va obtenir el títol d'arquitecte i va presentar en l'exercici de revàlida un projecte per una biblioteca provincial amb capacitat per 100.000 volums. Amb aquesta titulació, Bassegoda entrava a formar part de l'onzena promoció de l'escola, en la qual també es van graduar els arquitectes Antoni Costa i Guardiola, Enric Fatjó i Torras, Pedro García Faria,

Víctor Beltrí i Roqueta i Francesc de Paula del Villar i Carmona.² Va ser en aquesta època d'estudiant, quan Bassegoda va començar a sovintejar *La rebotica*, nom popular amb què es coneixia el taller d'argenteria de la família Masriera, on eren comunes les trobades culturals i on va entrar en contacte amb diferents intel·lectuals i artistes de la Ciutat Comtal. La seva presència en aquestes reunions l'ajudarien encara més a la seva proliferació com a artista literari. En un article publicat a *La Vanguardia*, el mateix Artur Masriera parlava del jove Bassegoda com un gran poeta: «*ni el arquitecto, ni el arqueólogo, ni el crítico de arte evoca en nosotros recuerdos tan gratos como el poeta ardoroso y juvenil que en 1879 provocaba la hilaridad de los concurrentes á mi Rebotica con sus parodias de Julia é Idili macábrich, que inspiraron á otro vate unos célebres Goigs que se han perdido y eran documento fehaciente de toda una edad dichosa y de una generación literaria, no menos feliz ni candiducha*».³

Obtinguda la titulació, l'arquitecte va començar a col·laborar amb el seu oncle, el mestre d'obres i contractista Pere Bassegoda i Mateu (Espolla, 1817 - Barcelona, 1908), tal com ja ho feia el seu germà Joaquim (Barcelona, 1858 - 1934) des de 1879. Va ser en aquests moments quan també inicià el seu treball com a arquitecte auxiliar del reputat Gaietà Buïgas i Monravà, quan també hi participà Gabriel Borrell i Cardona. En aquests moments, Buïgas estava treballant en l'execució del pont sobre el ferrocarril del passeig del cementiri i en el Pavelló Naval de Construcció de la Secció Marítima per a l'Exposició Universal de Barcelona de 1888. Ràpidament, l'arquitecte Bassegoda va aconseguir fer-se un lloc dins dels cercles polítics i culturals de la ciutat, tal com ho demostra el fet que fos nomenat consultor de la Junta Directiva i secretari de la Comissió de Belles Arts i Literatura de la Lliga de Catalunya, càrrec que ostentà entre l'octubre de 1887 i el setembre de 1888. A més, va ser l'encarregat de llegir un discurs en defensa dels drets dels treballadors de la construcció durant la sessió inaugural del Congrés d'Arquitectes, celebrat al Palau de les Ciències de l'Exposició.

Durant aquests anys de joventut, Bonaventura Bassegoda va desenvolupar en paral·lel una profusa faceta literària, raó per la qual als quinze anys ja

1. BASSEGODA, B. 1927. p. 7-8.

2. CEGARRA, G. 2002. p. 245.

3. *La Vanguardia*. 19/07/1914. p. 11.

havia publicat algunes poesies a la revista *El Escudo de Masnou*. Més endavant, juntament amb el seu germà Ramon-Enric, va col·laborar en la redacció de la *Revista Literaria*, i tots dos fundaren *Il·lustració Catalana*. Altres aportacions de l'arquitecte van ser a *La Vetllada* de Girona, *La Revista* de Manresa, *La Costa de Llevant* d'Arenys de Mar, *Museo* i *L'Avenç* de Barcelona. També va fer nombrosos articles en diversos diaris com *Diario de Barcelona*, *El Correo Catalán*, *La Renixensa*, *Barcelona Atracción* i *La Vanguardia*. A més, durant la dècada de 1880 va participar en diverses convocatòries dels Jocs Florals d'arreu del Principat, motiu pel qual el 1889 va ser nomenat secretari dels celebrats a Barcelona.

Amb gairebé 30 anys, el 23 de març de 1892 l'arquitecte Bassegoda va contraure matrimoni amb la soprano Manuela Elvira Musté i Puig (Barcelona, 1860 - 1941), en una cerimònia oficiada per Mn. Jacint Verdager a la parròquia de la Immaculada Concepció de Barcelona, en la qual actuaren com a padrins l'arquitecte Lluís Domènech i Montaner i el dramaturg Àngel Guimerà i Jorge. Del matrimoni Bassegoda-Musté, naixerien cinc fills: Pere Jordi (Barcelona, 1892 - 1988), Maria Assumpta (Barcelona, 189? - 1897), Bonaventura (Barcelona, 1896 - 1987), Maria (Barcelona, 1898 - 1972) i Enriqueta (Barcelona, 1900 - 1992).

Dos dies després del casament, el 25 de març de 1892, l'arquitecte va participar en els actes de les Bases de Manresa, un dels pocs esdeveniments polítics on va intervenir al llarg de la seva vida, ja que els seus interessos es centraven en l'art i la crítica. Tot i així, va participar en altres actes polítics com les reunions del Consell de la Unió Catalanista, celebrades a Reus el 1893, a Olot el 1895, on exercí de secretari, i a Girona el 1897. També participà en la Lliga Catalanista, en la qual desenvolupà diversos càrrecs: consultor de la Junta Directiva (octubre 1896 - setembre 1897 i octubre 1898 - setembre 1899), sotsprésident de la Comissió de Literatura i Belles Arts (octubre 1896 - setembre 1897 i octubre 1898 - setembre 1899) i vocal de la Comissió de Relacions (octubre 1897 - setembre 1898).⁴

Excepcionalment, Bonaventura Bassegoda va tenir una breu experiència en el camp de la docència, ja que el 1899 va exercir com a professor de Teoria i Història de les Arts Industrials a l'Escola Superior de Arquitectura de Barcelona, on treballava el seu germà Joaquim des de 1891. Va ser el mateix 1899, quan Bonaventura Bassegoda va rebre el primer

encàrrec d'uns dels seus grans mecenes i amics, la família Maristany i Oliver, els quals li demanaren el disseny d'uns pavellons per una casa a la Rambla de Catalunya. Dos anys després, Pere Grau Maristany i Oliver, li encarregaria l'execució del seu panteó familiar al cementiri del Masnou, considerat el primer projecte de l'arquitecte a la vila i, el 1902, l'execució del Segon Misteri de Glòria del Rosari Monumental de Montserrat, en el qual restaria gravat l'escut del Masnou i el cognom Maristany.⁵ Aquest mateix any, faria els primers dissenys per a la transformació de la masia de can Fontanills en la nova seu del Casino.

El desembre de 1902 era cessat en el seu càrrec d'arquitecte municipal del Masnou Gaietà Buigas i Monravà, amb la qual cosa el gener següent el Consistori de la vila acordava proposar Bonaventura Bassegoda com el seu successor.⁶ L'11 de febrer de 1903, durant la celebració d'un ple a l'Ajuntament, es feia lectura de l'escrit següent: «*D. Buenaventura Bassegoda y Amigó, manifestando que acepta con satisfacción el cargo de Arquitecto asesor del Municipio con que éste le ha distinguido, así como el encargo de redactar dos borradores de anteproyectos para un edificio para Escuelas municipales, y siente el decidido propósito de corresponder a la confianza que se le ha dispensado...*».⁷ D'aquesta manera, Bassegoda i Amigó iniciava una pròspera carrera a la vila, ja que poc després de l'assignació del càrrec rebé diferents encàrrecs particulars. Probablement, en l'obtenció de la plaça hi tingué un paper destacat el seu gran amic Pere Grau i el ressò de l'obra que havia fet per a aquest. Tot i així, l'arquitecte ostentà el càrrec fins al 1924, quan va ser rellevat pel seu propi fill Pere Jordi.

A finals de 1903, l'arquitecte presentava els seus honoraris a l'Ajuntament, restant de la següent manera: «*Por una consulta simple: diez pesetas. Por una consulta con dictamen oficial por escrito: cincuenta pesetas. Por un reconocimiento sobre el terreno: diez pesetas. Por una consulta con exámen de documentos: quince pesetas. Por una consulta con reconocimiento sobre el terreno: veinte pesetas. Todos los demás trabajos comprendidos en las tarifas aprobadas por la Real Academia de San Fernando, serán objeto de una rebaja del treinta por ciento...*».⁸ Aprovats aquests per unanimitat, l'arquitecte va continuar treballant en el projecte de les Escoles municipals i les obres de la Casa Benèfica, un disseny de Gaietà Buigas que l'arquitecte va voler respectar en la seva totalitat. Sens dubte, va esdevenir un dels

4. COLL, J. LLORENS, J. 2000. p. 56.

5. *La Il·lustración Artística*. Barcelona: 03/09/1903. núm. 1134. p. 620.

6. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 1903. p. 13.

7. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 1903. p. 20r-21.

8. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 1903. p. 138.

arquitectes predilectes de la burgesia de la vila, que li sol·licitaven els dissenys per a les seves cases i panteons. Entre els primers encàrrecs a la vila hi hauria diferents construccions per Antoni Suñol i Pla, Pere Maristany i Pagès, Miquel Amat i Lluch, Pere Puntí i Rosés i Bonaventura Fontanills i Rosés entre d'altres.

Amb els anys, s'incrementaren els encàrrecs, tant públics com privats, per la qual cosa l'arquitecte prengué cert renom arreu de la província. La seva obra –inclosa dins del considerat com a segon modernisme–, es va caracteritzar per desenvolupar un estil eclèctic, sovint basat en el neogòtic i el mudèjar, proper a la manera de fer de Josep Puig i Cadafalch, amb qui mantenia una molt bona relació. Els seus dissenys van tenir molt bona acceptació i, per aquest motiu, aviat van arribar els reconeixements. El febrer de 1902 va ser escollit soci numerari de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts de Barcelona, i tres anys més tard fou escollit membre del jurat del concurs de Pla d'Enllaços de Barcelona, del qual també formaven part els arquitectes Josep Puig i Cadafalch i Josep Vilaseca i Casanovas, el mestre d'obres Isidre Raventós i Amiguet, l'enginyer J. Felip i el polític Francesc Cambó, entre d'altres. El 1906 va guanyar el Concurs anual d'edificis artístics amb el Col·legi Comtal,⁹ amb el qual desbancà el mateix Antoni Gaudí amb la Casa Batlló. El mateix any va ocupar el lloc de secretari de la Junta Directiva de l'Ateneu Barcelonès, el primer dels càrrecs que vindrien posteriorment. El 1915 era nomenat president de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, i un any després arquitecte de la Societat d'Assegurances Mútues i president del II Saló Nacional d'Arquitectura de Barcelona.¹⁰ També va ser condecorat com a membre de la Real Academia de Bellas Artes de San Fernando de Madrid i de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona (1922), consiliari primer de la Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi i comanador de l'Orde de Sant Gregori el Gran. A banda d'això, també va formar part de la Junta de Museus de Barcelona i exercí com a president de la Comissió Provincial de Monuments de Barcelona. La reputació de l'arquitecte traspassà fronteres i l'abril de 1929 el govern francès li concedia el títol d'Oficial d'Instrucció Pública, juntament amb el pintor Joaquim Mir i l'escultor Jaume Otero.¹¹

Al marc de la seva tasca més institucional, Bonaventura Bassegoda va desenvolupar diferents estudis històrics, artístics i arqueològics que el consagraren com a crític i teòric de l'art. Algunes d'aquestes obres van ser *La Real Capilla de Santa Águeda del palacio de los reyes de Aragón de Barcelona: notas histórico-críticas* (1895), *Las estatuas de Barcelona* (1903), costejada per Pere Grau Maristany, *La arquitectura del gran rey* (1908), *Pedralbes* (1922) i *El Templo parroquial de Santa Maria de la Mar. Monografía histórico-artística* (1923), amb la qual va obtenir el Premi Pollés, convocat per l'Associació d'Arquitectes de Catalunya. També van ser molt valorats els discursos i monografies que va fer en memòria d'algunes persones com Josep Masriera (1915), Lluís Vermell (1922), Pere Grau Maristany (1927), Elies Rogent (1929) i Artur Masriera (1930).

Els nombrosos encàrrecs de Bassegoda i Amigó al Masnou i les seves contínues estades a la vila, van promoure que el 1909 s'hagués plantejat l'adquisició d'una antiga construcció al carrer de Sant Felip per transformar-la en la seva casa d'estiueig. Durant les seves estades, l'arquitecte s'endinsà definitivament en els cercles socials de la població i sovint organitzava tertúlies a casa seva on convidava destacades persones d'arreu del Principat, com ara l'escriptor i historiador Artur Masriera i Colomer, el director del *Diario de Barcelona* Joan Antoni Brusi, el director de *La Vanguardia* Miquel dels Sants Oliver i Tolrà, els músics Enric Granados i Campiña i Silveri Fàbrega i Sensat o el cantant Emili Vendrell i Ibars, entre molts altres.

Amb l'esclat de la Guerra Civil el 1936, el president de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts de Barcelona, l'empresari i polític Joan Anton Güell i López, es va veure obligat a exiliar-se a França. Fins al moment, Bassegoda havia ocupat el càrrec de consiliari de l'entitat, però en vista d'aquests esdeveniments es convertí en el seu president accidental fins al final del conflicte bèl·lic.

El 29 de novembre de 1940, l'arquitecte Bonaventura Bassegoda i Amigó moria a l'edat de 78 anys al seu pis del carrer de Llúria de Barcelona a conseqüència d'una assistòlia.¹² El dia següent era enterrat al cementiri de Montjuïc.

9. C. d'Amadeu Vives, 6. Barcelona.

10. *Vell i Nou*. Barcelona. Maig 1916. núm. 26. p. 44. Durant la celebració del II Saló d'Arquitectura de Barcelona, celebrat al Palau de Belles Arts, Bonaventura Bassegoda va presentar un projecte d'habitació barata que va tenir molt bona acollida. Aquest tipus de construcció s'havia començat a estendre a principis de dècada, quan el 1911 s'aprovà la *Ley de Casas Baratas*.

11. *La Vanguardia*. 19/04/1929. p. 6.

12. *La Vanguardia*. 30/11/1940. p. 3. 04/12/1940. p. 2.

Retrat de Bonaventura Bassegoda i Amigó cap al 1876.
Autor: Heribert Mariezcurrena.

Retrat de Bonaventura Bassegoda i Amigó.
Autor: J. E. Puig.

Bonaventura Bassegoda i Amigó, Elvira Musté i llurs quatre fills, Maria, Pere Jordi, Bonaventura i Enriqueta, a la seva casa del Masnou. Autor desconegut.

Bonaventura Bassegoda i Amigó, Elvira Musté i llur filla Enriqueta a Caldes de Malavella. Autor desconegut.

Retrat de Bonaventura Bassegoda i Amigó. Autor: Amadeo.

Fotografies cedides per Bonaventura Bassegoda i Hugas (fons de la família Bassegoda).

2. ARQUITECTURA SINGULAR

2.1. Casino del Masnou

Ubicació: **c. de Barcelona, 1**
 Cronologia: **1902-1904**
 Funció: **oci i lleure**
 Estat de conservació: **regular**

Entrada del Casino en l'actualitat.

Història

A mitjan dècada de 1870, fruit dels canvis produïts per la industrialització del país, van aflorar les societats recreatives al llarg de tot el Principat. Aquestes entitats generalment estaven vinculades a associacions polítiques i, per tant, a determinats grups de la població. En aquesta època, el Masnou disposava d'una classe dirigent principalment naviliera i amb cert poder adquisitiu, cosa que va propiciar el naixement d'una entitat destinada a aquests homes de mar, molts d'ells retirats, i a altres personalitats benestants de la vila, que establiren un punt de trobada propi per a les seves estones de lleure en les quals eren molt habituals les tertúlies literàries i els concerts. L'em-

brió d'aquesta nova societat, de tarannà conservador i monàrquic, es va gestar dins del cafè d'en Manel,¹³ un local situat en un dels annexos de la masia de can Fontanills, futura seu de l'entitat. En aquesta ubicació l'entitat només hi va romandre entre els anys 1875 i 1876; un temps després es van traslladar a una propietat del carrer d'Adra, on estigué situada durant dos anys més. El 1880 la societat tenia més de dos-cents socis, per la qual cosa es va produir un nou trasllat, en aquesta ocasió a una antiga casa situada al final de l'actual passatge de Marià Rossell, on el nou local va ser conegut com el *Casino del racó*.¹⁴

A les acaballes del segle XIX el nombre de socis anava en augment, ja que a banda dels vells capitans, s'hi havien afegit diversos industrials, comerciants i

13. Actualment carrer de Barcelona núm. 3. Posteriorment, en aquest local s'ubicà la Cerveceria de La Paz.

14. *Casino Masnou*. 1904-1944. p. 7.

Interior del teatre del Casino. Autor: Ibai Acevedo.

molts estiejants que freqüentaven l'entitat durant les seves estades a la vila. A més, a principis del nou segle, un important grup d'homes va escindir-se de l'Ateneu i van afiliar-se al Casino. Aquest creixement i la bona posició econòmica dels seus membres va fer plantejar a començaments de 1902 la tria d'una nova seu. Ràpidament es van iniciar les negociacions amb l'hisendat Miquel Amat i Lluch per llogar part de la finca de can Fontanills i ubicar allà el Casino. El 27 d'abril el president Jaume Maristany i Colomé convocava els socis a una junta general extraordinària per exposar els acords tractats amb Miquel Amat. En aquesta reunió va donar-se a conèixer un projecte d'arrendament a trenta anys, on es plantejava el lloguer de *«parte del patio, de los edificios de ambos lados del mismo, de casi todo el primer piso del edificio principal, de un trozo del huerto y del espacio necesario para sala de fiestas por el precio anual de 250 pesetas los cinco primeros*

años, 650 pesetas los cinco años siguientes, 1.000 pesetas los diez años subsiguientes y 1.250 pesetas los diez últimos años».¹⁵ Un cop exposades les negociacions, el projecte va ser aprovat per unanimitat, raó per la qual a principis de juny de 1902 se signava el contracte d'arrendament davant el notari Mariano López i Aragón. Malgrat la data d'aquest formalisme, el 12 de maig, Miquel Amat en qualitat de propietari, havia fet entrega a l'Ajuntament d'una instància en la qual sol·licitava els permisos necessaris per a l'inici de les obres a la finca de Can Fontanills, que se centaven principalment en la reforma de la façana i en la construcció d'un nou cos a la part davantera.¹⁶ El 13 de maig, al diari *La Vanguardia*, apareixia reflectida la notícia de la manera següent: *«que la antigua sociedad Casino de Masnou ha firmado contrata de arriendo de la grandiosa casa Fontanills, propia del señor Amat, en donde se propone gastar algunos miles de pesetas, transformándola para ponerla*

15. AHMM. Fons Casino.

16. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 815.

*en condiciones propias de un centro recreativo de importancia».*¹⁷

L'execució del nou projecte va recaure en l'arquitecte Bonaventura Bassegoda i Amigó, el qual va dissenyar els primers plànols el mateix mes. Molt probablement, la tria de Bassegoda com a artífex del nou Casino va respondre a la influència exercida per un dels prohoms i socis més destacats de l'entitat, Pere Grau Maristany i Oliver, que juntament amb el capità Francesc Maristany i Fàbregas, van ser els principals creditors de l'obra. La primera actuació de l'arquitecte es va centrar en el traçat del sector de llevant del conjunt, que comprenia la transformació d'un cos ja existent i adossat a la masia en el vestíbul d'accés. A més, incorporava una sala semicircular destinada a cafè coneguda com la rotonda (popularment *la gàbia dels óssos*), que ocupava part del pati davanter de la casa, i al seu damunt, una terrassa a la qual s'accedia mitjançant una escala que arrencava des del vestíbul de la planta baixa. Sembla evident que l'entitat tenia pressa per establir-se a Can Fontanills, ja que durant l'execució de les primeres obres «*en el mismo sitio donde hoy se halla la entrada principal, [...] se habían colocado un mostrador, unas pocas mesitas con sus correspondientes sillas, unas mecedoras y varios abanicos pay-pay. Quedaban todavía en la parte izquierda, o sea donde existe la rotonda, un lavadero público y un pozo*».¹⁸

Les actuacions en les quals l'arquitecte va treballar durant els mesos posteriors van consistir principalment en el bastiment d'un teatre per a l'entitat, que va ser situat entre l'hort de la finca i l'actual carrer de Roger de Flor. L'accés a aquesta sala de festes es feia mitjançant un cos ubicat a ponent de la masia i adossat a la Cervecería de La Paz, també propietat de Miquel Amat. L'agost de 1902, Bassegoda signava els plànols d'aquesta nova part, en els quals es proposava la creació d'un pis superior des d'on s'accedia al teatre. Aquesta intervenció incloïa la projecció d'una escala interior que arrencava des de la planta baixa

i tanmateix contemplava l'adequació de l'alçària del cos respecte als edificis veïns.¹⁹ Malauradament, amb la construcció d'aquest nou pis, va desaparèixer la torre de defensa del mas, que va ser demolida parcialment. Algunes parts dels murs i dels materials sobrants es van aprofitar per a l'elevació dels nous cossos. A banda del disseny dels nous elements, l'arquitecte també va preveure la remodelació de la primera planta de la masia. L'execució de totes les obres va recaure en el contractista Jaume Lloberas i Arenas, que treballaria en diverses ocasions sota les ordres de Bonaventura Bassegoda.

Durant els mesos següents es van produir nous acords referents a l'arrendament de la finca, ja que Francesc Maristany i Fàbregas va sol·licitar a Miquel Amat la possibilitat de llogar una part de l'hort de la casa que el propietari s'havia reservat, i on des de finals segle XIX s'acostumava a celebrar l'envelat de Festa Major. Tot i l'acceptació, Maristany no va cedir la porció de terra a l'entitat fins sis anys més tard, un cop traspassat Miquel Amat, igual que un segon arrendament que va sol·licitar el novembre de 1903.²⁰

Mentrestant, el transcurs de les obres discorrien amb molta celeritat, tal com mostra que l'1 de novembre de 1903 fos inaugurat el sector de llevant del conjunt, i dos mesos després, l'1 de gener de 1904, el teatre. En el disseny de l'escenari i part de la decoració de la sala, Bonaventura Bassegoda va comptar amb la col·laboració d'Oleguer Junyent i Sans,²¹ el qual elaborà gran part dels plànols el mes de setembre de 1903.²² Durant els dies previs a la inauguració de la sala, l'activitat al Casino va ser bastant frenètica, fins i tot durant els dies festius del Nadal. L'estrena de la sala va esdevenir un gran esdeveniment a nivell provincial i va incloure un lluït ball orquestrat, dirigit pel mestre Joan Rossell i Maristany. Pocs dies després el diari *La Vanguardia* es feia ressò de l'esdeveniment: «*Llamó la atención á la numerosa concurrencia la grandiosidad, riqueza, propiedad y profusión de luces que existe en la sala-teatro, como también el*

17. *La Vanguardia*. 13/05/1902. p. 7.

18. *Casino Masnou. 1904-1944*. p. 8.

19. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

20. AHMM. Fons Casino. *Cesión por D. Francisco Maristany al Casino de Masnou*.

21. Oleguer Junyent i Sans (Barcelona, 1876 - 1956) va ser un artista molt polifacètic que va destacar en l'escenografia, el dibuix, la pintura, el cartellisme, la decoració i en el món de les antiguitats i el col·leccionisme. Entre 1890 i 1895 va estudiar a l'Escola de la Llotja i aviat va esdevenir deixeble dels escenògrafs Fèlix Urgellès i de Tovar, Miquel Moragas i Ricart, Salvador Alarma i Tastàs i Francesc Soler i Rovirosa. El 1899 marxà a París i durant dos anys va col·laborar amb l'escenògraf Eugène-Louis Carpezat. Entre les escenografies més destacades de Junyent s'inclouen *Louise* de Charpentier i *La vida breve* de Falla, ambdues representades al Liceu. Va viatjar molt per Europa i va fer una volta al món, cosa que li va permetre redactar *Roda el món i torna al Born* (1910). Va col·laborar molt extensament en l'organització de l'Exposició del Moble i Decoració de Barcelona de 1923 i l'Exposició Internacional de 1929. També es va dedicar a l'interiorisme i la pintura de cavallet, en la qual va destacar com a pintor de paisatges, interiors i natures mortes. Aquesta activitat la combinà amb la creació d'una col·lecció d'arquetes i objectes antics. La seva vasta experiència li va permetre convertir-se en conseller artístic company de viatges de Francesc Cambó. El 1925 va ser nomenat president del Reial Cercle Artístic de Barcelona i va formar part de la *Penya dels Artistes* de l'Hotel Colón.

22. CDMAE. Fons Àngels Cardús. p. 7.

*magnífico aspecto que ofrecía el escenario, con una artística y pulcra decoración de sala iluminada por una gran lámpara, suspendida en el centro del techo. La asistencia de distinguidas familias é invitados de Barcelona dió mayor lucimiento á la fiesta».*²³

En aquests moments, la societat tenia amb 281 socis, entre els quals 27 eren propietaris de llotges i 57 de butaques. A banda d'això, es reservaven 33 cadires de braços per a cadascun dels socis fundadors.

Malgrat la inauguració de la sala, les obres encara continuaven en marxa. El 31 de maig de 1904, Miquel Amat s'adreçava novament a l'Ajuntament per sol·licitar els permisos necessaris per a la remodelació de la façana de les edificacions annexes a l'entrada del teatre, on estava situada la Cerveceria de La Paz. La voluntat d'Amat era homogeneïtzar l'aspecte del conjunt, per tant va comptar novament amb els dissenys de Bassegoda, el qual elaborà uns plànols en consonància amb els anteriors.²⁴ Molt probablement aquesta intervenció es va fer amb molta rapidesa, ja que el 16 de juliol del mateix any va tenir lloc la inauguració oficial de la nova seu del Casino, que es va celebrar en plena època estival, quan a la vila arribaven nombrosos i destacats estiuejants. En aquesta ocasió l'acte va anar a càrrec de la companyia Teatre Íntim, dirigida pel dramaturg i empresari teatral Adrià Gual i Queralt, i va incloure un discurs del mateix Gual, un recital de poemes i la representació del drama *Misteri de dolor* i la pastorel·la *Eridon i Amina*.²⁵

Ben aviat, el nou conjunt es va convertir en un referent cultural i social de l'elit de la població i la província, ja que pels escenaris del nou teatre van passar grans formacions teatrals i musicals i importants literats. Entre les primeres figures que van actuar va destacar la companyia d'Enric Borràs, que va instal·lar-se al teatre entre l'agost i el setembre de 1904, i on van interpretar peces conegudes com *Maria Rosa*, *Mestre Olaguer*, *La morta* i *Lo señor secretari*.²⁶ A banda dels espectacles, el Casino va esdevenir lloc de celebració de banquets diversos i va continuar sent el punt de trobada dels vells capitans, que van establir com a costum treure les cadires de vímet al carrer, davant la tanca, i seure allà per explicar les seves experiències i vivències en els viatges d'ultramar. També hi assistien els comerciants i industrials, que més aviat sovintejaven les sales de

billar i lectura, malgrat que entre totes les activitats, les més concorregudes eren els balls. Van ser molt ressonats els primers que va organitzar l'entitat per celebrar el Carnestoltes, que van tenir lloc els dies 6 i 7 de març de 1905, i que restaren recollits per les cròniques de la següent manera: «*El Casino de Masnou empeñóse que los primeros bailes de esta clase verificados en el nuevo salón de espectáculos fueran lucidísimos y concurridos en extremo, y en verdad lo consiguió, pues durante las noches del lunes y martes últimos fueron en buen número las máscaras que elegantemente vestidas rindieron culto á Terpsícore, esparciendo por doquier la natural expansión y alegría. Se hizo un verdadero derroche de serpentinas y confetti, y se sortearon preciosos regalo que merecieron la general aprobación. Cada mascarita, al entrar, era obsequiada con una hermosa y modernista cajita de bombones, en la cual estaba indicado el número que le daba derecho al sorteo*».²⁷ Malgrat la fastuositat de l'esdeveniment, l'acte va rebre moltes crítiques per les nombroses reliscades causades amb el llançament de confeti i boles de cera.

L'eufòria d'aquests primers anys, visible en els nombrosos actes i espectacles celebrats, reflectia un ordinari desenvolupament de l'entitat, que es regia per els diferents estatuts aprovats en aquesta època. Tot i així, el 7 de setembre de 1908, alguns representants del Casino es van reunir amb Pere Grau Maristany i Francesc Maristany i Fàbregas i amb el notari Mariano Aragón i López per elaborar un nou contracte deutor, ja que encara no havia estat saldat el seu deute. Amb aquest nou contracte, que anul·lava el signat el 15 de gener de 1905, la societat reconeixia el deute de 39.000 pessetes amb Pere Grau Maristany i el de 64.000 amb Francesc Maristany. En tractar-se el segon del principal creditor, s'havia acordat en Junta general que esdevingués el propietari de tots els béns de què disposava l'entitat fins a l'extinció del deute: «*Mientras el Casino de Masnou cumpla las obligaciones para el mismo dimanadas de este contrato, conservará los bienes figurados en calidad de depósito y por delegación de D. Francisco Maristany; pero éste podrá a su voluntad y por sus propia iniciativa retirarlos así que venza el plazo para la exigibilidad de cualquiera de las deudas objeto de esta escritura*».²⁸ Pocs dies després, el 29 de setembre

23. *La Vanguardia*. 07/01/1904. p. 3.

24. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

25. *La Vanguardia*. 15/07/1904. p. 3.

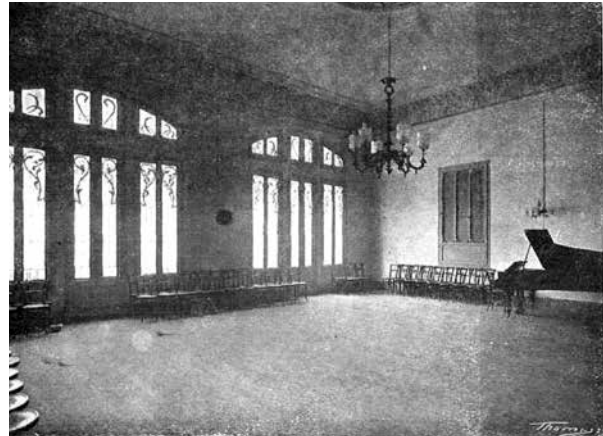
26. *La Vanguardia*. 27/08/1904. p. 4. 12/09/1904. p. 2.

27. *La Vanguardia*. 11/03/1905. p. 5.

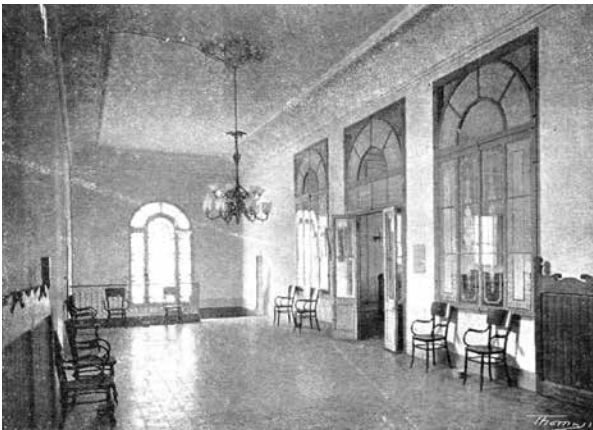
28. AHMM. Fons Casino. *Debitario otorgado por la Sociedad Casino de Masnou á D. Pedro G. Maristany y Oliver y D. Francisco Maristany y Fàbregas*.

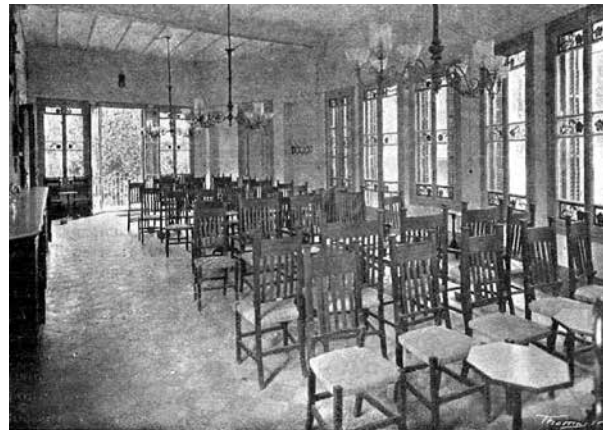
Sala de lectura.

Sala de música.

Vestíbul del teatre.

Sala de conversa.

La Il·lustració Catalana. 11/11/1906, núm. 180, pàgina 6. Autor: Thomas

moria el propietari Miquel Amat, amb la qual cosa la finca va passar a la seva dona Maria Castellar i el seu fill Esteve Amat.

El febrer de 1909, Francesc Maristany va aconseguir la total cessió dels jardins i horts de la família Amat, moment en què decidí traspassar-los a l'entitat.²⁹ Arran del progressiu pagament del préstec, l'entitat va començar a patir algunes dificultats econòmiques, raó per la qual la junta directiva va proposar l'augment de la quota de soci de 3 a 5 pessetes mensuals. Aquesta mesura, efectiva des de l'1 de gener de 1910, ofería alguns avantatges als numeraris, com ara entrades gratuïtes a dues funcions per mes i l'assistència a tots els balls celebrats a l'entitat. La repercussió immediata va ser la reducció de la qualitat dels espectacles, ja que es contractaven companyies teatrals i musicals considerades de baix pressupost. Malgrat aquestes solucions, els problemes econò-

mics no van ser resolts fins al 1918, quan es va optar per una nova fórmula. L'abril d'aquest any la societat va decidir dissoldre's i liquidar els pagaments pendents. El mes de juny Pere Grau Maristany atorgava al Casino una carta de pagament, amb la qual cosa el seu deute quedava liquidat. D'altra banda, Francesc Maristany es convertia en el propietari de tots els béns de l'entitat i es creava una nova associació formada per socis accionistes. Aleshores l'entitat va emetre bons de 500 i 250 pessetes amb els ingressos dels quals s'havia d'anar pagant el deute a Maristany. Aquesta fórmula va estar vigent fins al 1929, quan el crèdit restà liquidat. Va ser en aquest moment, sota la presidència de Josep J. Millet i Cunill, que es va fer un nou contracte d'arrendament a cinquanta anys amb la propietària Francesca Amat i Castellar. En aquesta ocasió, el lloguer anual ascendia a 3.500 pessetes.³⁰

29. AHMM. Fons Casino.

30. AHMM. Fons Casino. *Casino Masnou. 1904-1944*. p. 21.

Descripció

El disseny del Casino del Masnou va significar un repte per a Bonaventura Bassegoda, el qual havia d'incloure i unificar en un sol projecte diversos elements arquitectònics existents i crear-ne altres de nous. El cos central del conjunt era format per la casa pairal de Can Fontanills, una antiga masia datada al segle XVII, que presentava una torre de defensa de planta quadrada adossada. Aquesta casa, que fou cedida parcialment per a l'adequació del Casino, constava de planta baixa i dos pisos. En aquesta reforma, Bassegoda va respectar bastant els elements originals, malgrat que va introduir algunes modificacions, sobretot a la part superior. L'element central de la planta baixa era la porta d'entrada, practicada amb un arc de mig punt format per unes grans dovelles de pedra. A cada banda de la porta hi havia dues grans finestres de llinda recta que van ser mantingudes per l'arquitecte, a diferència d'una tercera que quedava més a llevant i de dimensions més reduïdes que va ser suprimida. A la part corresponent al primer pis existien quatre finestres de factura i mides diverses, tres de llinda recta i una de traceria gòtica. En aquest pis, Bassegoda va incorporar una cinquena obertura que restava alineada verticalment amb la finestra situada a la dreta de la porta d'accés. Aquesta finestra geminada formada a partir de dos arcs fisonats subjectats per una columna prima, era típica de l'època gòtica,

un tret molt característic de l'obra de l'arquitecte. A banda d'això, també va remodelar la finestra recta de l'extrem esquerre, que va ser substituïda per una de geminada d'arcs trevolats, un element neogòtic anteriorment utilitzat pels Bassegoda a la casa de Ròmul Bosch i Alsina de Barcelona.³¹

Per diferenciar el primer del segon pis, Bassegoda va incorporar una faixa d'esgrafiats combinada amb mitges rajoles blanques i verdes que recorre tota l'amplada de la façana, una solució anteriorment utilitzada per l'arquitecte a la casa Aldavert de Matadepera.³² Per sobre d'aquesta, l'arquitecte va arrebossar el mur amb un estuc que imita maons, i que contrastava amb la pedra que envolta les quatre obertures de què disposa el pis, i per coronar la façana, va incorporar una cornisa de maons formada per diferents rengleres. A l'esquerra de la segona planta va construir una balustrada que connectava la casa amb el mur de l'edifici contigu, per on continuava. Abans de l'adaptació de la masia com a Casino, en aquest angle havia existit la torre de defensa del mas, que va ser parcialment enderrocada amb aquesta intervenció. La balustrada, feta amb maons, reproduïx formes geomètriques esglaonades i va ser decorada amb barrots de ferro forjat, rajoles valencianes blanques, verdes i blaves i altres mitges rajoles blanques i verdes. A més, la balustrada va ser reforçada a l'angle amb uns pilars coronats amb maons que inclouen altres rajoles valencianes blanques i blaves disposades en escaire.

L'entrada principal al conjunt, però, no es feia per la porta de la masia, sinó que es va adaptar un dels cossos secundaris situats a cada banda. Aquest departament ubicat a llevant, presentava un sol nivell i una planta rectangular. L'arquitecte Bassegoda va aprofitar aquest espai per instal·lar-hi el cancell i el vestíbul, des d'on es podia accedir a la sala de la rotonda, a la cuina i al rober, que eren situats al fons, i al nou pis, i per tant, va haver de construir una escala a la dreta de l'estança. Per a la construcció de la

Part esquerra (Sala Maristany) de la façana del Casino en l'actualitat.

31. Pl. de Catalunya, 8. Barcelona. 1892. Col·laboració entre Pere Bassegoda Mateu i Joaquim i Bonaventura Bassegoda i Amigó.

32. C. de Sant Joan, 28. Matadepera. 1890-1896.

Vista del Casino de Masnou. AHMM. Col·lecció de Jordi Alonso van Run, fotografia núm. 14616. Autor: J. Isern M.

façana d'aquest cos, l'arquitecte va respectar l'arc rebaixat preexistent i el va embellir col·locant unes mènsules curvilínies al seu naixement, i a les cantonades va plantejar unes cadenes d'estuc que imiten carreus de pedra encoixinats que descansen sobre el sòcol. Aquests elements continuen a la part alta amb uns pilars coronats amb uns elements poligonals d'obra decorats amb rajoles vidriades i amb volum de la fàbrica Pujol i Bausis d'Esplugues de Llobregat. Aquests pilars serveixen per emmarcar el frontó que corona l'entrada, on es juga amb la combinació de les línies corbes i rectes i les formes còncaves i convexes. Aquest element és perfilat amb una motllura que inclou les mateixes rajoletes, igual que una segona motllura que discorre de forma esglaonada per l'interior del frontó. Pel que fa al mur, va ser decorat amb un estuc que imita uns suaus carreus i a la part alta amb uns esgrafiats de motius florals.

Adossada a aquest cos d'entrada, Bonaventura Bassegoda va situar la sala destinada a cafè, motiu pel qual va haver d'ocupar bona part del pati davant de la masia. Aquesta sala de planta poligonal, amb accés des del vestíbul, va ser plantejada com un gran aparador, ja que es prescindeix pràcticament del mur. Tota la façana és formada per set grans finestral de llinda recta separats per pilars. Cadascuna de les obertures és decorada a la part superior amb una faixa de rajoles de la Casa Pickman - La Cartuja de Sevilla, mentre que l'ampit és decorat amb rajoles de la fàbrica

La Campana, d'Onda (València). A banda d'això, els pilars mostren les cantoneres arrodonides, esgrafiats florals policromats i unes faixes verticals en les quals es combinen les rajoles amb volum de la casa Pujol i Bausis amb altres de llises i marrons. Sobre aquesta sala es va situar la terrassa, que restà protegida per una barana de ferro de barrots recargolats i ondulats.

Sobre del cos d'entrada, Bassegoda va edificar un pis que havia d'allotjar la caixa d'escala, i alhora permetia l'accés a la terrassa i les dependències de l'entitat, situades a la primera planta de la masia.

Aquest nou volum del primer pis presenta una planta irregular a causa de la pròpia forma del terreny on va ser edificat. La part corresponent a la caixa d'escala sobresurt de la línia de façana de la masia, i a cadascun dels tres murs del cos l'arquitecte va incorporar uns grans finestral d'arc escarser. Aquests són dividits verticalment en tres carrers que creen tres finestres de llinda recta, a sobre de les quals es disposaren unes targes que s'adaptaven a la forma de l'arc. Al costat del finestral del mur de ponent, va ser dissenyada la porta que permetia l'accés a la terrassa situada sobre el cafè. Aquesta obertura és de llinda recta i manté les mateixes mides que les obertures dels finestral. Tant la porta com els tres finestral van ser envoltats d'una motllura llisa i clara que contrasta amb el maó del mur.

A la façana de llevant, l'arquitecte va mantenir un estil semblant al de la caixa d'escala, malgrat que

Rotonda i entrada del Casino. AHMM. Col·lecció de Jordi Alonso van Run, fotografia núm. 14618. Autor desconegut.

hi ha una petita variació en les obertures. Bassegoda va conservar el mur de la planta baixa, que ja existia anteriorment i disposava d'un arrebossat que imita carreus. La part del primer pis, desviada respecte a la planta inferior i corresponent a la sala de conversa, va ser construïda a continuació de la caixa d'escala. En aquest mur, l'arquitecte va disposar sis obertures de llinda recta agrupades en dos conjunts emmarcats per unes motllures llises. A l'extrem septentrional, Bassegoda va adossar un volum perpendicular on va incloure uns sanitaris, amb la qual cosa va originar una petita terrassa de planta triangular en la qual es va mantenir la balustrada original amb què era coronat aquest cos auxiliar de la masia. Els murs de tot aquest sector van ser arrebossats amb estuc imitant maons i rematats per una balustrada de maons idèntica a l'existent al costat de ponent de la façana principal de la casa, malgrat que actualment en disposa d'una de posterior. El cos annex, més baix que la sala, va ser coronat amb merlets esglaonats. A continuació d'aquest cos, a la façana septentrional, es va incorporar un altre grup de tres finestres de llinda recta amb les mateixes característiques que les anteriors.

A ponent de la masia, existia un segon cos auxiliar de característiques idèntiques al que originalment hi havia a la banda oposada del pati. Aquest constava únicament d'una planta baixa rectangular i estreta,

motiu pel qual l'arquitecte el va modificar amb l'afegit d'un nou pis per encabir una escala que permetés l'accés a la primera planta de les edificacions contigües, on hi havia la sala de música, el vestíbul del teatre i altres dependències de l'entitat. Per al disseny de la façana, Bassegoda va respectar la porta existent, feta amb arc escarser, malgrat que va incorporar unes mènsules de línies corbes als angles i una motllura al seu voltant. Sobre la porta, coronada per una motllura esglaonada decorada amb rajoles verdes amb relleu, s'hi va col·locar un medalló d'esgrafiats amb motius florals. A la part corresponent al primer pis es va obrir una finestra triforada neogòtica de la mateixa amplada de la porta inferior, amb la qual restava alineada. Aquesta triple finestra presenta una arcada de pedra artificial dividida per columnes primes amb base de línies rectes i decorada amb mitges esferes i capitells de motius vegetals i florals en relleu. A banda d'això, va ser ornada amb rajoletes marrons amb relleu de la marca Pujol i Bausis disposades en escaire que contrastaven amb la pedra dels arcs. Als extrems de la façana i unint la planta baixa amb el pis, l'arquitecte va dissenyar unes pilastres de carreus que incorporaven un capitell d'angles rectes al mig del fust. Aquests elements van ser plantejats per sustentar els dos pilars que flanquejaven el coronament del conjunt, dels quals només se'n conserva un. El frontó combinava línies rectes amb corbes

còncaves i convexes delimitades per una motllura decorada amb rajoles amb volum, que envoltaven quatre ulls de bou disposats en forma de creu al centre. Aquest frontó va ser pensat per l'arquitecte per anivellar l'alçària d'aquest volum amb l'edifici contigu. El mur de llevant d'aquest cos, encarat al pati, no mostrava cap decoració, únicament una finestra geminada neogòtica que permetia la il·luminació de l'entrada del teatre. Aquesta finestra, que va ser reformada per Bassegoda, estava integrada en el parament de la torre de defensa del mas, que va ser reutilitzat per a la construcció d'aquest sector.

A ponent del cos habitat com a entrada del teatre, existien tres cases idèntiques de planta baixa i pis. Totes elles presentaven a la planta inferior una porta i una finestra d'arc escarser i a la superior dues finestres de llinda recta, excepte a la del centre, en la qual s'havia substituït una finestra per una porta balconera. Als baixos d'aquests edificis s'havia ubicat des de finals del segle XIX la Cervecería de La Paz. El maig de 1904, quan pràcticament havien finalitzat les obres d'adaptació de la finca Fontanills, Miquel Amat va voler integrar estèticament aquestes edificacions en el conjunt, que també eren de la seva propietat. Per aquest motiu va encarregar a l'arquitecte Bassegoda el traçat d'una nova façana.

A la casa immediata a l'entrada del teatre la reforma es va centrar sobretot en el cos superior, malgrat que a la part baixa es van practicar algunes modificacions. Tant la porta com la finestra es van envoltar amb unes motlures llises coronades amb un traçat esglaonat, rematats per una forma escairada, en les quals va incorporar una rajola amb volum. A més, als angles interns de l'arc de la porta va incorporar unes mènsules de formes sinuoses que continuaven en el mateix pla de la motllura, mentre que en el cas de la finestra, era la motllura la que reproduïa aquestes formes en relleu sobre el mur. A sobre d'aquests emmarcaments, l'arquitecte va disposar una línia de façana que adoptava la forma de dos merlets, utilitzats per encabir uns esgrafiats circulars de motius florals. Aquesta motllura servia també de base per a les dues parelles de finestres geminades del primer pis, que substituïren les anteriors de llinda recta. Aquestes obertures eren idèntiques a la resta de finestres que l'arquitecte va incorporar en el conjunt, fins i tot amb la mateixa decoració ceràmica. Per coronar l'edifici, Bassegoda va projectar una cornisa que quedava interrompuda per la part superior de les finestres, on prenia la forma d'aquestes i, per tant, recreava novament la forma de dos merlets. Sobre aquesta cornisa descansaven els pilars que reforçaven el coronament de l'edifici, idèntic a l'emprat en el cos d'entrada al teatre, excepte pel fet que aquests no disposaven d'ulls de bou.

Les dues construccions situades a l'extrem occidental van ser les més transformades, ja que amb la reforma interior del primer pis d'aquestes va ser necessària una intervenció important. A la planta baixa es van conservar les dues portes i les dues finestres d'arc escarser, malgrat que totes van ser envoltades per unes motlures semblants a les de l'edifici contigu. L'arc de la porta de ponent, però, va ser decorat a més amb unes mènsules de línies corbes. Aquestes obertures van quedar flanquejades per unes pilastres encoixinades que emmarcaven cada parella i continuaven pel pis superior adoptant altres formes recurrents en el conjunt i dividint la façana en dos carrers verticals. A la part corresponent a la primera planta, i alineades amb les obertures inferiors, l'arquitecte va disposar dos grans finestral d'arc escarser idèntics als de l'extrem oposat del conjunt. En aquest cas, aquestes obertures comprenien una porta central de llinda recta envoltades per dues grans finestres i coronades amb unes targes a la part superior que s'adaptaven a la forma de l'arc. Des de les portes, situades a la sala de música (sala Maristany) i la sala de juntes, es permetia l'accés a un balcó que recorria tota la façana del cos. Aquest era protegit per una barana de barrots de ferro forjat recargolats i ondulats, i subjectat per unes grans mènsules de pedra artificial decorades amb volutes.

La part superior d'aquest volum, ampliat verticalment per l'arquitecte, va quedar més elevada que la resta d'edificis del conjunt. Malgrat això, Bassegoda va incorporar alguns elements decoratius a la mateixa alçària de les construccions contigües per crear un aspecte més unitari i continuador. D'aquesta manera, a la part alta va integrar una faixa de rajoles dissenyades per l'arquitecte Antoni M. Gallisà i Soqué per a la fàbrica Pujol i Bausis, que quedava emmarcada per una motllura, les pilastres que naixien a la planta baixa i un sobresortit ràfec, que alhora servia de base del coronament de l'edifici. Aquest era format per un mur flanquejat per dos pilars situats als extrems coronats amb unes formes escairades decorades amb rajoles amb volum. Per trencar la línia recta i horitzontal d'aquest mur, Bassegoda va incorporar tres elements corbs, que també eren resseguits per la motllura que recorria el perímetre d'aquesta part.

Un altre dels elements dels quals es va fer càrrec l'arquitecte Bassegoda va ser del disseny de la tanca que precedia el pati. Malgrat que la finca ja disposava d'una tanca feta per barrots de ferro forjat i una porta flanquejada per dos grans pilars de pedra, aquest element va ser eliminat i substituït per un de nou. En aquesta ocasió, Bassegoda va traçar una tanca de ferro forjat sustentada per un basament de maons. La tanca alterna els barrots de secció quadrada i els cargolats i són rematats per dos tipus de llança dife-

rents. A més, per reforçar-la, l'arquitecte va dissenyar unes parelles de barrots més amples que combinaven diferents formes i restaven units per altres peces de ferro transversals, i van ser rematats per *coups de fouet* i altres formes corbes i punxants. A banda d'això, van ser decorats amb diversos dissenys florals i esfèrics elaborats amb el mateix material. Per subjectar la porta, Bassegoda va dissenyar unes estructures de ferro disposades en cercle, a mode de columna, on va reiterar els mateixos elements anteriors. La porta, a més, incorporava a la part superior un anagrama de ferro amb el cognom AMAT, referent al propietari de la finca, Miquel Amat i Lluch.

La riquesa ornamental exterior també va ser present en el disseny interior, on l'arquitecte Bassegoda es va encarregar d'escollir els materials i elements decoratius i de dissenyar fins i tot alguns d'aquests. A l'interior del cancell d'entrada l'arquitecte va crear una porta on l'element principal és el vidre, que resta emmarcat per la fusta. En aquesta porta Bassegoda va deixar palesa una de les característiques més reiterades a la seva obra: la combinació del vidre transparent amb el vidre de colors. Mentre que a la tarja es representen motius florals de colors, la porta és de vidre transparent i gravat amb àcid conté un anagrama amb les lletres C D E M, referents al Casino del Masnou. El disseny dels vitralls de la porta, igual que el de la resta del conjunt, va ser obra del mateix Bassegoda, malgrat que l'execució és possible atribuir-la a la casa Rigalt i Granell.

Aquesta porta permetia l'accés al vestíbul de l'entitat, que va ser decorat amb un arrambador ceràmic format per rajoles de motius florals procedents de la fàbrica El León, d'Onda (València). Aquest mateix element es va emprar per a l'elaboració de l'arrambador de l'escala que conduïa al primer pis. A banda de les rajoles, el vestíbul també va ser decorat amb pintures murals, avui desaparegudes.

A l'esquerra del vestíbul es va ubicar la sala-cafè, més coneguda com la rotonda. El pas entre els dos sectors es feia mitjançant una gran obertura de llinda recta que no disposava de cap element de tancament, sinó que restaven totalment comunicats, malgrat que posteriorment s'hi afegí una porta. Aquesta gran obertura era decorada amb unes mènsules vegetals als angles i dues columnes amb capitells florals i base poligonal que subjectaven la part central de la llinda. La sala, de planta semicircular, disposava de set finestres rectes que ocupaven el mur gairebé en la seva totalitat, ja que calia potenciar la il·luminació de la sala a causa de la seva ubicació, entre els cossos de la masia i el d'entrada. Aquestes finestres presentaven vitralls a les targes i els muntants, en els quals es reproduïen motius florals i vegetals. Entre les finestres, l'arquitecte va incorporar unes primes columnes

de ferro que subjectaven les bigues que suportaven el sostre de la sala, possiblement una de les parts més destacades, on l'arquitecte va crear un joc de volums geomètrics còncaus formats per línies rectes, al centre del qual penjava una gran làmpada d'aranya. En contrast, la part baixa de les parets va ser decorada amb un arrambador ceràmic de rajoles llises i colors clars que formaven línies horitzontals.

Des de l'escala s'accedia a un petit distribuïdor situat en el primer pis que comunicava amb la terrassa de sobre el cafè i la sala de conversa. Aquesta última presentava una planta irregular gràcies a la pròpia forma d'aquest sector de l'edifici. En aquesta sala es va prescindir de decoració mural, motiu pel qual es va centrar únicament en el color dels vitralls de les finestres i portes. En aquesta ocasió Bassegoda novament va utilitzar el vidre transparent i el va combinar amb unes franges horitzontals que contenien motius florals, avui desaparegudes. A banda d'això, va dissenyar un paviment on combinava rajoles de colors neutres a mode de tauler d'escacs i va deixar a la vista les voltes catalanes amb les quals va cobrir el sostre, d'on penjaven tres làmpades d'aranya. Originalment, el mobiliari d'aquesta sala era format principalment per cadires i petites tauletes octogonals, que eren disposades en fileres perpendiculars al mur longitudinal de l'espai.

A la banda oposada de la masia, el primer edifici era ocupat per l'escala que conduïa al vestíbul, situat al primer pis. Aquesta sala va ser plantejada com un espai rectangular, al mur septentrional del qual es van situar dues finestres i una porta que permetia l'accés a les llotges superiors del teatre. Totes aquestes obertures eren vidrieres a l'estil anglès i presentaven vitralls gravats a l'àcid. Al mur de ponent del vestíbul s'obrí una altra finestra d'arc de mig punt, que estava situada sobre l'escala que conduïa a la planta baixa, des d'on s'accedia a la platea del teatre. L'únic element decoratiu de què disposava aquesta sala era la gran cornisa de guix que recorria els angles superiors dels murs i el plafó central, d'on penjava una làmpada d'aranya. Un element curiós, però, era la porta *far west* que aïllava de la resta de la sala la zona occidental del vestíbul, on hi havia l'entrada i venda de tiquets i una porta secundària que permetia l'ingrés des d'una escala de cargol que comunicava amb la sala de billars, situada a la primera planta de la masia.

Oposada a la porta d'accés a les llotges del teatre, Bassegoda va obrir una segona porta que conduïa a un petit distribuïdor des del qual s'ingressava a uns sanitaris i la sala de música. Aquesta darrera, de planta gairebé quadrada, disposava de dos grans finestres a través dels quals s'accedia al balcó, des d'on es gaudeix d'unes privilegiades vistes a la platja

i l'actual carrer de Barcelona. Per a les targes i les fulles de les finestres i portes, l'arquitecte va utilitzar vidre translúcid decorat amb vitralls de motius florals. A la paret de ponent es van practicar dues finestres més, en aquesta ocasió de llinda recta i de dimensions més reduïdes. Al mur oposat s'obriren també dues portes que conduïen a la sala de juntes i la secretaria. Pel que fa a la decoració, en aquesta sala també es va fer ús d'una motllura amb relleus de guix que recorre tot el perímetre superior dels murs, i al centre, un gran plafó que subjectava una làmpada d'aranya. El 1944 va ser col·locada en aquesta sala una placa commemorativa dedicada al principal promotor d'aquest edifici, Francesc Maristany i Fàbregas, en honor del qual l'estança va passar a dir-se Sala Maristany.

Possiblement la sala més destacada del conjunt va ser el teatre, dissenyat el 1903 per Bonaventura Bassegoda, que va comptar amb la col·laboració d'Oleguer Junyent per a la part més escenogràfica i decorativa. Aquesta sala disposa d'una planta típica de teatre italià en la qual es localitzen dues parts ben diferenciades, la sala de butaques i l'espai escènic. La primera de les sales presenta una planta rectangular en la qual se superposen dues balconades en forma de ferradura al voltant de tres dels seus murs, on se situaven les llotges. L'accés a les llotges superiors es practica mitjançant la porta que s'obre des del vestíbul del primer pis, mentre que a les inferiors i a la platea s'arriba a través de tres obertures de llinda recta que resten alineades amb la porta i les finestres del pis de dalt i també mitjançant un accés que connecta directament amb el pati de l'entitat. La balconada de la planta baixa, elevada lleugerament respecte a la platea, només disposava de barana a les llotges situades a tocar de l'escenari, que va ser elaborada amb ferro forjat i formada per barrots recargolats, barrots rectes, *coups de fouet* i passamà de fusta. A continuació d'aquestes llotges s'obriren posteriorment noves llotges delimitades per un mur d'obra de formes corbes decorat amb relleus de guix i protegides a la part superior per un passamà de fusta. Originalment, en aquesta zona només hi havia les columnes de ferro colat que sustenten la balconada del primer pis. Aquestes llotges, a diferència de les del pis inferior, disposen d'una barana contínua de ferro forjat de barrots recargolats i ondulats.

Els murs de la sala són interromputs pels pilars de l'edifici, i l'espai que queda entre aquests va ser aprofitat per situar unes finestres de llinda recta, en el cas del primer pis. Aquests pilars serveixen també per

subjectar una gran motllura de guix que recorre el perímetre superior de la sala, que inclou diferents relleus d'escuts envoltats de motius vegetals. Possiblement, un dels elements més destacats de la sala van ser els grans plafons circulars del sostre, des d'on originalment penjaven dues grans aranyes. Aquesta decoració va ser col·locada durant els darrers dies de 1903, en els quals *«no se descansó ni en los tres días de las fiestas de Navidad. Un enjambre de operarios y artífices daban los últimos toques al blanco y espacioso salón, siendo los tapiceros los que clausuraron el adorno de la elegante sala con el salpicado de oro de las tachuelas sobre el rojo terciopelo. Por fin, en la víspera de Año Nuevo quedaba terminada, colgando de cada uno de los afiligranados rosetones de su techo, unas enormes lámparas, verdaderas joyas, contándose entre las dos más de trescientos mecheros»*.³³

A l'extrem oposat de la zona d'entrada va ser situat l'espai escènic, plantejat amb una planta trapezoïdal. Aquest sector és ocupat principalment per l'escenari pròpiament dit i delimitat cap als espectadors per un arc de prosceni fet amb un gran arc escarser i emmarcat per una motllura.

Per la seva cronologia, el teatre del Casino és una obra arquitectònica modernista, malgrat que en aquesta ocasió l'arquitecte Bassegoda va dotar la sala d'unes característiques pròpies de l'estil romàntic, existent a molts dels teatres europeus construïts durant la segona meitat del segle XIX. Aquest espai, actualment amb una capacitat per a unes 700 persones, ha patit diverses modificacions al llarg de la seva existència, tot i que sortosament ha mantingut la estructura original. Des de l'1 de gener de 1944, el teatre va ser batejat com la Sala Pere Grau Maristany, en honor de l'il·lustre masnoví que va fer-ne possible la construcció. En la seva memòria, va ser col·locada en aquesta data la placa commemorativa d'aquest nomenament.

Sens dubte, el Casino del Masnou ha esdevingut un dels símbols del municipi malgrat tractar-se d'una iniciativa privada i sovint restringida a certs sectors de la població. Tot i així, la importància dels esdeveniments que han tingut lloc en el seu interior van convertir-lo en un referent en la província, ja que a banda de pels mateixos masnovins era freqüentat per molts visitants, molts d'ells de cert renom. Juntament amb el Centre Coral i la Calàndria ha esdevingut un dels motors socials del lleure de la vila i escenari de nombroses festes, balls, concerts, tertúlies, representacions teatrals i, fins i tot, pràctiques esportives.

33. *Casino Masnou. 1904-1944*. p. 8.

2.2. Escoles municipals

Ubicació: **pg. de Romà Fabra i Puig**

Cronologia: **1904-1905**

Funció: **pedagògica / educativa**

Estat de conservació: **bo / remodelat**

L'Escola Ocata en l'actualitat.

Història

Els antecedents de l'Escola Ocata es remunten al 1839, quan per iniciativa del Consistori es proposà endegar una escola comunal de nens amb la qual es pretenia rebaixar l'índex d'analfabetisme dels més desfavorits. Aquest projecte, madurat durant tot aquell any, culminà a principis de 1840 quan s'obrí una escola a la casa número 13 del carrer del Correo, amb un preu de lloguer de 1.600 rals de billó anuals i amb Marià Forcada com a mestre. Vuit anys més tard va aparèixer també una escola de nenes gràcies a un acord entre alguns membres de la Societat del Circo i l'Ajuntament, que proposaren llogar l'antiga masia de can Corbera, a la plaça de la Llibertat, i assignar la seva regència a quatre religioses de l'orde de la Sagrada Família de Bordeus, filial de la Immaculada Concepció de Mataró.³⁴

El 1889 l'Ajuntament va decidir canviar la ubicació de l'escola, motiu pel qual va llogar als germans Francesc i Joana Civil i Baroy una casa al carrer del Rastillo (ara Jaume I). Aquesta casa va ser destinada a escola comunal per als dos sexes. Durant aquests anys, l'escola de nens havia estat traslladada al mateix edifici de l'Ajuntament i una part important de nenes ja acudia al col·legi de Les Escolàpies. Tot i així, l'estat d'aquest nou emplaçament no devia resultar gaire adient, ja que no disposava d'unes condicions gaire favorables per a l'ensenyament, amb la qual cosa, el gener de 1902, l'alcalde Josep Martí i Casals referint-se a les instal·lacions d'aquesta escola exposava el següent: *«carece de aquellas circunstancias de capacidad, higiene y conveniencia que son precisos en provecho de la salud de la niñez e indispensables para un establecimiento que alberga muchas horas*

34. Aquesta escola femenina esdevindrà la gènesi del col·legi de Les Escolàpies - La Immaculada.

*al día a nuestros hijos. Con poca ventilación, excesiva humedad e incomoda y escasa luz; sin patios donde las horas de esparcimiento se hagan si no placenteras para nuestros pequeños por lo menos pasaderas».*³⁵ Després de l'exposició, el ple va acordar l'acceptació de la proposta, la instrucció d'un expedient per sol·licitar una subvenció del 50% de les despeses al ministre de Governació i la formulació d'una comissió encarregada d'arranjat la construcció d'un nou edifici per situar les escoles municipals.

El 3 de març de 1902, la comissió assignada es va reunir a les cases consistorials per confirmar que la lamentable situació de l'escola, exposada mesos abans per l'alcalde, era totalment certa. Durant la sessió es va anotar que no es demanaria cap subvenció a l'Estat, ja que la posada en marxa d'aquest tràmit endarreriria la construcció d'una nova escola. Un altre dels punts de la reunió va ser donar a conèixer que ja s'havia encarregat a l'arquitecte Gaietà Buïgas i Monravà l'elaboració d'uns plànols per al nou edifici, amb la intenció d'agilitzar el procés. El 9 d'abril el consistori es va tornar a reunir en ple i van acordar per unanimitat la construcció d'un edifici de nova planta per allotjar una escola per a ambdós sexes. Durant aquesta mateixa sessió es va fer públic l'ofertament de l'hisendat Miquel Amat i Lluch per vendre uns terrenys de la finca rústica La Mesquita per a l'aixecament de l'edifici. Aquesta parcel·la resultava molt idònia, ja que era molt cèntrica i permetia la urbanització i regularització dels carrers contigus. Un altre dels punts tractats va ser el finançament del projecte, que es calculava que tindria un cost de 25.000 pessetes, per la qual cosa es va decidir reservar una important partida municipal de l'exercici de 1903 i els anys successius. Tanmateix, es va convidar als prohoms de la vila a la concessió voluntària de préstecs i donatius.³⁶ El 10 de maig, la notícia de l'arranjament de les noves escoles apareixia al diari *La Vanguardia*: «*Se han empezado los trabajos preliminares para dotar á esta villa de un adecuado edificio para escuelas públicas. Según acuerdo del Ayuntamiento, el terreno elegido para la construcción de escuelas, es el situado al Norte de la iglesia parroquial, el cual requiere la apertura ó prolongación de dos calles para su urbanización debida. El loable propósito del Municipio es construir el edificio con recursos propios, y que responda en todo á las necesidades*

*de la enseñanza y á lo que reclaman los adelantos de la pedagogía e higiene; pues á más de contener las indispensables salas de clase para niños y niñas en la planta baja y las habitaciones de los maestros respectivos en el piso, habrá también grandes patios de recreo y salón destinados a actos públicos».*³⁷

Durant els mesos següents, l'arquitecte Buïgas va treballar en l'elaboració dels plànols, i va presentar-los el mes de juliol. Sense atendre les directrius marcades pel Consistori, que sol·licitava un edifici modest, l'arquitecte va projectar una escola monumental amb un cost de 75.000 pessetes, el triple de l'acordat.³⁸ A principis de setembre, Gaietà Buïgas volia cobrar els seus honoraris pel nou disseny, fet que va provocar un gran rebombori durant el ple.³⁹ Aquestes desavinences amb l'Ajuntament van acabar el 31 de desembre quan es va decidir per unanimitat la cessió del seu càrrec.⁴⁰ Va ser en aquests moments quan l'alcaldia va plantejar la possibilitat que la plaça vacant fos ocupada per Bonaventura Bassegoda, que durant els mesos previs havia estat treballant en les obres del Casino. Probablement en aquesta decisió hi hagués una intervenció o recomanació de Pere Grau Maristany i Oliver, íntim amic de l'arquitecte. El 6 de febrer de 1903, Bassegoda acceptava la proposta i pocs dies després es comunicava al Consistori en ple la decisió. Immediatament l'arquitecte va començar a elaborar l'avantprojecte, que va ser presentat a finals de març per al seu examen. El dictamen de la Junta Municipal d'Instrucció Pública va ser positiu, i es comunicava el següent: «*que por este Ayuntamiento se acepta el croquis del anteproyecto para edificio de Escuelas municipales, estudiado por el Arquitecto municipal Sr. Bassegoda, bajo la base de un presupuesto de cuarenta mil á cincuenta mil pesetas el coste total de la construcción».*⁴¹ Tot i l'aprovació del croquis, una altra de les qüestions que es va haver de plantejar va ser l'ampliació del crèdit sol·licitat, ja que el pressupost s'havia incrementat el doble del considerat originalment.

Acordats tots els punts per unanimitat, Bonaventura Bassegoda va elaborar els plànols durant els mesos següents, i els va signar el mes de maig. En dates posteriors, l'arquitecte va anar redactant una memòria descriptiva del projecte, que incloïa aspectes tècnics de la construcció i les condicions econòmiques. Aquesta redacció, signada el 30 de setembre, presentava un

35. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament. 22/01/1902.

36. AHMM. Fons Ajuntament. Escola Ocata. Capsa 6084.

37. *La Vanguardia*. 13/05/1902. p. 7.

38. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament de Masnou. 23/07/1902.

39. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament de Masnou. 05/09/1902.

40. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament de Masnou. 28/01/1903.

41. AHMM. Fons Ajuntament. Escola Ocata. Capsa 6084.

pressupost amb una suma econòmica encara superior a l'anterior, amb una previsió de la contracta de 65.132,50 pessetes, més les 5.536,26 pessetes d'honoraris.⁴² Malgrat l'augment del pressupost inicial, l'Ajuntament en ple va aprovar el projecte en sessió de 19 d'octubre.⁴³ A finals de gener de 1904, el projecte era adreçat a l'inspector de la Junta Provincial d'Instrucció Pública, que va donar el seu vistiplau el febrer.⁴⁴

Obtinguts els permisos, el Consistori va continuar amb els tràmits pertinents, motiu pel qual va convocar una subhasta pública de les obres de construcció de l'escola. L'assignació del projecte es va fer pública l'11 de juliol, i va resultar triat el constructor masnoví Jaume Lloberas i Arenas, que havia presentat un pressupost de 57.100 pessetes. Els altres dos candidats, Jaume Gelis i Forgas i Joan Queral i Guinovart, veïns de Barcelona, havien presentat uns pressupostos més alts, de 62.990 i 60.560 pessetes respectivament.

Mentre es duia a terme el procés de selecció del contractista, Bonaventura Bassegoda es va dedicar a fer algunes rectificacions del projecte, que afectaven principalment l'interior. Aquests plànols, signats el 20 de juliol, van ser lliurats al Consistori vuit dies després. Finalment, el 16 d'agost era col·locada la primera pedra de l'edifici de les escoles, amb la qual cosa es donava inici a les obres. Aquest acte solemne va ser presidit per Pere Grau Maristany, aleshores delegat regi d'Instrucció Pública de Barcelona, i va comptar amb l'assistència de l'alcalde Bonaventura Ferrer i Ferrer, l'inspector provincial d'educació primària Frederic López Amo i els consellers Tomàs Fàbregas, Prudenci Curell, Pere Castellsagué, Josep Sust, Miquel Ramèntol, Joan Pons i Pere Coll.⁴⁵

Iniciades les obres, aparentment desenvolupades amb molta celeritat, van aparèixer nous imprevistos i rectificacions del projecte que van anar encarint el pressupost original. Malgrat això, durant aquest temps es van anar recollint nous donatius de particulars, entre els quals s'han pogut documentar els de Romà Fabra i Puig, Pere Grau Maristany, Bonaventura Fontanills i Rosés, Pere Puntí i Rosés, Josepa Villanueva, Trinitat Rius Torres, Jaume Pagès i Pagès, Jaume Sensat i Sanjuan, Pere Pagès Maristany, Antoni Suñol i Pla, Marcel·lí Suñol i Pla, Joan Millet i Pagès, Pere Maristany Alsina, Antoni Antich Portella, Pere Pagès Fàbregas, Pere Anton Millet i

Vilà, Fèlix Orta i Millet, Gabriel Rosés i Valentí, Victòria Pagès i Fàbregas, Josep Bosch i Fontrodona, Víctor Dotti i Cabanyes, Josep Garcia i Cunill, Josep Botey i Puig, Felip Millet i Cunill, Salvador Maristany i Sensat, Josep Anton Malet i Font, Santiago Estapé i Pagès, Pere Pagès i Millet, Francesc Sanahuja i Dasca i Miquel Cortina.⁴⁶

L'1 de març de 1905 es reunien a les escoles l'alcalde accidental Bonaventura Ferrer, l'arquitecte Bassegoda, el contractista Lloberas, el secretari Miquel Carbó i la resta de consellers per fer una visita de reconeixement. Després de la profusa observació de les escoles, l'arquitecte va emetre la seva aprovació, raó per la qual el contractista va procedir a l'entrega provisional de l'edifici a l'Ajuntament. Malgrat això, l'entrega definitiva no va tenir lloc fins al 5 de juny. Durant les setmanes posteriors, l'Ajuntament va procedir a complir els pagaments de la contracta, que s'havia excedit del pressupost inicial en 13.689,25 pessetes. Per aquest motiu el 25 de juliol de 1905, l'arquitecte Bassegoda comunicava al Consistori la seva renúncia de 1.736,77 pessetes corresponents als seus honoraris «con lo qual tendrá la satisfacción de haber cooperado en una ú otra forma á la obra de la construcción de las Escuelas cuya iniciativa tanto honra al Ayuntamiento de Masnou».⁴⁷ El setembre l'escola inaugurava el seu primer curs amb només quatre aules i amb Frederic Bosch i Serra i Dolors Torregrossa i Moratones com a mestres.

La iniciativa municipal per endegar el projecte de les noves escoles municipals va obtenir el seu reconeixement pocs anys després. El 25 de setembre de 1909, en el suplement de la revista *La Escuela Moderna*, apareixia publicada la notícia que la Junta Central de Enseñanza s'havia reunit cinc dies abans i entre els punts tractats «Se acordó proponer para recompensas y distinciones honoríficas á varios maestros de Barcelona con motivo de la Fiesta Escolar en aquella provincia en 1908, así como se conceda tratamiento de Ilustre á los Ayuntamientos de Masnou, y de Muy Ilustre al de Tarrasa».⁴⁸ Finalment l'11 de novembre de 1909 el rei Alfons XIII signava un Reial Decret en què comunicava que «Deseando dar una prueba de Mi Real aprecio al Ayuntamiento de Masnou, provincia de Barcelona, por haber construído á sus expensas un edificio para escue-

42. AHMM. Fons Ajuntament. Escola Ocata. Capsa 6084.

43. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 19/10/1903.

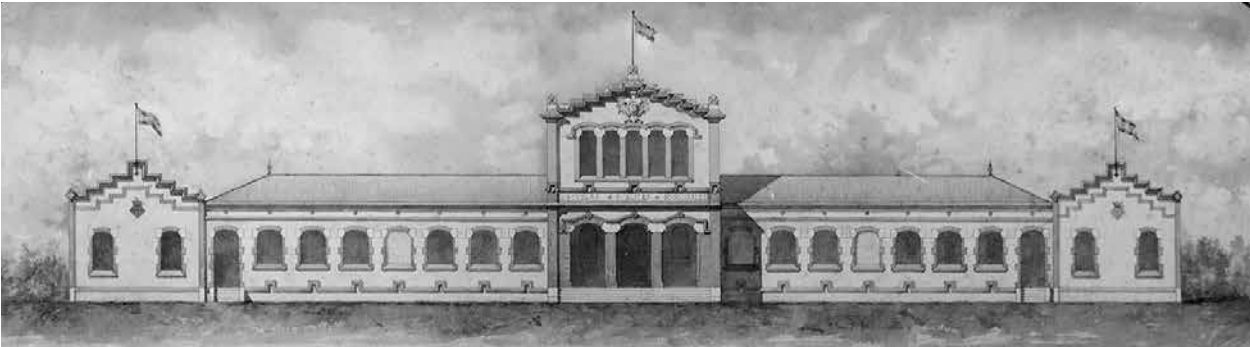
44. *La Vanguardia*. 27/01/1904. p. 3. 02/02/1904. p. 3.

45. AHMM. Fons Ajuntament. Escola Ocata. Capsa 6084.

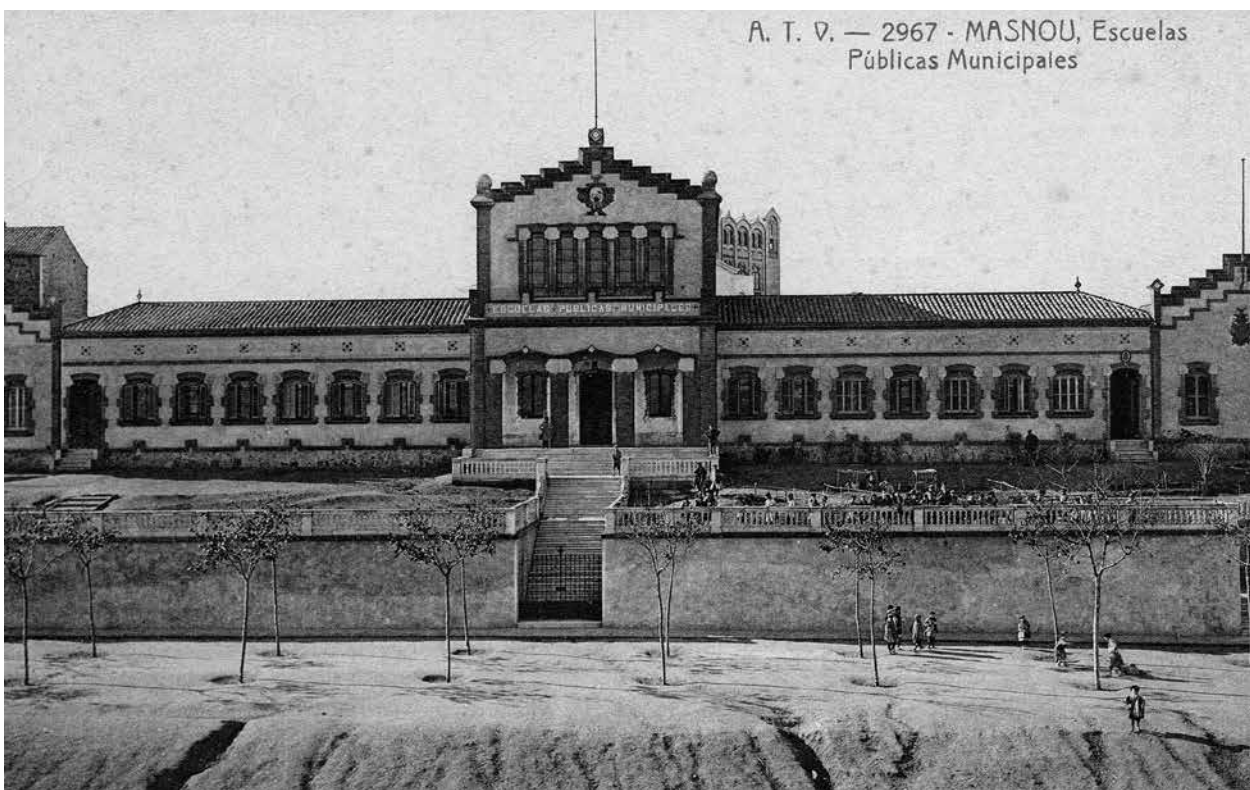
46. FÀBREGAS, F. 2009. p. 198 i 199.

47. AHMM. Fons Ajuntament. Escola Ocata. Capsa 6084. *Liquidación final de las obras de construcción de las Escuelas Municipales de Masnou*.

48. *Suplemento á La Escuela Moderna*. 25/09/1909. núm. 1337. p. 1239.

«Proyecto de edificio para las Escuelas Municipales de ambos sexos en la villa de Masnou». Barcelona, 20 d'abril del 1903. AHMM. Fons municipal, plànols, signatura A1-17.

Façana de les Escoles Pùbiques Municipals. AHMM. Col·lecció de Jordi Alonso van Run, fotografia núm. 14637. Autor desconegut.

*las pùblicas, dotado del material correspondiente, Vengo en concederle el tratamiento de Ilustrísimo».*⁴⁹ Des d'aquests moments, el municipi va passar a anomenar-se Il·lustríssima i Benèfica vila del Masnou.

Malgrat aquest reconeixement reial, el 1910 la hisenda municipal havia entrat en un període de dèficit, motiu pel qual resultava complicat efectuar els pagaments de l'emprèstit de les obres de les escoles. Fins a la data, l'ajuntament havia anat pagant el crèdit amb dues emissions anuals d'un total de 5.000

pessetes, però amb la nova situació econòmica es va acordar amb els prestadors reduir-lo a la meitat. Gràcies a aquestes gestions, el municipi va poder fer tots els pagaments. Des d'aleshores, el nombre d'alumnes va anar creixent fins que el maig de 1936 es va plantejar la possibilitat d'ampliar les instal·lacions amb la construcció d'un nou pis. Malauradament, aquesta proposta va ser frenada per la Guerra Civil, amb la qual cosa el projecte es va haver d'executar més de tres dècades després.

49. *La Gaceta de Madrid*. 17/11/1909. núm. 321. p. 319.

Descripció

Per al projecte d'escoles, Bonaventura Bassegoda va idear un edifici de planta baixa amb una façana principal orientada al passeig de Romà Fabra, aleshores carrer de Pere Grau. Aquest edifici restava dividit en dues parts ben diferenciades, en resposta a les necessitats del moment, en què calia separar els sectors de les nenes i el dels nens. El conjunt presentava una planta rectangular presidida per un cos central que comunicava amb les dues ales que el componien. En aquest espai central, l'arquitecte hi va ubicar la sala d'actes, comuna per als dos sexes, a la qual es podia accedir des del pati davanter des dels dos costats mitjançant un porxo que actuava de vestíbul.

Aquesta sala, destinada a activitats comunes, també permetia l'accés al gimnàs, situat a ponent. A cadascun dels costats d'aquest element principal, Bassegoda va crear dos cossos longitudinals completament simètrics que contenien els mateixos elements. Cada ala era vertebrada per un passadís central en forma d'angle recte que enllaçava la sala d'actes amb el pati, i al llarg del qual s'obrien les diferents dependències de què disposava. Al costat de llevant, l'arquitecte va situar quatre aules ordinàries, dues a cada sector, i dues aules de dibuix a la banda oposada, una per a cada sexe, que disposaven de llum zenital. Aquestes aules de dibuix, des d'un principi van ser ideades amb la possibilitat d'allotjar la secció de pàrvuls. Cadascuna de les aules ordinàries tenia una capacitat per a vint-i-quatre alumnes disposats en tres fileres de vuit pupitres dobles, encarats cap a la tarima del mestre. En el projecte original l'arquitecte va plantejar, a més, la creació d'uns lavabos situats entre les sales de dibuix i el gimnàs però finalment van ser substituïts per un celobert amb latrines. Als extrems de cada ala, Bassegoda va situar les dependències dels habitatges dels mestres, que disposaven d'un despatx, un menjador, una cuina, un lavabo i tres dormitoris. Constructivament, totes aquestes sales van ser fetes amb maçoneria i cobertes amb voltes catalanes, excepte el cos central, que va ser construït amb una gran encavallada.

Pel que fa a l'alçat de l'edifici, Bassegoda va potenciar la línia horitzontal, exclusivament trençada pel volum central i els pavellons laterals, corresponents a les zones d'habitatge dels mestres titulars. Predominant tot el conjunt, el cos central era l'única part de l'edifici que presentava un primer pis, motiu pel qual va restar dividit en dos nivells superposats a nivell de façana. La franja inferior va quedar constituïda per un porxo de planta rectangular desplaçat respecte a la línia de façana. Aquest element era format per tres arcs a la cara principal i dos més als laterals, un per costat. Totes aquestes obertures van

ser practicades amb arcs escarsers de maó decorats amb unes mènsules curvilínies als angles, i units per una motllura a la part superior que reiteraven la mateixa forma i que contenia unes rajoles valencianes disposades en escaire al centre de cada arc. Aquesta arcada va ser rematada a la part superior per un mur d'obra arrebossat que contenia una sanefa de maó i un coronament de merlets resseguits amb el mateix material. A la part corresponent al pis superior, l'arquitecte va integrar una galeria de solana formada per cinc arcs idèntics als del pis inferior, malgrat que de dimensions més reduïdes. Aquesta arcada també va ser reproduïda als murs septentrional i meridional d'aquest cos elevat. A sobre de les finestres de la façana principal va ser col·locat un relleu amb l'escut de la vila, originalment policromat. Per coronar l'edifici l'arquitecte disposà un entaulament esglaonat decorat amb una cornisa de maons coberta de rajoles verdes i rematat amb uns acroteris esfèrics als extrems i un de poligonal al centre, també elaborat amb maons i decorat amb les mateixes rajoles del pis inferior. L'alçària d'aquest volum central va ser potenciat encara més amb l'escalinata central que permetia l'accés des del carrer, protegida amb una balustrada de pedra artificial i uns elements decoratius del mateix material.

A banda i banda del cos central, en la part corresponent a les aules, l'arquitecte va disposar un únic nivell formulat per set finestres i una porta als extrems. Per a la construcció d'aquestes, Bassegoda va optar novament per l'ús de l'arc escarser. Aquestes obertures van ser decorades amb motllura de maó i unes mènsules de formes corbes als angles i, en el cas de les finestres, l'ampit recobert de ceràmica vidriada. Tota la part baixa del mur va ser decorada amb un sòcol de pedra delimitat per una motllura de maó que reproduïa merlets que envoltaven uns espiralls, i que moria en tocar les escales dels accessos laterals. La part superior del mur disposava d'un fris sense decoració emmarcat per una nova motllura de maó i rajoles blaves en el qual s'incloueren uns espiralls alineats amb les obertures inferiors.

Als extrems de l'eix longitudinal, en la part corresponent a l'habitatge dels mestres, l'arquitecte va plantejar dos cossos amb gairebé les mateixes característiques del volum central però a menor escala. En aquesta ocasió, els cossos només constaven de planta baixa i disposaven únicament de dues finestres d'arc escarser. Les finestres, que permetien la il·luminació del despatx i del menjador, eren de dimensions més grans que les finestres de les aules, tot i que contenien els mateixos elements decoratius. A la part alta del mur, Bassegoda va ubicar uns relleus amb els escuts de Catalunya i la ciutat de Barcelona. Per coronar aquests dos cossos, l'arquitecte va disposar un entaulament esglaonat resseguit amb una cornisa

de maons, el mateix material amb què estaven construïts els acroteris poligonals dels angles, que estaven decorats amb la mateixa ceràmica valenciana que presentava el cos central.

En conjunt, aquesta façana mostrava un aspecte molt auster, segurament a causa del pressupost tan ajustat del qual partia l'arquitecte i també la pròpia funció de l'edifici, que no requeria una gran riquesa decorativa. Tot i així, la monotonia va ser trencada amb la creació del moviment atorgat per les formes de les obertures i els entaulaments i el joc de contrastos produït entre el maó, l'arrebossat del mur i la pedra del sòcol. El mateix Bonaventura Bassegoda, que descrivia que la decoració interior havia de ser nul·la per no destorbar l'atenció dels estudiants, plantejava de la següent manera la decoració exterior de l'edifici: *«La decoración se halla á su mínima expresión, ya que es puramente hija de la parte constructiva, ó sea de la naturaleza de los materiales. Los muros en los paramentos serán de revoco y los cercos de aberturas de ladrillo en su apariencia natural, lo propio que las fajas de zócalo y de friso, cornisas rectas y apiñonadas. Los únicos elementos ornamentales serán de los escudos del cuerpo central y de los pabellones de maestros, los remates de pilastras y de baranda del vestíbulo, y las albardillas vidriadas de la cornisa central superior»*.⁵⁰

Precedint tot l'edifici i per salvar el fort desnivell respecte al carrer, Bassegoda va crear la zona d'esbarjo a la part davantera de l'escola, que incloïa espais de joc i un hort amb arbres fruiters. S'accedia a aquest espai mitjançant l'escala principal, que també conduïa a l'entrada del cos central. A l'inici d'aquestes escales, en contacte amb el carrer, l'arquitecte dissenyà una doble porta de ferro forjat rematada amb puntes de llança i decorada amb *coups de fouet*. L'accés al pati

també es feia a través de dues escales secundàries de dimensions més reduïdes que eren situades més cap als extrems, que són les que utilitzaven els alumnes, que en funció del sexe entraven per una escala o per l'altra. Tota aquesta zona d'esbarjo va ser envoltada per una balustrada de pedra artificial.

En conjunt, l'edifici va mantenir-se pràcticament sense modificacions durant més de seixanta anys, malgrat que hi van haver diversos intents per dur a terme una ampliació. No va ser fins al 1967 que s'endegà un procés per construir un nou pis a l'edifici per ubicar deu aules més, ja que l'espai inferior era insuficient per encabir l'alumnat. Malgrat això, la construcció es va dur a terme uns anys després, ja que els tràmits burocràtics endarreriren el projecte. Amb aquesta intervenció es va respectar pràcticament la totalitat de l'estructura dissenyada per Bonaventura Bassegoda. A banda de l'addició del nou pis, que restà vertebrat per unes finestres d'arc escarser i coronat amb una cornisa de maons, les parts més afectades a nivell de façana van ser les corresponents a les dependències dels mestres. Els entaulaments que remataven aquestes parts van ser enderrocats i també van desaparèixer els escuts de la façana. Malgrat això, els extrems del nou pis van ser rematats amb la reproducció gairebé exacta dels coronaments anteriors, per tant les principals característiques de l'edifici es van mantenir. Un altre element que va desaparèixer amb aquesta reforma va ser el coronament del mur que quedava sobre del porxo d'entrada, que va perdre els merlets. Cal tenir present, però, que el mateix Bassegoda ja va plantejar el 1903, durant l'elaboració del projecte, que possiblement en un futur caldria executar una ampliació de l'edifici, motiu pel qual va descartar l'ocupació total de la superfície del solar destinat a la construcció de les escoles.

50. AHMM. Fons Ajuntament. Escola Ocata. Capsa 6084.

2.3. Capella dels Dolors

Ubicació: **cementiri municipal**

Data: **1907-1908**

Funció: **religiosa**

Estat de conservació: **molt bo**

Història

La saturació de l'antic cementiri del municipi, situat darrere de l'església de Sant Pere, va posar en marxa una iniciativa de l'Ajuntament per traslladar-lo a un punt més allunyat del nucli urbà. Després de molts tràmits i diversos entrebancs burocràtics, dos anys després el projecte va prendre bon ritme, per la qual cosa va ser encarregat a l'arquitecte municipal Miquel Garriga i Roca l'elaboració dels plànols d'un nou cementiri, el qual els signà el febrer de 1868. Aprofitat aquest disseny, les obres de construcció es van iniciar amb molta velocitat, malgrat que el recinte no va ser beneït fins al gener de 1869. Aquest projecte, però, no es va fer en la seva totalitat per motius econòmics, amb la qual cosa la capella, que havia de ser construïda a l'extrem septentrional no va ser es va executar.⁵¹

El 1900, atesa la sol·licitud de Florinda Maristany i Oliver, que volia construir un panteó sobre un solar no destinat a aquest efecte, el Consistori va encarregar una reforma del cementiri a l'arquitecte municipal d'aleshores, Gaietà Buigas i Monravà. En aquest disseny, l'arquitecte se centrava en la reforma interior dels solars i en la planificació d'una capella, que variava lleugerament del projecte de Garriga i Roca, malgrat que en part respectava l'estructura original. Tot i així, en aquest segon intent es va tornar a deixar aparcada la idea del seu bastiment fins que alguna persona caritativa sufragués les costes de la construcció.⁵²

Finalment, l'agost de 1907, sota el mandat de l'alcalde Tomàs Fàbregas i Maristany, va arribar la

Imatge de la façana principal en l'actualitat.

tan desitjada oferta a l'Ajuntament. En aquesta ocasió, novament era Bonaventura Fontanills i Rosés qui s'oferia per costejar la construcció de la capella, que ja havia sufragat diverses obres al municipi.⁵³ Aquesta proposta va ser molt ben rebuda pel ple, que va voler recordar la seva persona atorgant el seu nom a un dels carrers del poble, malgrat que el mateix Fontanills s'hi va oposar i va preferir que es donés el nom de Santa Rosa a un fragment del carrer de l'Esperança, en record de la seva germana, Rosa Fontanills de Sitjàs, amb l'herència econòmica de la qual es construiria la capella.⁵⁴

51. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p. 23-35.

52. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p. 35-41.

53. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. Vol. 21, f. 45v-48bis.

54. AHMM. Fons municipal. Capsa 803.

L'eufòria del Consistori va permetre l'acceleració de tots els tràmits pertinents i va encarregar el projecte a l'arquitecte municipal Bonaventura Bassegoda, i el dia 30 d'agost es va dur la cerimònia de col·locació de la primera pedra de la capella. D'aquest acte filantròpic se'n van fer ressò diversos diaris, que relataven la notícia de la manera següent: «*Tingué lloch lo divendres, dia de Santa Rosa, y aplegà una gran gentada de tot lo més notable del Masnou. Lo clero parroquial hi assistí ab gonfalons y creu alsada, y benehí la pedra segons rúbrica lo senyor Rector Mossen Domingo Pineda ab altres prèberes y acòlits. Tiraren morter al clot del fonament lo senyor Alcalde don Tomàs Fàbregas y Maristany, l'ofertor don Bonaventura Fontanills y Rosés, los testimonis voluntaris del acte don Pere Grau Maristany y don Pere Pagés, axís com lo senyor Rector y l'arquitecte del Municipi don Bonaventura Bassegoda. Després se firmà un acte en català y castellà que fou posada dins d'un pot de vidre ab medalles y monedes y una joya de la difunta germana del generós donador.*⁵⁵ *Se lacrà'l pot y ficat dins d'un vuyt de la pedra's collà aquesta y quedà acabat l'acte, retornant los invitats a la Casa de la Vila ab los carruatges en que hi havian anat.*»⁵⁶

A banda de les persones esmentades en la notícia, també hi van assistir tots els membres del consistori, la Junta del Cementiri i el jutge Jaume Rosés i Truch, entre moltes altres autoritats.⁵⁷ Per donar continuïtat a l'esperit filantròpic de l'acte, algunes de les persones assistents van oferir diferents donatius a l'Ajuntament perquè els repartís entre les famílies necessitades de la població. Entre els donants, el mateix Bonaventura Fontanills va oferir 400 pessetes; Pere Grau Maristany i Oliver, 125; i Pere Pagés i Maristany i Jaume Sensat i Sanjuan, 100 pessetes.⁵⁸

Les primeres intervencions van consistir en l'extracció de sorra i l'aplanament dels terrenys, mentre l'arquitecte Bassegoda ultimava els plànols.⁵⁹ L'entrega d'aquests va tenir lloc el desembre del mateix any. El febrer de 1908, quan les obres es trobaven en un estat avançat, l'alcalde va considerar que el recinte del cementiri havia començat a quedar petit i va proposar la construcció d'un eixample al sector nord, als costats de la capella, tal com ja s'havia proposat al projecte inicial de Miquel Garriga i Roca. A banda d'això, l'alcalde mateix va fer pública una conversa amb Pere Grau Maristany, propietari del terreny posterior a la capella, que estava disposat a fer una permuta d'aquests terrenys a canvi de la concessió de dos solars situats al costat de l'entrada de la capella.⁶⁰

En aquest projecte de capella, Bonaventura

Alçat de la capella. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 116 J / 3 / 11.

55. Aquest pot portava adherida una planxa de metall fina amb la inscripció següent: «A la bona memòria de Na Rosa Fontanills de Sitjàs, de qui era en vida aquest rellotje, present de son espós En Domingo Sitjàs, se deposita dins de la primera pedra de la Capella pública del Cementiri de Masnou, posada avuy dia de Santa Rosa, 30 d'Agost de 1907, per son germà En Bonaventura Fontanills y Rosés».

56. *Il·lustració Catalana*. 08/09/1907. Núm. 223. p. 4.

57. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. Vol. 21, f. 49v.

58. AHMM. Fons municipal. Sèrie Sanitat-Cementiri. Capsa 803.

59. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 116 J / 3 / 11.

60. AHMM. Fons municipal. Capsa 785.

Capella dels Dolors. *Ilustración Católica «Hormiga de Oro»*. 6 de febrer del 1909. Any XXVI, p. 96.

Fontanills va sol·licitar la construcció d'una cripta amb seixanta-sis nínxols per enterrar els pobres de solemnitat. A banda d'això, també va demanar una concessió especial per reservar un dels nínxols perquè hi fos enterrada la seva germana Antònia, tal com ella desitjava. Evidentment, l'Ajuntament va acceptar aquestes peticions i van tramitar el títol de propietat perpètua al nínxol que ella triés.⁶¹ Finalment, el gener de 1909, les obres ja estaven pràcticament enllestides i l'Ajuntament va acordar la benedicció de l'església i la posterior entrega d'aquesta construcció al municipi que feia Bonaventura Fontanills. A aquesta celebració, que va tenir lloc el 4 de febrer, hi van ser convidades totes les juntes i societats del Masnou.⁶² Aquest acte de benedicció va ser recollit per la premsa del moment de la manera següent: «Por la mañana

celebró una misa solemne el reverendo D. Melchor Escudero Nápoles asistido por los sacerdotes D. Pablo Ferrer y D. Angel Ribas; entonándose durante aquella por el coro de la Catequística de Sant Pere litúrgicos cantos. Una vez terminado el Oficio, rezó un responso el Cura-párroco de Masnou, Rdo. D. Domingo Pineda. Por la tarde verificóse en el Salón del Consistorio la ceremonia de la entrega de la llave de la expresada capilla, agradeciendo el Alcalde de la villa de Masnou la generosa y noble iniciativa de D. Buenaventura Fontanills, á cuyas manifestaciones de simpatía y respeto se adhirieron todos los concurrentes al acto».⁶³

Inaugurada la capella, el consistori va dictaminar el reglament que s'havia de seguir en l'ús del panteó dels pobres de solemnitat, i es va decidir que només hi podrien ser enterrades persones sense recursos econòmics i residents a la vila, i amb cap familiar que disposés de nínxol en propietat. A banda d'aquesta normativa, que va ser aprovada en una sessió del ple de l'Ajuntament el febrer del mateix any, també es va decidir col·locar una làpida al timpà interior de l'arc d'entrada a la capella per commemorar el gest de Bonaventura Fontanills,⁶⁴ ja que el cost de l'obra havia ascendit a 100.000 pessetes.⁶⁵

En aquesta placa es podia llegir la inscripció següent: *Cineribus ac memoriae Omnium suorum Ossibusque pauperum revicturis Deo optimo maximo prospiciente Bonaventura Fontanills Roses Hanc funerariam aedem Senatui masnovensi donatam Exstruendam que curavit. Anno Salutis Nostrae MCMIX*. Aquest no fou l'únic homenatge de la corporació a la família del donant, ja que hi van fer col·locar sis escultures creades per Pere Carbonell i Huguet dels sants patrons de la família Fontanills: sant Domènec, santa Rosa, sant Bonaventura, santa Dorotea, sant Joan i sant Antoni de Pàdua. A banda d'aquestes imatges, l'altar major era presidit per una escultura de *La Pietat* creada per Rafael Atché. Abans de la seva col·locació a l'altar de la capella, aquesta peça va ser exposada en un establiment del carrer dels Arcs de Barcelona, tal com consta a la premsa de l'època.⁶⁶

61. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. Vol. 22, f. 76-79.

62. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. Vol. 22, f. 119-120.

63. *Ilustración Católica. La Hormiga de Oro*. 06/02/1909. p. 96.

64. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. Vol. 22, f. 130v-132.

65. *La Ilustración Artística*. núm. 1415. p. 114.

66. *La Vanguardia*. 20/09/1908.

Interior de la capella.

Cripta de la capella.

A banda de la donació de la capella, Bonaventura Fontanills en va voler dignificar els voltants, per la qual cosa el maig de 1909 va oferir un nou donatiu per al pagament de les obres d'urbanització de l'eixample del cementiri. Novament, l'encarregat va ser Bonaven-

tura Bassegoda, que va traslladar uns quants metres el mur septentrional del cementiri per englobar la faixa de terreny que mesos enrere havia cedit Pere Grau Maristany.⁶⁷ La construcció d'aquesta part va anar a càrrec de Joan Renter, que també havia participat en l'erecció de la capella.⁶⁸ Amb l'execució d'aquest nou eixample, es culminava el projecte de Miquel Garriga i Roca, malgrat que amb diverses modificacions.

Descripció

La capella funerària de la Verge dels Dolors és un dels elements principals del cementiri. En aquesta ocasió, l'arquitecte Bassegoda va executar un projecte modernista amb una forta reminiscència medievalista, molt evident i reiterada en diverses obres seves. Seguint en part els dissenys dels seus predecessors, Miquel Garriga i Roca i Gaietà Buïgas i Monravà, Bonaventura Bassegoda va plantejar un edifici funeràri carregat d'un fort simbolisme religiós, malgrat que va incloure algunes modificacions personals, i d'altres a petició del comitent Fontanills. Bassegoda va mantenir la tipologia de planta centralitzada, tot i que va prescindir de la planta circular per la qual apostaven els seus predecessors, i per aquesta raó va optar per un espai quadrat en el qual se circumscriu una creu grega. Tot i així, la zona interior mostrava un sol espai davant les reduïdes dimensions que tenia.

Amb el desnivell del terreny del cementiri, l'església va ser construïda en un pla més elevat que la resta del conjunt, motiu pel qual va ser precedida per una escalinata que condueix a la porta d'entrada de la capella, enaltint així la façana. Aquesta porta, que centra la façana, va ser practicada amb llinda recta i decorada a la part superior per un timpà d'arc de mig punt emmarcat per unes motlures decoratives, algunes de les quals culminen en uns culdellànties esculpits amb motius fitomòrfics. Les motlures interiors, però, reposen sobre unes columnes primes que flanquegen la porta. A banda d'això, el timpà és decorat amb un relleu on apareix una màndorla amb l'escut de la vila del Masnou, envoltada de motius vegetals i un filacteri amb la inscripció *Beati mortui qui in Domino moriuntur* (*Sants aquells que moren en el si del Senyor*). La pròpia llinda de la porta també té d'una inscripció on hi consta *Any 1908*, referent a la data d'execució de les obres, tot i que fou beneïda a inicis de l'any següent. A més, als angles exteriors de la pròpia porta, s'hi van incorporar uns relleus de tema vegetal.

67. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. Vol. 22, f. 175-177.

AHMM. Fons municipal. Sèrie Sanitat-Cementiri. Capsa 803.

68. Segons Francesc Renter, nét de Francesc Renter, que va intervenir en la construcció de la capella.

Aquesta façana principal deixa entreveure la coberta a dues aigües d'aquest primer cos. Un altre dels elements d'aquesta part és el fris superior d'arcs cecs decorats amb motius florals. Als extrems es van ubicar els contraforts, que sobresurten de la línia de façana, i van ser rematats per uns acroteris ornats amb motius florals. Aquests flanquegen el campanar d'espadanya que culmina aquesta part, que reproduïx les mateixes formes en tot el volum. A banda i banda d'aquest cos central hi ha dues construccions adossades de menys alçària que corresponen a les caixes d'escala per descendir a la cripta. Aquestes consten d'una coberta de quart de taronja i revestides amb teules vidriades. Al mur es van obrir unes finestres d'arc apuntat decorades amb vitralls i protegides per unes reixes de ferro forjat.

La part corresponent als braços de la nau transversal a l'exterior presenten unes escales adossades, que són les que permeten l'accés al primer eixample del cementiri. Aquest volum presenta una coberta a tres aigües i uns murs flanquejats per uns contraforts idèntics als de la façana principal. Tot el parament és arrebossat i decorat amb esgrafiats que imiten la forma dels carreus de pedra. Els únics elements petris de l'edifici són exclusivament els decoratius, com ara les motlures, els emmarcaments i els relleus. En aquests cossos laterals, la pedra només es troba a la rosassa que centra aquesta cara i les motlures de la cornisa.

Al centre del mur septentrional, oposat a la porta, s'hi dissenyà l'absis de forma poligonal i envoltat per uns contraforts. Aquesta part va ser coberta amb teules vidriades i mostra unes finestres d'arc apuntat ornades amb vitralls i protegides per reixes de ferro. Flanquejant l'absis, es van dissenyar dos cossos de planta quadrada adossats i amb una coberta a dues aigües. Aquests també disposen de finestres apuntades, i corresponen a la sagristia i altres dependències de la capella.

Al centre de tot el conjunt es va situar el cimbori, que coincideix a l'interior amb el creuer. Aquest té planta octogonal i una coberta piramidal de teules vidriades. L'única decoració de què consta aquest cos són les finestres apuntades situades als murs corresponents als quatre punts cardinals principals, i el fris d'arcs cecs que ressegueix la part superior del volum. Per coronar la capella, i alhora dominar el conjunt del cementiri, hi va ser col·locada la imatge escultòrica d'un àngel protector que amb la mà alçada subjectava

una palma, avui desapareguda. Aquesta imatge va ser esculpida per l'escultor Pere Carbonell i Huguet.

L'interior de la capella presenta un petit nàrtex que actua de distribuïdor, ja que a banda i banda de la porta, van ser dissenyades les dues caixes de les escales que baixen a la cripta, que adopten formes arrodonides. Alhora, també permet l'accés a l'espai central de la capella. Al mur oposat a la porta, s'hi projectà un absis poligonal amb el seu corresponent altar, i a ambdós costats uns habitacles amb funcions de sagristia i altres dependències de la capella.

En general, l'interior mostra una reiteració de l'arc apuntat, que es repeteix en nombroses ocasions a l'edifici, com ara al creuer. Igual que l'exterior, el parament interior és arrebossat i imita carreus, malgrat que a la part baixa es va incorporar un sòcol de marbre gris. Aquesta monocromia dels murs és trencada pels colors dels vitralls, alguns dels quals van ser malmesos durant la Guerra Civil i reemplaçats posteriorment. Malgrat això, es tracta d'un interior bastant auster, ja que pràcticament no disposa de més decoració. A sobre de la porta, però, es conserva la placa de marbre commemorativa del gest de Bonaventura Fontanills com a patrocinador de la construcció. Als pilars sobre els quals descansa la cúpula, també s'hi van incloure unes petites escultures de diversos sants patronals de la família Fontanills fetes per Rafael Atché, que també va elaborar *La Pietat* de l'altar. Totes aquestes imatges es van perdre durant l'incendi del 19 de juliol de 1936.

A la part subterrània de la capella es va construir la cripta, una de les peticions de Bonaventura Fontanills, que va exigir aquest espai per destinar-lo com a lloc d'enterrament per als masnovins pobres de solemnitat. A aquest espai s'accedeix des de les escales situades als extrems de la nau, i també adopta la planta grega de la capella. Tot i això, la zona septentrional presenta murs rectes, a diferència de l'absis de la capella. Tots els murs d'aquesta cripta van ser ocupats per lliteres de nínxols sense decoració, amb un total de seixanta-sis. Destaca un nínxol situat al mur septentrional, on descansa Antònia Fontanills i Rosés, germana del donant, que disposa d'una làpida de marbre.

Malgrat l'escassa decoració de la cripta, al creuer van ser disposades unes columnes que subjecten el pes de la construcció superior. Al centre d'aquestes, al terra, hi ha l'entrada a l'ossera comuna, que resta oculta sota una llosa de pedra.⁶⁹

69. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p. 157-160.

2.4. Asil i hospital de la Casa Benèfica

Ubicació: **c. del Rector Pineda**

Cronologia: **1907-1921**

Funció: **sanitària**

Estat de conservació: **remodelat**

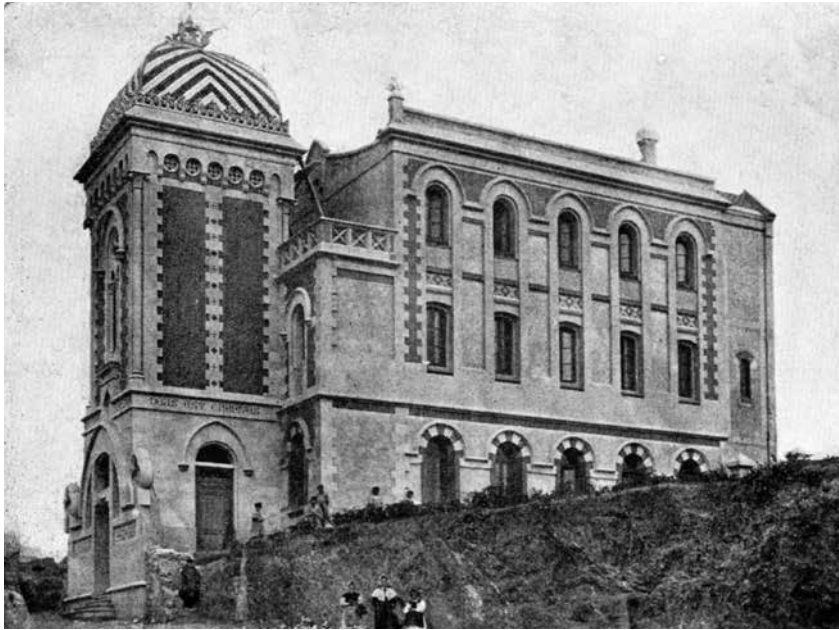
La Casa Benèfica en l'actualitat.

Història

El naixement de la Casa Benèfica respon a la voluntat de l'industrial i alcalde Pau Estapé i Maristany, el qual el 1898 va considerar necessària la creació a la vila d'una institució encarregada d'assistir malalts, persones de la tercera edat, pobres, orfes i indigents. Amb aquesta finalitat, Pau Estapé va proposar la formació d'una junta iniciadora presidida per ell mateix i formada per membres del Consistori i altres autoritats judicials i eclesiàstiques del municipi. L'objectiu d'aquesta comissió era la recerca de donatius entre les persones i entitats de la població per poder endegar el projecte. El 13 de setembre de 1898, l'alcalde Esta-

pé ho comunicava al conjunt de regidors i proposava l'aportació de 5.000 pessetes per les despeses de la fundació, de les quals 1.000 procedirien de l'exercici present i 2.000 més dels dos anys següents.⁷⁰ Recollida la iniciativa amb molt entusiasme, aviat van començar a arribar els donatius dels particulars que volien participar en la causa. Durant els mesos posteriors, la junta es va reunir en diverses ocasions per crear diverses comissions encarregades de la recollida de donatius, l'establiment dels estatuts i l'elaboració del reglament, que no va ser aprovat fins al 12 de febrer de 1899. Va ser en aquesta mateixa data quan es va constituir la Junta de Patronat, que va romandre sota la presidència de Pau Estapé, i Pere Grau Maristany

70. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 13/09/1899.

Vista exterior de la Casa Benèfica abans de construir el mur de pedra. AHMM. Col·lecció de Jordi Alonso van Run, fotografia núm. 14635. Autor: A. Mauri, Girona.

va oferir un pis al número 12 del carrer d'Adra per instal·lar temporalment la institució. Tot i l'aprovació unànime de la Junta, aquesta seu només va ser ocupada uns mesos, ja que el maig es va decidir llogar un edifici al carrer de Sant Felip (actualment núm. 33) per facilitar l'establiment de les monges que havien de dur a terme les tasques de beneficència, que arribaren procedents de Vic a mitjan juny. En aquesta data, la institució ja havia recaptat 27.359,92 pessetes i va ser des d'aleshores quan es van començar a cobrar les quotes dels associats.

El juliol de 1899 es procedia a la renovació de la Junta, que ara era presidida pel nou alcalde, Victorià Pagès i Fàbregas. Una de les prioritats del nou president va ser fer créixer l'entitat i construir una seu definitiva, per la qual cosa durant un any i mig es va plantejar l'adquisició de diferents solars. Finalment, el 17 de gener de 1901, Josep Martí i Casals i Pau Estapé i Maristany van comprar una parcel·la rectangular situada entre els actuals carrers de Frederic Bosch i de Buenos Aires i van cedir-la a la institució. Alhora també es va produir la cessió d'un terreny annex propietat de Josep M. Malet i Font, que també va donar el solar de l'antic cementiri, situat al darrere de l'església.⁷¹ El 27 de gener la Junta feia

oficial l'acceptació dels terrenys i immediatament s'iniciaven els tràmits de la construcció. Per dur a terme el disseny del nou edifici es va contactar amb l'arquitecte municipal de la vila, Gaietà Buïgas i Monravà, el qual signava els plànols el mes de maig.⁷² El dia 27 d'aquest mateix mes se celebrava una Junta general extraordinària amb tots els associats, durant la qual va ser presentat el projecte de l'arquitecte, que va ser aprovat per unanimitat. Durant aquesta sessió també es va proposar que la Casa també es fes càrrec dels pobres de solemnitat de la vila a canvi d'una subvenció municipal.

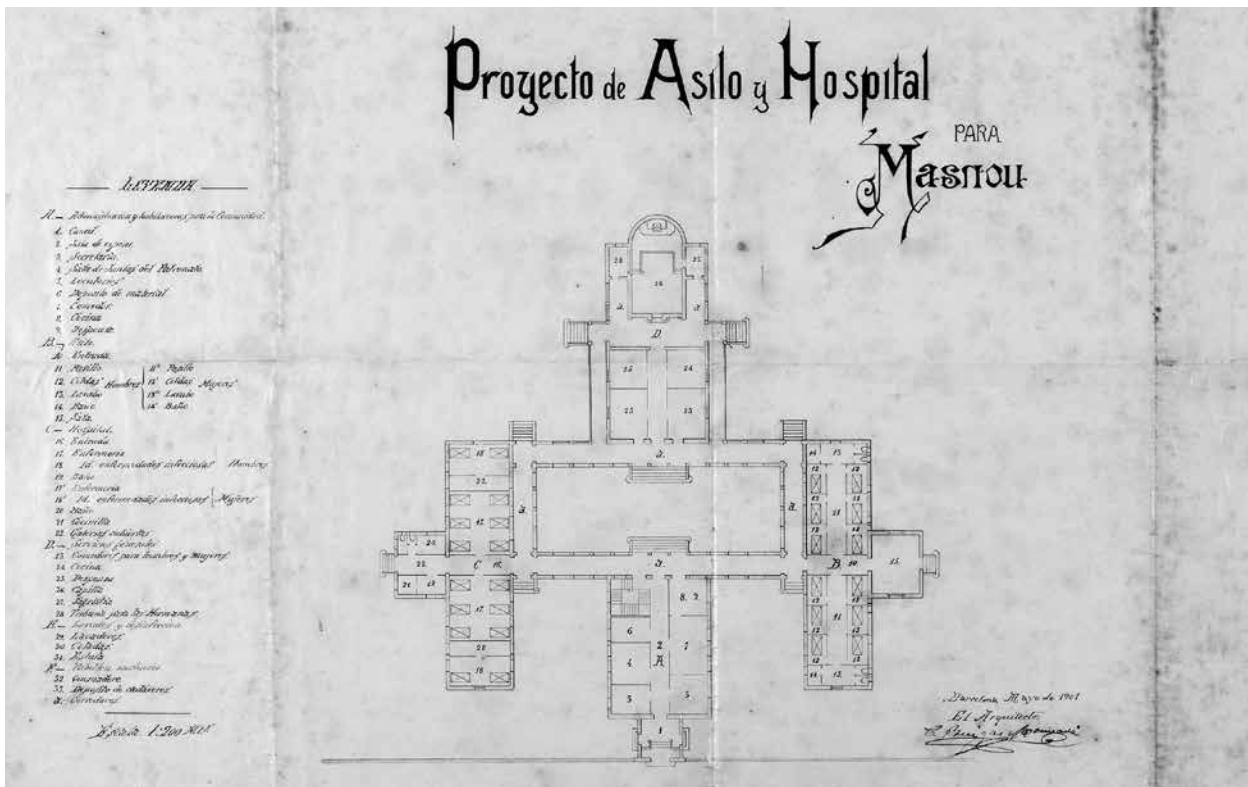
El 2 de juny de 1901 s'iniciaren les obres, que van començar amb l'anivellament del terreny,

l'edificació d'un mur de contenció i la urbanització del tram final del carrer del Rector Pineda, per al qual l'Ajuntament havia destinat 400 pessetes. Durant els mesos d'estiu l'arquitecte continuava ultimant els detalls del projecte, sobretot els que afectaven l'alçat de l'edifici. El setembre es va adjudicar el projecte a favor del contractista Ramon Ribas, que havia presentat un pressupost de 33.408,99 pessetes. Finalitzats els tràmits previs a l'obra, el 15 de desembre se celebrava l'acte de col·locació de la primera pedra. Les cròniques contemporànies recollien l'acte de la següent manera: «*La construcción de un edificio propio para el personal de asistencia á los enfermos á domicilio, para el albergue y cuidado de los vecinos enfermos pobres, y asilo á los ancianos y niños desamparados, pasa desde hoy á ser un hecho, puesto que se ha realizado el acto de colocar la primera piedra del caritativo establecimiento denominado Casa Benéfica de Masnou. La fiesta organizada para este acto, aunque modesta, no ha dejado de revestir la grandiosidad y trascendencia debida. Aceptado el padrinozgo y la presidencia por el señor marqués de Comillas*⁷³, delegó esta respetable personalidad á nuestro párroco reverendo don Domingo Pineda, para que le representara durante la ceremonia. Ha

71. Aquest recinte havia estat cedit a finals del segle XVIII pel seu besavi Francesc Anton Casas i Rogent, però amb la construcció del nou cementiri i el trasllat de totes les restes, la propietat va ser retornada a la família.

72. AHCOAC. Fons Bassegoda.

73. Claudio López i Bru (Barcelona, 1853 - Madrid, 1925) va ser un empresari propietari de la Compañía Transatlántica Española, la Compañía General de Tabacos de Filipinas, els Ferrocarrils del Nord, la Hullera Española, la Banca López Bru, la Constructora Naval i el Banco Vitalicio, entre moltes altres. En l'àmbit social va destacar pel seu sentiment filàntrop i caritatiu ja que va dur a terme nombroses obres de beneficència.

Planta. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 121 J / 3 / 534.

empezado esta con los divinos oficios en la parroquial iglesia, habiendo asistido la Junta de Patronato de la Casa Benéfica, el Ayuntamiento, Juzgado municipal, Junta de Obras y Hermanas enfermeras, además de una multitud de fieles, la mayor parte asociados, que han contribuído con su óbolo á poder hacer realizable la benéfica institución. [...] Al terminar el oficio se organizó la procesión, compuesta de varios asociados y de las corporaciones ya citadas, y presidida por el señor cura-párroco se dirigió al sitio destinado a emplazar el edificio de la Casa Benéfica que está contiguo al Cementerio antiguo. De antemano habíase levantado un pabellón, en cuyo fondo se destacaba un improvisado altar, y al frente, encima de la zanja abierta, quedaba suspendida la primera piedra. Después de dirigir el párroco sentidas frases al numeroso vecindario que ocupaba aquel recinto, el notario de esta don Mariano López, leyó el acta que firmaron las autoridades y corporaciones presentes, la cual, después de autorizada debidamente, fué encerrada en un frasco de cristal junto con la lista general de asociados, el reglamento de la asociación, monedas y periódicos, y depositada dentro del hueco de la pie-

dra que enseguida de estar bendecida fue colocada con el ceremonial correspondiente por el delegado del marqués de Comillas é individuos del patronato. [...] A no presentarse interrupción ó causa imprevista, las obras del cuerpo central del edificio deben quedar del todo terminadas en junio del año venidero».⁷⁴

A principis de setembre de 1902, les obres del cos central de la Casa Benèfica havien d'estar molt avançades, ja que el dia 2 es va fer l'entrega provisional de l'edifici a la Junta de Patronat, on va assistir el notari Marià López, el qual acredità que s'establí un període de tres mesos per a possibles reclamacions.⁷⁵ La inauguració oficial de la Casa Benèfica, però, no va tenir lloc fins al dia 14, una jornada que es va iniciar amb una missa a l'església de Sant Pere. Per a la celebració va ser convidat l'Orfeó Català, dirigit pel mestre Lluís Millet, que va ser rebut a l'estació de tren amb una actuació del cor de la Calàndria. Aquesta formació, que disposà d'un tren especial per al seu desplaçament des de Barcelona, va oferir un concert a l'hort de can Fontanills, propietat de Miquel Amat i Lluch, que va permetre recaptar 1.330,80 pessetes que van ser donades a la nova institució.

74. *La Vanguardia*. 18/12/1901. p. 2.

75. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 2. 02/09/1902. 05/09/1902.

«Asilo del Masnou. Proyecto de la casa habitación para la Comunidad. Fachada principal». Barcelona, juliol del 1901. Signat per Gaietà Buïgas i Monravà. AHMM. Fons municipal, plànols, signatura A1-94.

Mentre les obres de construcció es duïen a terme, l'Ajuntament va voler aprofitar la posada en marxa de la Casa i va sol·licitar que fos concedit el títol de Benèfica a la vila, motiu pel qual es va haver d'elaborar un expedient per informar la Comissió provincial i el Govern civil.⁷⁶ Després de moltes comunicacions, finalment aquest decret va ser signat pel rei Alfons XIII el 25 de novembre de 1902, amb la qual cosa la població va passar a ostentar el títol de *Benèfica vila del Masnou*.⁷⁷

Malgrat la benedicció de l'edifici, aquest encara continuava en obres i deshabitat. A finals de 1902, l'arquitecte Gaietà Buïgas va ser cessat en el seu càrrec d'arquitecte municipal, i molt probablement aquest fou un dels motius que endarreriren l'ocupació i finalització de la casa. Tot i que el motiu d'enfrontament entre el Consistori i l'arquitecte havia estat l'excessiu projecte d'escoles municipals, amb molta probabilitat també van existir desacords amb les obres de la Casa Benèfica. A principis de 1903, la Junta de Patronat va ser citada al jutjat de Mataró perquè havia estat demandada per l'apoderat de Gaietà Buï-

gas, el qual reclamava que se li devien 1.130 pessetes al seu representat, quan la institució només en reconeixia 300. Va ser en Pere Grau Maristany qui medià amb l'apoderat per saldar el deute amb l'arquitecte, que es va pactar en la quantitat de 500 pessetes per tal d'evitar problemes majors.⁷⁸ Mentre durava aquest procés, l'arquitecte Bonaventura Bassegoda ingressava en la nòmina municipal, per la qual cosa assumia la seva responsabilitat com a director de les obres de construcció de la Casa Benèfica.

Finalment, a les acaballes de març de 1903, les monges abandonaven la seu del carrer de Sant Felip i s'instal·laven a la nova. Durant els mesos posteriors, es van anar fent

petites actuacions, a mesura que continuaven arribant nous donatius. A banda de diners, alguns benefactors de la casa van voler oferir presents, com ara Cecília Soler, vídua del farmacèutic Pere Genové, que regalà una vitrina farmaciola (1904), Pere Grau Maristany, que va costejar una imatge de la Mare de Déu del Carme, obra de Rafael Atché (1905), i Bonaventura Fontanills, que va donar unes escultures de sant Domènec i santa Rosa (1906). El 8 d'abril de 1906, la Junta es reunia en ple i exposaven alguns dels nous oferiments. El primer d'aquests era el fet per Bonaventura Fontanills, que es comprometia al pagament de 500 pessetes per a la construcció del mur de tanca, mentre que el segon, més ambiciós, consistia en la proposta de l'industrial Romà Fabra i Puig per sufragar les obres de l'asil i l'hospital. Tot i això, Fabra va exigir mirar prèviament els plànols del projecte de Buïgas abans d'emetre una decisió definitiva.⁷⁹ Un cop l'industrial va examinar els plànols, va ordenar que fossin enviats a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda perquè pogués elaborar un pressupost.⁸⁰ Transmesa aquesta informació, l'arquitecte va dur a terme allò

76. *La Dinastia*. 02/08/1902. p. 2.

77. *La Correspondència Militar*. 25/11/1902. p. 2.

78. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 2. 1902.

79. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 2. 08/04/1906.

80. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 2. 22/04/1906.

que se li requeria, però va ser rebutjat en presentar una quantitat excessiva, de manera que va haver de confeccionar un pressupost més econòmic, que encara es va demorar uns mesos.⁸¹

El 7 d'abril de 1907, durant la reunió de la Junta, es feia pública la nova donació que pretenia fer Bonaventura Fontanills, que en aquesta ocasió consistia a costejar les despeses de la construcció de l'asil.⁸² Aquesta notícia va ser rebuda amb molt entusiasme perquè el projecte semblava que avançava positivament. D'aquesta manera, l'arquitecte Bassegoda va començar a elaborar els plànols de l'asil per ordres del benefactor, que eren signats el 2 de maig.⁸³ Tres dies després, la Junta es tornava a reunir i en aquesta ocasió Josep Garcia i Cunill exposava que després d'haver parlat amb Romà Fabra, aquest havia ofert la quantitat de 4.000 pessetes per a la construcció de l'hospital, motiu pel qual es va acordar per unanimitat l'inici immediat de l'anivellament del terreny per començar les obres.⁸⁴ El 20 de maig la Junta es trobava novament i es comunicava que l'alcalde havia rebut una carta del donant Fontanills en la qual adjuntava els plànols de l'asil i on demanava que els departaments de dones i homes portessin els noms de santa Rosa i sant Domènec, respectivament, en honor de la seva germana i el seu cunyat, a la mort dels quals va rebre una important herència. En aquest escrit Bonaventura Fontanills es comprometia a la donació 10.500 pessetes i sol·licitava que «*se deje á su gusto la elección del mueblaje necesario á ambos departamentos, el cual correrá así mismo de su cuenta*». Presentada oficialment la petició, la junta acordà unànimement l'aprovació la sol·licitud i la creació d'una comissió formada pel president Josep Sampera i Sampera i el tresorer Baldomer Comas i Mayoral per iniciar les converses amb l'arquitecte Bassegoda per examinar i concretar el projecte.⁸⁵ El 2 de juny, la comissió exposava que després d'haver mantingut l'entrevista amb l'arquitecte per conèixer la seva implicació en l'obra, aquest va comunicar que «*ya procurará facilitar una nota para trabajos y materiales con sus respectivos precios referentes á dicha edificación y que sobre esto se pondrán de acuerdo oportunamente*». A banda d'això, es va decidir la formació d'una

comissió integrada per l'alcalde Tomàs Fàbregas i Maristany i els vocals Josep Garcia i Cunill i Joan Duran i Miserachs per encarregar-se de les comunicacions amb el donant i l'arquitecte, amb l'objectiu d'accelerar l'inici de les obres.⁸⁶ Arran d'aquestes reunions, es van puntualitzar nous aspectes, com per exemple que el pavelló estaria dedicat a la memòria de Rosa Fontanills i Domènec Sitjàs, i que contindria un menjador i quatre dormitoris, dos d'ells sota l'advocació de santa Rosa i sant Domènec, tal com s'havia acordat anteriorment, i els altres dos amb la denominació de sant Pere i santa Rita.⁸⁷ Aprovades per la Junta aquestes demandes, tres dies després l'arquitecte signava el plec de condicions, i l'1 de juliol començaven les obres.⁸⁸

Iniciada la construcció de l'asil, la mateixa Junta va acordar amb la Comissió d'Obres que reprengués les converses amb Romà Fabra per agilitzar la donació i així començar l'arranjament de la secció d'hospital. El 18 d'agost, durant la reunió de la Junta, el tresorer exposava que l'industrial ja havia fet entrega d'una part de les 4.000 pessetes que s'havia compromès a donar per a la construcció, i que havia afirmat que aniria donant la resta a mesura que fos necessari per a la continuació del projecte. En recompensa, la Junta va acordar atorgar-li el títol de soci.⁸⁹

A principis de novembre les obres de l'asil havien d'estar pràcticament enllestides, per la qual cosa el donant Bonaventura Fontanills va adreçar el següent escrit a l'alcalde Tomàs Fàbregas i Maristany on cedia el nou pavelló a la institució: «*Mi distinguido amigo y respetable Alcalde: tengo la mayor satisfacción en comunicarle que en esta fecha han quedado terminadas y saldadas las obras de construcción del Pabellón-Asilo de la Casa Benéfica de esta villa que me ofrecí á costear según indiqué a Usted en la mía de 18 de mayo del corriente año, aguardando la oportunidad para instalar el correspondiente menaje que así mismo ofrecí. [...] Al ver terminada la modesta obra que ofrezco á los desvalidos de Masnou faltará á su deber de gratitud si no renovara á Usted como lo hago con la presente mi más vivo reconocimiento por su valiosa cooperación en mi empresa*». Formalitzat l'ofertament, la Junta va prendre possessió de la propietat.⁹⁰

81. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 2. 19/08/1906.

82. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 2. 07/04/1907.

83. CB. Plano del Pabellón Asilo que costea D. Buenaventura Fontanills.

84. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 2. 05/05/1907.

85. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 2. 20/05/1907.

86. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 2. 02/06/1907.

87. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 2. 23/06/1907.

88. AHMM. Fons municipal. Capsa 803.

89. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 2. 18/08/1907.

90. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 3. 17/11/1907.

Malgrat l'entrega de l'edifici, a principis de 1908, el nou pavelló encara no havia estat ocupat i les obres de l'hospital continuaven el seu curs.⁹¹ No seria fins al setembre de 1908 que Bonaventura Fontanills va regalar el mobiliari i les robes de quatre dormitoris, ja que els altres pavellons restants encara no havien estat construïts.⁹² Un cop feta aquesta nova donació, a principis de 1909, la Junta va procedir a l'elaboració d'un reglament en què s'especificava qui podria ingressar a l'asil. Entre les condicions requerides calia ser pobre de solemnitat, major de 60 anys en el cas dels homes i 55 en el de les dones, els dos primers asilats havien de ser nadius de la vila, i els altres restants com a mínim residents del Masnou almenys durant quinze anys. A banda d'aquestes tasques administratives, es continuava treballant en la construcció del mur de tanca i es va plantejar la construcció de quatre habitacions més a l'asil.⁹³ Finalment l'asil va ser beneït amb una cerimònia molt austera el 7 de març de 1909, un acte un acte on va assistir la Junta, les monges, veïns de la vila i Bonaventura Fontanills i Rosés, que recentment havia estat nomenat soci consultor-protector de la Casa.⁹⁴

L'arquitecte Bassegoda va dirigir un seguit d'obres menors que es van fer a l'edifici després de la construcció de l'asil, com ara la restauració de la cúpula del cos central (1910) i l'acabament del mur de tanca. Una altra de les intervencions de l'arquitecte va ser la instal·lació del lavabo de l'asil l'abril de 1912. Aquesta construcció va ser sufragada pel mateix arquitecte i pel metge Esteve Rosés i Millet, tots dos marmessors de Bonaventura Fontanills, que van voler finalitzar el conjunt del pavelló després que els hereus del difunt haguessin entregat el mobiliari necessari per als quatre dormitoris restants.⁹⁵

L'abril de 1918, el vocal de la Junta Joan Ràfols i Mata oferia un donatiu de 1.000 pessetes per a l'avançament de les obres del conjunt, concretament per a la construcció d'una galeria que comunicués el cos central de la Casa amb el pavelló de l'asil.⁹⁶ Tot i així, aquestes obres no van ser iniciades, motiu pel qual el donant es va queixar en diverses ocasions a la resta de la Junta. Finalment aquesta actuació, dirigida per Bonaventura Bassegoda, es va dur a terme entre el febrer i el juliol de 1919, malgrat que el mateix Ràfols va haver d'abonar 3.094 pessetes més atès l'increment del pressupost inicial de l'obra.⁹⁷

A diferència de les obres de l'asil, les corresponents a l'hospital es desenvolupaven amb molta demora. L'aturada del procés constructiu, segurament per manca de fons econòmics, va ser un dels temes a tractar durant la Junta de Patronat, celebrada el 19 de febrer de 1911, ara presidida per Josep Garcia i Cunill. Per intentar reprendre el projecte es va acordar que «*debía procurarse hacer todas las gestiones necesarias para reunir fondos á fin de terminar aquella sección y si no fuese posible en su totalidad, á lo menos dejar un departamento completamente arreglado y amueblado para prestar servicio*». Durant aquesta mateixa sessió es va pensar a demanar a Romà Fabra que fes una nova donació, ja que les 4.000 pessetes havien estat liquidades.⁹⁸ Malgrat les donacions de diversos particulars les obres de l'hospital van discórrer sense èxit i es van allargar durant anys.

L'establiment del protectorat espanyol del Marroc el 1912 va suposar per a l'Estat una gran inversió econòmica i humana des dels seus inicis. Tot i així, la situació es va agreujar a finals de la dècada de 1910 i va arribar al clímax durant l'estiu de 1921, en plena Guerra del Rif. El 22 de juliol es va produir una revolta liderada per Abd el-Krim, que es va saldar amb la mort de 8.000 soldats espanyols, raó per la qual aquesta batalla va ser coneguda com el Desastre d'Annual. Aquest fet va suposar una gran desfeta moral al país, raó per la qual ben aviat van aparèixer iniciatives solidàries per ajudar els supervivents que participaven en el conflicte. Al Masnou, aquesta proposta va ser iniciada l'agost d'aquell mateix any per l'industrial tèxtil Joan Puig i Marcó, que va posar-se en contacte amb l'alcalde Pere Sust i Estapé per comprovar l'estat de l'hospital de la Casa Benèfica i endegar les gestions pertinents perquè entrés en funcionament.⁹⁹ Aquesta proposta va ser molt ben acceptada per tota la Junta, i el 4 de setembre Romà Fabra i Puig va visitar la Casa Benèfica, on va expressar els seus desitjos de continuar sufragant les despeses de la construcció de l'hospital «*para utilizarlo desde luego para la curación de los enfermos y heridos de la campaña de Africa, quedando de su cuenta, despues de terminado el edificio la instalación de las camas, mobiliario, ropas y demás efectos sanitarios que se requieran, para prestar sus humanitarios servicios*». Aquesta nova

91. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 3. 26/01/1908.

92. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 3. 20/09/1908.

93. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 3. 14/02/1909.

94. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 3. 07/03/1909.

95. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 3. 07/04/1912.

96. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 3. 21/04/1918.

97. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 3. 16/02/1919. 20/07/1919.

98. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 3. 19/02/1911.

99. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 6. 21/08/1921.

oferta, semblava més estable que la proposada per Joan Puig, motiu pel qual es va decidir rebutjar la primera oferta.¹⁰⁰

Les gestions pertinents, fetes per la comissió formada pel president Joan Llampallas i Alsina i el vocal Joan Ràfols i Mata, es van desenvolupar amb molta rapidesa. El mateix Romà Fabra va imposar que els plànols que calia seguir eren els elaborats per Gaietà Buïgas el 1901 i que el personal que havia de fer-se càrrec de la construcció eren Bonaventura Bassegoda i Amigó i els constructors Francesc Vilà i Truch i Francesc Renter i Vidal.¹⁰¹ D'aquest oferiment van passar notícia el 17 de setembre el mateix Fabra i el president Llampallas, que adreçaren una carta a José Olaguer-Feliu y Ramírez, capità general de la IV Regió Militar. En aquest escrit s'exposava que es reprenien les obres de l'hospital per poder acollir ferits de la Guerra del Marroc i que un dels pavellons estaria finalitzat l'1 d'octubre, i que inclouria deu llits, i a mitjan novembre un segon amb deu llits més. A banda d'això, s'afirmava que Romà Fabra «*costea no solo la total construcción del mencionado Hospital, sino que pagará también el mobiliario y ajuar necesarios al mismo y que la Junta de la Casa Benéfica cuidará de que los enfermos o heridos tengan la debida asistencia, corriendo la misma a cargo de las Hermanas Carmelitas de San José que ya actualmente atienden a los viejos asilados en dicha benéfica casa. Además de ello, D. Román Fabra ofrece pagar los gastos que ocasione en el Hospital la asistencia de los soldados procedentes de Marruecos, ya sean enfermos o heridos*».¹⁰² Amb aquest gest, Romà Fabra guanyava prestigi social i la vila obtenia un hospital un cop finalitzada la guerra.

El termini de finalització de l'obra no es va poder respectar en la seva totalitat, però tot i així es va proposar inaugurar l'hospital el 4 de desembre de 1921.¹⁰³ Una indisposició per malaltia del donant, però, va fer que la inauguració s'endarrerís fins al dia 11, una setmana després.¹⁰⁴ A l'acte de benedicció, conegut entre la població com *la festa de l'hospital*, hi van assistir nombroses personalitats com el capità general José de Olaguer-Feliu y Ramírez, el governador civil de Barcelona Severiano Martínez Anido, el president de l'Audiència Francisco Vega, el rector de la Universitat de Barcelona Valentí Carulla i Margenat, el presi-

dent de la Diputació provincial Joan Vallès i Pujals, el segon marquès de Foronda i director de tramvies de Barcelona, Mariano de Foronda y González Bravo, el cirurgià Enric Ribas i Ribas i el diputat provincial Rossend Pich i Pon. A banda d'aquests, també hi van ser presents les autoritats locals, els membres de la Junta, un elevat nombre de socis i molts vilatans. L'acte es va iniciar amb la benedicció dels pavellons i tot seguit el donant Romà Fabra va procedir a fer l'entrega de l'edifici. Després de diversos parlaments d'agraïment, Josep Pujadas i Truch va llegir el poema *La Caritat* i es van repartir diferents obsequis tant als donants com als visitants. Com a cloenda es va fer un brindis amb cava i pastes i immediatament després la comitiva es va traslladar al palauet del Bellesguard de Romà Fabra, on es va celebrar un banquet.¹⁰⁵ Aquest acte, però, va tenir un final tràgic per al donant, ja que aquella mateixa tarda li fou comunicat que la seva filla Maria Victòria havia mort al seu domicili de Barcelona.¹⁰⁶

Per agrair el gest de Romà Fabra i Puig, l'Ajuntament li va concedir el títol de fill adoptiu de la vila del Masnou.¹⁰⁷ Aquest no va ser l'únic gest que es va produir, ja que el mateix Bonaventura Bassegoda va decidir no cobrar els seus honoraris com a director de l'obra de l'hospital.¹⁰⁸

Malgrat que l'hospital va ser concebut per atendre soldats procedents de la guerra africana, sembla que mai no se'n va atendre cap. Per aquest motiu, la pròpia Junta va decidir desfer aquest compromís amb l'Estat, que finalment es va aconseguir el novembre de 1923. Des d'aleshores, la institució restà al servei de la població masnovina.

Posteriorment, es van dur a terme altres actuacions per millorar les infraestructures existents a la Casa. Entre les construccions més destacades hi ha el pavelló d'homes de l'asil el 1931, que va ser executat per Pere Jordi Bassegoda i Musté, el qual rellevà el seu pare en el càrrec d'arquitecte municipal. Va ser en aquest moment, quan l'asil de Bonaventura Fontanills restà com a pavelló per a dones. Aquests dos pavellons van ser ampliat amb un nou pis el 1949, fet que va desvirtuar el projecte dels arquitectes Bassegoda. La part de l'hospital i la capella també van ser molt modificats durant els primers anys de la dècada de 1970.

100. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 6. 04/09/1921.

101. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 6. 18/09/1921.

102. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 6. 02/10/1921.

103. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 6. 27/11/1921.

104. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 6. 04/12/1921.

105. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 6. 01/01/1922.

106. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 6. 15/01/1922.

107. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 6. 25/06/1922.

108. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 6. 20/08/1922.

Descripció

Tal com va dissenyar Gaietà Buïgas, Bonaventura Bassegoda va plantejar l'asil i l'hospital com dos cossos de planta rectangular adossats al que havia de ser el claustre de la institució. El pavelló d'asil, que presentava una estructura interior molt simple, era vertebrat per un passadís central disposat de manera longitudinal, i per un transversal més curt, que comunicava la galeria del claustre, construïda el 1918, amb la sala del menjador, situat en un cos annex de planta quadrada a l'est de l'asil. Aquest passadís transversal servia també per dividir l'asil en dos sectors, un per a cada sexe. En principi a cada banda del pavelló es van plantejar dos dormitoris, malgrat que finalment se'n van fer sis per costat més un lavabo a cada extrem, als quals s'accedia mitjançant el passadís.

L'exterior d'aquest sector, a diferència del cos central de la Casa, presentava un aspecte molt més auster. Com que el pavelló constava únicament de planta baixa, la façana mostrava un sol nivell amb un mur arrebossat en la seva totalitat. Al llarg del parament longitudinal, a cada costat, s'obrien vuit finestres de llinda recta protegides amb reixes de ferro forjat corresponents als dormitoris i als lavabos. Als extrems del pavelló, l'arquitecte disposà dues finestres més que seguien les mateixes característiques de les anteriors i servien per il·luminar el passadís central. En el cos corresponent al menjador també es van incloure tres finestres, una a cada mur. Originalment, la finestra del mur de llevant del menjador havia de ser una porta que permetia l'accés des dels jardins, però finalment aquesta idea va ser descartada. Tot el perímetre superior del mur va ser rematat per una cornisa que continuava en els extrems curts del pavelló. En aquesta part, l'arquitecte va dissenyar un frontó triangular que amagava l'encavallada amb què es cobria l'edifici. En aquesta

part es va incorporar un gran espirall, i una motllura a la part inferior.

L'espai interior, igual que la façana, va ser dissenyat amb molta senzillesa. Els únics elements decoratius de què constava eren els arrambadors ceràmics valencians del menjador i el passadís central. Al llarg d'aquest últim s'obrien les portes dels dormitoris i els lavabos, que van ser executades amb llinda recta. A l'entrada d'aquest pavelló, el 1910 va ser col·locada una placa de marbre per recordar el donant del pavelló, Bonaventura Fontanills i Rosés, que havia mort el mes de gener d'aquell mateix any.

El pavelló d'hospital, situat a ponent de l'edifici central, reiterava les mateixes característiques de l'edifici de l'asil, malgrat que amb petites diferències, ja que les funcions a complir eren diferents. Pel que fa a l'interior, únicament disposava d'un passadís transversal que donava continuïtat a la galeria del claustre, que naixia al cos principal de la casa. Aquest passadís actuava de distribuïdor i permetia l'accés a un cos adossat a l'hospital on hi havia els quiròfans i altres dependències, i també a dues de les habitacions, cadascuna amb una capacitat per a sis llits. A través d'aquestes, s'entrava a dues habitacions més petites, destinades a malalts que requerien una atenció especial.

Pel que fa a l'exterior, l'aspecte de l'hospital era idèntic al de l'asil, malgrat que en aquest cas el nombre de finestres del mur era inferior, ja que l'espai interior era menys compartimentat. En aquest sector la decoració interior va ser nul·la, pròpia d'un espai d'aquestes característiques.

Malauradament, aquests dos pavellons van patir diverses modificacions que van afectar tant l'exterior com l'interior. En el cas de l'asil, la reforma que més en va transformar l'aspecte original va ser la construcció d'un pis el 1949 i l'afegiment d'un nou cos el 1974, el mateix any que s'amplià tot el sector de l'hospital.

2.5. Escorxador municipal

Ubicació: **c. de Roger de Flor (actualment part de l'Edifici Centre)**

Data: **1914-1917**

Estat de conservació: **desaparegut**

Detall de la vista aèria de la fàbrica tèxtil Maristany «Cal Soberano» on apareix l'escorxador. 15 de gener del 1950. AHMM. Fons de Francesc Duran Pons, fotografia núm. 15255.

Història

Durant el primer quart del segle XIX, un dels centres neuràlgics de la població era la plaça coneguda com *de la Carnisseria i la Peixateria*, que estava situada aproximadament davant el tram de l'actual plaça del Mercat Vell i el carrer de la Mare de Déu del Carme. Aquest espai, que des de 1820 va passar a anomenar-se de la *Constitució*, va quedar afectat dues dècades més tard pel traçat de la línia de ferrocarril entre Barcelona i Mataró. A la dècada de 1840 amb el disseny del *Plan general del propio pueblo* de Miquel Garriga i Roca va ser necessari el trasllat de la plaça i també del mercat i l'escorxador. Mentre que el mercat es va ubicar a l'actual plaça del Mercat Vell, l'escorxador es va allunyar del nucli urbà i es va situar als actuals números 6 i 8 del carrer de Santa Rosa, aleshores de l'Esperança. Aquesta nova ubicació, de

propietat municipal, era una casa típica de cós de planta baixa i pis. Al pis inferior, l'edifici disposava d'un vestíbul d'entrada mitjançant el qual s'accedia a un passadís que connectava amb el fons, on hi havia la sala de sacrifici i esquarterament, i per darrere de la casa contigua, un pati amb els corrals i un pou. A banda d'això, en paral·lel al passadís hi havia el dipòsit per guardar el bestiar mort. Molt probablement les mesures sanitàries en aquesta casa no devien ser gaire adequades, ja que a la dècada de 1860 a l'Ajuntament ja es parlava del trasllat de l'escorxador a un nou emplaçament. Aquest fet esdevindria un tema de debat constant i que portaria molts maldecaps a diferents consistoris.

Entre 1875 i 1876, durant el govern de l'alcalde Joan Alsina i Sensat, l'Ajuntament va adquirir finalment un solar per a la construcció del nou escorxador. Durant aquests anys, el Masnou patia una forta

Vista aèria de la fàbrica tèxtil Maristany «Cal Soberano». A dalt, a l'esquerra de la fàbrica, hi ha l'escorxador. 15 de gener del 1950. AHMM. Fons de Francesc Duran Pons, fotografia núm. 15317.

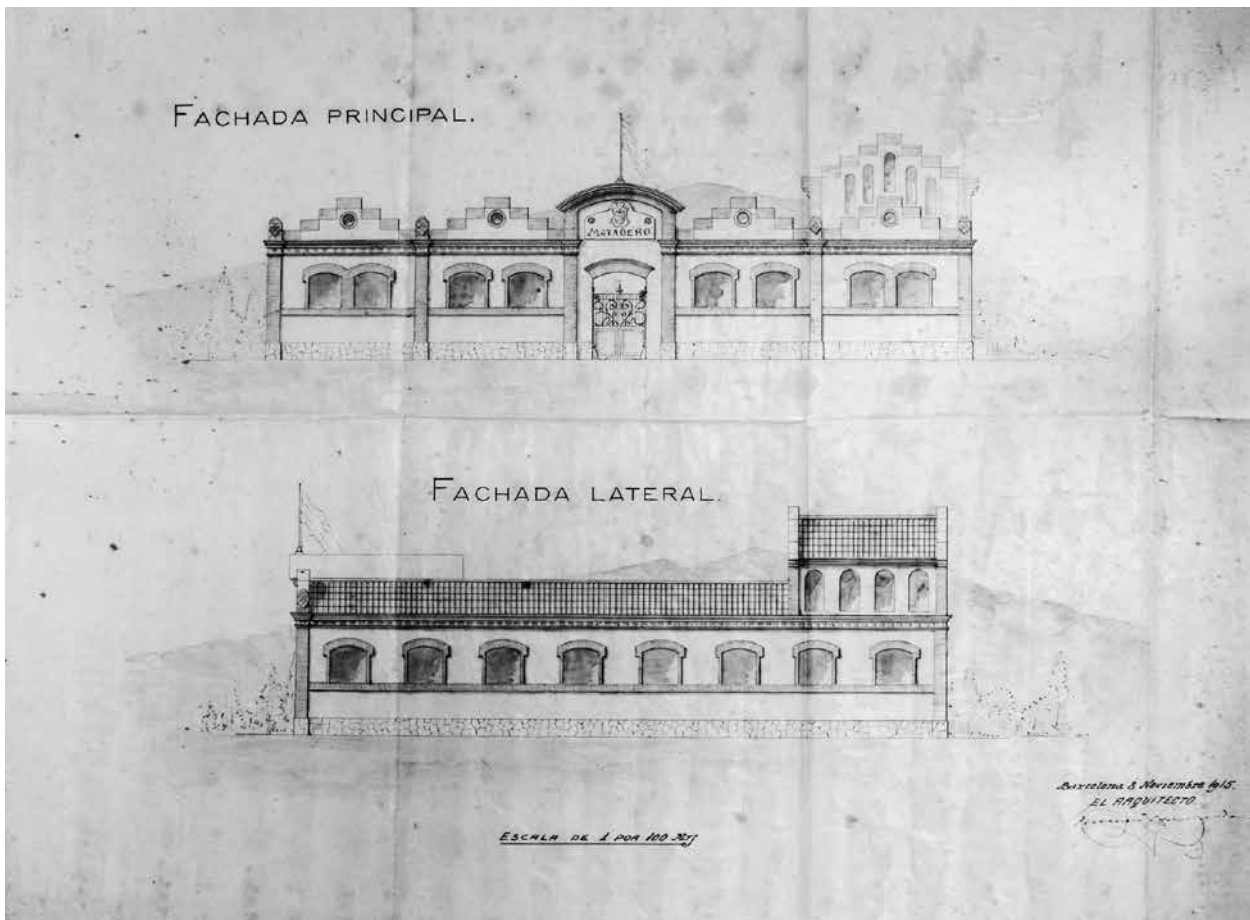
emigració cap a Barcelona i encara moltes de les activitats econòmiques restaven aturades com a conseqüència de l'esclat de la tercera guerra carlina (1872-1876), fets que justificaven que el nou escorxador no es comencés a construir. El 1883 semblava que les obres havien d'endegar-se però novament restaren aturades. L'agreuament del deute amb Hisenda fins i tot va fer plantejar a l'administració local la venda del solar el 1887.¹⁰⁹ Aquesta acció va produir-se com a resultat del dictamen emès per la Junta Provincial de Sanitat, que no aconsellava el solar triat per a la construcció d'un edifici amb aquestes funcions per ser proper a la població. Dos anys després, en vista de la lleugera millora econòmica de l'erari públic, l'Ajuntament va adquirir un nou solar a tocar del torrent de Vallmora, ben apartat del nucli urbà però novament el projecte no va ser dut a terme. El març de 1897 l'alcalde Josep Martí i Maristany va intentar reprendre la construcció de l'escorxador, motiu pel qual va emetre la següent proposta al Consistori: «*Que se procure*

*la continuación a las obras del nuevo matadero, al menos ser puesto en condiciones de usar los que ya existen; toda vez que el actual cree el infrascripto le faltan muchas condiciones de capacidad para las actuales necesidades; y todas las higiénicas que se requieren especialmente como se hallan dentro de la población. Entiende el que suscribe que los rendimientos del matadero bastarian para ir verificando en el nuevo las obras más indispensables; y funda esta proposición en que el Ayuntamiento ya en sesión de 17 de Febrero del año 1883 acordó continuar las obras de construcción de dicho edificio lo cual ha quedado hasta ahora sin cumplimentarse».*¹¹⁰ Malauradament, aquesta nova iniciativa de Martí va continuar sense èxit.

A finals de segle l'escorxador presentava unes condicions molt extremes, que tal com dictaminà la Junta Local de Sanitat resultava ser «*un lugar insuficiente, antihigiénico y hasta un foco de emanaciones inconvenientes e insalubres para cuantos tie-*

109. TORAN, R. 2013. p. 46, 58 i 72.

110. AHMM. Fons Ajuntament. Capsa 4491.

Façana principal i lateral de l'escorxador. AHMM. Fons municipal. Capsa 4491.

nen que frequentarlo». En la mateixa sala de sacrifici s'acumulaven les bèsties vives i les mortes, les despulles i els excrements, i no disposava d'aigua potable, únicament la procedent d'un pou. Per aquest motiu, el 26 d'agost de 1899, el Consistori presidit per l'alcalde Victorià Pagès i Fàbregas es reunia per acordar l'execució d'una reforma urgent per tal d'intentar higienitzar l'edifici. Dos dies després, el mestre d'obres Josep Canudas i Horta, encarregat de la rehabilitació, presentava el seu projecte de reforma amb el corresponent pressupost, que ascendia a un total de 2.865 pessetes. El 30 d'agost les obres van ser aprovades per unanimitat. Aquestes obres comprenien la construcció de quatre corrals i dues latrines al pati de la casa annexa, de propietat municipal, una teulada i un terrat per la nova sala de sacrifici, pavimentació hidràulica per a les diferents dependències, reparació de la casa del guarda, adequació de les cavallerisses, construcció d'un abeurador per cavalls i diferents obertures que permetien una millor comunicació, ventilació i il·luminació del conjunt.¹¹¹

Amb aquestes intervencions el problema només es va solucionar temporalment, ja que amb el creixement de la població durant els primers anys del segle XX, l'activitat a l'escorxador es va incrementar i les actuacions aviat van resultar insuficients. L'abril de 1914, l'Ajuntament va decidir donar una empenta a la construcció del nou escorxador, fet que fa pensar que en aquesta data les obres ja devien estar iniciades, segurament centrades en l'anivellament del terreny. El principal problema continuava sent la falta de fons monetari, per tant es va encarregar a la Comissió d'Hisenda que estudiés la viabilitat del projecte. Finalment, l'octubre de 1915 la comissió va exposar al Consistori que el projecte seria factible amb la suma del sobrant d'aproximadament 3.000 pessetes que disposarien al final de l'exercici, més l'obtingut el 1914 i el que es produiria a finals de 1916. A banda d'això, també es va tenir present el benefici resultant de la venda de l'antic escorxador i els donatius oferts per alguns veïns de la vila per a la construcció de l'edifici. Aprovat per unanimitat pel Consistori i obtingut el

111. AHMM. Fons Ajuntament. Capsa 4491.

benaplàcit del governador civil de la província, l'arquitecte municipal Bonaventura Bassegoda i Amigó va començar a treballar en el projecte i el 8 de novembre següent va signar els plànols definitius.¹¹²

En aquesta ocasió, les obres de construcció del nou escorxador es van fer realitat, i molt probablement amb rapidesa. Una de les principals preocupacions del Consistori durant aquests mesos va ser l'obtenció de fons per poder continuar amb l'empresa, motiu pel qual el maig de 1916 es va encarregar a l'arquitecte Bassegoda la taxació del vell edifici per dur a terme una subhasta pública.¹¹³ Tot i així, era necessari el vistiplau de la Governació, que es va endarrerir uns mesos. Finalment, el 9 d'agost el ple era convocat per comunicar l'aprovació de la Governació, fet que permetria la venda del vell escorxador en una subhasta celebrada aquell mateix mes. Malgrat que les obres del nou edifici no havien estat enllestides, a l'interior ja es feien les tasques pròpies.¹¹⁴ D'aquesta manera, el 30 d'agost se celebrava un nou ple per fer pública l'adjudicació de l'antic edifici, que va ser adquirit per l'única persona que el va sol·licitar, Francesca Fontanills i Rosés, que el va comprar pel valor de 6.005 pessetes.¹¹⁵ Durant el transcurs de la construcció es van fer algunes modificacions del projecte, per la qual cosa el pressupost original es va anar incrementant. El consistori en ple, reunit l'11 de setembre de 1917, va optar per la pròrroga de l'amortització del deute i va suspendre els pagaments durant dos anys, tal com s'havia fet el 1910 per saldar el deute de les Escoles.¹¹⁶ Malgrat aquests inconvenients, a principis de 1918 les obres ja havien finalitzat.

Entre finals dels anys seixanta i principis dels setanta del segle XX l'escorxador va anar reduint l'activitat fins a la seva extinció. L'escorxador progressivament s'havia anat transformant en un aparcament per a diversos vehicles dels serveis de manteniment de l'Ajuntament i la policia local. En un article publicat a *La Vanguardia* el 29 de gener de 1978, un veí lamentava la situació de l'edifici dos dies després d'haver-se produït un incendi en el recinte: «*En el siniestro, al parecer intencionado, se produjeron elevadas pérdidas, y no porque se hayan quemado considerables partidas de vacuno o porcino, sino porque en el local se guardaban dos motocicletas de la Policía Urbana, así como dos vehículos del servicio de la brigada de obras y otros utensilios [...] Resulta y era de esperar, que en lugar de bue-*

yes suspendidos a la manera de como pintó uno el holandés Rembrand y disposición de culatas y solomillos de ternera sobre las mesas de mármol, se depositan en algunas dependencias motos, camiones y maquinaria. A lo mejor las llamas retorcieron las chapas de una hormigonera y de una pequeña apisonadora».¹¹⁷

Arran d'aquest incident, l'Ajuntament va començar a plantejar el futur de l'escorxador, raó per la qual se'n va proposar l'enderrocament per a la construcció d'un complex municipal que havia de contenir una piscina coberta. Aquest projecte no es va dur a terme i l'edifici va continuar deteriorant-se progressivament. L'espai de l'escorxador des d'aleshores va continuar complint funcions de dipòsit municipal i fins i tot va esdevenir lloc d'assaig per a la companyia teatral Pa de Ral. Finalment, l'escorxador va ser enderrocat el 1993.

Descripció

Per al disseny de l'escorxador, Bonaventura Bassegoda va plantejar una fórmula molt senzilla a partir d'una planta quadrada. L'accés es feia mitjançant una porta situada al centre del mur meridional, que comunicava amb un petit vestíbul obert al pati interior, que actuava de distribuïdor de les diferents sales. Al costat de l'entrada hi havia el despatx del guarda, i immediatament després, i adossada al mur de llevant, una gran sala sense sostre. Al mur oposat a la porta hi havia les sales d'assegador de carns i de matances i el despatx del veterinari, mentre que al de ponent, la sala de sacrificis de porcs, el magatzem de llenya i els corrals.

La façana de l'edifici, que constava únicament de planta baixa, presentava en la part principal una gran horitzontalitat dividida en cinc cossos en què l'arquitecte va voler crear un joc de contrastos entre el maó i el parament del mur. Al centre, l'arquitecte va disposar la porta d'entrada, que va ser executada amb un arc escarser de maons amb els muntants decorats amb unes cadenes cantoneres de pedra. Sobre la porta, es va plantejar un frontó que reiterava la forma de l'arc i va ser emmarcat per una faixa de maó. Els cossos laterals restaven dividits per unes pilastres de maó coronades amb uns elements del mateix material decorats amb unes rajoles vidriades i amb relleu de la

112. AHMM. Fons Ajuntament. Capsa 4491.

113. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 15/05/1916.

114. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 09/08/1916.

115. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 30/08/1916.

116. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 11/09/1917.

117. *La Vanguardia*. 29/09/1978. p. 8.

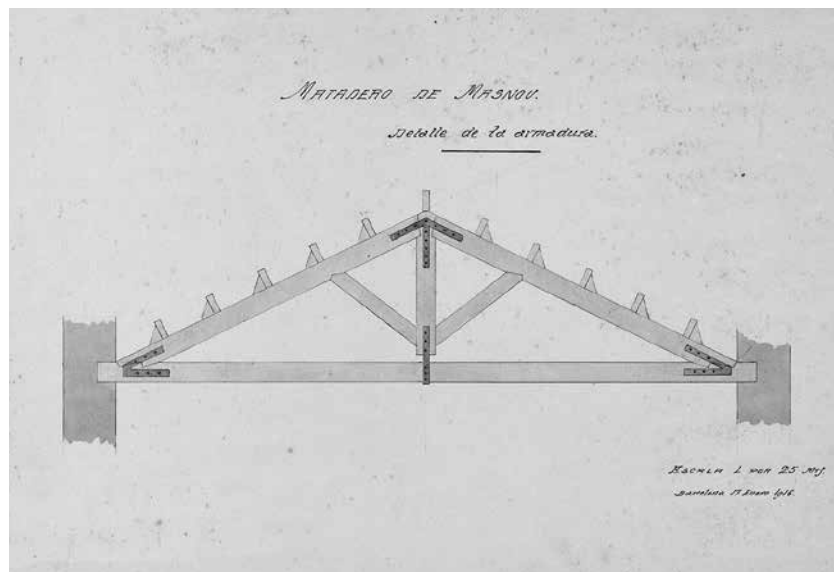
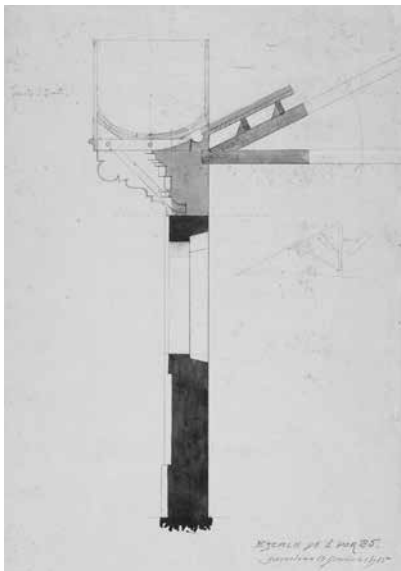
casa Pujol i Bausis. Cadascun dels cossos presentava dues parelles de finestres construïdes també amb arc escarser i envoltades per una motllura de maó, tot i que mentre que les properes a la porta eren independents, les exteriors eren geminades. Les dues parelles de cada costat quedaven unides entre si per una faixa horitzontal de maó que naixia de la porta i que recorria tot el perímetre de l'edifici. Sota d'aquesta motllura hi havia un fragment de mur arrebossat i per sota seu, un sòcol de pedra. La part alta de l'edifici era coronada amb una cornisa formada per diferents motllures de maó, i per rematar cadascun dels cossos, un frontó esglaonat cobert també de maó. Al centre de cadascun dels frontons s'obria una finestra d'ull de bou delimitada per una motllura construïda amb el mateix material que totes les de l'edifici. Aquests frontons amagaven les encavallades de les teulades a dues aigües amb què es cobrien cadascuna de les sales de l'escorxador. Pel que fa a la façana lateral, l'arquitecte va plantejar un mur homogeni que constava d'una part baixa idèntica a la principal, amb el sòcol de pedra, part de mur arrebossat i una faixa de maons. Al seu damunt s'obrien vuit finestres d'arc

escarser envoltades de maó i coronant la façana una motllura del mateix material.

A l'angle nord-est, corresponent a la sala d'asecador, s'aixecava a nivell de façana un primer pis per incrementar el nombre de finestres i així potenciar la ventilació de la sala. La part meridional presentava un frontó esglaonat amb cinc finestres d'arc de mig punt, mentre que a llevant eren quatre. A diferència de les de la part baixa, aquestes finestres no presentaven cap element decoratiu.

L'interior, igual que la resta del conjunt, presentava un aspecte molt auster i repetia els mateixos elements i materials de l'exterior, ja que els murs eren arrebossats i les portes eren practicades amb arc escarser i decorades amb maó. La part alta del mur també disposava d'una cornisa de maó. L'interior de les sales tampoc presentava decoració, tot i que la meitat inferior dels murs eren coberts per rajoles blanques per motius higiènics i sanitaris.

Al llarg dels anys, aquest edifici va patir nombroses modificacions interiors, i fins i tot van ser eliminades algunes de les finestres de la façana principal per convertir-les en una porta.

Seccions dels cavalls de fusta de la teulada. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 121 H / 6 / 423.

2.6. Pavelló per exposició floral de Josep Gasol i Fontella

Ubicació: c. de Camil Fabra, 15. (darrere de can Targa)

Data: 1929

Funció: comercial

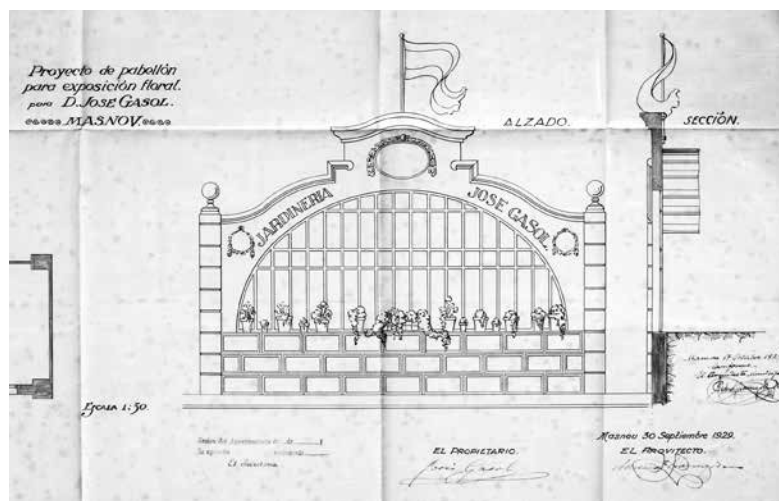
Estat de conservació: desaparegut

Biografia

Josep Gasol Fontellas (? 1881 - Barcelona, 1957) va ser propietari de la destacada floristeria Casa Jose Gasol, que va existir al local número 105 de la Rambla de Catalunya de Barcelona, i de dues sucursals més als carrers de Muntaner i Casanova. A banda de flors i plantes, una de les especialitats que més fama li donaren van ser els arbres de Nadal, ja que va ser un dels primers en vendre'ls al territori. En diverses ocasions va ser l'encarregat de la decoració floral per diferents festes celebrades al Casino del Masnou. Josep Gasol era casat amb Calamanda Vilaplana i Ubach, amb qui va tenir dos fills: Josep M. i Maria Teresa.¹¹⁸

Descripció

Davant la prosperitat econòmica generada amb la venda de flors, Josep Gasol va decidir ampliar el seu negoci i dedicar-se a la floricultura, una activitat creixent al Masnou des de finals de la primera dècada del segle XX. Per aquest motiu, l'agost de 1929 va llogar a Josep Ventura i Estapé la finca de can Targa amb la intenció de destinar les terres al cultiu de la flor. Aquesta nova va ser recollida pel diari *La Vanguardia*, on es deia: «*Ha causado satisfacción entre el vecindario la noticia de que el distinguido jardinero de Barcelona don José Gasol, ha arrendado la fértil huerta llamada de Can Targa para campo de experimentación de sus notables cultivos de flores. Al propio tiempo, respetando el hecho de ser dicha huerta lugar de esparcimiento de los masnouenses, debido a la existencia en ella de una popular fuente, se propone dicho señor decorarla convenientemente, construyendo, además, espaciosos jardines umbráculos e invernáculos, y un*

Alçat de la façana principal. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 831.

facsimil de la gruta y Santa Imagen de la Virgen de Lourdes». ¹¹⁹ Per aquest motiu, Josep Gasol va demanar a Bonaventura Bassegoda que confeccionés el projecte d'un pavelló per a l'exposició floral. L'arquitecte signava els plànols a finals de setembre, i el 29 d'octubre eren presentats a l'Ajuntament. ¹²⁰

L'arquitecte va plantejar un edifici de planta rectangular amb una única nau i cobert per una volta. La façana principal era orientada cap al carrer de Camil Fabra i mostrava una clara influència de l'estil noucentista. Als extrems es van situar dues pilastres coronades per uns elements esfèrics i la resta del parament presentava a la part baixa un mur decorat amb esgrafiats que imitaven carreus. Aquest mur servia com a base d'un gran finestral d'arc de mig punt que permetia una bona il·luminació a l'interior. El coronament de la façana presentava una línia corba i al centre sobresortia un frontó amb les mateixes formes. A l'interior d'aquest, l'arquitecte disposà un medalló oval en relleu envoltat per uns esgrafiats amb motius florals.

Malauradament, aquest hivernacle sembla que va ser desmantellat poc després de la Guerra Civil Espanyola.

118. *La Vanguardia*. 12/12/1922, 07/12/1924.

119. *La Vanguardia*. 24/08/1929. p. 26.

120. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 831.

2.7. Biblioteca de la Caixa de Pensions

Ubicació: **c. de Barcelona, 47**
 Data: **1932-1934**
 Estat de conservació: **remodelada**

Antecedents històrics

Amb la creació de la Mancomunitat de Catalunya el 1914, sota la presidència d'Enric Prat de la Riba, es va iniciar un període en el qual es va impulsar la consolidació de la cultura catalana. Una de les prioritats d'aquesta institució, que seguia els principis noucentistes, era modernitzar la societat per mitjà de l'educació i la cultura. A banda de la creació de nombroses escoles primàries i professionals, la Mancomunitat va voler fer arribar la cultura escrita a tot el conjunt de les classes populars, raó per la qual es va posar en marxa la xarxa de biblioteques públiques. Per dur a terme el projecte, l'entitat considerava que els ajuntaments o altres institucions privades o públiques havien d'oferir edificis per a la instal·lació de les biblioteques. El 1922, seguint aquestes directrius, la Caixa de Pensions, creada el 1904, va oferir un pis per instal·lar una biblioteca a Igualada. L'inici de la dictadura de Miguel Primo de Rivera un any després, però, va comportar la dissolució de la Mancomunitat i així mateix l'aturada dels seus projectes. Per pròpia voluntat, la Caixa de Pensions va decidir continuar amb la línia d'actuació de la desapareguda administració i treballar en la difusió de la cultura. Per aquest motiu, des de 1923, la Caixa va començar un període d'expansió de sucursals pel Principat i alhora, d'inauguració de noves biblioteques, les primeres de les quals van ser a Santa Coloma de Farners (1923), Igualada, Vielha i Les (1927). En vista de la bona acceptació d'aquesta iniciativa, el consell administratiu de la Caixa va elaborar el 1928 el Reglament de l'Obra Cultural de Biblioteques i va decidir ampliar el seu àmbit d'acció, que creixia en paral·lel a la creació de noves oficines. Des de 1929, la Caixa va centrar els seus interessos en les Illes Balears, on va fundar les biblioteques de Sóller i

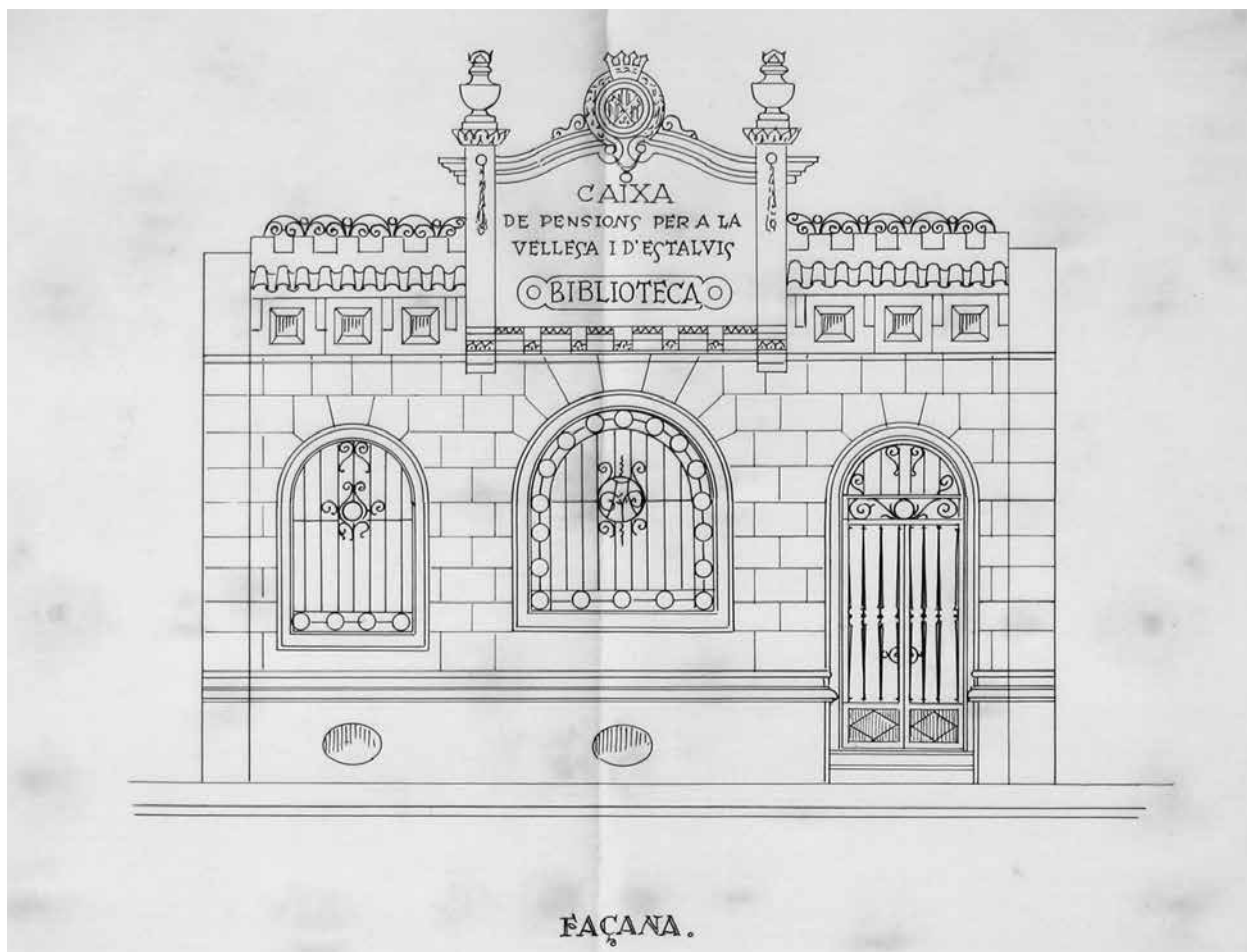

Edifici de l'antiga biblioteca en l'actualitat.

Inca. Aquest mateix any també eren inaugurades les d'altres ciutats catalanes com Vic, Badalona i Berga. Durant els anys següents es van posar en marxa les de Manacor, Lluçmajor, Maó, Eivissa, Lleida i la Seu d'Urgell (1930); Palma, Alaior, Ciutadella i Felanitx (1931); Montblanc, Manresa, Vilafranca del Penedès i Sant Feliu de Llobregat (1932); Santa Coloma de Queralt, Torelló, Banyoles, Sant Sadurn d'Anoia i Muro (1933); Tàrraga, Torroella de Montgrí, el Masnou, Petra i Son Servera (1934); Andorra, Moià, Solsona, Cardona i la Bisbal (1935) i Balaguer (1936).

La majoria d'aquestes biblioteques, que sumaven quaranta-tres, eren instal·lades en els mateixos immobles on eren situades les oficines de la Caixa, normalment llocs centrals i ben comunicats i amb unes característiques estètiques comunes. Tot i així, segons les necessitats de la població i les dimensions de l'edifici, la sala de lectura variava de mida, malgrat que sempre resultava clara i confortable. La decoració acostumava a ser molt semblant a totes les biblioteques, sobretot el mobiliari d'aspecte clàssic, format per prestatges i taules de fusta clara, cadires amb braços i seient trenat, llums amb pantalla blanca i cortines també blanques.¹²¹

121. MIRET, M. T. 2010. p. 15-41.

Alçat de la façana. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 835.

Descripció històricoartística

El 18 d'abril de 1932, en plena etapa republicana, la Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis inaugurava la seva primera sucursal a la vila del Masnou. Aquesta va ser allotjada en els baixos d'un edifici situat al carrer de Barcelona, aleshores número 35. Atès l'èxit de l'oficina, que passà de 65 comptes oberts durant el primer mes a 307 en el tancament de l'any, l'administració de l'entitat va considerar la creació d'una biblioteca al municipi.¹²² Per aquest motiu, el 7 de desembre de 1932, el sotsdirector de la Caixa, Josep M. Boix i Raspall, sol·licitava els permisos necessaris per fer unes obres de reforma a l'oficina per ubicar-hi la nova biblioteca. L'encarregat de dur a terme el projecte va ser Bonaventura Bassegoda i Amigó, que fins al 1924 havia estat l'arquitecte municipal de la població. Els plànols de la nova biblioteca, signats l'octubre de 1932, contemplaven l'elevació d'un edifici de planta baixa situat al pati davant de la casa on tenia seu l'entitat.¹²³

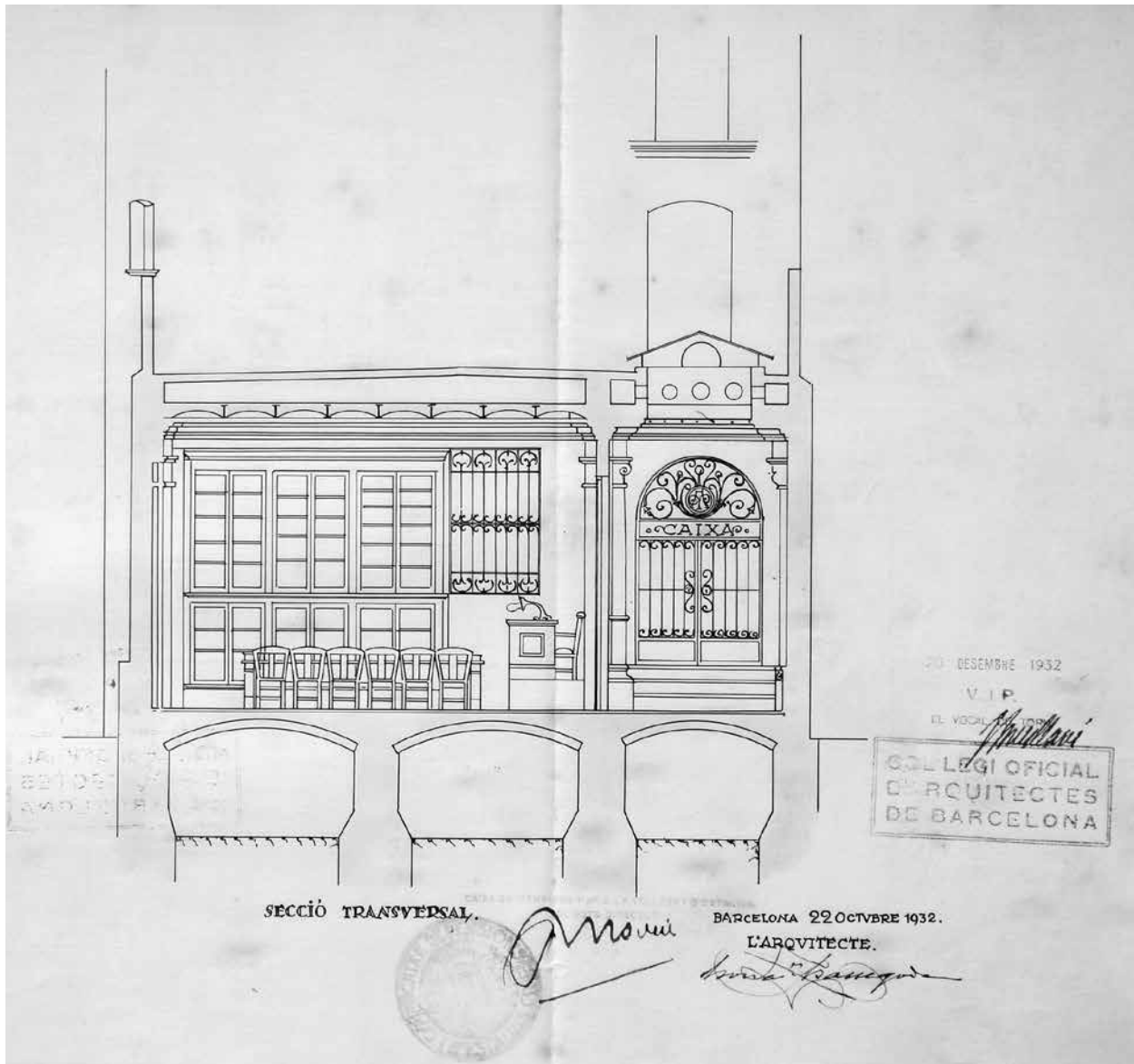
Una de les primeres dificultats amb les quals es va haver d'enfrontar l'arquitecte va ser l'anivellament

del terreny, ja que el pati on s'havia de construir la biblioteca presentava una baixada que conduïa a la cotxera de la casa, situada al soterrani, i al costat, un pas que permetia l'accés a l'edifici. Per aquest motiu, l'arquitecte va crear unes voltes per igualar el terra del pati, amb la qual cosa quedava anul·lada l'entrada dels vehicles. Sobre aquesta plataforma, Bassegoda va crear un cos rectangular adossat a la planta baixa de l'edifici. Aquest espai restava dividit en dues parts: d'una banda, un vestíbul rectangular que permetia l'accés a l'oficina de l'entitat i, de l'altra, la sala de lectura, situada al costat de ponent.

Pel que fa a la façana, l'arquitecte Bassegoda va seguir les directrius de la Caixa i va crear una façana molt simple. Aquesta presentava una gran sobrietat i un únic eix horitzontal vertebrat per les tres obertures. Tota la part baixa del mur va ser ocupada amb un sòcol sense decoració i amb dues petites finestres ovalades que permetien la ventilació del soterrani. A l'extrem dret de la façana, Bassegoda disposà la porta d'entrada per tal de mantenir-la en la mateixa alineació de la porta de la casa. Aquesta fou feta amb

122. *La Vanguardia*. 01/06/1932. p. 26. 01/02/1933. p. 26.

123. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 835.

Secció transversal. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 835.

un arc de mig punt i precedida per uns esglaons que salvaven el desnivell respecte al carrer. Al centre de la façana va obrir una gran finestra amb el mateix tipus d'arc que la porta, i al seu costat una altra igual de dimensions més reduïdes. Totes tres obertures van ser protegides amb unes reixes de ferro forjat de barrots de secció quadrada, malgrat que l'arquitecte hi va incorporar alguns elements decoratius com cercles, espirals i flors, entre d'altres formes, per trencar la monotonia sense perdre la sobrietat requerida. A més, a la reixa de la finestra central col·locà un emblema de ferro amb les sigles de l'entitat. Per coronar l'edifici, Bassegoda va dissenyar un fris protegit per un ràfec de teules, sobre del qual s'asentava una petita barana de ferro forjat de formes sinuoses. Al centre del coronament, l'arquitecte va incorporar un frontó de línies ondulades, de típica factura noucentista, coronat per un relleu amb l'antic logotip de la Caixa de Pensions. A banda d'això,

el frontó quedava emmarcat per dos pilars rematats amb gerros de pedra, i al centre es disposava una inscripció que deia *Caixa de Pensions per a la Velleda i Estalvis - Biblioteca*. Tot i així, finalment aquest coronament es va declinar i va ser substituït per una balustrada de pedra artificial reforçada amb tres pilastres.

L'interior del nou cos, igual que l'exterior, també presentava un aspecte molt sobri. El passadís disposava a la banda oposada de l'entrada una porta d'arc de mig punt precedida per uns esglaons que permetien l'accés a l'oficina. Aquesta porta mantenia les mateixes característiques de l'exterior i incorporava la paraula CAIXA a la llinda. Al mur de ponent del vestíbul s'obria una segona porta amb el mateix aspecte i amb la paraula BIBLIOTECA, a través de la qual s'accedia a la sala de lectura, i que estava flanquejada per dues columnes adossades. Tot aquest espai quedava il·luminat per la claraboia que s'obria al sostre.

La sala de lectura, que presentava una planta gairebé quadrada, disposava de tres finestres: dues s'obrien al carrer de Barcelona, i la tercera, a l'interior de l'oficina. Davant la sobrietat requerida, l'arquitecte va prescindir en aquesta sala d'una decoració recarregada, raó per la qual es va limitar a incorporar un paviment de mosaic hidràulic i unes pilastres adossades als murs que subjectaven les bigues que reforçaven el sostre. Aquests elements superiors, però, van ser embellits amb una motllura geomètrica perimetral de guix, el mateix material amb què s'elaboraren els plafons que decoraven la part alta dels murs.

Malgrat que els tràmits s'havien iniciat la tardor de 1932, les obres de la biblioteca no van finalitzar fins a dos anys després, per la qual cosa va ser inaugurada el 10 de juny de 1934. D'aquesta notícia se'n feia ressò el diari *La Vanguardia*, que ho relatà de la manera següent: «*En el edificio construido exprofeso en el paseo, frente al mar, por el arquitecto don Buena-ventura Bassegoda, tuvo lugar el domingo, la inauguración de la Biblioteca número 31, de la Caja de Pensiones para la Vejez y Ahorros, que comprende un fondo de dos mil obras escogidas. En nombre del Consejo de Administración de la Caja, ofreció*

*al Ayuntamiento y al pueblo la Biblioteca, el doctor Boix, subdirector de la Central anunciando que en breve se inaugurarían nuevas secciones para corresponder al ahorro y necesidades de la villa. Le contestó el alcalde señor Ferrer Sust, en nombre del pueblo y del municipio, aceptando el ofrecimiento y esperando que podrá verse coronada con éxito la futura labor de aquel organismo. Asistieron al acto el señor Giménez, jefe de las Sucursales, los señores Vila, Más y Montfort, por la Caja, la señorita Gressner, bibliotecaria efectiva y la jefe de la Central de dichos servicios, señorita Coll. Se encontraba presente el Ayuntamiento en corporación y representantes de todas las entidades locales sin distinción».*¹²⁴

L'edifici de la biblioteca va mantenir l'aspecte inicial de què la dotà Bonaventura Bassegoda durant molt poc temps, ja que el 1942 es va dur a terme una reforma que va desvirtuar per complet l'espai interior. A causa de la gran demanda de lectors, l'entitat va considerar necessària l'ampliació de la sala de lectura. Tot i així, la biblioteca va continuar en funcionament fins al 1978, quan va començar a ser traslladada al carrer de Santa Rosa, on va romandre fins al 1994.

124. *La Vanguardia*. 13/06/1934. p. 19.

3. ARQUITECTURA DOMÈSTICA

3.1. Casa d'Antoni Suñol i Pla

Ubicació: **c. de Sant Felip, 53**
 Data: **1903**
 Estat de conservació: **ampliada**

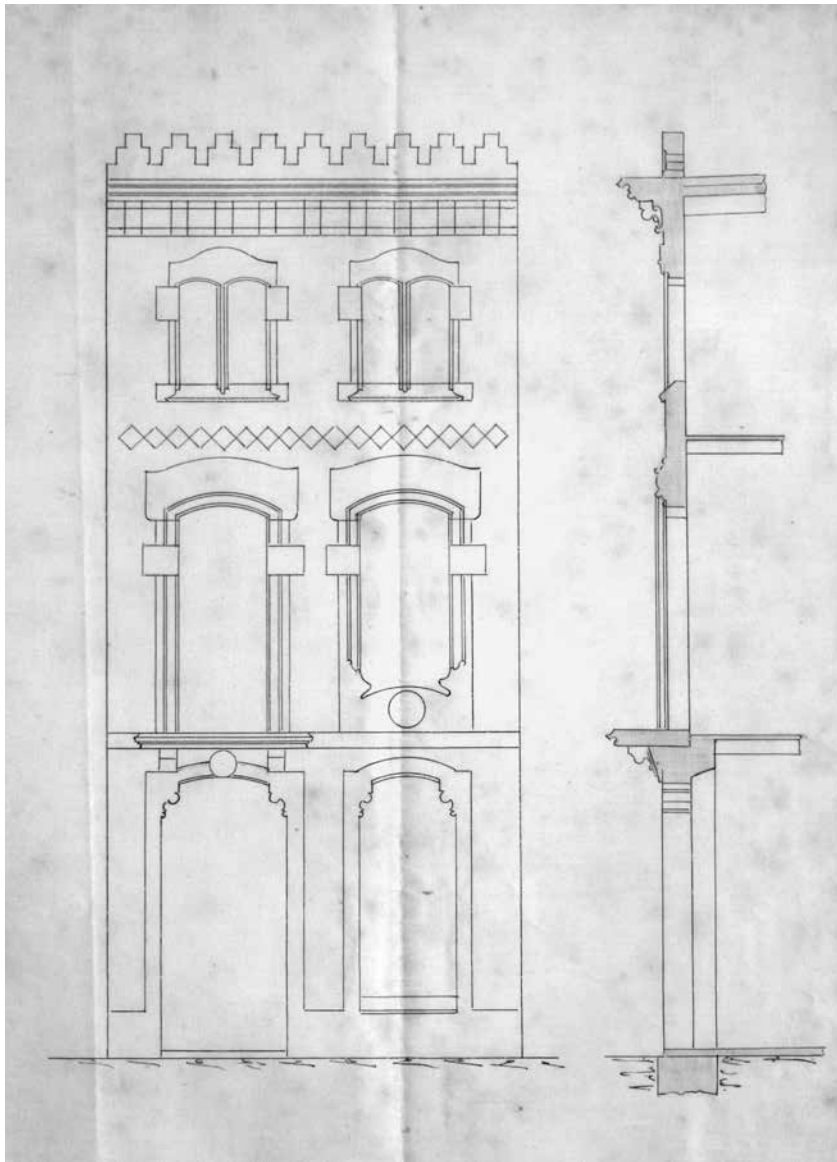
Biografia

Antoni Suñol i Pla (el Masnou, 1859 - Barcelona, 1918), pertanyent a la nissaga de ca la Toia, va ser un dels nombrosos pilots de la marina del Masnou que orientà la seva carrera cap al comerç. És per aquest motiu, que des de mitjan dècada de 1870 s'instal·là a l'Argentina, on endegà alguns negocis i fundà el Club Català i el Mont de Pietat de la Mare de Déu de Montserrat. Des de 1880, Antoni Suñol entrà a formar part de la casa comercial Josep Plà –propietat del seu oncle–, que des d'aleshores s'anomenà Plà, Suñol y Cía. El 1883 tornà a Catalunya per casar-se amb la seva cosina Antònia Pla i Manent i es traslladaren poc després a Rosario, a l'Argentina, on impulsà juntament amb un altre soci, una empresa de cerveses i licors. A la seva tornada definitiva el 1886, el matrimoni s'instal·là a un pis del carrer de Balmes, a la capital catalana, on tingueren diversos fills. Gràcies a la seva bona posició econòmica, Suñol va endinsar-se en els cercles polítics i culturals de Barcelona, raó per la qual el 1892 actuà com a delegat del Masnou a l'Assemblea de Manresa de 1892, on s'elaboraren les Bases per a la Constitució Regional Catalana, més conegudes com a Bases de Manresa. Polític catalanista i republicà, Suñol assistí també a les assemblees de Reus i Berga, celebrades el 1893 i 1894, respectivament. Aquest interès per la política va permetre que el 1897 fos nomenat president de la junta permanent d'Unió Catalanista i l'encarregat d'entregar al cònsol de Grècia a Barcelona el manifest *Missatge al Rei dels Hel·lens*, d'Enric Prat de la Riba, on es felicitava al rei Jordi I de Grècia per l'annexió de l'illa de Creta a Grècia. El 1906 s'adherí al Centre Nacionalista Republicà, fundat principalment per dissidents de la Lliga

L'edifici avui en dia.

Regionalista, i quatre anys més tard col·laborà en la creació de la Unió Federal Nacionalista. El 1909 fou elegit diputat provincial i fou un dels signants de la proposta de constitució de la Mancomunitat de Catalunya el maig de 1911. Tres anys més tard abandonà la Unió Federal per la seva disconformitat amb el pacte de Sant Gervasi, en el qual el Partit Republicà Radical de Lerroux i la Unió Federal es presentaven conjuntament a les eleccions, per la qual cosa intentà juntament amb Antoni Rovira i Virgili constituir una alternativa catalanista d'esquerres. L'abril de 1918, amb només 59 anys, moria Antoni Suñol, que va ser

Alçat i secció. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

enterrat al cementiri de Montjuïc sense la presència de cap capellà, tal com era el seu desig, cosa que provocà un gran escàndol a l'època.¹²⁵

Descripció historicoartística

El 21 de juliol de 1903 Antoni Suñol presentava a l'Ajuntament una petició per dur a terme unes reformes a una casa de la seva propietat al carrer de Sant Felip (aleshores número 31). El projecte, encarregat

a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda, contemplava l'ampliació vertical d'una antiga casa de cós de planta baixa i pis, a la qual s'hi afegia un segon pis i es reformava tota la façana, a banda d'obrir una porta al carrer dels Mestres Villà (aleshores Santa Anna), a través de la qual s'accedia a l'eixida.¹²⁶ Pel que fa a la façana, a les dues primeres plantes, l'arquitecte respectà la típica disposició simètrica de les obertures, articulada a partir de dos eixos verticals. A la planta baixa a l'esquerra, Bassegoda dissenyà una porta d'accés creada a partir d'un fals arc escarser que descansa a sobre d'unes mènsules de formes sinuoses. Al centre de l'arc, l'arquitecte incorporà un relleu amb un escut amb les lletres A i S, corresponents a les inicials del propietari, decorat amb motius vegetals. A la dreta, dissenyà una gran finestra que repetia les mateixes característiques de la porta, i que va ser embellida amb una imponent reixa de ferro forjat. Decorada amb motius vegetals i florals, la reixa va ser rematada per sis florons creats a partir de la unió de quatre fulles de card, de les quals neixen unes puntes de llança, una solució pròpia de la vessant més historicista del

modernisme en la qual es recuperen elements típics del més pur estil goticorenaixentista. A la part del primer pis, l'arquitecte reiterà la mateixa distribució de la planta baixa, col·locant una porta a l'esquerra i la finestra a la dreta. Segons el projecte original, Bassegoda ideà en principi dues obertures amb llinda i un gran balcó de ferro forjat que discorria per tota l'amplada del pis decorat amb un escut escairat de Catalunya al centre¹²⁷. Finalment, les obertures amb llinda van ser substituïdes per una porta i una finestra practicades amb arc rebaixat i decorades

125. MURAY, J. 1988. p. 354.

La Vanguardia. 19/04/1918. p. 2.

126. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

127. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 16.

amb relleus vegetals als muntants, i s'optà per fer un balcó que només comprenia la part corresponent a la porta. Aquest va ser elaborat amb ferro forjat i subjectat per dues mènsules, disposant de decoració floral, igual que la barana de l'ampit de la finestra. Al segon pis, en principi l'arquitecte dissenyà una galeria de solana formulada a partir de tres arcs rebaixats, una solució que emprà en diversos edificis, tot i que finalment optà per dues finestres geminades també d'arc escarser. Separant el cos del primer pis del segon,

hi disposà d'un fris elaborat amb rajoles alineades, i coronant tot el conjunt, una gran cornisa subjectada per nou mènsules, entre les quals hi disposà relleus. Per sobre de la cornisa col·locà un coronament format amb merlets esglaonats, reiterant així aquest estil historicista medievalista. Malauradament, la part de la façana corresponent al segon pis es va veure totalment modificada quan la galeria fou substituïda per dues obertures amb llinda i un balcó, i s'afegí un tercer pis a la finca.

3.2. Casa de Pere Maristany i Pagès

Ubicació: **c. de Jaume I, 13**
 Data: **1903**
 Estat de conservació: **molt bo**

Biografia

Fill del capità Pere Maristany i Font i de Madrona Pagès i Maristany, Pere Maristany (el Masnou, 1862 - 1930) seguí les passes del seu progenitor i cursà estudis de pilotatge. El 1892, quan comptava amb trenta anys, va ser nomenat capità de la marina mercant de Barcelona.¹²⁸ Va tenir una breu participació política en la vila sota els auspicis del Partit Conservador, on exercí de síndic de l'Ajuntament des del juliol de 1909 fins al gener de 1910, quan va ser escollit com a primer tinent d'alcalde. Aquest càrrec només l'ocupà fins al desembre del mateix any, quan va haver de renunciar al seu escó perquè traslladar el seu domicili habitual a Barcelona.¹²⁹

Descripció historicoartística

A principis de setembre de 1903, Pere Maristany s'adreçava a l'Ajuntament per demanar el permís necessari per portar aigua des de la mina de Francesc Maristany fins a un solar de la seva propietat situat al número 9 del carrer del Rastillo (ara Jaume I). A finals del mateix mes, feia entrega d'una nova sol·licitud en la qual adjuntava uns plànols executats per l'arquitecte Bonaventura Bassegoda, a qui havia encarregat el disseny d'una casa per construir en aquest solar.¹³⁰ L'arquitecte plantejava un habitatge de planta rectangular amb planta baixa i dos pisos i una façana creada a partir de la disposició simètrica dels seus elements. Al nivell inferior, corresponent a la planta baixa, proposà una porta d'entrada practicada amb un arc angular, que també reiterà a la finestra del

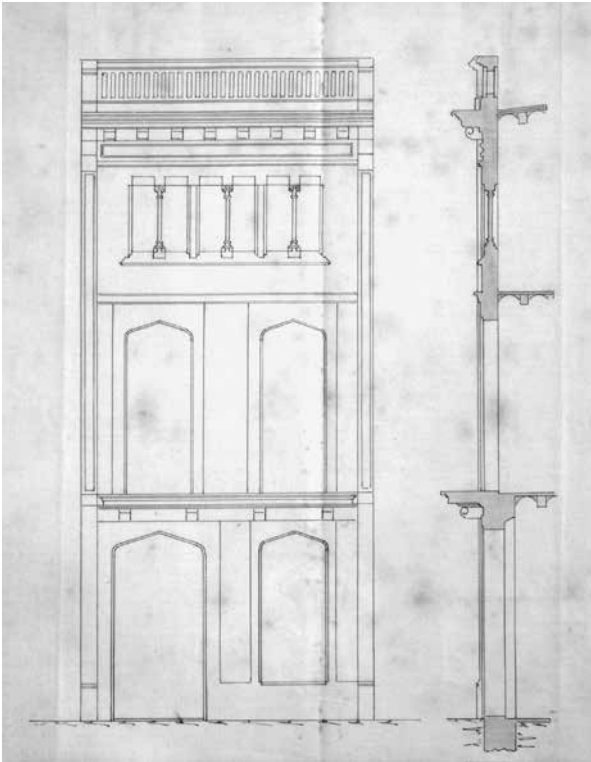
L'edifici avui en dia.

costat. En aquesta fou col·locada una gran reixa de ferro forjat amb la mateixa forma de la finestra i disposà alguns elements modernistes com flors, *coups de fouet* i unes puntes de llança recargolades molt ornamentals com a coronament. Per sobre de les obertures, l'arquitecte afegí uns esgrafiats amb motius vegetals que contrasten amb els recrescuts i l'estuc que envolten els costats d'aquestes, que imiten carreus de pedra. Al primer pis s'obriren dues portes

128. *Diario oficial de avisos de Madrid*. 31-VII-1892. p. 3.

129. TORAN, R. 2013. p. 92.

130. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

Alçat i secció. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

amb arc tudor envoltades pels mateixos elements que les de la planta baixa. Des d'aquestes portes s'accedeix a un balcó de planta rectangular i amb barana

de ferro forjat de formes ondulades, una modificació que s'aplicà respecte al projecte original, on es contemplava una barana prefabricada de la firma Hijo de Miguel Mateu. Aquest balcó és subjectat per quatre mènsules que interrompen un fris prim fet amb esgrafiats. Entre el primer i el segon pis, l'arquitecte disposà un altre fris creat a partir d'unes rajoles vidriades amb relleu de la fàbrica Pujol i Bausis. A la planta superior s'arranglaren tres finestres geminades amb llinda i les seves respectives columnetes, i un recrescut de línies rectes que les envolta, creant així l'efecte de galeria de solana. Per sobre, l'arquitecte col·locà un fris decoratiu pintat i un ràfec subjectat per vuit mènsules, entre les quals hi ha elements vegetals esgrafiats. Unint el primer i el segon pis, als extrems de la façana es disposaren unes pilastres decoratives ornades amb motius florals en relleu i esgrafiats. El coronament de la façana va ser dissenyat per l'arquitecte amb una balustrada formulada a partir d'exuberants balustres propis de la marca Butsems & Fradera i un frontó central de profuses línies corbes decorat amb relleus vegetals i un escut escairat al centre amb la data 1904, corresponent a l'any de finalització de l'edifici. Tot i així, finalment es va fer un mur simple.¹³¹

Pel que fa a l'interior, no es van escatimar els luxes, ja que tot l'interior de l'edifici va ser ricament decorat. Per als paviments es van emprar mosaics hidràulics de la casa Orsolà, Solà y Cía, arrambadors ceràmics i pintura decorativa floral als sostres.

131. AHCOAC. Fons Bassegoda, document 20944.

3.3. Casa de Miquel Amat i Lluch

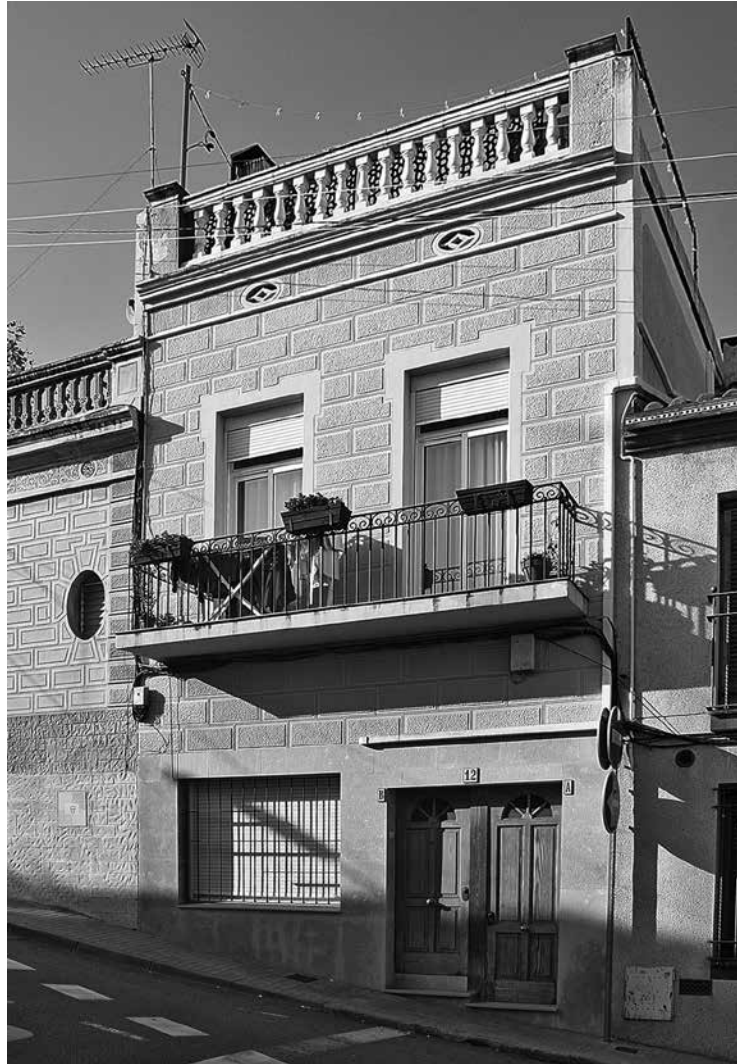
Ubicació: **c. de Lluís Millet, 12**

Data: **1903-1904**

Estat de conservació: **regular**

Biografia

Miquel Amat i Lluch (Cabrils, 1847 - 1908), fill del vilassarenc Pau Amat i Gel, fou un important terratinent de la comarca del Maresme que es dedicà a la producció i comercialització de vins. De la seva mare, Maria Lluch i Moncau, va heretar les antigues propietats de l'hisendat masnoví Joan Fontanills, el principal terratinent de la població a mitjan segle XIX. En rebre l'herència, aproximadament el 1880, Miquel Amat es convertia en el posseïdor de 20 hectàrees del municipi¹³². Entre les propietats rebudes hi havia la masia de can Fontanills, que el mateix Amat cediria per transformar-la en la seu del Casino. Des del juliol de 1897 fins a dos anys després, exercí el càrrec de regidor de l'Ajuntament del Masnou per part del Partit Liberal. En finalitzar aquesta tasca fou nomenat síndic suplent, càrrec que ocupà fins al gener de 1902.¹³³ El novembre de 1903 va cedir a perpetuïtat a l'Ajuntament una peça de terra de 2.295,20m² a la zona anomenada La Mesquita, darrere de l'església de Sant Pere, perquè es destinés a la construcció de les Escoles Municipals.

L'edifici avui en dia.

Descripció historicoartística

Cedida una porció de la finca de La Mesquita per a l'aixecament de les Escoles, Miquel Amat i Lluch va decidir reservar una parcel·la d'aquest terreny per al seu ús personal, ja que una tercera part quedava afectada per la urbanització del passeig de Romà Fabra i el carrer de Jover i Serra¹³⁴ i, per tant, va haver de vendre-la a l'Ajuntament per 1.101,30 pessetes. En vista d'això, l'octubre de 1903 el propietari dema-

nà els permisos necessaris per tancar el seu solar, i immediatament encarregà el disseny d'una casa a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda i Amigó, el qual ja havia fet els plànols el desembre del mateix any, motiu pel qual no s'arribà a delimitar mai el terreny. El 23 de gener de 1904 el Consistori donava l'aprovació corresponent i així s'inicià la construcció.¹³⁵ Tot i la fortuna de Miquel Amat, aquest disseny fou dels més austers que va fer l'arquitecte a la vila, que projectà una casa de cós de planta rectangular amb

132. GIMÉNEZ, I. 2001. p. 104.

133. TORAN, R. 2003. p. 170.

134. Actualment aquest carrer correspon al primer tram de Lluís Millet. Aquesta via començava a l'actual carrer de Bonaventura Bassegoda i acabava al mur de tanca del cementiri vell, a l'altura de l'edifici de l'Escola Ocata.

135. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

planta baixa i pis i acabada en pla. La façana es disposà amb una composició simètrica creada a partir de dos eixos verticals que a la planta baixa es concretaven amb la porta d'accés a l'esquerra i una finestra a la dreta, i a la planta superior amb dues finestres de llinda recta alineades amb les obertures inferiors. A la part superior, per sota de la cornisa, que sobresurt de la línia de façana, hi col·locà dos respiralls ovalats, i rematant l'edifici una balustrada de pedra. Pel que fa al parament de la façana, l'arquitecte i el propietari optaren per un estucat en relleu imitant carreus.

Durant intervencions posteriors, a la planta baixa s'intercanviaren de lloc la porta i la finestra, i al cos del primer pis, s'hi afegí un balcó i les finestres es transformaren en portes.

3.4. Casa de Josepa Rius

Ubicació: **c. de Jaume I, 25**

Data: **1903-1904**

Estat de conservació: **bo / reforma interior íntegra**

Descripció historicoartística

Amb la voluntat de construir una casa a la vila, Josepa Rius adquirí un solar al carrer del Rastillo (actualment Jaume I), que temps enrere havia estat propietat del rector Pau Buscà. El març de 1904, el constructor Joan Lloberas, en representació de la propietària, s'adreçava a l'Ajuntament per sol·licitar els permisos necessaris per a l'erecció.¹³⁶ Els primers plànols de la casa havien estat signats l'agost de 1903, malgrat que en aquests no apareixia el nom de Josepa Rius.¹³⁷ El febrer de 1904, l'arquitecte elaborà un segon disseny on modificava el coronament de l'edifici.¹³⁸

En aquest cas, Bassegoda dissenyà novament una casa de planta rectangular de planta baixa i pis. Pel que fa a la façana, l'arquitecte seguí els principis de simetria creant dos eixos verticals, formulats a la planta baixa per una porta d'entrada a l'esquerra i una finestra enreixada a la dreta, i a la planta superior per dues portes de llinda recta alineades amb les obertures inferiors. Les obertures del cos inferior van ser envoltades per unes motlures llises de línies rectes, tot i que el projecte original contemplava també un escut en relleu sobre la porta. Al primer pis, en canvi, les portes van ser decorades a la part superior amb unes motlures que combinen formes rectes i corbes amb uns relleus florals. Separant la planta baixa del primer pis, es col·locà un balcó de planta rectangular subjectat amb quatre mènsules amb motius vegetals, al més pur estil eclèctic, i amb una barana elaborada amb barrots del model número 20 de l'empresa Hijo de Miguel Mateu, malgrat que als plànols es contemplava una barana de barrots recargolats, com havia aplicat a

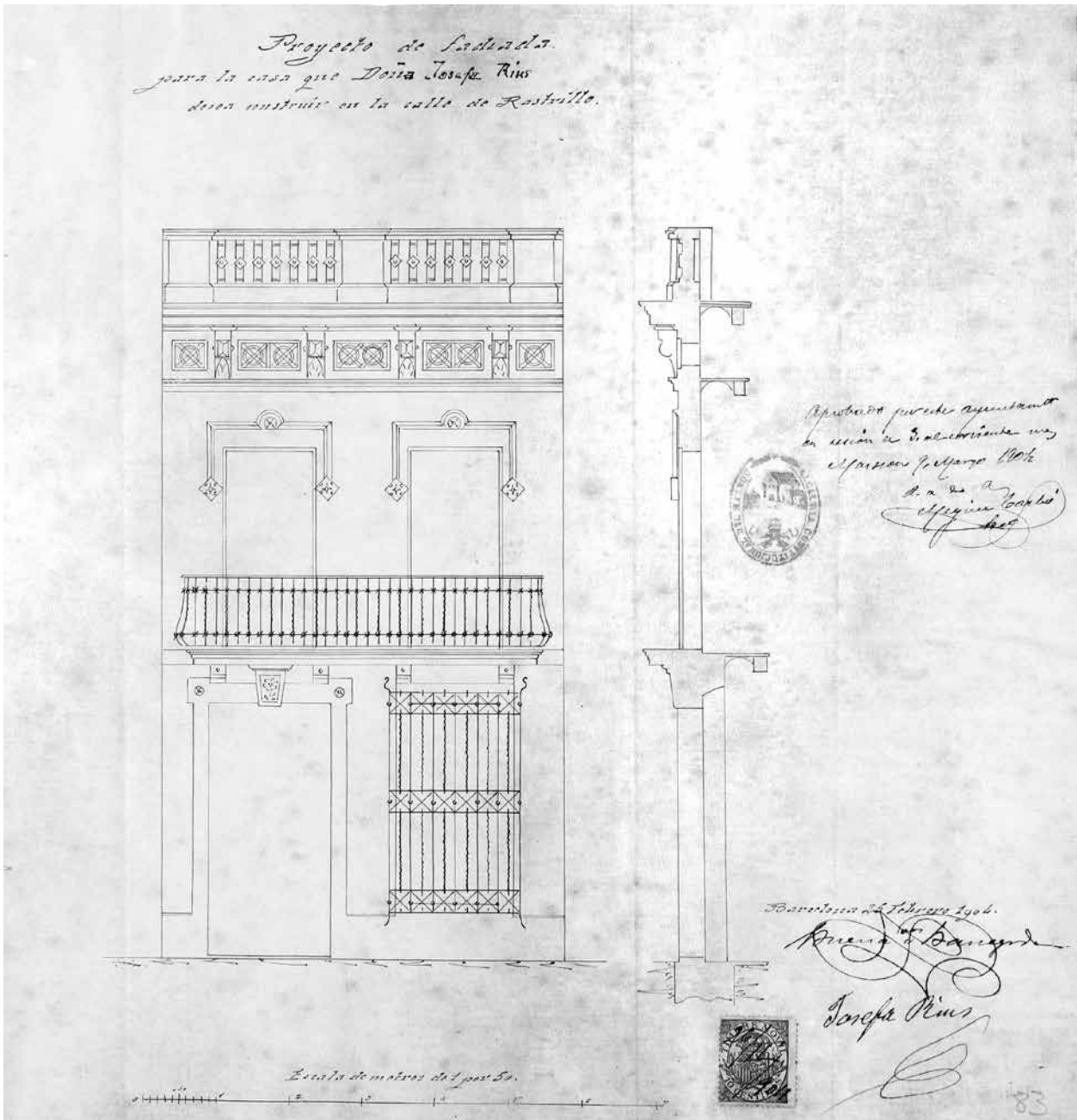
L'edifici avui en dia.

altres edificis. A la part alta de la façana, es va disposar un coronament format per tres parelles de respiralls i uns esgrafiats vegetals als extrems, i just per sobre seu, un ràfec que sobresurt de la línia de façana, subjectat per quatre mènsules. En els dos projectes elaborats per Bassegoda, s'hi incorporava com a coronament una balustrada, la primera més ostentosa que la segona, però finalment es va prescindir d'aquest element.

136. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

137. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 16

138. AHMM. Fons municipal, plànols, signatura A3-83.

Alçat i secció. AHMM. Fons Municipal, plànols, signatura A3-83.

3.5. Cases de Pere Puntí i Rosés

Ubicació: **c. de Santa Rosa, 16-20**

Data: **1904-1905**

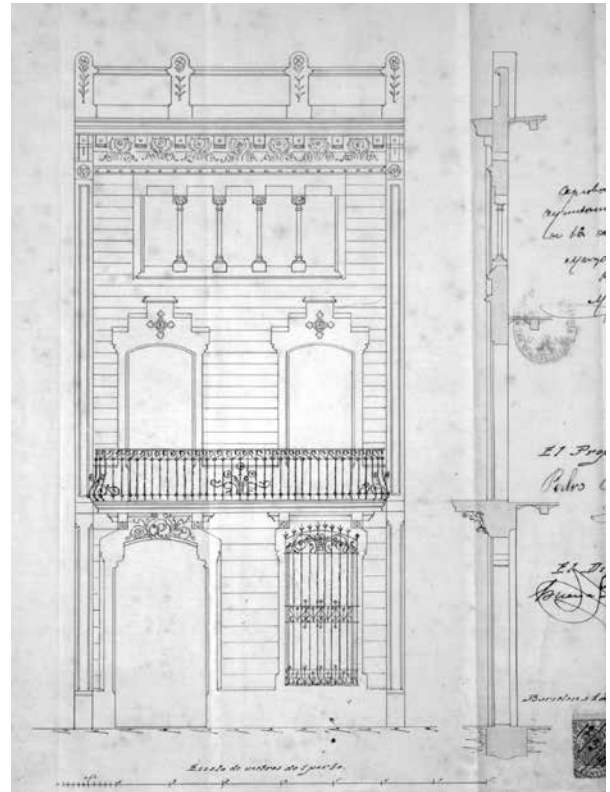
Estat de conservació: **desaparegudes**

Biografia

Pere Puntí i Rosés (el Masnou, 1843 - 1909), igual que els seus germans, va continuar amb la tradició familiar i es féu marí. Va contraure matrimoni amb Francesca Fontanills i Rosés¹³⁹ (el Masnou, 1843 - Barcelona, 1924), amb qui va tenir tres filles: Rosa, Gertrudis i Antònia.

Descripció historicoartística

El desembre de 1903 moria sense descendència Domènec Sitjàs i Margenat, vidu de Rosa Fontanills i Rosés. Una part important de l'herència d'aquests passà a mans de Francesca Fontanills, germana de la difunta, per la qual cosa el seu marit va decidir invertir part dels diners en la construcció d'una casa. Amb aquesta intenció, Pere Puntí encarregà el projecte a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda, que signava els plànols del nou habitatge el març de 1904. El 14 del mateix mes, s'adreçava a l'Ajuntament per entregar una instància on comunicava «*que proyecta el derribo de la casa de su propiedad señalada con el número siete de la calle de la Esperanza,*¹⁴⁰ *y su consiguiente reedificación conforme al plano de fachada que por duplicado acompaña.*»¹⁴¹ L'arquitecte dissenyà un habitatge de planta rectangular amb planta baixa i dos pisos i amb un alçat articulat en tres nivells. A la planta baixa a l'esquerra, se situà la porta d'entrada, feta amb un fals arc escarser amb mènsules de formes corbes als angles i un escut en relleu al centre. Al seu costat, s'obrí una finestra també d'arc escarser precedida per una reixa de ferro forjat amb elements florals. Tant la porta com la finestra van ser envoltades amb unes motllures que reiteraven la forma de l'arc, i la resta del parament va ser cobert amb relleus que imiten carreus de pedra, molt més suaus que al pisos superiors. A la part de la façana corresponent a la primera planta es disposaren dues portes d'arc escarser envoltades per unes motllures rematades a la part superior per una forma esglaona-

Alçat i secció. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

da i decorades amb relleus al centre, i entre aquestes, un altre relleu. Des d'aquestes portes s'accedia a un balcó de formes ondulades en planta i sustentat per quatre mènsules que emmarquen les obertures de la planta baixa. La barana de ferro forjat presentava una estètica molt sinuosa i molt reiterada en l'obra de l'arquitecte. A l'altura del segon pis, l'arquitecte dissenyà un gran finestral amb llinda amb quatre petites columnes i envoltat d'un recrescut de línies rectes. El 1910, Francesca Fontanills, ja vídua Puntí, encarregà al mateix Bassegoda la remodelació d'aquesta obertura, que la transformà en tres finestres independents; les dels extrems van ser fetes amb arc escar-

139. Germana de Bonaventura Fontanills i Rosés. Vegeu pàgina 75.

140. Actualment carrer de Santa Rosa.

141. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

ser i precedides per uns balcons de petites dimensions, mentre que la del mig conservà el seu aspecte original.¹⁴² Just per sobre del finestral, Bassegoda dissenyà un fris decoratiu amb relleu i un ràfec subjectat per vuit mènsules decorades amb motius vegetals. Als extrems, culminaven les dues pilastres que emmarcaven el conjunt de l'edifici, i coronant la façana, disposà quatre pilars units per un passamans amb la part superior arrodonida i decorats amb relleus florals.

Pocs mesos després d'iniciar els tràmits pertinents per a l'elevació de l'habitatge, el setembre de 1904, Pere Puní sol·licitava un nou permís per reformar les dues cases immediates a aquesta, també de la seva propietat.¹⁴³ Probablement, aquesta decisió responia a la voluntat de Puní de deixar en herència una casa a cadascuna de les seves filles. En aquest projecte, hi participà de nou Bonaventura Bassegoda, que plantejà dues cases pràcticament idèntiques i en consonància estilística amb la primera.¹⁴⁴ Ambdues construccions, prenen com a punt de partida unes antigues cases entre mitgeres de planta baixa i pis en les quals l'arquitecte va decidir respectar la simetria de les obertures de la façana. A la part corresponent a la planta baixa, a l'esquerra, Bassegoda va mantenir la porta d'accés, practicada amb un arc escarser en el qual afegí unes mènsules de línies corbes a la imposta. A la dreta, col·locà una gran finestra reiterant les característiques de la porta i protegida per una reixa de ferro forjat on alternà barrots recargolats amb altres de secció quadrada i elements típics del modernisme com els *coups de fouet*. Tant la porta com la finestra van ser emmarcades per una motllura llisa i decorada als angles amb uns relleus amb motius vegetals de formes sinuoses. Al primer pis disposà dues portes d'arc escarser alineades amb les obertures de la planta baixa i amb els mateixos elements decoratius.

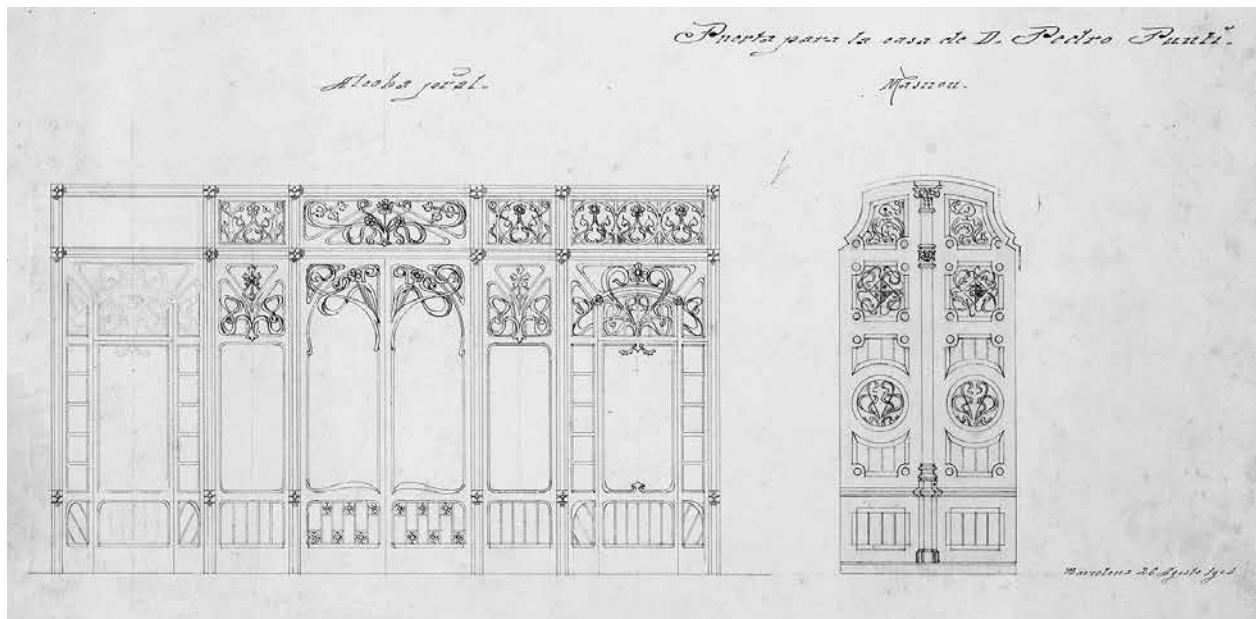
Imatge de les tres cases l'any 1907. Revista *Arquitectura y Construcción*. Barcelona, març del 1907. Any XI. Núm. 176.

Des d'aquestes s'accedia a un balcó que comprenia ambdues i presentava una planta recta menys als extrems curts, que van ser arrodonits. Aquest balcó era sustentat per quatre mènsules i disposava d'una barana articulada per barrots recargolats i ondulats amb elements florals. A la part superior de la façana l'arquitecte dissenyà una gran cornisa subjectada per sis grans mènsules molt decorades, i entre elles col·locà quatre respiralls i relleus decoratius. Per coronar els edificis, Bassegoda va optar per una barana de l'empresa Butsems & Fradera reforçada

142. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

143. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

144. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 121H / 8 / 150 (1 i 6).

Detall de les portes. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 121 H / 8 / 150.

per tres pilars decorats amb uns coronaments esfèrics de la mateixa casa.

Pel que fa a l'interior, el propietari i l'arquitecte van optar per una abundant decoració creada a partir de materials exclusius com paviments hidràulics,

marbres, elements ceràmics, pintures, vitralls i un excel·lent treball de fusteria en les portes, dissenyades pel mateix Bassegoda, que seguint la tendència modernista, no escatimà en motius vegetals i heràldics.¹⁴⁵

145. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 121H / 8 / 150 (2-5)

3.6. Casa Carmelita Maristany i Feu

Ubicació: **c. de Barcelona, 27**
 Data: **1904**
 Estat de conservació: **modificada**

Biografia

Carmen Maristany i Feu (el Masnou, 18?? - 1904) era casada amb Francesc Roca i Maristany.

Descripció historicoartística

Amb el desig de construir una casa a la vila, durant els primers mesos de 1904 Carmelita Maristany encarregà a l'arquitecte Bassegoda l'execució dels plànols, el qual els signà l'abril del mateix any. Entregats aquests a la propietària, el mes de maig el constructor Jaume Lloberas, en representació de la interessada, els feia arribar a l'Ajuntament per sol·licitar els permisos necessaris per poder enderrocar una antiga construcció i erigir-ne una de nova.¹⁴⁶ Obtingut el vistiplau del Consistori, les obres del nou edifici s'iniciaren ràpidament.

El disseny original partia de la concepció d'un habitatge de soterrani, planta baixa i pis, tot i que aquest es modificà i s'hi afegí un segon pis, resultant una façana dividida en tres nivells superposats. La franja inferior era centrada per una gran finestra practicada amb arc escarser i envoltada per una motllura que reiterava la forma de l'obertura. Al centre d'aquesta, l'arquitecte disposà d'una cartel·la en relleu amb la inscripció «ANY 1904», corresponent a la data d'execució de l'habitatge, tot i que inicialment havia d'incloure les inicials de la propietària. La finestra era precedida per una barana de pedra artificial que reproduïa cercles a partir de la disposició de motius vegetals, segurament de l'empresa Butsems & Fradera.¹⁴⁷ Sota aquesta finestra se n'obrien dues més de llinda recta, disposades arran de terra, que permetien la il·luminació del soterrani. A banda i banda de la finestra central, l'arquitecte dissenyà unes portes de llinda recta amb mènsules als angles interns i rematades per unes targes d'arc escarser alineades amb la finestra central i protegides per unes reixes de ferro forjat de formes ondulants. Als angles resultants dels tres arcs l'arquitecte va incloure uns relleus florals molt sinuosos. A l'altura del primer pis van ser disse-

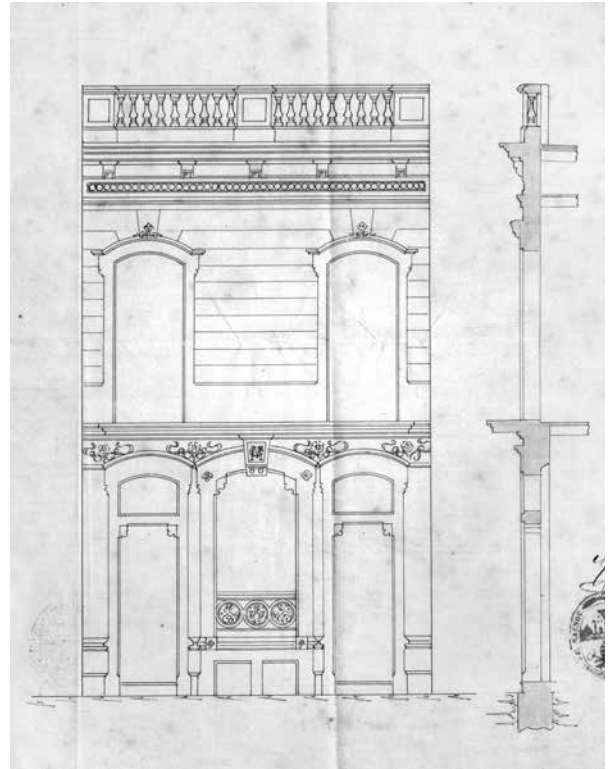
L'edifici avui en dia.

nyades dues portes balconeres d'arc escarser envoltades per unes motllures que adoptaven la mateixa forma, sobre les quals van ser col·locats uns relleus florals que contrastaven amb l'arrebossat d'aquesta part de la façana, que imita carreus. Des d'aquestes portes s'accedeix a un balcó de planta rectangular

146. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

147. Catàleg de Butsems & Fradera. Model 4002.

amb una barana de ferro forjat de barrots recargolats, ondulats i flors. Segons els plànols originals, sobre aquestes portes arrencaria la cornisa, però amb l'afegiment d'un nou pis, aquesta part restà desvirtuada respecte a la idea primitiva. Separant el primer pis del segon, l'arquitecte incorporà una imposta correguda, que delimitava el tercer nivell de la façana. Aquest tram presentava un mur arrebossat idèntic al del primer pis i dues finestres de petites dimensions practicades amb arc escarser i precedides per unes baranes de ferro que imitaven la del balcó. Per coronar l'edifici, l'arquitecte va projectar una motllura en relleu sobre la qual hi havia cinc mènsules que subjectaven una cornisa en voladís, que servia de base per una balustrada de pedra reforçada per tres pilars. Sens dubte, aquesta part es veié molt transformada amb unes actuacions que es dugueren a terme el 1935, quan els hereus de Carmelita Maristany decidiren ampliar verticalment la finca amb l'afegiment d'un tercer pis i la modificació de les finestres del segon, projecte que encarregaren a Pere Jordi Bassegoda i Musté, aleshores arquitecte municipal.¹⁴⁸ Posterior a aquesta actuació, la part corresponent a la planta baixa també va ser transformada amb la conversió de la finestra central en porta que permetia l'accés a l'entresòl, destinat a usos comercials.

Alçat i secció. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

148. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 839.

3.7. Casa de Bonaventura Fontanills i Rosés

Ubicació: **c. de Santa Rosa, 36**

Data: **1904-1905**

Estat de conservació: **desapareguda**

Biografia

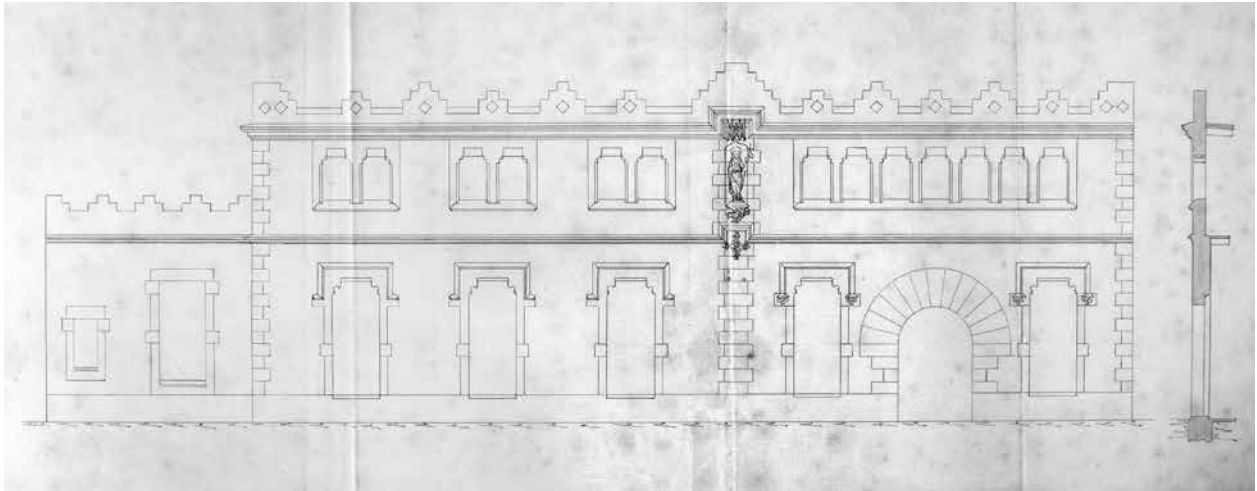
Bonaventura Fontanills i Rosés (el Masnou, 1848 - 1910), popularment conegut com en *Ventureta Balada*, era fill del pilot Pere Fontanills i Fàbregas i d'Antònia Rosés. Seguint amb la tradició familiar, cursà estudis de pilotatge i exercí la professió, tot i que ben aviat s'instal·là a Amèrica del Sud, on també ho féu el seu germà Joan. En morir el 1894 la seva germana Rosa, que era casada amb Domènec Sitjàs i Margenat, Bonaventura Fontanills rebé una important herència, per la qual cosa decidí establir-se a la Ciutat Comtal i, poc després, al Masnou. Solter i sense fills, va utilitzar una part important de la seva riquesa en obres de beneficència. Entre les seves primeres donacions, consten el mobiliari de les escoles municipals –Escola Ocata–, el paviment de la plaça del Mercat i les imatges de sant Domènec i santa Rosa per a l'antic oratori de la Casa Benèfica. Les donacions més destacades, però, van tenir lloc el 1907, quan va costejar les obres de construcció i el mobiliari de l'asil de la Casa Benèfica, raó per la qual va ser nomenat consultor-protector de la institució, i l'elevació de la capella i la tanca d'eixamplament del cementiri municipal. També féu importants aportacions per reconstruir les parets enderrocades pels aiguats de juny de 1909 i moltes altres petites donacions a diferents persones necessitades. A banda d'això, col·laborà econòmicament amb les diferents entitats del municipi, motiu pel

Imatge de la casa l'any 1907. Revista *Arquitectura y Construcción*. Barcelona, març del 1907. Any XI. Núm. 176

qual, durant el seu enterrament, que fou encapçalat pels membres de l'Ajuntament, el seu cos fou portat en braços per diversos representants d'aquestes.¹⁴⁹

149. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou*. p. 149. *Il·lustració Catalana*. 23/01/1910. p. 58.

Alçat principal i lateral i secció. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

La seva filantropia es va fer palesa en el seu testament, on va deixar diverses partides per a diferents causes solidàries, com per exemple a la Casa Benèfica, a la qual va deixar un llegat de 50.000 pessetes.¹⁵⁰

Descripció historicoartística

Amb la voluntat de fer-se bastir un habitatge a la vila, Bonaventura Fontanills va adquirir dues velles cases al final del carrer de Santa Rosa, aleshores Esperança, en cantonada amb el torrent de Vallmora, i encarregà un projecte de reedificació a l'arquitecte Bassegoda, el qual elaborà els plànols el juliol de 1904. A principis del mes següent, Bonaventura Fontanills s'adreçava a l'Ajuntament per presentar el disseny de la nova casa i descartar una possible futura expropiació de part del terreny on havia de ser construïda, ja que segons el *Plano geométrico del Municipio* de 1847, la urbanització del cabal del torrent i la seva canalització podrien afectar la construcció. Demostrades les rectificacions anteriors, fetes a petició d'Esperança Font i Miquel Amat, les obres s'iniciaren poc després, tot i que Bonaventura Bassegoda havia preparat a petició de Fontanills una nova alineació per la via.¹⁵¹

L'arquitecte ideà un sol habitatge que ocupava l'espai de dues antigues cases de cós, per la qual cosa formulà una gran edificació de planta baixa i pis amb pati posterior. El primer repte de Bassegoda va ser l'anivellament del terreny, que en aquesta cruïlla es presentava de manera molt irregular i perillosa en vista d'un possible aiguat, ja que la façana lateral s'encarava

al torrent i, per tant, l'habitatge podria resultar afectat per les riuades. L'arquitecte va solucionar en part aquesta dificultat amb el traçat d'un pati davanter situat al carrer de Santa Rosa amb prou desnivell amb el torrent. Pel que fa a la façana principal va ser dividida en dues franges horitzontals clarament diferenciades. Al centre de la part baixa, s'hi obrí una gran porta d'accés practicada amb un arc de mig punt envoltat de falses dovelles, i a cada banda, una finestra amb llinda i mènsules de línies sinuoses als angles interiors. Al voltant de la part superior d'aquestes s'hi disposà d'unes motlures de línies rectes rematades als extrems per uns culdellànties amb relleus. Per protegir les finestres es van col·locar unes reixes de ferro forjat decorades amb motius vegetals i uns coronaments de florons i puntes de llança. Separant la planta baixa del primer pis, l'arquitecte afegí una imposta correguda que es perllongava per la façana lateral. El pis superior de la façana principal va ser ocupar per set finestres de llinda i mènsules separades per pilars que creaven un efecte de galeria de solana. Per sobre d'aquesta bateria d'obertures es creà una gran cornisa en voladís, que servia de base per un mur llis que actuava de barana per al terrat, tot i que originalment l'arquitecte va preveure una consecució de merlets esglaonats decorats amb rajoles com havia fet anteriorment a la casa Aldavert de Matadepera. Delimitant els laterals de la façana, es col·locà una cadena vertical a l'extrem dret, i una altra a la cantonada de l'edifici. Aquesta darrera, quedava interrompuda per la imposta correguda, que en aquest punt adoptava una forma quadrada per encabir un relleu d'una creu vegetal amb les inicials B i F, i a la part corresponent al primer pis una fornícula

150. CB. Actes de la Casa Benèfica. Vol. 3. 03/04/1910.

151. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

amb una escultura de sant Joan Evangelista subjectada amb una mènsula i coronada amb un dosser goticista. A la part alta de la cantonada, en relleu, hi havia les lletres "MV", possiblement referents a la data de finalització de l'edifici.

Pel que fa a la façana lateral, es van preveure dos cossos adossats ben diferenciats. La primera part, més alta que la segona, era formada per dues franges horitzontals superposades, que repetia la dis-

posició i elements de la façana principal. En aquesta part l'arquitecte va crear tres carrers verticals, articulats cadascun d'ells per una gran finestra amb llinda i reixa, al pis inferior, i una finestra geminada amb llinda i mènsules als angles interiors, al pis superior. A continuació d'aquest cos, hi disposà un mur més baix a l'altura de la línia correguda que separava els dos pisos. En aquesta s'obriren dues finestres amb llinda, una més gran que l'altra.

3.8. Projecte de casa per Francesc Vilarrosal i Font

Ubicació: **c. de Lluís Millet, 74**

Data: **1904**

Estat de conservació: **no dut a terme**

Biografia

Francesc Vilarrosal i Font (Alella, 1854 - el Masnou, 1936) va ser regidor de l'Ajuntament entre 1923 i 1930.¹⁵²

Descripció historicoartística

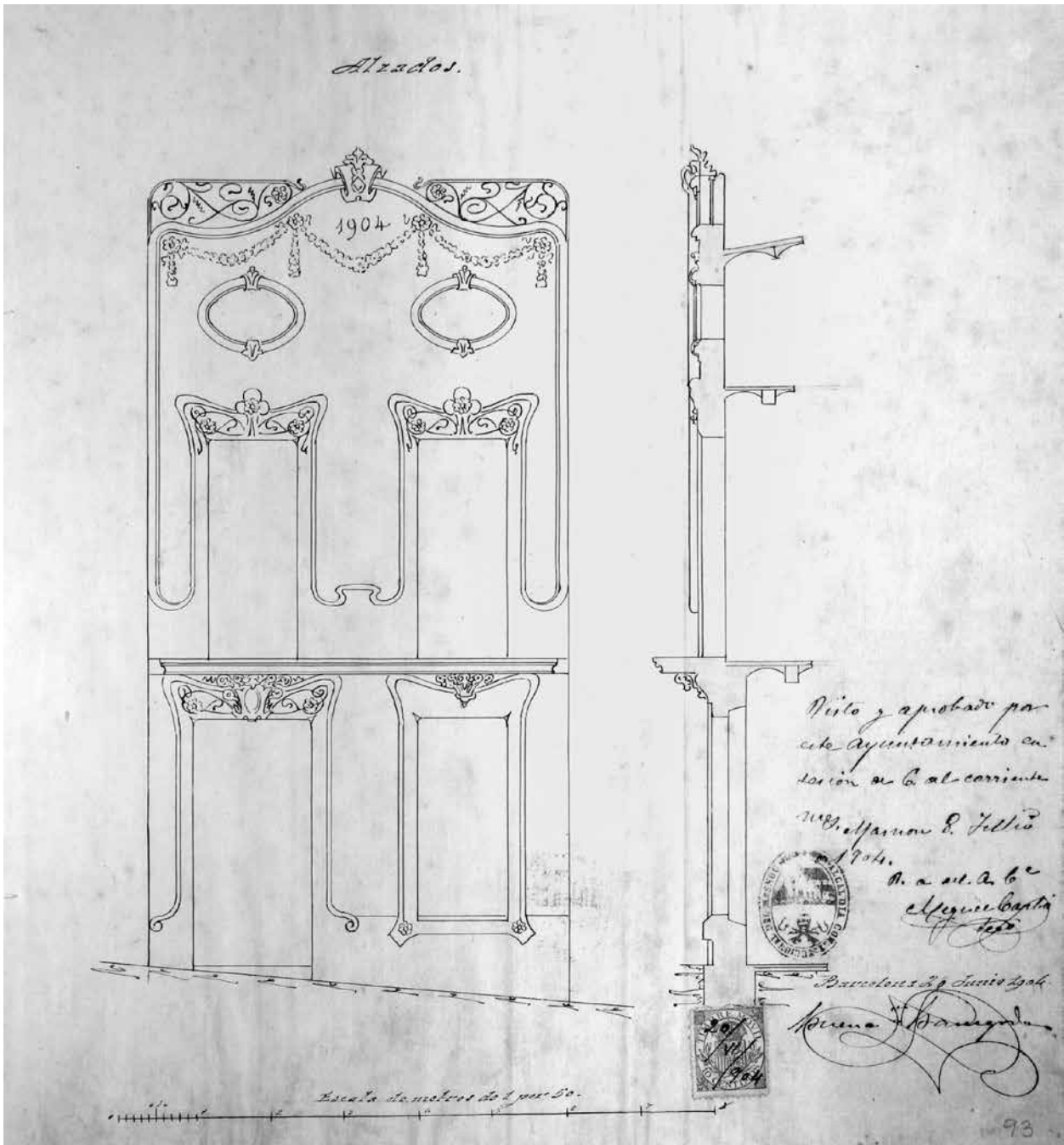
El juny de 1904 Bonaventura Bassegoda signava els plànols de la façana d'una casa situada al carrer del Lavadero, núm. 25 actualment Lluís Millet, 74.¹⁵³ Un més després, el seu propietari, Francesc Vilarrosal i Font, resident a Alella, entregava una instància a l'Ajuntament de Masnou per poder edificar la casa.¹⁵⁴ En aquest alçat, l'arquitecte presentava una casa de cós de planta baixa i dos pisos i una façana amb la típica disposició simètrica de les obertures formada a partir de dos eixos verticals. A la planta baixa a l'esquerra,

se situava una porta d'accés amb llinda envoltada per una motllura de línies corbes, que a la part superior disposaria de relleus vegetals i florals i un escut al centre. Al costat s'obria una finestra amb les mateixes característiques i decoracions semblants a les de la porta. Al primer pis, l'arquitecte preveia l'obertura de dues portes balconeres coronades per uns relleus vegetals i florals. En aquest pis, segurament es pensà en un balcó de planta ondulant i una barana de ferro forjat. Al pis superior, es van dissenyar dues finestres el·lipsoïdals emmarcades per una motllura i uns relleus vegetals. Per coronar l'edifici, l'arquitecte disposà un frontó de línies corbes i unes baranes de ferro forjat als extrems. Al centre del frontó hi devia haver una cartel·la en relleu amb un escut i just per sota la data de 1904, any en què es devia haver acabat el projecte. A banda d'això, l'arquitecte va incorporar unes garlandes en relleu que imitaven la corba del frontó i d'altres que penjaven d'elles.

152. TORAN, R. 2013. p. 187.

153. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 16. 16.

154. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816 / Plànols, signatura A3-93.

Alçat i secció. AHMM. Fons municipal, plànols, signatura A3-93.

3.9. Casa d'Esteve Rosés i Millet

Ubicació: **c. de Santa Rosa, 34**

Data: **1905-1911**

Estat de conservació: **molt bo**

Biografia

Esteve Rosés i Millet (el Masnou, 1853 - 1930) va trencar amb la tradició comuna al municipi i cursà estudis de medicina. Va exercir la seva professió a la vila i fou nomenat metge municipal i inspector de la Junta Local de Sanitat, càrrecs que ocupà fins al gener de 1919, quan voluntàriament sol·licità la baixa per les queixes provocades per la seva malaltia i la seva edat avançada.¹⁵⁵ Va contraure matrimoni amb Maria Mitjans i Armengol (el Masnou, 1859 - 1920) amb qui va tenir tres fills: Santiago, Pere i M. Josepa.¹⁵⁶ Esteve Rosés, juntament amb Bonaventura Bassegoda i Amigó, va ser marmessor testamentari de Bonaventura Fontanills i Rosés.¹⁵⁷

Descripció historicoartística

Finalitzades les obres de les cases de Pere Puntí i Bonaventura Fontanills al carrer de Santa Rosa, aleshores Esperança, Esteve Rosés va voler fer algunes modificacions a la façana de casa seva per dignificar-la i posar-la en consonància amb les anteriors. Per aquest motiu, es posà en contacte amb l'arquitecte Bassegoda i li encarregà un projecte de reforma del cos superior de la façana. L'arquitecte signava els plànols el 5 de març de 1905, i cinc dies després, Esteve Rosés els adjuntava amb la instància per sol·licitar els permisos corresponents.¹⁵⁸ L'habitatge, que disposava de planta baixa i pis, presentava la típica estructura de casa de cós amb una porta d'accés i una finestra de llinda a la part inferior alineades amb dues finestres al pis superior. Bassegoda en aquest cas, a banda de l'arrebossat de la façana que imita carreus de pedra, va afegir un coronament considerablement ric

L'edifici avui en dia.

en contrast amb l'austeritat que caracteritza el conjunt, ja que ideà una gran cornisa en voladís subjectada per sis mènsules molt voluptuoses i decorades, idèntiques a les que emprà a les cases laterals de Pere Puntí i Rosés. Entre les mènsules l'arquitecte incorporà quatre espiralls i uns esgrafiats amb motius vegetals. Per rematar el coronament va disposar un mur.

Anys després d'aquesta actuació, el 1911, el propietari va fer un nou encàrrec a l'arquitecte Bassegoda, a qui demanà una remodelació de l'espai interior de la planta baixa de la finca.¹⁵⁹

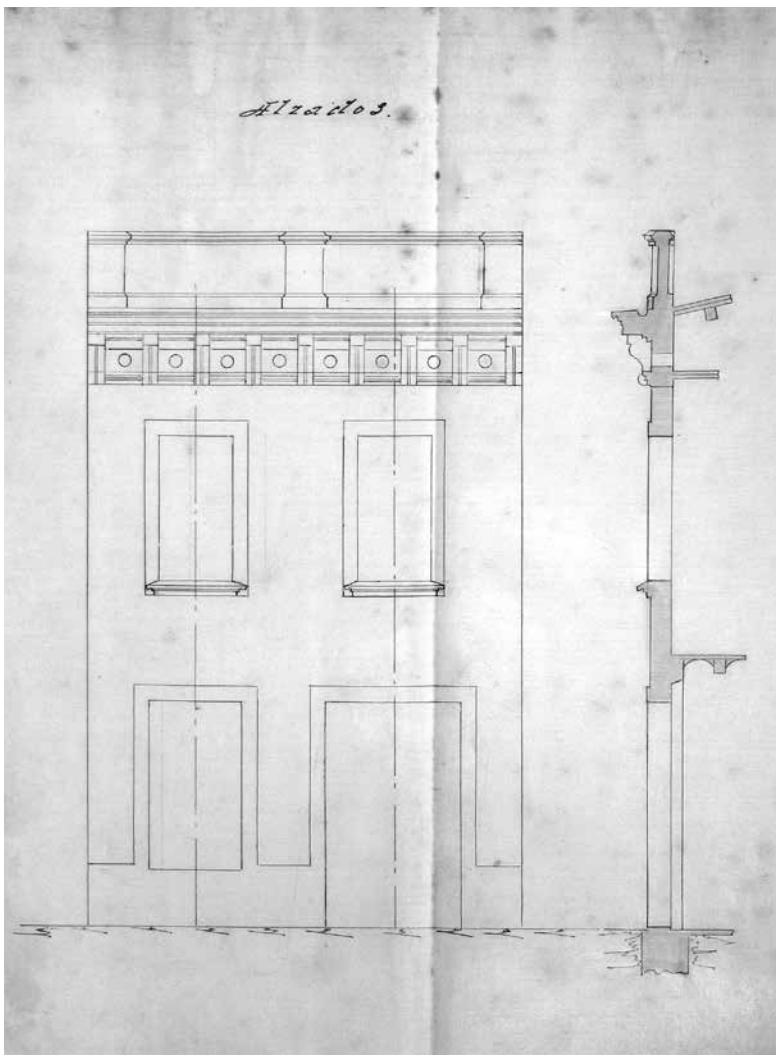
155. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 19/01/1916.

156. *La Vanguardia*. 29/10/1920. p. 3. 30/12/1931. p. 2.

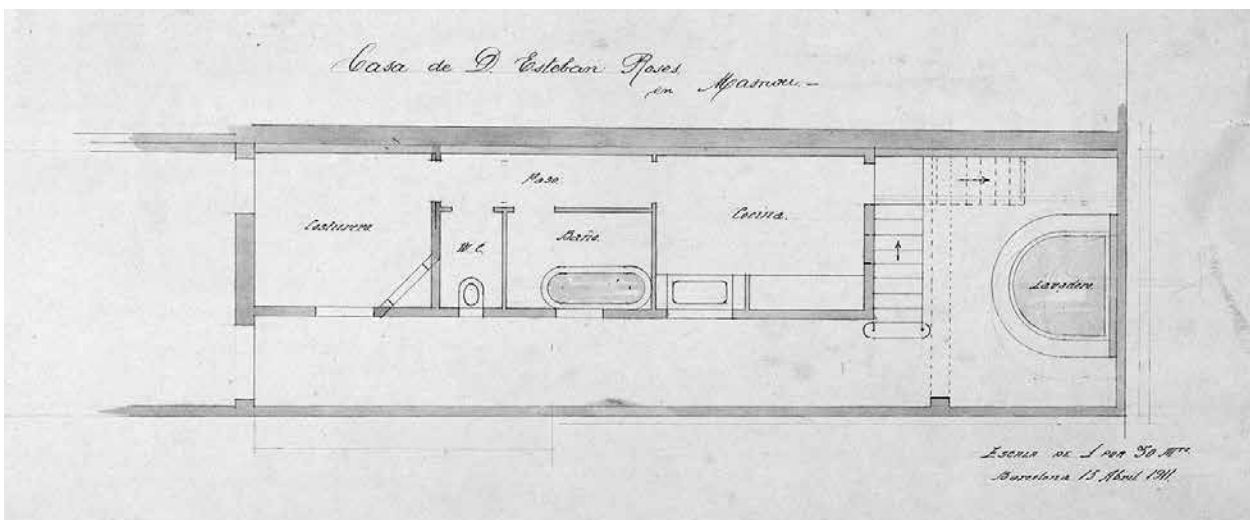
157. *La Vanguardia*. 10/01/1910. p. 1.

158. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 817.

159. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 16 (13 i 14).

Alçat i secció. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 817.

Planta baixa. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 16.

3.10. Tanca del jardí de la casa de Jaume Pagès i Pagès

Ubicació: **pg. de Prat de la Riba, 78**

Data: **1906**

Estat de conservació: **desapareguda**

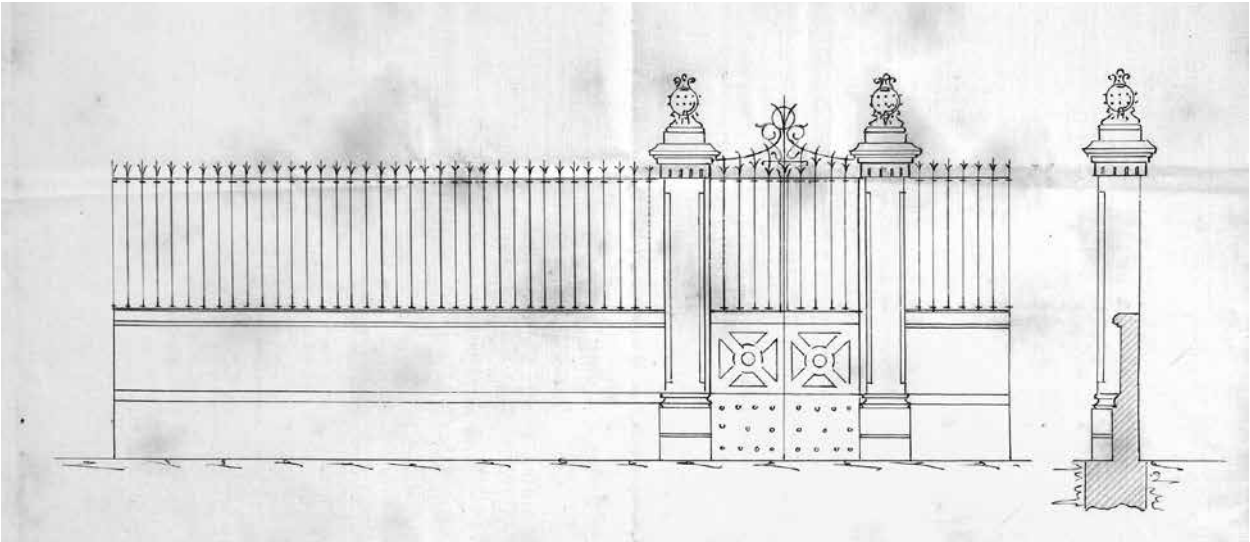
Tanca al costat de la torre de Víctor Dotti, al carrer de Sant Agustí. AHMM. Col·lecció de Jordi Alonso van Run, fotografia núm. 14659. Autor desconegut.

Descripció historicoartística

A finals de febrer de 1906, Jaume Pagès i Pagès s'adreçava a l'Ajuntament per sol·licitar els permisos necessaris per remodelar la tanca de l'hort situat entre una casa de la seva propietat al carrer de Sant Antoni, número 33, i l'actual passeig de Prat de la Riba, per la qual cosa calia una nova alineació per la banda de mar. El responsable del projecte va ser Bonaventura Bassegoda, que signava els plànols dies després de la petició.¹⁶⁰ L'arquitecte va dissenyar un mur d'obra de més d'un metre d'alçària reforçat per

quatre pilars de secció quadrada de pedra artificial que s'elevaven més del doble, i disposaven de base i capitell. Els dos pilars que flanquejaven la porta, situada a la banda del passeig, van ser coronats per uns elements de pedra artificial en forma del fruit de l'englantina roja, mentre que els delimitadors de la tanca van ser coronats amb unes pinyes de pedra. Pel que fa a la reixa, es tractava d'un disseny molt auster format per barrots verticals de ferro rematats per puntes de llança. Possiblement, l'element més decoratiu es trobava sobre la porta de doble batent, elaborat amb filigranes de ferro forjat.

160. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 818. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 16 (7).

Alçat i secció de la tanca. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 818.

3.11. Casa de Pere Anton Millet i Villà

Ubicació: **pl. de la Llibertat, 6**

Data: **1908**

Estat de conservació: **bo**

Biografia

Pere Anton Millet (el Masnou, 1874 - 1955), fill de Francesc Millet i Sanjuan i de Teresa Villà i Serra, es va dedicar el comerç representant diferents marques estrangeres, ja que sovint viatjava als Estats Units, al Japó i a molts altres països.¹⁶¹ Més endavant, es va dedicar a la importació de botons de pasta i d'altres materials, però en destacà pels de nacre, que servia per diferents establiments de Barcelona i de la província. El negoci després va passar als fills Pere A. i Jordi, fruit del seu matrimoni amb Pilar Cardona Furró (? , 1881 - Viladrau, 1911), que morí molt jove.¹⁶² Pere A. Millet, mostrà des de ben aviat un interès per la cultura, ja que formà part de diferents associacions com el Centre Excursionista de Catalunya i fou un dels socis fundadors del Casino de Masnou. També fou membre la junta directiva de l'Orfeo Català, on desenvolupà el càrrec de tresorer.¹⁶³ Aquesta vinculació amb l'entitat segurament venia donada perquè la seva germana Dolors, era l'esposa del fundador, Lluís Millet i Pagès. El 1897 actuà com a delegat de la Unió Catalanista a l'Assemblea de Girona¹⁶⁴ i entre 1931 i 1934 ocupà els càrrecs de primer i segon tinent d'alcalde del Masnou, militant pel Partit Catalanista Republicà.¹⁶⁵

Descripció historicoartística

Malgrat que la residència habitual de Pere A. Millet era al carrer de Balmes de Barcelona, va voler bastir

L'edifici avui en dia.

una casa d'estiueig a la seva vila natal. Per dur a terme aquesta obra, a finals de 1907 es posà en contacte amb Bonaventura Bassegoda, a qui va sol·licitar el disseny d'un habitatge a la plaça de la Llibertat que havia de constar de soterrani, planta baixa i dos pisos. L'arquitecte va signar els plànols el desembre del mateix any, tot i que segurament es van fer diverses modificacions. El juny de 1908 el propietari s'adreçava a l'Ajuntament per demanar els permisos per poder enderrocar una antiga edificació i presentar els dissenys d'un nou habitatge a la plaça de la Llibertat,

161. Font: Pilar Millet Casals.

162. *La Vanguardia*. 28/08/1911. p. 1. 22/12/1955. p. 26.

163. *La Vanguardia*. 27/01/1904. p. 3.

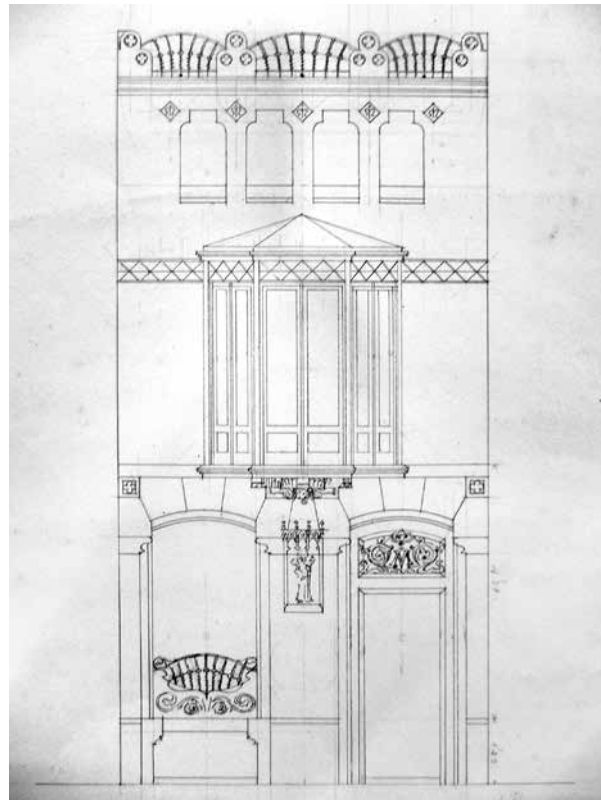
164. *La Renaixensa. Diari de Catalunya*. 02/05/1897. p. 228.

165. TORAN, R. p. 181.

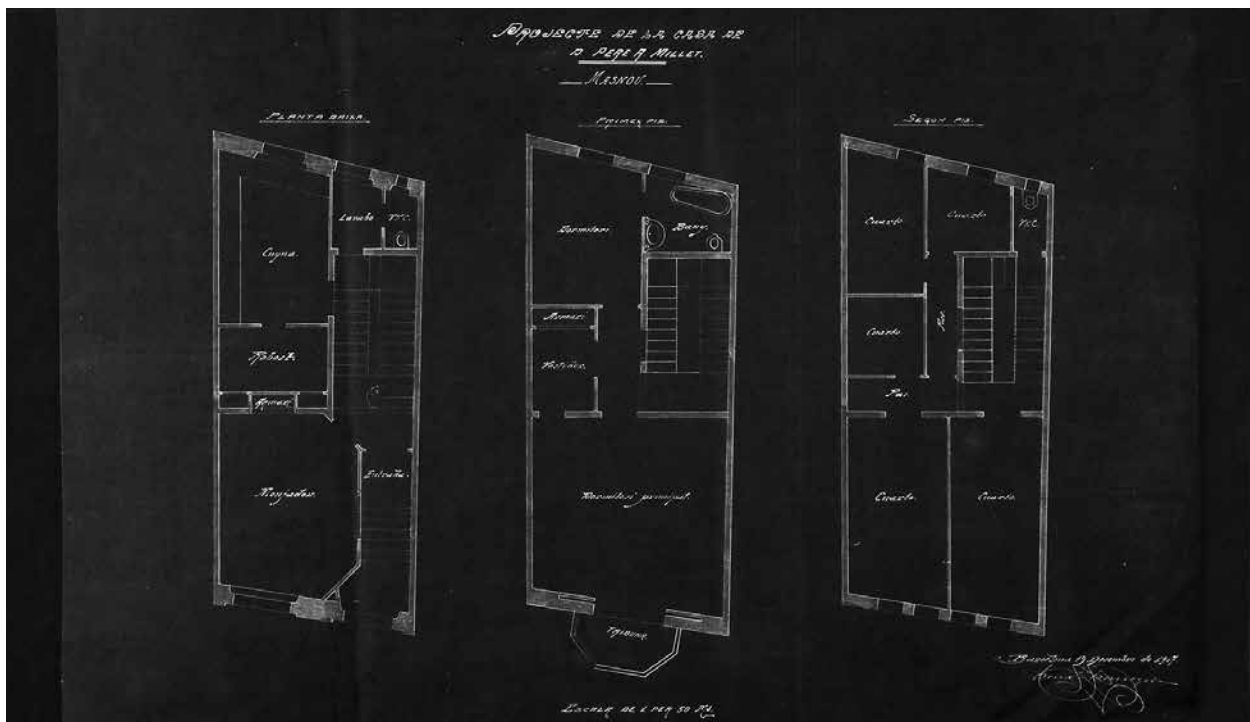
aleshores carrer del Correo, número 8. Malgrat això, es produïren canvis posteriors que l'arquitecte signà el mes de juliol.¹⁶⁶

L'edifici, de planta gairebé rectangular, presentava quatre àmbits molt diferenciats segons el pis. L'accés a l'habitatge es feia des de la plaça de la Llibertat mitjançant un cancell de planta irregular decorat amb un arambador ceràmic. En aquest espai arrencaven unes escales que pujaven a l'entresòl, la planta principal, on es trobaven el menjador, la cuina, un rebost i un lavabo. Al primer pis hi havia dos dormitoris, un vestidor i un bany, i al segon pis, cinc habitacions més petites.

Pel que fa a la façana, quedava dividida en tres cossos horitzontals, amb elements molt diferents a cadascun d'ells. A la part corresponent a la planta baixa, a la dreta, s'obria una porta de llinda recta amb mènsules de línies corbes als angles interiors. Al seu damunt, l'arquitecte integrà un timpà d'arc escarser que incloïa uns relleus vegetals que envoltaven un escut amb la lletra M, al·lusiva al cognom del propietari. A l'esquerra de la porta disposà d'un gran finestral d'arc escarser protegit a la part baixa per una barana de formes corbes subjectada per uns elements petris a mode d'arc invertit. A sota d'aquesta obertura, incorporà una finestra de llinda recta arran de terra que il·luminava el soterrani. Entre les finestres

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 818.

Plantes. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 116 A / 2 / 693.

166. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 116 A / 2 / 693 (1-6).

AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 818. / Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 17/06/1908.

Fotografia antiga de la plaça de la Llibertat. AHMM. Col·lecció de Jordi Alonso van Run, fotografia núm. 14614. Autor desconegut.

i la porta, l'arquitecte afegí un mosaic amb la representació de sant Jordi, tot i que al projecte original es va preveure un sant Pere. Probablement fet per Lluís Bru i Salelles, aquest mosaic mostra el moment en què el sant cavaller mata el drac en presència de la princesa Cleodolinda. Aquesta peça incloïa al seu voltant una sanefa de motius vegetals i uns escuts amb la creu de Sant Jordi i altres amb la Senyera, elements molt evidents del catalanisme del propietari. El mosaic disposava a la part inferior d'un element petri decoratiu amb flors en relleu, avui desaparegut, en consonància amb un segon que disposat a la part superior servia de reforç per a la tribuna del primer pis. Aquest mirador de planta poligonal, que ocupa la part central de la façana del primer pis, va ser creat amb fusteries simples i coronat amb una coberta piramidal, avui desapareguda i transformada en balcó del segon pis. En aquesta tribuna Bassegoda va incloure uns vitralls policromats a les targes, possiblement fets pel taller d'Antoni Rigalt, que contrastaven amb el vidre transparent de les portes, una combinació molt característica en l'obra de l'arquitecte. La part inferior de la tribuna va ser protegida per una barana de ferro forjat en la qual es barrejaven diferents elements com barrots recargolats, *coups de fouet* i motius vegetals. A banda d'aquests elements, l'arquitecte incorporà una faixa formada per les mateixes rajoles verdes amb motius geomètrics

de la Casa Pickman - La Cartuja de Sevilla, utilitzades anteriorment per Bonaventura Bassegoda a la rotonda del Casino, i que separaven el primer pis del segon i envoltaven el perímetre superior de la tribuna. A causa de modificacions posteriors, només s'han conservat les rajoles de la part del mur, que contrasten amb l'estucat amb imitació de carreus present als pisos superiors. Al pis superior, l'arquitecte disposà quatre finestres alineades practicades amb arc deprimat còncau protegides per unes persianes de llibret molt decorades amb motius vegetals. Les dues finestres centrals van ser transformades en portes quan la coberta de la tribuna del primer pis es va convertir en balcó. Aquestes obertures van ser envoltades per un emmarcament construït en pedra que incloïa a la part superior cinc rajoles blanques amb una rosa vermella de la fàbrica de Juan B. Segarra Bernat, d'Onda (València). Originalment, en comptes d'aquestes rajoles l'arquitecte planejà cinc relleus amb la lletra M, inicial de Millet. Per rematar la façana, Bassegoda incorporà una altra faixa formada per dues rengleres de rajoles blaves i tons groguencs amb motius vegetals, probablement d'origen valencià, i per sobre, una cornisa que servia de base per a la barana del terrat. Aquesta està formada per quatre pilars polilobulats decorats amb tres flors en relleu, que sustenten una barana de ferro forjat idèntica a la que existí al finestral de la planta baixa.

3.12. Casa de Gabriel Plá i Sanjuan

Ubicació: **c. de Lluís Millet, 34**

Data: **1908-1909**

Estat de conservació: **molt bo**

Biografia

Gabriel Plá i Sanjuan (el Masnou, 1869 - Montornès del Vallès, 19??), més conegut com en *Bilonet* o *Biló Plá*, va ser un industrial que s'instal·là al Paraguai, on va formar la societat Plá, Gibernau & Co. amb el també masnoví Josep Gibernau i Maristany i altres socis. A prop del riu Paraguai van endegar el Saladero Villa Concepción, que s'especialitzà en la producció de carn salada i fumada (*tasajo*) i restes d'all. A banda de la factoria i altres propietats, va adquirir unes oficines a Montevideo, a l'Uruguai, on van col·locar la primera cambra frigorífica de la capital. La riquesa que va generar amb aquests negocis, va comportar que fos inclòs dins la qualificació d'*indiano* o *americano*. Pels seus ideals polítics milità en Esquerra Republicana de Catalunya i exercí els càrrecs de regidor (1934 - 1935) i de conseller (1936) a l'Ajuntament del Masnou.¹⁶⁷ Tant durant la Guerra Civil com en els anys posteriors van ser confiscats molts dels seus béns, i fins i tot va ser empresonat a Mataró per la seva militància. Després, sembla que va marxar a Montornès del Vallès, on passà els últims dies de la seva vida.

L'edifici avui en dia.

Descripció historicoartística

Els socis Josep Gibernau i Gabriel Plá distribuïen les seves estades al Masnou, de manera que el primer hi residia del març a l'octubre, i el segon la resta de l'any. Per fer més agradables aquestes temporades a la vila, tots dos van fer-se bastir unes cases amb totes les comoditats possibles. És per aquest motiu que l'octubre de 1908, poc abans de la seva tornada al Masnou, Gabriel Plá va encarregar la reforma

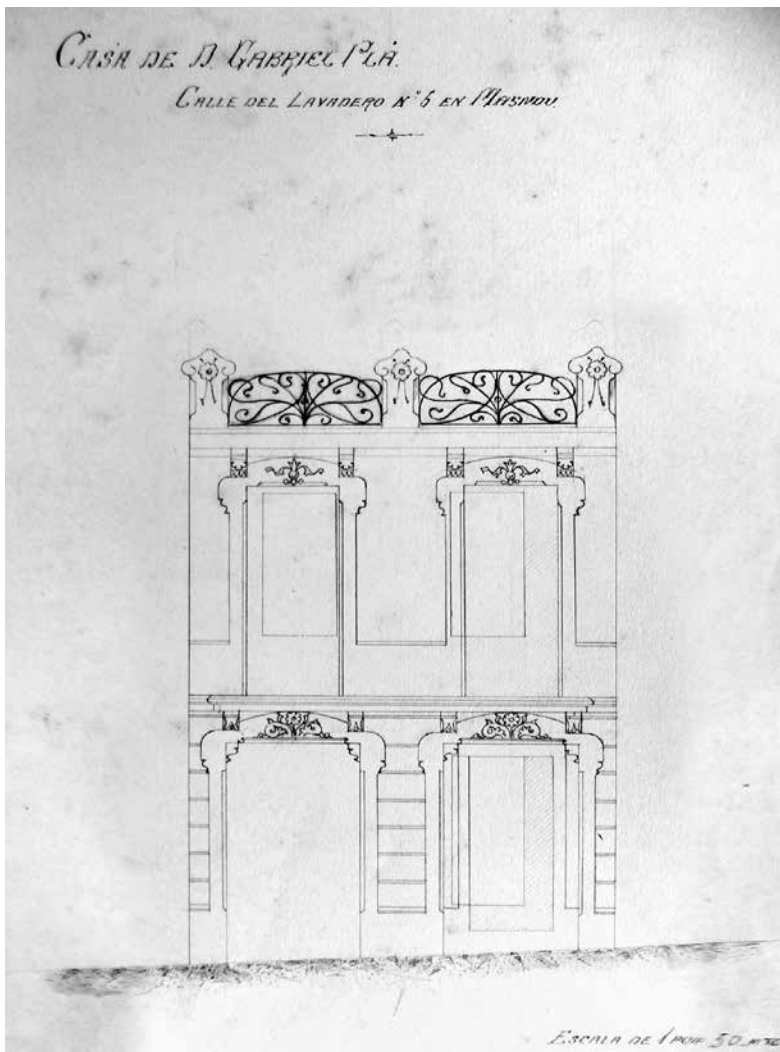
d'una casa al carrer del Lavadero, ara Lluís Millet, a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda, qui féu els plànols immediatament.¹⁶⁸ A principis del mateix mes, el constructor Joan Renter i Vidal, en representació de Gabriel Plá, s'adreçava a l'Ajuntament per sol·licitar els permisos necessaris per dur a terme la reforma.¹⁶⁹

El projecte de Bassegoda se centrava principalment en la remodelació de la façana d'una antiga casa de cós de planta baixa i pis, i per això calia transformar totes les obertures. A la part corresponent a la planta baixa, a l'esquerra, l'arquitecte respectà la

167. TORAN, R. p. 183.

168. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 16 (10-12)

169. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 818.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 818.

porta d'accés, construïda amb llinda recta, tot i que hi afegí unes mènsules de línies sinuoses als angles interiors. Al voltant de la porta es disposà d'una motllura llisa i un relleu a la part superior amb elements florals, que contrasten amb l'estuc a faixes del mur. A la dreta, l'arquitecte amplia la finestra original i la decorà amb els mateixos motius de la porta, als

quals afegí una reixa de ferro forjat formada per diferents elements com barrots recargolats, flors i puntes de llança. Al primer pis, l'arquitecte va desplaçar lleugerament les dues obertures, les alineà amb les de la planta baixa i les va transformar en portes balconeres. Aquestes van ser envoltades també per una motllura llisa i decorades a la llinda amb uns relleus vegetals, que destaquen sobre el relleu imitant carreus d'aquesta part de la façana. Des d'aquestes portes s'accedeix a un balcó de planta rectangular amb els angles arrodonits i subjectat per quatre mènsules molt decorades, disposades a banda i banda de les obertures inferiors. Aquest balcó va ser protegit per una barana de ferro forjat de barrots recargolats i ondulats i ornada amb flors. Per coronar la façana, l'arquitecte va incloure un ràfec sustentat per quatre mènsules amb relleus florals que serveix de base per una barana de pedra artificial formada per uns balustres decorats amb motius florals i de formes sinuoses, probablement de l'empresa Butsems & Fradera. Aquesta balustrada va ser reforçada amb tres pilars que adopten la forma de la flor de lis i ornats amb uns relleus florals enfonsats amb una estètica molt modernista.

Pel que fa al coronament de l'edifici, en el primer projecte l'arquitecte plantejava una seqüència de merlets esglaonats decorats amb rajoles, però segurament aquest element fou canviat per desig del propietari. En el segon projecte, Bonaventura Bassegoda ja incloïa els tres pilars de flor de lis, però en comptes d'una balustrada de pedra n'incorporava una de ferro forjat.

3.13. Casa i tanca del jardí de Bonaventura Bassegoda i Amigó

Ubicació: **c. de Sant Felip, 105 i 102**

Dates: **1909 i 1916**

Estat de conservació: **molt bo / desaparegut**

Descripció historicoartística

Després d'haver dissenyat diferents cases a la vila, l'arquitecte va decidir adquirir una vella propietat al carrer de Sant Felip, coneguda anteriorment com ca l'Antònia de la llet, per transformar-la en la seva residència d'estiu. Aquesta casa havia format part del llegat patrimonial que deixà en herència Domènec Sitjàs i Margenat a la família Fontanills i Rosés, amb la qual l'arquitecte Bassegoda mantenia una estreta relació i pels quals havia dissenyat diverses cases i panteons. Per aquest motiu, Pere Puntí Rosés vengué aquesta casa l'abril de 1907 a l'arquitecte per 2.045 pessetes.¹⁷⁰ Gairebé dos anys després, el febrer de 1909, Bassegoda sol·licitava al Consistori els permisos necessaris per iniciar les obres d'una remodelació integral de l'habitatge, ja que el nou projecte incorporava fins i tot l'afegiment d'un segon pis.¹⁷¹

L'arquitecte partia d'una casa entre mitgeres de planta baixa i dos pisos amb una façana dividida en tres nivells. A la planta baixa a l'esquerra, l'arquitecte disposà d'una porta d'arc escarser creada amb maons vermells que contrasten amb les mènsules de línies corbes dels angles i una clau trapezoïdal de pedra artificial del centre de l'arc. A l'altre costat, Bonaventura Bassegoda va incorporar un arc cec de dimensions i elements decoratius idèntics als de la porta d'accés. Al seu interior va incloure una finestra d'arc escarser emmarcada per una motllura de maó i una decoració feta amb trencadís blau. A més, la finestra va ser protegida per una reixa de ferro forjat de barrots recargolats decorada amb *coups de fouet* i elements florals, i rematada per unes puntes de llança.

L'edifici avui en dia.

A la part corresponent a la primera planta, l'arquitecte va disposar dos grans arcs tudor alineats amb les obertures inferiors, a cadascun dels quals va incloure una porta des de la qual s'accedeix a un petit balcó de formes corbes. Aquests van ser decorats amb una barana de ferro forjat molt sinuosa, i a la part inferior amb un trencadís delimitat amb circumferències

170. AHMM. Fons Pere Jordi Bassegoda. Capsa 1.

171. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 17/02/1909.

Vista del carrer de Sant Felip amb la casa de Bonaventura Bassegoda en primer terme. AHMM. Fons municipal, fotografia núm. 1494. Autor desconegut.

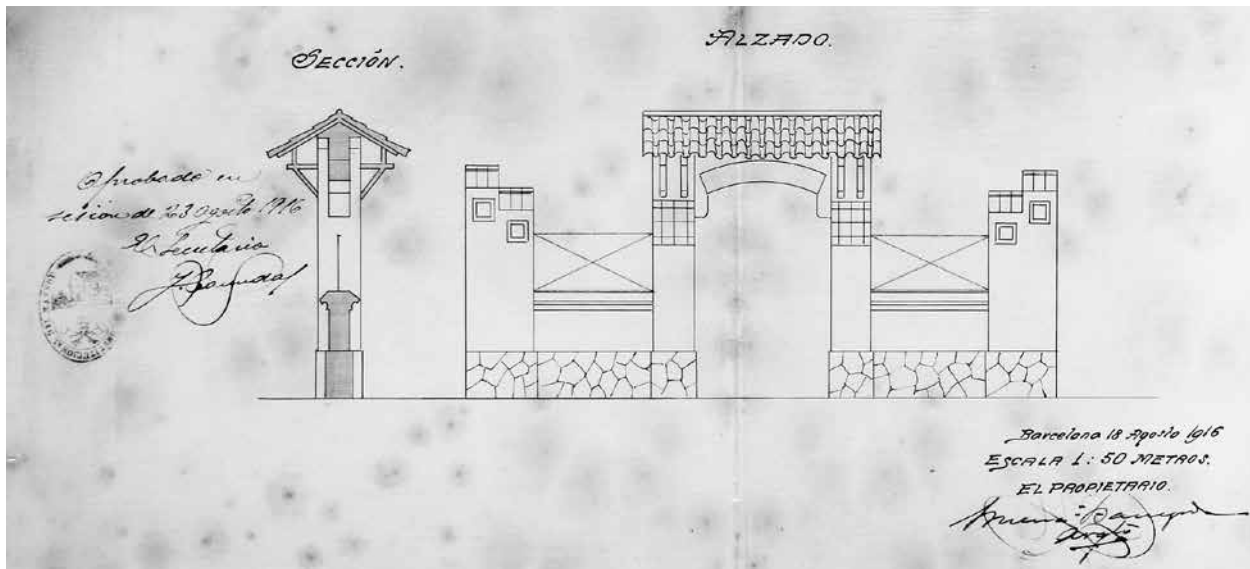
de ferro i disposat creant formes còncaues. Els muntants de les portes balconeres van ser decorats amb maó i, a la part superior, amb un arquiteu d'estuc llis subjectat per uns relleus que imiten unes mènsules invertides cap a l'exterior seguides per uns capitells de fulles d'acant i flors a mode de corona. Sobre les llindes, l'arquitecte va disposar uns timpans delimitats per una motllura de maó i una clau d'arc d'obra, i envoltant tota la porta, una sanefa de trencadís. Els timpans van ser decorats amb uns mosaics, probablement creats per Lluís Bru i Salelles, en els quals, a banda de representar motius florals i vegetals, l'arquitecte incorporà com a elements centrals una rosa,

a l'esquerra, i un compàs amb una plomada, a la dreta, ambdós rematats per una corona. D'una banda, la rosa al·ludeix a la professió de Bassegoda, en tractar-se d'un element utilitzat des de l'edat mitjana pels arquitectes a l'hora de representar la bellesa i la perennitat del seu ofici. De l'altra, el compàs, instrument obvi de la professió, es relaciona per la seva forma amb la lletra A, signe d'inici, i per tant símbol de la mesura, la producció tècnica i l'acte de la creació. Per últim, les corones fan referència clarament a la dignitat i l'honor que acompanya la professió de l'arquitecte, l'obra del qual es converteix en la seva principal recompensa. A banda d'aquests símbols, Bonaventura Bassegoda va deixar palesa la seva catalanitat incorporant entre els dos arcs una creu vegetal amb un relleu del cavaller sant Jordi matant el drac, decorada amb mosaic.

A la part de la façana corresponent al segon pis, d'altura inferior, l'arquitecte projectà un parament arrebossat amb estuc imitant carreus, al centre del qual s'obren quatre finestres practicades amb arcs rebaixats subjectats per cinc columnetes, a mode de galeria de solana. A sobre d'aquestes obertures, es disposà una cornisa formulada a partir de la superposició de diferents motllures de maons i una faixa de rajoles verdes amb

relleu de l'empresa Pujol i Bausis. Com a coronament, l'arquitecte va incorporar una barana d'obra creada amb diferents alçades i volums esglaonats que inclouen dos respiralls circulars situats als extrems. Aquesta barana és combinada amb una de ferro forjat de barrots recargolats i horitzontals entrecreuats per alguns de verticals i llisos, en la qual es troben algunes flors del mateix material, entre les que destaca la situada al centre, de majors dimensions.

Anys després d'haver finalitzat la construcció de l'habitatge, Bonaventura Bassegoda va adquirir el solar de davant de la casa, situat entre els carrers de Sant Felip i de Pere Grau. El 1916 va voler dig-

Secció i alçat de la tanca construïda el 1916. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 824.

nificar aquest espai per convertir-lo en l'eixida de la finca, per la qual cosa ell mateix dissenyà el mur de la tanca i el mes d'agost sol·licitava els permisos necessaris al Consistori.¹⁷² Per fer la tanca, Bassegoda pensà en un mur d'obra reforçat per quatre pilastres, les dues dels extrems més baixes i amples que les centrals. Aquestes últimes subjectaven l'arc escarser de la porta, que va ser creat amb maons i reforçat per dues mènsules als angles interns. La part superior d'aquest cos disposava d'una coberta a

dues vessants de teules àrabs. Els pilars laterals, en canvi, presentaven un coronament en desnivells format per esglaons coberts amb teuladetes de rajola. El parament del mur situat entre els pilars era més baix que aquests elements, ja que servien de base per una reixa de ferro forjat. Tota la tanca va ser arrebossada amb un estuc llis i a la part inferior disposava d'un sòcol de pedra. Malauradament, a diferència de la casa, el jardí va desaparèixer, i en el seu emplaçament es construï un bloc de pisos.

172. AHCOAC. Fons Bassegoda. N. 21661.

AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 16/08/1916.

3.14. Casa de Joan Ràfols Mata

Ubicació: c. de Sant Francesc d'Assís, 23

Data: 1910

Estat de conservació: bo

L'edifici avui en dia.

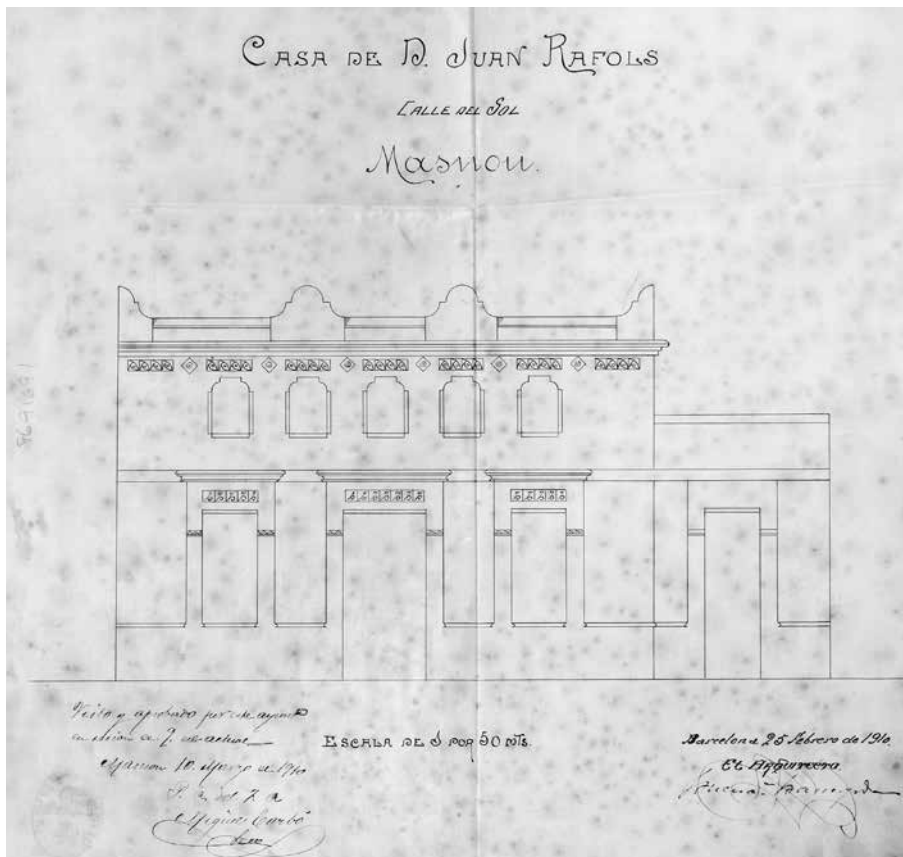
Biografia

Joan Ràfols Mata (Lavit, 186? - el Masnou, 1939) va néixer dins d'una família de masovers de la finca de l'Arboçar de Lavit (Alt Penedès). Juntament amb el seu germà Jaume, emprengué la carrera de les Amèriques i viatjà fins a l'Argentina, on van fer fortuna gràcies a negocis dedicats a l'exportació i importació i la producció de vins. Quan tornaren, els dos germans, enriquits, van dur a terme algunes iniciatives filantròpiques, com ara sufragar la

construcció de part del clavegueram i les escoles municipals de Torrelavit, aquestes últimes dissenyades per l'arquitecte Enric Sagnier i inaugurades el 1928. Joan Ràfols es casà amb Concepció Giménez Estapà (? , 186? - el Masnou, 1944), amb qui s'instal·là a la vila del Masnou el 1910.¹⁷³ Tot i que morí sense descendència, Joan Ràfols s'involucrà en el panorama social de la població, ja que s'afilià a la Societat Recreativa La Calàndria i formà part de la Junta de Patronat de la Casa Benèfica com a vocal entre els anys 1919 i 1939.

173. Font: Pere Rovira Alemany.

La Vanguardia. 25/07/1928. p. 9; 01/04/1939. p. 5; 02/05/1939. p. 2; 06/01/1944. p. 9.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 818.

Descripció historicoartística

En vista de la voluntat per instal·lar-se definitivament al Masnou, Joan Ràfols va adquirir un solar al carrer del Sol, molt proper a on residia la seva germana, i va encarregar l'execució dels plànols d'un habitatge a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda, que els signà el febrer de 1910. El 2 de març, el constructor Francesc Vilà demanava, en representació del propietari, els permisos necessaris per iniciar les obres d'aplanament, mentre que els plànols de la casa eren presentats una setmana més tard.¹⁷⁴

Aquesta construcció suposava un gran repte per l'arquitecte a causa del gran desnivell existent en el terreny. Tot i així, l'arquitecte plantejà un habitatge de planta baixa i pis amb una façana principal

típica d'una casa entre mitgeres. La façana està presidida per un cos principal centrat a la planta baixa per una porta de llinda recta i flanquejada per dues finestres amb la mateixa forma i protegides per unes reixes de barrots recargolats. Les tres obertures estan envoltades per unes motlures llises, que contrasten amb el relleu imitant estuc de la façana, i rematades per uns guardapols. Com a element decoratiu, l'arquitecte afegí a la llinda uns discrets relleus enfonsats de motius florals. Adossat a aquest cos baix, l'arquitecte va incloure un parament amb una porta secundària de llinda recta, que originalment connectaria el carrer amb el pati. A la part corresponent al pri-

mer pis, Bassegoda disposà tres finestres alineades amb les obertures inferiors i practicades amb arc deprimit còncav, tot i que en el disseny originalment se'n comptaven cinc. A la part superior, incorporà una renglera de peces quadrades de pedra artificial amb relleus enfonsats amb la representació de roses d'estil *Art Nouveau* que resten interrompudes per les motlures que envolten les finestres. Per sobre d'aquesta faixa, aplicà una cornisa que serveix de base per un coronament formulat a partir d'un mur llis i interromput per quatre grans acroteris que combinen formes còncaves i convexes.

Posterior a l'edificació de l'habitatge, a sobre de la porta secundària s'afegí un nou cos amb una quarta finestra, que tot i reiterar els elements originals, desvirtuà el projecte original de l'arquitecte Bassegoda.

174. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 819.

3.15. Casa de Rosa Maristany i Pagès

Ubicació: **c. de Pere Grau, 51**
 Data: **1910**
 Estat de conservació: **molt bo**

Biografia

Rosa Maristany i Pagès (el Masnou, 1840 - 1921) va ser la dona del capità Jeroni Pla i Fontanills (el Masnou, 1828 - 1894), de la nissaga familiar de ca la Rosó. Jeroni Pla va ser propietari del vaixell *Ernesto*, que anteriorment havia estat inscrit com a *Jaime Millet*. D'aquest matrimoni van néixer dos fills: Caterina i Gerard.

Descripció historicoartística

Amb la voluntat d'erigir una casa al carrer de Pere Grau, aleshores carrer de la Quintana, Rosa Maristany n'encarregà el disseny a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda el 1910.¹⁷⁵ Aquest plantejà una casa entre mitgeres de planta baixa i dos pisos i un alçat dividit en tres nivells. A la part corresponent a la planta baixa, a l'esquerra, se situà la porta d'entrada creada a partir d'un fals arc escarser amb mènsules corbes als angles interiors i una clau al centre decorada amb esgrafiats de motius vegetals. A la dreta, dissenyà una finestra amb els mateixos elements de la porta, protegida per una reixa de ferro forjat amb elements florals, *coups de fouet* i rematada per dues puntes de llança. Les dues obertures van ser envoltades per unes motlures llises que repeteixen la forma de l'arc, que contrasten amb l'estuc que imita carreus de pedra de la resta del mur. Sobre seu, discorre una faixa amb esgrafiats que queda interrompuda per les quatre mènsules del balcó de la primera planta.

Al nivell de façana del primer pis, l'arquitecte va disposar dues portes des de les quals s'accedeix a un

L'edifici avui en dia.

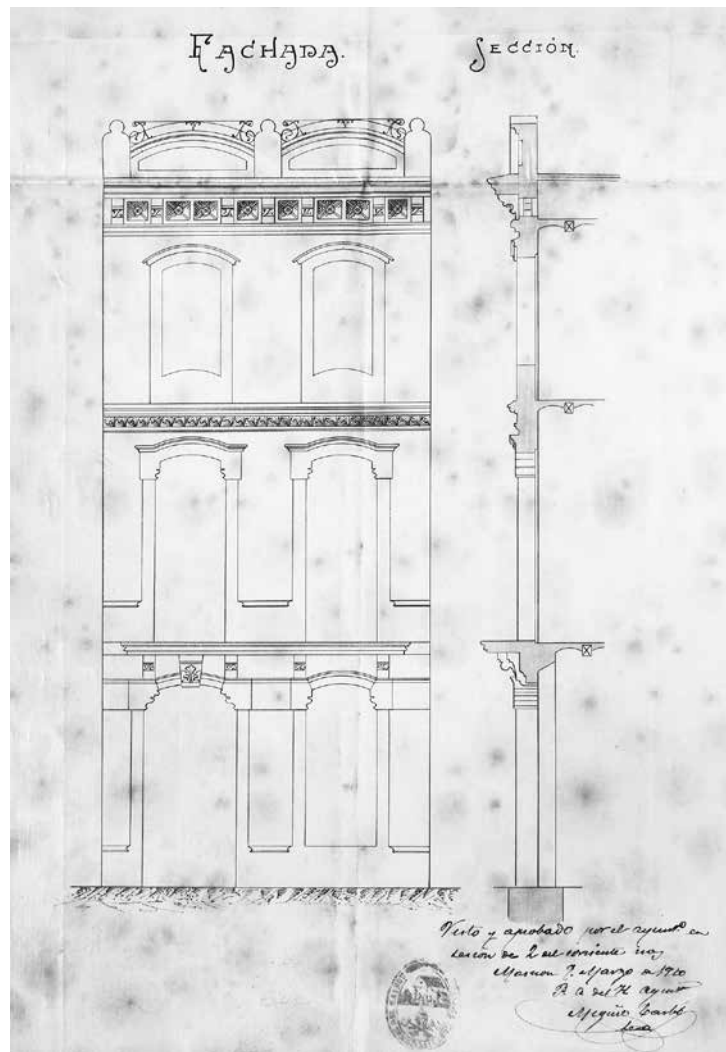
balcó de planta rectangular que consta d'una barana de ferro forjat de barrots recargolats i ondulants decorada amb flors. Aquestes portes són d'arc escarser i mènsules sinuoses als angles interiors i estan envoltades per unes motlures llises que contrasten amb l'estuc abrupte del mur. A més, són coronades

175. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 819.

per uns guardapols a la part superior que reitera la forma de l'arc.

Per separar el primer pis del segon, l'arquitecte emprà una línia correguda al llarg de tota la façana. Sobre aquesta, el mur torna a ser estucat i imita carreus de pedra, que només queden interromputs per les dues finestres, alineades amb les obertures inferiors. Aquestes són d'arc escarser i disposen d'una motllura llisa al seu voltant i un guardapols a la part superior. L'ampit de les finestres presenta una forma convexa a sobre de la qual descansen unes baranes de ferro forjat de *coups de fouet* i elements florals.

A la part alta de la façana es va crear una cornisa subjectada per mènsules que interrompen una faixa d'esgrafiats de motius florals i vegetals, i per rematar l'edifici es construí un mur de línies i pilars corbats combinats amb una barana de ferro de formes molt sinuoses.

Alçat i secció. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 819.

3.16. Casa de Pere Grau Maristany i Oliver

Ubicació: **c. de Josep Llimona, 22**

Data: **1910 - 1911**

Estat de conservació: **molt transformada**

Biografia

Pere Grau Maristany i Oliver (el Masnou, 1863 - Barcelona, 1926) ha estat, sens dubte, un dels prohoms més reputats de la població. Nascut al carrer de la Quintana, actualment carrer de Pere Grau, era fill del capità mercant Francesc Pere Maristany i Maristany i de Rosa Oliver. El seu pare va dedicar-se principalment a l'exportació de vins al continent americà, raó per la qual va decidir estudiar enginyeria química. Va estudiar al Col·legi Galavotti, on va obtenir el premi extraordinari del batxillerat, i a la Facultat de Ciències de la Universitat de Barcelona, on va cursar ciències exactes i ciències fisicoquímiques. Durant aquesta etapa universitària va consolidar la seva amistat amb el també estudiant Bonaventura Bassegoda i Amigó, malgrat que ja es coneixien des de la infantesa.

Seguint l'activitat paterna, de ben jove, va enregistrar la seva pròpia marca d'exportació de vins, *Pere Grau*, que va tenir gran èxit al Brasil, les Antilles, l'Uruguai i l'Argentina. Va posseir diverses propietats agrícoles a la comarca del Penedès, anomenades can Salvador i can Bou, on va organitzar diferents concursos vinícoles. A banda d'això, va ser un home molt culte i amb una forta presència dins del panorama barceloní. Va ocupar el càrrec de president de la Cambra de Comerç, i en cessar, va ser nomenat president honorífic. A aquesta corporació va fer un donatiu de 20.000 pessetes per premiar estudis economicoculturals. També va ser delegat reial del Consell Provincial de Foment, jurat a l'Exposició Universal de Barcelona de 1888, i de les exposicions de Saragossa i Torí. El 1903, el rei Alfons XIII li va concedir el càrrec de delegat regi de primer ensenyament, càrrec de nova creació que ell va inaugurar

Imatge de la façana marítima, amb la casa a l'extrem esquerre. 22-4-1961. AHMM. Fons municipal, fotografia núm. 49. Autor: Quirse (Josep Fortea).

renunciant al seu sou de 7.500 pessetes i destinant-lo a beques per als nens i nenes de les escoles. Mentre ocupava aquest càrrec va editar com a premi extraordinari el volum de *Las estatuas de Barcelona*, elaborat per Bonaventura Bassegoda. Quan deixà el càrrec, el monarca el va condecorar amb la Gran Creu d'Alfons XII, la qual se sumava a les d'Isabel la Catòlica, Carles III, la Gran Creu de Beneficència i dues més que arribarien més tard: la Gran Creu del Mèrit Agrícola i la d'Oficial de la Corona d'Itàlia.

Va fundar a costa seva la Càtedra Ambulant Pere Grau per als Estudis Universitaris Catalans, que esdevindria l'origen de la futura Escola d'Agricultura de la Diputació de Barcelona. També va costejar la construcció del segon misteri del Roser de Montserrat, fet per Bonaventura Bassegoda i Amigó i l'escultor Josep Reynés. El seu mecenatge li va obrir les portes de l'Acadèmia de Ciències Naturals i Arts i de l'Acadèmia Provincial de Belles Arts, de la qual fou president. En inaugurar-se l'Institut d'Estudis Catalans, va fer donació del valuós *Cancionero de Zaragoza* i de diferents manuscrits originals de l'obra de Jacint Verdaguer.

Al Masnou, també va contribuir en la fundació de diferents institucions, com ara la Casa Benèfi-

ca, les Escoles i el Casino, fet que va facilitar el seu nomenament com a fill predilecte de la vila. A més, el 1911 va ser ennoblit pel seu gran i íntim amic, el rei Alfons XIII, el qual li atorgà el títol de comte de Lavern.¹⁷⁶

Descripció historicoartística

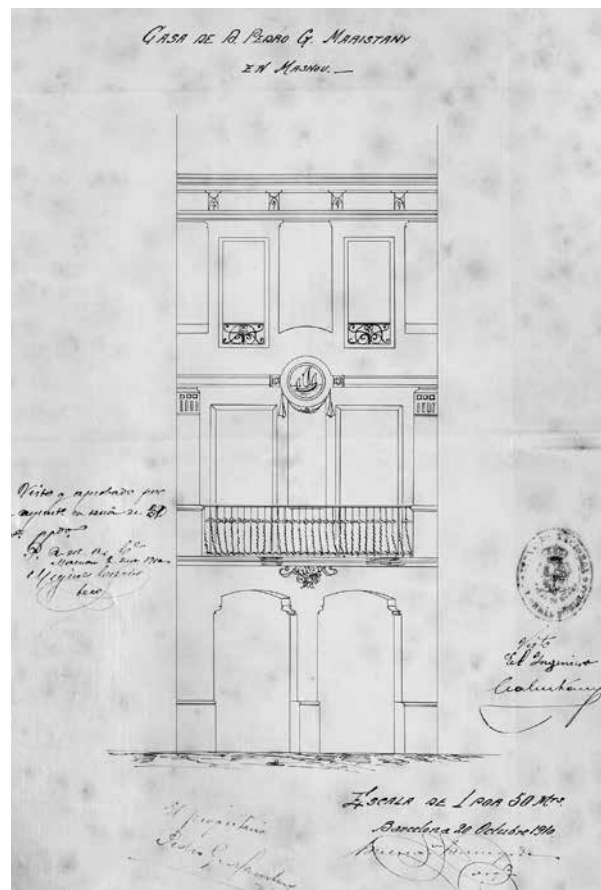
A la mort del capità Francesc Pere Maristany i Maristany tot el seu patrimoni va ser dividit entre els seus fills. Pere Grau Maristany va heretar moltes propietats al Masnou, tant rurals com urbanes, i va decidir actualitzar i reformar algunes d'aquestes. Per aquest motiu, el 1910 va decidir enderrocar una vella casa del carrer de Josep Llimona (aleshores carrer de San Francisco), que havia estat la Fonda de la Marina,¹⁷⁷ i demanar el disseny d'una nova edificació de planta baixa i dos pisos a l'arquitecte Bassegoda i Amigó, el qual signava els plànols l'octubre del mateix any. A finals del mes de novembre era presentat el projecte al Consistori i immediatament aprovat,¹⁷⁸ tot i que durant els següents dies es van anar fent algunes modificacions que afectaven bàsicament l'interior.¹⁷⁹

El solar es trobava en la confluència dels carrers de Josep Llimona i de Barcelona i era bastant estret i irregular, raó per la qual l'arquitecte va optar per crear una planta allargada sense adossar-la a la casa de ponent. La part de la façana de la planta baixa, que seguia la mateixa alineació de les cases del carrer de Josep Llimona, disposava de dues grans portes d'arc escarser amb mènsules de línies corbes als angles interiors. La resta del mur va ser arrebossada amb un estucat que imitava carreus de pedra, i a la part alta, per sota del balcó, s'hi afegí una sanefa d'esgrafiats. A l'esquerra de la façana, l'arquitecte creà un arc amb una porta de ferro que donava accés al passadís lateral de la casa, que conduïa a una porta secundària.

A l'altura del primer pis, a diferència de la planta baixa, la façana va ser orientada gairebé en paral·lel al carrer de Barcelona i enretirada de la línia del carrer de Josep Llimona, fet que l'arquitecte va aprofitar per generar un balcó d'àmplies dimensions. En aquest nivell, Bassegoda dissenyà dues grans portes balconeres de llinda recta envoltades per unes motlures llises que contrastaven amb l'estuc de carreus. Per delimitar l'alçat d'aquest pis, incorporà una imposta correguda al llarg de la façana, al centre de la qual disposà un medalló amb el relleu d'un vaixell.

Alineades amb les portes de la planta principal, al segon pis, l'arquitecte traçà dues finestres també de llinda recta i envoltades per motlures llises. Aquestes finestres disposaven a la part baixa d'una barana de ferro forjat d'elements curvilinis i florals. A la part superior de la façana, es disposà una cornisa en voladís subjectada per quatre mènsules amb relleus, que interrompien una faixa d'esgrafiats. Com a coronament de l'edifici, Bassegoda va dissenyar una barana d'obra de la que sobresortien algunes formes corbes.

Malgrat que l'edifici s'ha conservat, ha patit diferents reformes que n'han desvirtuat l'aspecte original. Una de les primeres intervencions dutes a terme va ser la substitució de les dues portes de la planta baixa per una porta central i dues finestres laterals, probablement obertes quan als baixos de l'edificació s'instal·là una farmàcia. Una altra reforma notable i molt posterior va ser la transformació del balcó en tribuna.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 819.

176. BASSEGODA I AMIGÓ, B. 1927.

177. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

178. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 819.

179. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 572.1.

3.17. Casa de Pau Valldeneu i Estapé

Ubicació: **c. de Pere Grau, 115**

Data: **1910**

Estat de conservació: **molt bo**

Biografia

Pau Valldeneu i Estapé (el Masnou, 18?? - Barcelona, 1917) va néixer dins del si d'una família de marins. Tot i així, trencà amb la tradició familiar i decidí llicenciar-se en Filosofia i Lletres a la Universitat de Barcelona, estudis que superà amb la qualificació d'excel·lent el 1889.¹⁸⁰ Abans de la finalització de la carrera, Pau Valldeneu ja exercia com a professor, i formà part del *Colegio de profesores de Cataluña*, del qual era secretari segon el 1886. Va participar en el Primer Congrés de la Llengua Catalana, celebrat a Barcelona el 1906, i el 1910 va ser nomenat sotsdirector del Mont de Pietat del Gremi de Professors de Catalunya. Van ser habituals les seves col·laboracions en diferents revistes i diaris, com ara *La Veu del Vallès* de Granollers o *L'Avenç* i *La Renaixensa* de Barcelona, on feia articles relacionats amb la història i llegendes del Principat. Va ser autor de *Breu resum de historia de Catalunya: per a ús dels primers graus en les escoles catalanes*, que publicà el 1908. Entre 1913 i 1917 va ser sotspresident del Casino. Es va casar amb Generosa Bertran i Maristany, amb qui va tenir dos fills, Joan i Generosa, i van viure al carrer del Comerç, 60, de Barcelona. En morir, va ser enterrat al cementiri de Montjuïc.¹⁸¹

Descripció historicoartística

Com era habitual entre molts masnovins residents a Barcelona, Pau Valldeneu disposava d'una casa d'estiueig a la vila. Aquest habitatge, situat gairebé al final del carrer de Pere Grau, aleshores de San Juan, conservava l'aspecte típic d'una casa de pescador, comu-

L'edifici avui en dia.

nes en el barri d'Ocata. Amb la voluntat de renovar l'aparença de l'habitatge, a finals de 1910 Pau Valldeneu va contactar amb Bonaventura Bassegoda perquè proposés un disseny de reforma de la façana. El 2 de gener de 1911 l'arquitecte signava els plànols, que eren aprovats pocs dies després pel Consistori.¹⁸²

El disseny de Bassegoda va ser molt respectuós amb l'estructura típica d'una casa de cós, per la qual cosa es va limitar a alinear i embellir amb molta senzillesa els elements de la façana. A la planta baixa, a l'esquerra, l'arquitecte conservà la porta d'accés, construï-

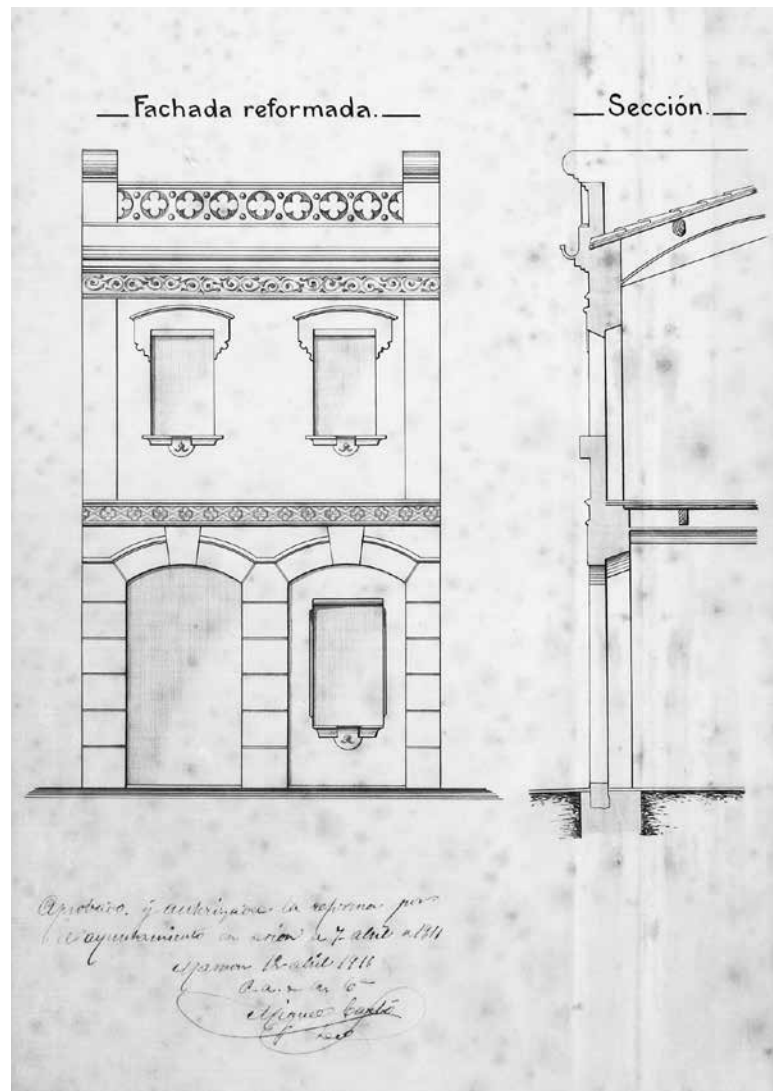
180. *La Dinastia*. 20/02/1889. p. 2.

181. *La Vanguardia*.

182. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 819.

da amb arc escarser, i l'envoltà amb una motllura llisa. La finestra de la dreta, que originalment era de llinda recta, va adoptar la mateixa forma de l'arc de la porta i també fou envoltada amb una motllura llisa. En el projecte inicial, però, l'arquitecte conservava la finestra recta i creava al seu voltant un arc cec idèntic al de la porta. Malgrat aquesta variació del projecte, la finestra va ser protegida per una reixa de ferro forjat amb la mateixa forma de la finestra, que combinava els barrots llisos amb altres de recargolats i altres elements corbats i florals. Pel que fa al mur, l'arquitecte pensà en un estucat que imita carreus, i a la part superior una faixa d'esgrafiats amb motius vegetals, i just per sobre, una imposta correguda.

A la part de la façana corresponent al primer pis es van mantenir les dues finestres de llinda recta, tot i que segurament es van engrandir. Aquestes van ser envoltades per unes motllures llises que contrastaven amb l'estuc del mur. A més, a la part baixa de les obertures, l'arquitecte va incorporar dues baranes de ferro forjat de *coups de fouet* i flors. A la part superior de la façana, es disposaren quatre mènsules decorades que subjectaven la cornisa i trencaven una faixa d'esgrafiats d'elements vegetals, i com a coronament, es va fer bastir una balustrada de pedra artificial reforçada per dos pilars quadrats als extrems.

Alçat i secció. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 819.

3.18. Casa de Gabriel Sanjuan i Hombravella

Ubicació: **c. de Jacint Verdaguer, 13**

Data: **1912**

Estat de conservació: **molt bo**

Biografia

El comerciant Gabriel Sanjuan i Hombravella (el Masnou, 1882 - 1957) era fill del capità Domènec Sanjuan i d'Anna Hombravella Maristany, de cal Sastret. Va contraure matrimoni amb Caterina Pla i Maristany, amb qui va tenir dos fills. Entre 1916 i 1928 va desenvolupar diversos càrrecs dins l'Ajuntament de la vila, com ara síndic suplent, custodi dels béns municipals, regidor i dipositari.¹⁸³

Descripció historicoartística

En plena eufòria constructiva de la vila, Gabriel Sanjuan va voler bastir un habitatge en un solar de la seva propietat al carrer de Jacint Verdaguer, aleshores *calle Baja*. Amb aquesta intenció, a principis de 1912 es posava en contacte amb l'arquitecte Bonaventura Bassegoda perquè fes els plànols de l'habitatge. El febrer del mateix any l'arquitecte signava el projecte, que va ser presentat immediatament al Consistori.¹⁸⁴

El projecte del nou habitatge partia del prototip de casa de cós de planta baixa i pis, amb una façana creada a partir d'una composició simètrica formulada a partir de dos eixos verticals vertebrats per les obertures. A la planta baixa, a l'esquerra, disposà una porta d'accés creada a partir d'un arc escarser i envoltada per una motllura llisa, que difereix lleugerament del projecte original, que presentava una forma diferent i una clau d'arc amb les inicials del propietari en relleu. A la dreta, s'obrí una finestra, també d'arc escarser, emmarcada per una motllura i protegida per una reixa de ferro forjat de barrots recargolats i altres elements curvilinis i florals. La resta del parament del mur va ser recobert per un suau estuc que imitava carreus, i per separar la planta baixa de la superior va

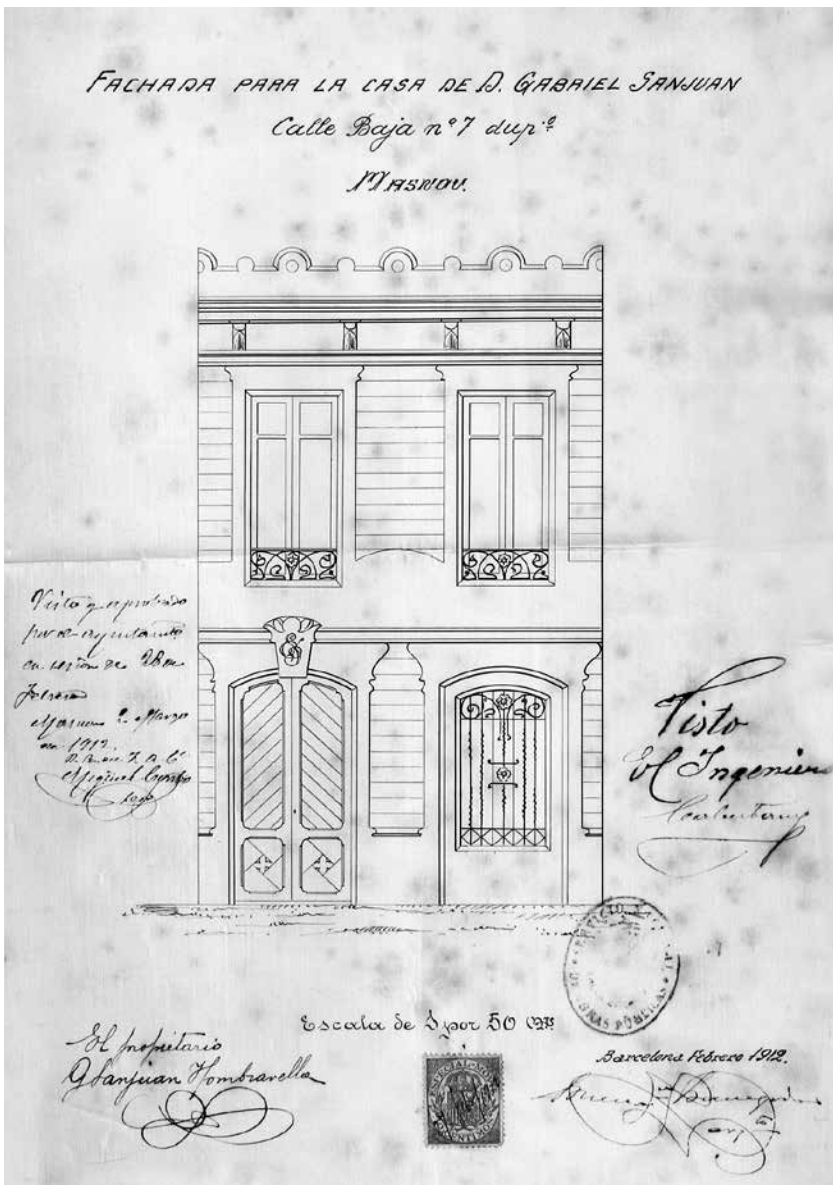

L'edifici avui en dia.

ser col·locada una imposta correguda. A l'altura del primer pis es van crear dos grans finestrals de llinda recta alineats amb les obertures inferiors i envoltats d'unes motlures llises. A la part baixa de les finestres, l'arquitecte va afegir dues baranes de ferro forjat de *coups de fouet* i motius florals. Coronant aquest nivell, es va crear una faixa d'esgrafiats de motius vegetals molt geomètrics en la qual s'inclouen dos espiralls i quatre mènsules que subjecten la cornisa. Per coronar l'edifici, l'arquitecte va crear una barana d'obra llisa de la qual sobresurten uns volums semi-circulars a mode d'acroteris.

183. TORAN, R. 2013. p. 185.

184. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 819.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 819.

3.19. Casa de Francesc Vilà i Truch

Ubicació: **c. de Buenos Aires, 32**

Data: **1912**

Estat de conservació: **transformada**

L'edifici avui en dia.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 820.

Biografia

Francesc Vilà i Truch (el Masnou, 18?? - 193?) va ser un destacat contractista d'obres de la població durant el primer quart del segle XX. Va ser responsable de la construcció de nombroses cases i va participar en l'erecció de l'hospital de la Casa Benèfica, entitat a la qual estava vinculat ja que exercí de vocal de la Junta. Era casat amb Teresa Vidal i Majó.

Descripció historicoartística

Francesc Vilà, que en diverses ocasions havia participat en diferents projectes de Bonaventura Bassegoda, va demanar a l'arquitecte a finals de 1912 que dissenyés un habitatge per a la seva residència habitual, que havia de ser construït en un solar del carrer de Buenos Aires. Bassegoda signava els plànols el 13 de desembre del mateix any i pocs dies després eren presentats davant del Consistori per a la seva aprovació.¹⁸⁵

L'arquitecte partia d'un disseny molt senzill de planta baixa que progressivament s'havia estès

a Europa des de finals segle XIX i estava adreçat a les classes obrera i mitjana. Aquesta construcció de planta rectangular disposava d'una façana molt simple vertebrada per una porta d'accés al centre i dues finestres laterals. Les tres obertures eren de llinda recta amb mènsules als angles interiors, que es fusionen amb les motlures llises que les envolten. A banda de les reixes de ferro forjat que protegeixen les finestres, al centre de les llindes l'arquitecte incorporà uns relleus amb forma de fulla. Coronant cadascuna de les obertures, es disposà d'uns guardapols de forma corba i, sobre seu, una faixa de trencadís que adoptava la mateixa forma. Com a coronament de l'edifici, l'arquitecte va dissenyar una cornisa poc sobresortida respecte a la línia de façana, que era subjectada per sis petites mènsules, sobre la qual descansava un petit mur d'obra. A la part inferior d'aquest hi discorria una imposta correguda que quedava interrompuda per formes semicirculars que incloïen al seu interior uns relleus florals, i a la part alta, una sanefa de trencadís disposada de manera ondulant. Posteriorment es van afegir dos pisos a la construcció, per la qual cosa es va perdre aquest coronament original.

185. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 820.
AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 16.5

3.20. Finca de Pere Grau Maristany i Oliver

Ubicació: **c. de Barcelona, 48**

Data: **1913-1914**

Estat de conservació: **molt transformada**

Biografia

Vegeu pàgina 96.

Descripció historicoartística

Durant els primers anys del segle XX, Pere Grau Maristany va adquirir la torre senyorial que Francesc Maristany i Galceran havia fet construir al carrer de Barcelona del Masnou. Aquesta havia estat bastida a principis del darrer quart del segle XIX, i el 1894, la vídua Maria Boada i Rius, havia encarregat la reforma de la tanca i l'entrada al jove arquitecte Miquel Madorell i Rius (l'Hospitalet de Llobregat, 1869 - Barcelona, 1936).¹⁸⁶

El 1913, dos anys després d'haver obtingut de mans del rei Alfons XIII el títol de comte de Lavern, Pere Grau va voler ennoblir la torre on residia durant les seves estades a la vila. Per aquest motiu va comprar les dues cases de ponent de la finca per poder ampliar la propietat. Per dur a terme aquesta tasca es va posar en contacte amb el seu íntim amic Bonaventura Bassegoda, el qual ràpidament es posà a treballar en les diferents actuacions que calia fer.

Un cop demolides les cases contigües i el mur de ponent de la finca, Bassegoda projectà el mes de juny la nova tanca, que conservava les mateixes característiques de la que temps enrere havia creat l'arquitecte Madorell.¹⁸⁷ Bassegoda respectà la porta d'accés principal, disposada just davant l'entrada principal

L'edifici avui en dia.

de la torre, i allargà deu metres la tanca cap a l'oest amb quatre pilars més, entre els quals creà una segona porta per a vehicles. Tots els pilars, tal com eren originalment, van ser coronats amb una petita teulada a doble vessant coberta de rajoles blaves. Els que flanquejaven les portes eren més alts, estaven decorats amb uns tríglics a la part superior, i havien de ser coronats amb uns elements piramidals coberts per rajoletes blanques i blaves, sobre els quals descansarien uns testos amb plantes. Pel que fa al mur de la tanca, Bassegoda també va mantenir la decoració del seu predecessor, igual que amb els barrots de ferro forjat, rematats per fulles palmades, excepte en les portes, que són puntes de llança.

L'octubre de 1913 l'arquitecte Bassegoda signava diferents plànols per el nou cos que s'havia d'afegir a

186. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 813.

187. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 820.

AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 572.10.

Carrer de Barcelona amb la casa al centre. AHMM. Col·lecció de Josep Maria Flores i Muxí. Còpia de l'original.

l'esquerra de la torre, que incloïa la construcció d'un garatge. Un d'ells plantejava un cos unitari en forma d'ela invertida, mentre que el segon, que va ser el definitiu, partia de dos volums independents, el principal destinat a usos domèstics i adossat a la torre, i el segon situat a una cantonada de la finca i dedicat a l'aparcament de vehicles.¹⁸⁸ Aquest nou cos constava d'un gran menjador, molt necessari en les recepcions que el propietari devia organitzar a causa de la seva nova posició social.

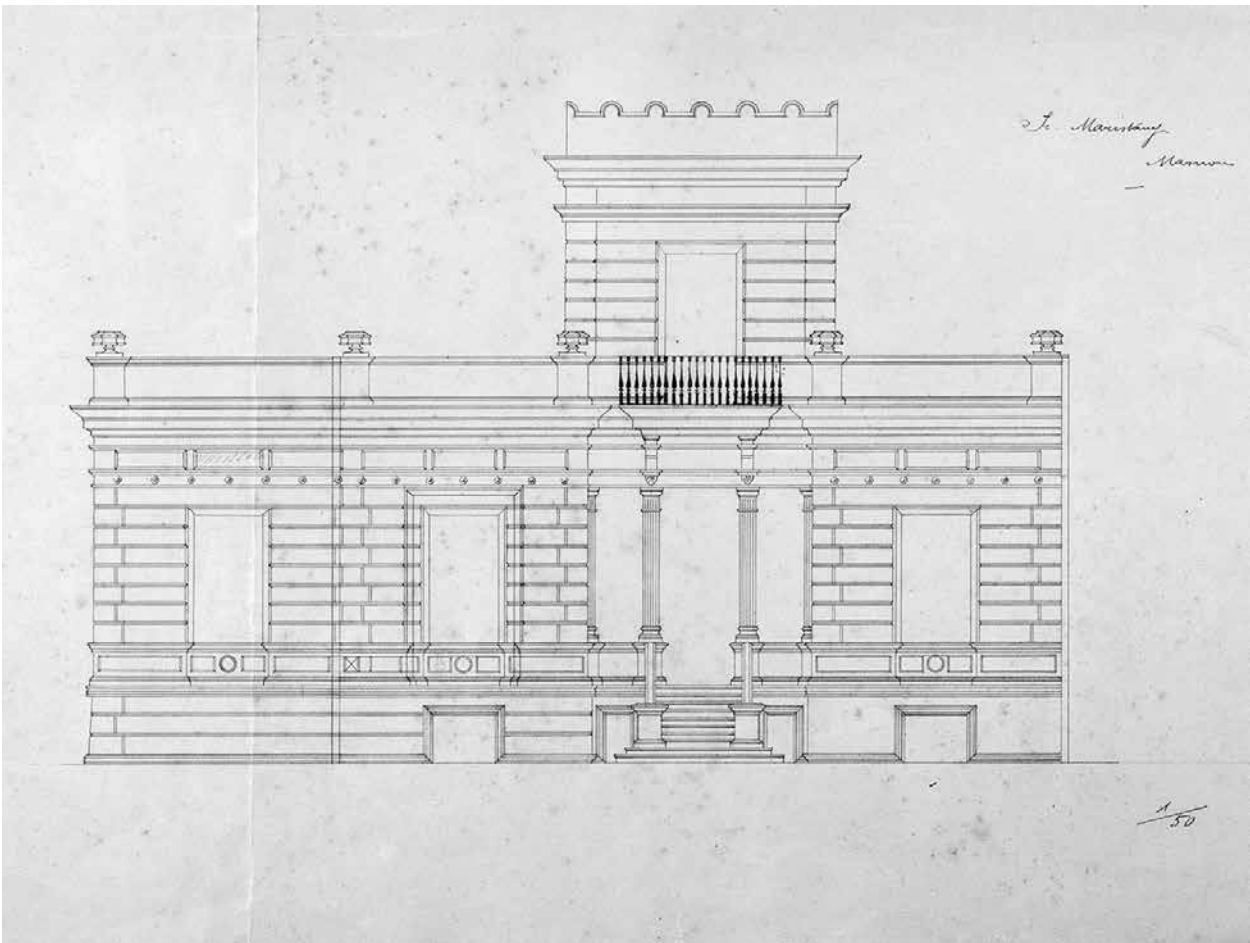
A nivell de façana, la casa original presentava un cos principal horitzontal corresponent a la planta baixa, vertebrat per la terrassa i l'escala de l'entrada al centre, i dues grans finestres disposades a banda i banda. Al primer pis, la construcció presentava una habitació cúbica que ocupava exclusivament l'amplada de la terrassa inferior i disposava una porta balconera encarada a la façana principal. Aquest volum era decorat a la part superior amb un fris de tríglifs i relleus florals, i sobre la cornisa, per un mur coronat amb diferents acroteris. Un cop envoltat tot el perímetre de la planta, es disposà d'una balustrada de pedra artificial rematada amb diversos gerros del mateix material. Amb la intervenció de Bonaventura Bassegoda, es trencava la simetria de la façana en

afegir a l'esquerra del conjunt el nou cos de 4 metres d'amplada. Malgrat tot, en aquest nou parament l'arquitecte va obrir una finestra idèntica a les anteriors i va reproduir fidelment els elements decoratius existents. Pel que fa a l'interior, el mateix Bassegoda s'encarregà de la seva decoració, dissenyant des de les portes, reixes i fins als vitralls amb l'escut del comte de Lavern.¹⁸⁹

A l'angle nord-oest de la finca se situà el garatge, motiu pel qual l'abril de 1914 Bassegoda planificà una construcció adossada als murs limítrofs de la finca i amb tres façanes. Segons els plànols originals, la façana d'aquesta arquitectura havia d'estar dividida en dos nivells horitzontals. La principal, orientada cap el sud, disposava a la planta baixa d'una gran porta d'arc escarser amb mènsules als angles que havia de servir d'entrada al garatge. En aquest mateix nivell, les altres dues façanes havien de contenir una finestra amb la mateixa forma, i la de l'extrem una porta secundària més petita que la primera. A l'altura del primer pis, dissenyà tres finestres també d'arc escarser alineades amb les obertures inferiors. I com a coronament, l'arquitecte plantejà una faixa amb espiralls rematada a la part superior per una petita cornisa, i cobrint l'edifici, una teulada piramidal. Finalment, el projecte se

188. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 572.1-2.

189. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 572.5-10.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 820.

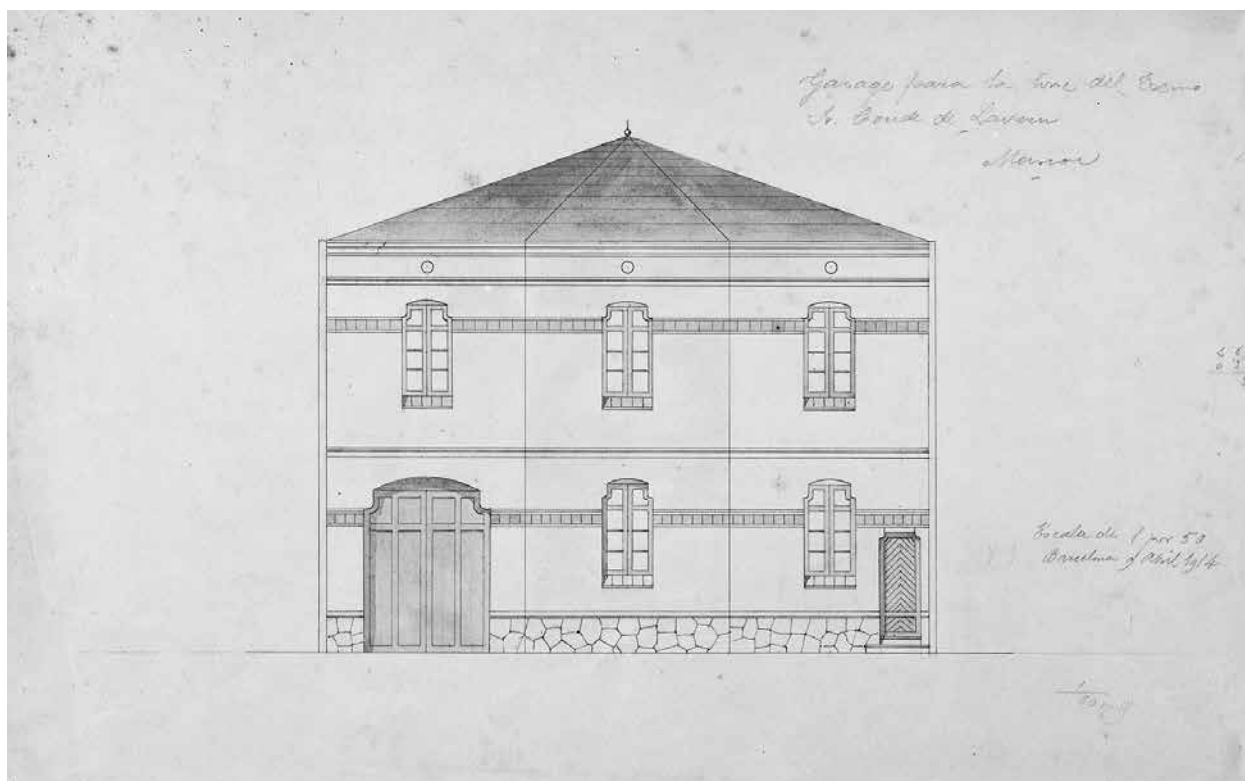
Fotografia de la casa el 16 d'abril del 1959. AHMM. Fons municipal, fotografia núm. 1376. Autor: Quirse (Josep Fortea).

simplificà i totes les obertures van ser fetes amb llinda recta i en comptes de dos nivells se n'executaren tres, destinant el cos inferior per a l'aparcament dels vehicles i els pisos superiors per al servei.¹⁹⁰

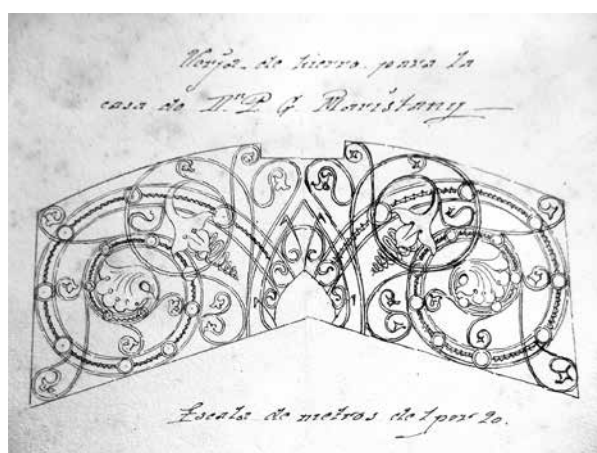
Davant els diferents deutes de la família Maristany a la mort de Pere Grau, la seva vídua no va poder fer front a les despeses acumulades, raó per la qual va

haver de vendre algunes propietats, mentre que altres van ser embargades. En el cas d'aquesta finca, es posà a subhasta pública.¹⁹¹

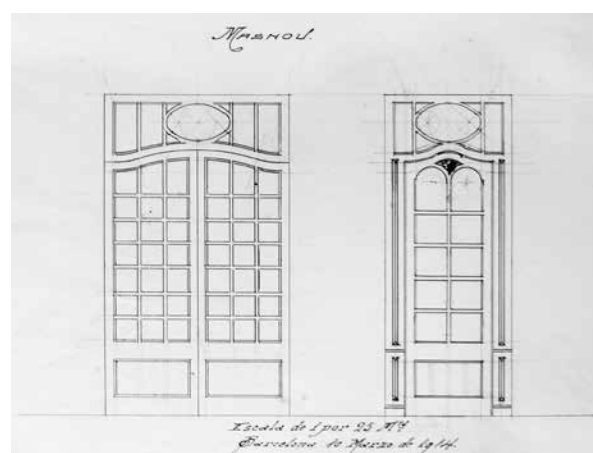
A causa d'intervencions posteriors, la morfologia original de tota la finca va anar perdent-se en afegir nous pisos i cossos a la casa, que es transformà en diferents habitatges, i balcons al garatge.

Garatge de la finca. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 572.

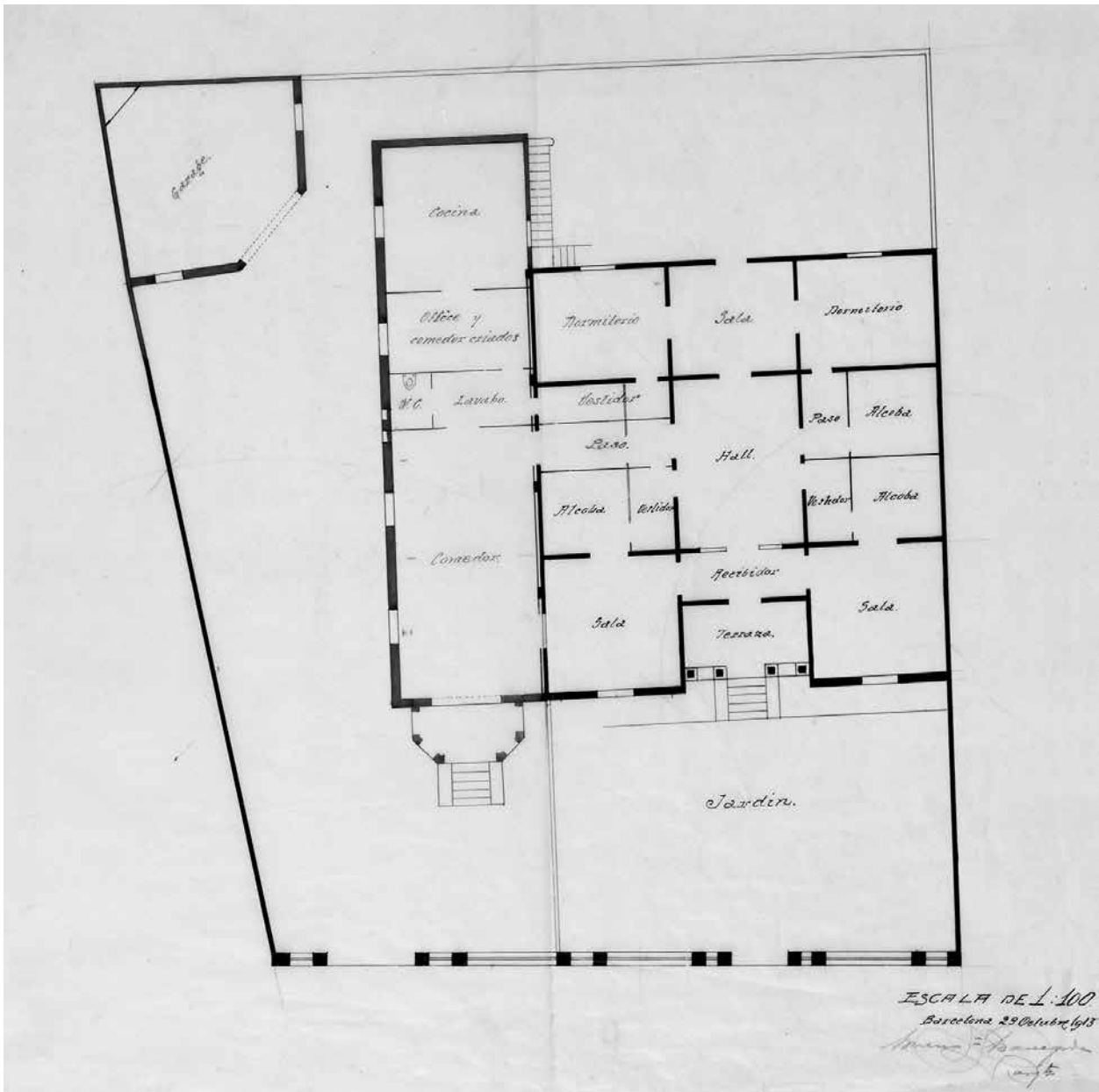
Reixat. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 572.

Detall de la porta. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 572.

190. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 572.2-3.

191. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 79.

Planta. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 572.

3.21. Casa i jardí de Pere Sensat Millet

Ubicació: **pg. de Prat de la Riba, 12**

Data: **1914 i 1930**

Estat de conservació: **desapareguda**

Carrer de la Deseada (actual carrer de Prat de la Riba), amb la casa de Pere Sensat en primer terme. AHMM. Fons de l'Abans, família Aragó-Grífol. Autor: Thomas.

Biografia

Pere Sensat i Millet (el Masnou, 18?? - Barcelona, 1930) era fill del capità i industrial Gerard Sensat i Maristany i de Rosa Millet i Ferrer. Juntament amb els seus germans, Pere Sensat va heretar l'empresa productora i exportadora d'olis de Gerard Sensat, a la mort del qual es convertí en *Aceites G. Sensat e Hijos*.¹⁹² Malgrat que la residència habitual dels Sensat i Millet era al número 77 del passeig de Gràcia de Barcelona, Pere Sensat estiuvejava al Masnou i va intervenir en la vida socio-cultural del municipi. Va ser molt valorada l'aportació econòmica que va fer per a la fundació del Club Deportivo Masnou, fet que va comportar el seu nomenament com a president de l'entitat, càrrec que ocupà durant

cinc anys. Gràcies a Pere Sensat, el seu consogre Josep Garcia Cunill va cedir uns terrenys al costat de la riera d'Alella per a la construcció del camp de l'entitat. Pere Sensat era casat amb Aurèlia Maristany i Oliver, amb qui va tenir tres fills: Pere, Claudina i Montserrat.

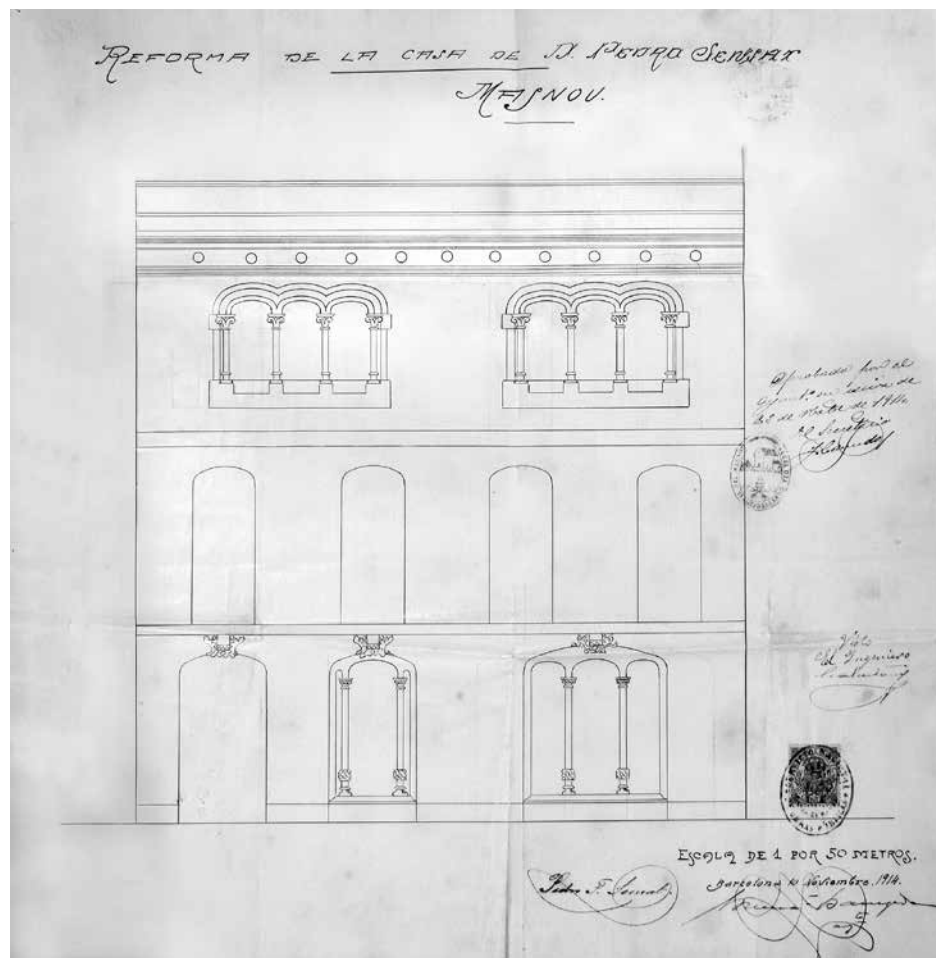
Descripció historicoartística

El 1903 Pere Sensat va adquirir la casa del carrer de la Deseada (ara passeig de Prat de la Riba), número 15, que havia pertangut a Pau Ferrer i Casals. Ràpidament la va voler convertir en el seu domicili d'èpoques estivals i de descans per això el mateix any encarregà la seva reforma al mestre d'obres Josep Canudas i

192. Vegeu biografia de Gerard Sensat Maristany, pàgina 75.

Horta, que se centrà principalment en la façana.¹⁹³ Aquesta casa de planta baixa i dos pisos, presentava una façana dividida en tres nivells horitzontals i vertebrats per les obertures. A la planta baixa hi havia una porta a l'esquerra i una finestra a la dreta, ambdues practicades amb arc escarser i envoltades per una motllura llisa. Al primer pis es disposaren dues grans portes amb el mateix tipus d'arc coronades amb uns relleus, des de les quals s'accedia a dos balcons de planta recta. Per últim, al segon pis, de menor alçària, hi havia sis finestres disposades en dos grups de tres practicades amb arc de mig punt, i per coronar l'edifici, una cornisa sobre la qual descansava una balustrada de pedra artificial rematada per gerros del mateix material.

El 1914 Pere Sensat va adquirir la casa número 16, contigua a l'anterior, i va encarregar a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda un projecte per unificar les dues edificacions.¹⁹⁴ A banda de la comunicació dels espais interiors, l'arquitecte va haver d'augmentar l'alçària del segon pis de l'habitatge del número 15, que era més baixa que la del costat, i unificar la façana, que restà dividida en tres nivells horitzontals. A la planta baixa, l'arquitecte va mantenir la porta d'accés original de la primera casa, tot i que va variar lleugerament la motllura que l'emmarcava. La finestra propera a la porta, en canvi, va ser transformada en trigeminada, amb els arcs laterals més estrets que el central i subjectats per dues columnes petites i primes. La porta i la finestra de la casa 16 van ser suprimides i convertides en un sol finestral trigeminat format per arcs escarsers sustentats per columnetes, malgrat que en aquest cas els arcs laterals eren

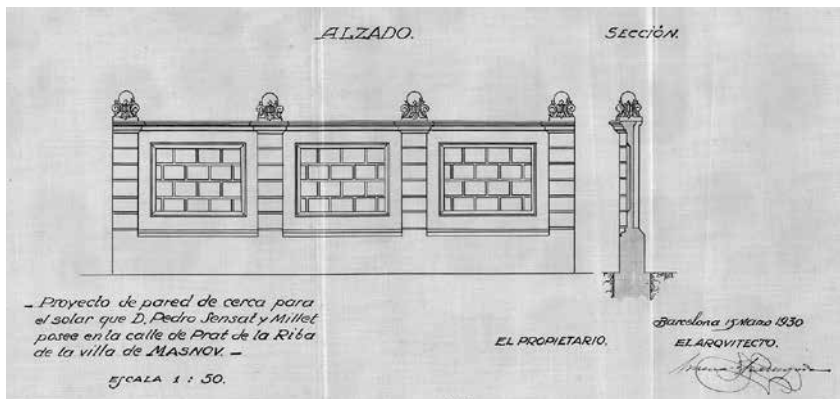
Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 820.

més amples. Ambdós finestrals estaven protegits a la part baixa per una barana de ferro forjat de formes ondulades i decorada amb unes garlandes del mateix material. Tot aquest nivell baix de façana va ser recobert amb estucats que imitava maons i una motllura llisa que envoltava totes les obertures i alhora creava uns arcs cecs entre elles.

A l'altura de la primera planta, Bassegoda va haver de modificar lleugerament les dues portes balconeres de la casa 16 perquè adoptessin la forma d'arc escarser, existents a l'habitatge principal. Les quatre portes van ser emmarcades per unes motlures llises que adoptaven la forma de l'arc i eren coronades amb un guardapols rematat per alts relleus al centre i als extrems. Aquests marcs contrastaven amb l'estucat que imitava carreus amb els quals es cobrí el mur d'aquesta planta. Des de les quatre portes s'accedia a un únic balcó protegit per una barana de ferro forjat decorada amb garlandes i uns medallons formats per

193. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

194. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 820.

Alçat de la tanca. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 833.

ovals concèntrics. Per separar el primer pis del segon, l'arquitecte col·locà una faixa de rajoles ceràmiques amb relleu de la fàbrica de Pujol i Bausis, un material comú a molts dels seus edificis.

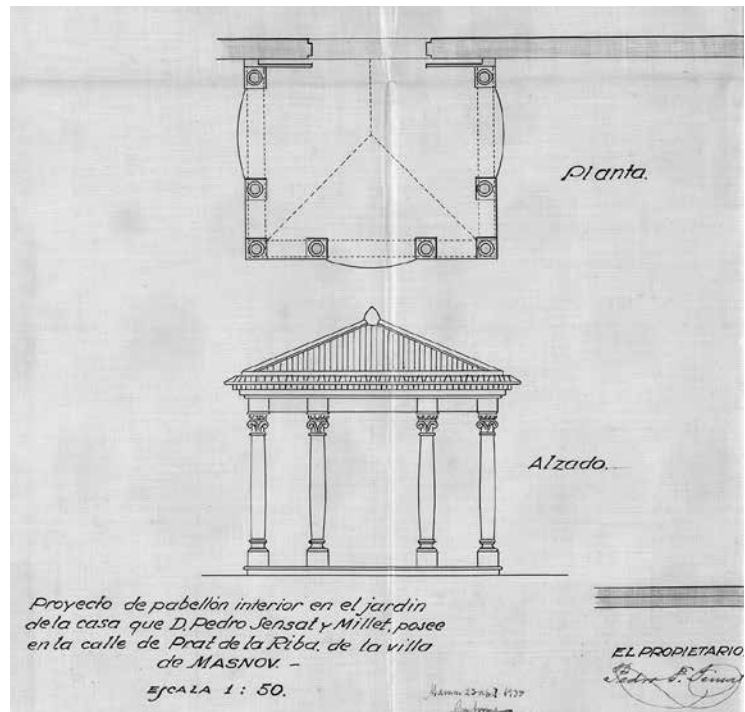
Al segon pis, Bassegoda va eliminar totes les obertures de les dues edificacions i creà dos grans finestrals trigeminats, un a cada casa. Aquestes obertures eren practicades amb arcs rebaixats subjectats per quatre primes columnes i emmarcades per una motllura que a la part superior formava arquivoltes. En aquest nivell, a diferència dels inferiors, el mur disposava d'un arrebossat llis. A la part superior l'arquitecte va incorporar una faixa d'esgrafiats vegetals que integrava onze espiralls circulars. Per sobre seu, s'enlairava la cornisa, sobre la qual descansava la balustrada de pedra artificial del terrat, que era reforçada amb quatre pilars de secció quadrada.

El 1926 Pere Sensat va adquirir el solar contigu de la casa per dotar-la de jardí. Aquest terreny havia format part de la finca de can Casas, però a la mort d'Alberta Campreciós i Folch, vídua de Felip Cunill i Sors, els seus hereus van vendre fragmentada tota la propietat. Decidit a embellir el jardí poc abans de la seva mort, a principis de 1930 Pere Sensat encarregà a l'arquitecte Bassegoda el disseny d'un mur de tanca que s'havia de situar a tocar del passeig de Prat de la Riba, i un pavelló interior. El plànols eren signats per l'arquitecte el mes de març, i pocs dies després eren presentats a l'Ajuntament, el qual donà la seva aprovació.¹⁹⁵

El mur de tanca, alineat amb el passeig, no disposava de cap obertura, ja que l'únic accés era des de l'interior de la casa o des del carrer de Cuba. Aquest mur era reforçat amb quatre pilastres entre les quals l'arquitecte disposà tres motllures de forma quadrada que servien de marc per un estucat que imitava carreus, i per coronar-lo van ser col·locats quatre coronaments de boles subjectades per volutes.

A l'interior del jardí, l'arquitecte dissenyà un temple de planta rectangular adossat a la paret de la casa. A la façana principal es disposaren quatre columnes, mentre que a les façanes laterals, dues columnes per costat. Totes elles descansaven sobre un petit estilobat i subjectaven un arquiterau sense decoració que servia de base per a una coberta piramidal rematada amb un acroteri a l'angle superior.

Malauradament, durant la dècada dels anys setanta aquesta edificació va ser demolida.

Alçat i planta del pavelló del jardí interior. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 833.

195. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 833.

3.22. Projecte de casa de Joan Matalí i Rossell

Ubicació: **pg. de Prat de la Riba, 39**

Data: **1914**

Estat de conservació: **No dut a terme**

Biografia

Joan Matalí i Rossell (el Masnou, 18?? - 1933) va ser propietari d'un taller de gèneres de punt especialitzat en la producció de roba esportiva. Aquesta factoria, que estava situada al carrer d'Adra, va existir fins als anys cinquanta del segle XX. Joan Matalí era casat amb Josepa Font i Casals, que va morir el 1908 deixant Matalí amb dos fills, Miquel i Àngela. Joan Matalí va estar molt lligat a la societat del Casino, de la qual fou president de la Junta Directiva entre els anys 1908 i 1909.

Dibuix del projecte de la façana. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 16.8.

Descripció historicoartística

El març de 1914 Joan Matalí sol·licitava els serveis de l'arquitecte Bonaventura Bassegoda perquè elaborés els plànols d'una casa que volia construir en un solar situat entre el carrer d'Adra i el Camí Ral (actualment passeig Prat de la Riba, número 39?). Bassegoda els signava a finals d'aquell mateix mes i a principis d'abril el propietari els feia arribar a l'Ajuntament, el qual els aprovà immediatament.¹⁹⁶

La construcció era bastant senzilla i només constava de planta baixa. A causa de l'estretor dels solars d'aquest carrer, l'arquitecte incorporava a la façana únicament dues obertures. A l'esquerra situava la porta d'accés, de llinda recta, igual que la gran finestra de la dreta, que adoptava la mateixa forma i havia

de ser protegida per una reixa de ferro. Totes dues obertures eren flanquejades per tres pilastres i coronades per una llinda de maons. L'arquitecte també pensà en aquest material per a l'elaboració del sòcol de la façana i el coronament de les pilastres, que contrastava amb la blancor de l'arrebossat del mur. A banda d'això, Bassegoda pensà a decorar els pilars amb rajoles verdes, el mateix material que s'aplicava a l'escopidor de la finestra. Per coronar l'edifici es disposava una cornisa, sobre la qual descansava la barana del terrat, que havia de ser feta amb obra. L'arquitecte presentava un mur llis coronat amb una motllura de maons i un escopidor de rajoles verdes del qual sobresortien tres pilastres, rematades amb els mateixos elements i decorades a la part frontal amb més rajoles. A més a més, per sobre del mur, s'havia de col·locar una barana de ferro forjat de formes sinuoses.

196. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 115 D / 2 / 16.8.

AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. 07/04/1914.

3.23. Reforma de la casa de Ricard Pagès Bertran

Ubicació: **pg. de Prat de la Riba, 65**

Data: **1915**

Estat de conservació: **desapareguda**

Biografia

Seguint la tradició de la família de cal Músic, Ricard Pagès Bertran (el Masnou, 1863 - 1920) va cursar estudis de pilotatge i va obtenir la titulació de capità. Aviat va canviar la seva professió i va redreçar la seva carrera cap al món de les finances, motiu pel qual va ocupar el càrrec de sots-president del Casino Mercantil de Barcelona, una entitat borsària formada per corredors de canvi, banquers i homes de negocis, també coneguda com a *Borsí*.¹⁹⁷ Ricard Pagès era casat amb Antònia Maristany i Roger, amb qui va tenir diversos fills.

Descripció historicoartística

Ricard Pagès era propietari d'una casa de planta baixa i dos pisos al passeig de Prat de la Riba, segurament construïda durant el darrer quart del segle XIX. A nivell de façana, la planta baixa disposava d'una gran porta d'arc escarser i una finestra de llinda recta, mentre que

Carrer de Sant Antoni (actual carrer de Prat de la Riba). AHMM. Col·lecció de Jordi Alonso van Run, fotografia núm. 14629.

197. *La Vanguardia*. 16/01/1913. p. 4. 18/01/1914. p. 4

els pisos superiors disposaven de dues portes amb els seus respectius balcons per pis. El 1915, Ricard Pagès va encarregar unes petites reformes interiors a l'arquitecte Bassegoda, com ara un bany i les portes. Així mateix, li va demanar que dissenyés una tribuna que havia de substituir el balcó esquerre de la primera planta.¹⁹⁸ Aquest mirador de planta poligonal va ser creat amb fusteries simples i disposava d'una coberta

plana. L'estructura era subjectada per unes mènsules a la part inferior; per crear certa harmonia en la façana, les mènsules del balcó immediat a la tribuna també van ser substituïdes per unes d'iguals. En aquesta tribuna, Bassegoda va optar per uns vidres transparents i va centrar la decoració en dues faixes formades per rajoles de la Casa Pickman - La Cartuja de Sevilla disposades a les parts alta i baixa del cos.

Fotografia del carrer Prat de la Riba, amb la casa de Ricard Pagès a la dreta. AHMM. Fons municipal, fotografia núm. 166. Autor desconegut.

198. AHCOAC. Fons Bassegoda. N. 21546. H 121 H / 6 / 422.1-3.

3.24. Reforma de la casa de Salvador Maristany i Sensat i Sara Agustina Maristany i Gibernau

Ubicació: **c. de Pere Grau, 71**

Data: **1916**

Estat de conservació: **bo**

Biografia

Sara Agustina Maristany i Gibernau (el Masnou, 1906 - Barcelona, 2012) era filla del capità Salvador Maristany i Sensat i de Mariàngela Gibernau i Maristany. A la mort de la seva mare, dos anys després del seu naixement, la nena passà a càrrec de la família materna a causa de la professió del seu pare.¹⁹⁹

Descripció historicoartística

El maig de 1900 Agustí Maristany i Sensat s'adreçava a l'Ajuntament en representació del seu germà Salvador per demanar els permisos necessaris per construir una casa en un solar del carrer de la Quintana (actualment de Pere Grau) que li havia venut el seu pare, Agustí Maristany i Isern.²⁰⁰ L'encarregat del projecte de la nova edificació era el mestre d'obres Josep Canudas i Horta, el qual plantejava una casa de cós de planta baixa i dos pisos.²⁰¹ La façana resultant estava dividida en tres nivells horitzontals vertebrats verticalment per les obertures, que creaven dos eixos simètrics. A la part corresponent a la planta baixa, a l'esquerra, es va obrir una porta practicada amb arc escarser, igual que la finestra de la dreta, que va ser protegida per una reixa de ferro forjat. En aquest nivell, es projectà un sòcol llis i la resta del mur va ser cobert amb un estucat imitant faixes d'encoixinat que arrenquen de l'arc. Al primer pis, seguint l'estil de la planta baixa, l'arquitecte va projectar dues finestres d'arc escarser emmarcades per unes motlures eclèctiques classicistes i una pestanya superior recta centrada per una forma corba. El mur

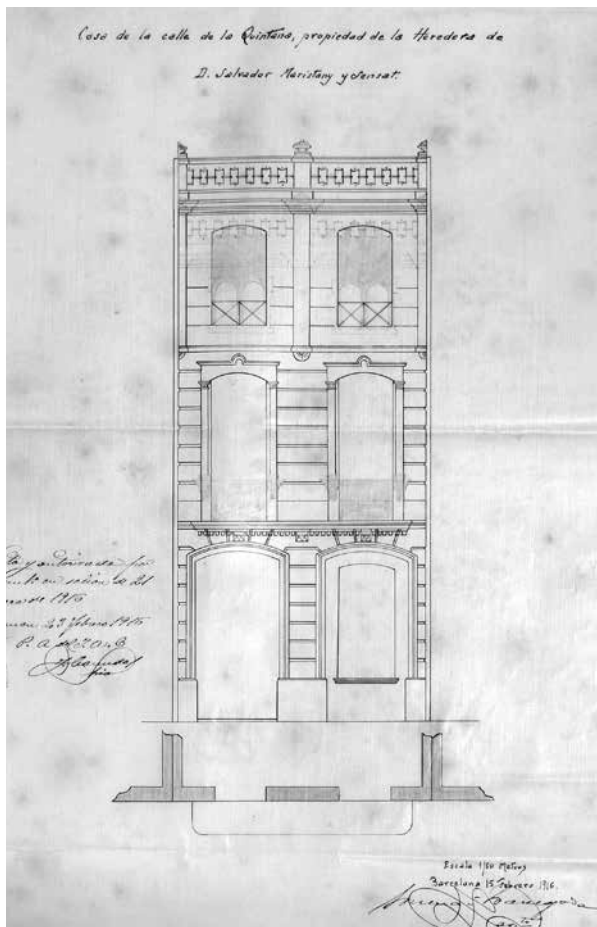
L'edifici avui en dia.

en aquesta part també va ser arrebossat amb faixes, igual que al segon pis. Per últim, a la planta superior, de menor alçària, van ser obertes dues finestres geminades construïdes amb arcs de mig punt. Entre aquestes i als extrems de la façana, l'arquitecte va

199. Vegeu biografia de Salvador Maristany i Sensat, pàgina 157.

200. MASÓ, S. 2009. p. 262.

201. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 815.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 824.

afegir unes pilastres adossades decorades amb uns culdellànties sobre les quals descansava una cornisa en voladís. Com a coronament de l'edifici, Canudas i

Horta col·locà una balustrada de pedra artificial reforçada per tres pilastres coronades per gerros.

Quan morí el capità Salvador Maristany el 1915, la seva filla Sara Agustina Maristany i Gibernau va heretar la propietat. Un any després, el seu avi Tomàs Gibernau i Maristany demanava en nom seu els permisos pertinents per dur a terme una reforma de la façana, motiu pel qual encarregà el projecte a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda, el qual signava els plànols el mes de febrer.²⁰² La intervenció de l'arquitecte es basava principalment en els dos pisos superiors, ja que va respectar íntegrament la part corresponent a la planta baixa. En el primer pis, en canvi, Bassegoda va transformar les dues finestres en portes i va afegir un balcó de planta rectangular amb una barana de ferro forjat de barrots recargolats i ondulats decorada amb flors. A banda d'aquestes afegidures, el parament del mur va ser decorat en la seva totalitat amb esgrafiats de motius florals, amb una estètica del més pur estil *Art Nouveau*. Al segon pis va ser on la reforma estructural va resultar més important, ja que se'n va incrementar l'alçària. Davant d'aquesta actuació, l'arquitecte suprimí les obertures existents i creà dues finestres d'arc escarser emmarcades per una motllura llisa. Tanmateix, es perllongaren les pilastres fins a la nova cornisa, que restava més enlairada. Pel que fa al cobriment del mur en aquest nivell, es va mantenir una faixa d'estuc imitant carreus a la part inferior i alguns esgrafiats florals al voltant de la part superior de les finestres. Per coronar l'edifici, es va bastir una barana de pedra artificial molt decorativa reforçada per tres pilastres rematades per unes escultures de tritons, clars referents a l'ofici mariner de la família.

202. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 824.

3.25. Casa de Joan Bertran i Millet - Ca l'Indià

Ubicació: **pl. de Jaume Bertran, 1**

Data: **1920-1921**

Estat de conservació: **molt bo**

Biografia

Joan Bertran i Millet (el Masnou, 1868 - 1941) era descendent de la nissaga de capitans de ca l'Indià. Els seus pares van ser el capità Gaetà Bertran i Pagès i Prisca Millet i Fàbregas, de la unió dels quals van néixer altres fills com Pere Antoni, Prisca i Miracle.

Descripció historicoartística

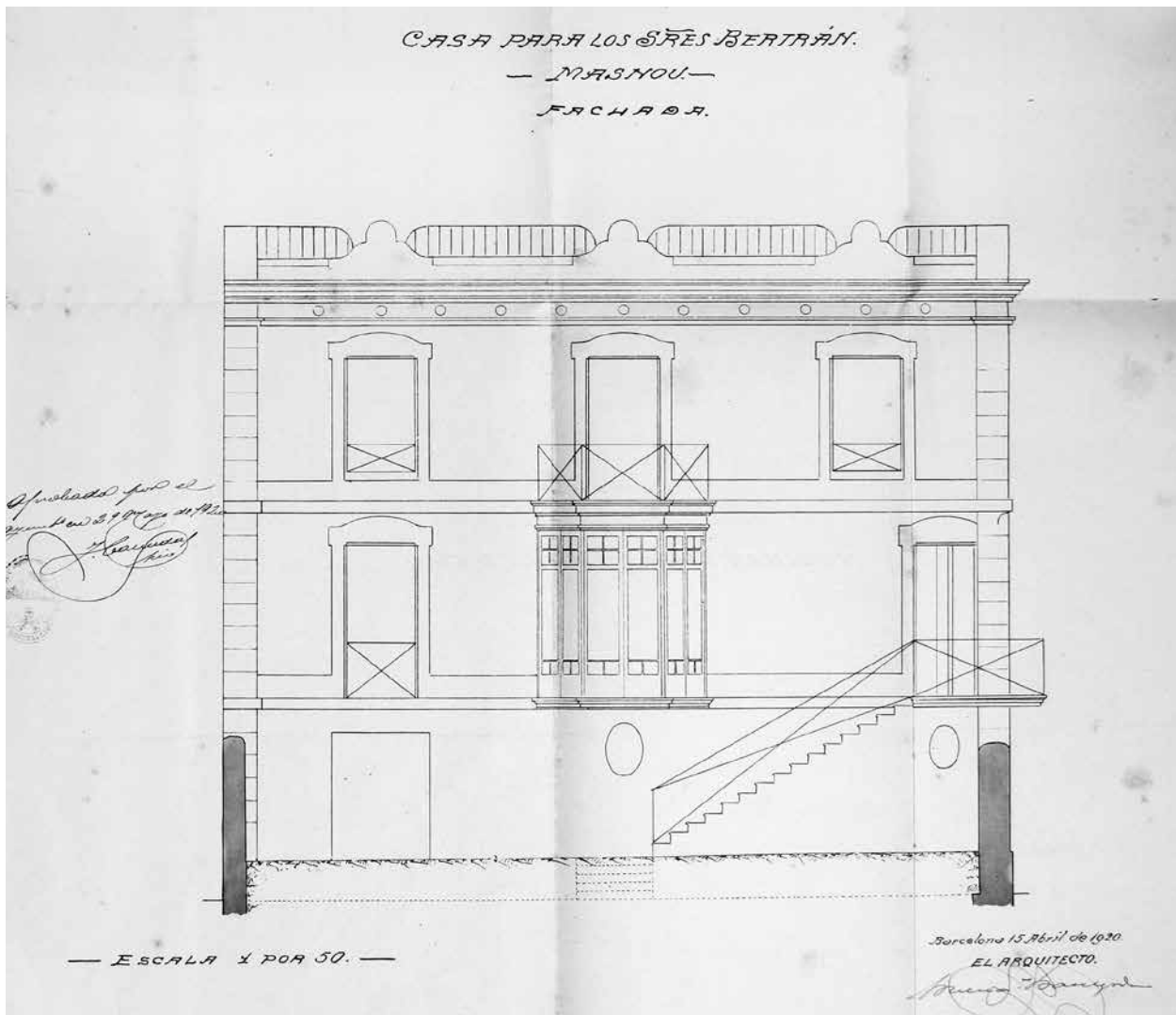
A la mort dels seus pares, Joan Bertran va heretar una de les propietats que la família posseïa a la vila, una antiga casa coneguda com ca l'Indià, situada a la confluència del carrer de Bonaventura Bassegoda i Amigó i la plaça de Jaume Bertran (aleshores Torrent Xic i carrer de San Francisco). El 1919, el nou propietari va voler enderrocar aquest habitatge per construir-ne un de nou, raó per la qual es posà en contacte amb l'arquitecte Bassegoda perquè comencés a treballar en el projecte. Després de diversos dissenys preparatoris, els plànols definitius van ser signats l'abril de 1920, i un mes després presentats al Consistori. Tot i així, l'arquitecte va continuar treballant

L'edifici avui en dia.

en altres detalls de la casa durant l'any següent, com ara les reixes i les portes.²⁰³ A causa de la localització del solar on s'havia de construir l'edifici, l'arquitecte

203. AHCOAC. Fons Bassegoda. N. 21487. H 121 I/3/92.1-7.
AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 825.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 825.

va plantejar una casa de planta irregular gairebé trapezoïdal. Aquesta nova edificació constava de planta baixa i dos pisos i disposava de jardí davanter i pati posterior. La façana principal va ser orientada cap a la plaça i era dividida en tres nivells horitzontals. A la part corresponent a la planta baixa, a l'esquerra, hi situà una porta de llinda recta que permetia l'accés a les dependències d'aquest nivell. Just al centre es disposà una finestra el·lipsoidal protegida per una reixa de línies rectes i decorada a la part superior per un esgrafiament amb la representació d'una garlanda vegetal. A la dreta s'ubicà l'escala que condueix a la porta del pis principal situada a la cantonada. L'escala inclou una barana de ferro forjat dissenyada per l'arquitecte mateix i formada per barrots rematats als extrems per espirals i una faixa de circumferències. El cos de l'escala integra una finestra idèntica a la del costat i és decorada amb uns esgrafiats disposats en els desnivells generats pels esglaons. Aquests imiten

arcs cecs i al seu interior es situen motius florals dels quals pengen unes garlandes.

A l'altura del primer pis, l'element més destacat és la tribuna, que ocupa el centre de la façana. Aquesta va ser resolta amb una planta poligonal i bastida amb obra. A cadascun dels seus tres costats l'arquitecte va incorporar una finestra d'arc deprimat rectilini tancada amb fusteries. Tota la tribuna va ser arrebossada amb un estucat abrupte i rugós, que contrasta amb les motlures estretes i llises i els esgrafiats de garlandes vegetals de la part superior. A l'esquerra de la tribuna se situà un finestral de llinda recta protegit per una barana de ferro forjat de formes molt sinuoses. L'obertura va ser emmarcada per una motlura que adopta a la part superior la forma de frontó circular i està coronada a la part superior amb una garlanda vegetal d'esgrafiament. A l'altre costat de la tribuna, en canvi, l'arquitecte va incorporar una altra finestra el·líptica, idèntica a les del cos inferior. A la cantonada dreta,

Façana als anys 1940-1950. AHMM. Fons municipal, fotografia núm. 1377. Autor desconegut.

però, disposà l'element més singular de la construcció, la porta d'entrada, situada en un reclau envoltat per una motllura com la de finestra de l'altre extrem de la façana. Aquest reclau va ser reforçat per una columna de fust llis al voltant de la qual es disposa la continuació de la barana de l'escala, que s'adapta a la forma circular del replà.

La façana al segon pis, a diferència de les inferiors, és l'única part de l'edifici on es reiteren les obertures, de llinda recta i emmarcades per unes motllures i unes garlandes idèntiques a la del pis principal. Als extrems es localitzen dos finestrals protegits per una barana de ferro forjat de formes recargolades, mentre que al centre hi ha una porta que dóna accés al balcó, creat a la part superior de la tribuna i protegit per una barana igual que la de l'escala amb un oval al mig. A banda de la motllura i les garlandes, aquesta porta disposa a la llinda d'un esgrafiats amb l'escut escairat de Catalunya.

A la part alta de l'edifici, l'arquitecte creà una faixa d'esgrafiats amb garlandes vegetals intercalades amb espiralls. Sobre aquest fris s'enlaira la cornisa, que serveix de base per la barana del terrat. Aquesta va ser feta amb un mur d'obra que genera diferents cossos curvilinis decorats amb esgrafiats i estuc que serveixen de subjecció per una barana de ferro forjat on es repeteixen les espirals de les baranes dels nivells inferiors.

A banda dels esgrafiats disposats al voltant de les obertures, tot el mur va ser arrebossat amb un estuc que imita carreus. Als angles de la façana, l'arquitecte va crear unes pilastres, també estucades, a mode de cadena vertical.

3.26. Cases d'Enric Ribas i Ribas

Ubicació: **c. de Barcelona, 15 i 16**

Data: **1924**

Estat de conservació: **molt bo / desapareguda**

Biografia

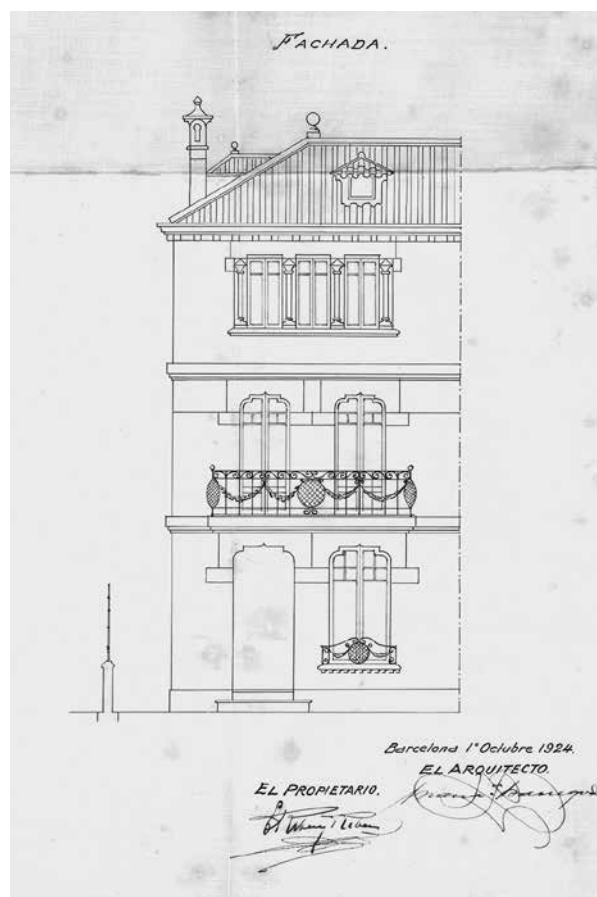
El metge Enric Ribas i Ribas (Vigo, 1870 - el Masnou, 1935) era fill del capità mercant Enric Ribas i Segarra i d'Antònia Ribas. Malgrat l'origen masnoví dels pares, el seu naixement va ser a Galícia perquè hi residien temporalment per qüestions de negocis. Quan tenia sis anys, la família va tornar a Barcelona i s'establí a un pis del carrer de la Princesa. Va ser a la Ciutat Comtal on Enric Ribas va cursar estudis primaris i el batxillerat. Superats aquests graus, va estudiar Medicina a la Universitat de Barcelona amb uns resultats excel·lents, cosa que li va permetre ser alumne intern per oposició i practicant meritori de la Casa provincial de la Caritat i de la Casa de la Maternitat. Obtinguda la llicenciatura el 1893 amb qualificació d'excel·lent, es traslladà a Madrid i es doctorà un any després. El 1894 va tornar a Barcelona per exercir de professor auxiliar interí a la Facultat de Medicina, tasca que va combinar amb viatges a París per fer disseccions a l'Escola Clamart. Des de 1895 va ser metge agregat dels serveis dels doctors Péan, Tillaux, Richelot i Pozzi, i va continuar ampliant els seus coneixements amb estudis d'Histologia. Durant aquests anys també va exercir la professió a l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, i el 1897 va ocupar la plaça d'ajudant supernumerari. Més endavant va ingressar al Servei de Cirurgia del Dr. Homs i el 1901 va convertir-se en el primer president de l'Institut Medico-Farmacèutic. El 1903 va comprar al cirurgià Francesc Rusca i Domènech una clínica privada situada al carrer de València, molt a prop del passeig de Sant Joan, que va anomenar Casa de Curació Quirúrgica. Tres anys després va obtenir la plaça de metge numerari de l'hospital i va desenvolupar el càrrec de cap de Servei de Cirurgia. A banda de la seva tasca de cirurgià, va mostrar un

L'edifici avui en dia.

gran interès per l'estudi del càncer motiu pel qual es va convertir en el president de la Lliga catalana contra el càncer i va dur a terme diferents iniciatives com l'organització d'un dispensari de terapèutica per radiacions al Servei de Ginecologia de l'hospital. Durant els anys següents va esdevenir president de diverses institucions com l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya, l'Associació de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana i la Sociedad de Cirugía de Barcelona. El 1932 va ser escollit acadèmic numerari de l'Acadèmia de Medicina de Barcelona i, un any després, professor lliure de Cirurgia per la Universitat Autònoma de Barcelona.²⁰⁴

204. MARÍ, J. 1996. p. 169-174.

Alçats. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 827.

Pel que respecta la seva vida familiar, Enric Ribas es va casar en dues ocasions. El primer matrimoni va ser amb Maria Isern i Hombravella, amb qui va tenir set fills: Enric, Guillem, Josep M., Santiago, Maria, Montserrat i Maria. En quedar vidu es va tornar a casar amb Josepa Isern i Mateu, amb qui no va tenir fills.

Descripció historicoartística

Amb la voluntat de construir un habitatge en ple Camí Ral, Enric Ribas va adquirir una vella propietat al carrer de al carrer de Barcelona, al tram anteriorment conegut com San Francisco, i sol·licità els serveis de Bonaventura Bassegoda perquè dissenyés un nou edifici. L'arquitecte signava els plànols el 24 de juliol de 1924, i pocs dies després eren presentats al Consistori juntament amb la demanda per enderrocar l'antic habitatge.²⁰⁵

Bonaventura Bassegoda va plantejar una casa de planta baixa i dos pisos a tres vents, ja que el mur

oest estava adossat a l'habitatge del doctor Josep Torrubia. A banda d'això, la casa incorporava un jardí davant amb tanca i una eixida a la part posterior. La façana principal, encarada cap al carrer de Barcelona, disposava d'una distribució típica de casa de cós, amb tres nivells superposats i dos eixos verticals vertebrats per les diferents obertures. A la planta baixa a la dreta, situà la porta d'accés, precedida per un esglaió. Aquesta va ser construïda amb arc deprimat, igual que la finestra de l'esquerra. Ambdues obertures van ser decorades amb una motllura de línies rectes a la part superior, i la finestra originalment disposava d'una barana. A l'altura del primer pis, l'arquitecte va incloure dues portes idèntiques a la de la planta baixa, des de les quals s'accedeix a un balcó de planta rectangular protegit per una barana de ferro forjat. Al segon pis, en canvi, Bassegoda dissenyà una galeria de solana emmarcada per una motllura com la de les plantes inferiors. Aquesta galeria és formada per tres finestres de llinda recta separades per petites columnes adossades que descansen sobre un ampit

205. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 827.

sobresortit respecte a la línia de façana. Per coronar el conjunt, l'arquitecte va preveure un ràfec reforçat per unes mènsules cúbiques que serveixen de subjecció per la coberta piramidal de l'edifici.

Bonaventura Bassegoda també va encarregar-se del disseny de la tanca, on combinava l'obra amb la forja. Als extrems va disposar dos pilars rematats amb una coberta a dues aigües decorada amb rajoles vidriades, mentre que al fust va fer col·locar una única rajola blava i blanca en escaire i envoltada per una motllura. La resta de la tanca presenta un mur baix sobre el qual descansa una reixa de ferro de barrots rectes rematats per puntes i altres elements ondulants. Aquesta és reforçada per quatre cossos de ferro en forma d'arc amb reminiscències del modernisme centreeuropeu.

Mesos després d'haver iniciat els tràmits per la construcció de l'habitatge, el cirurgià presentava a l'Ajuntament uns nous plànols per bastir una casa idèntica al seu costat. Aquests havien estat signats per l'arquitecte a principis d'octubre de 1924, que s'havia limitat a dissenyar una casa bessona invertint únicament la posició de les obertures de la planta baixa i la orientació de la teulada. Tot i així, anys després aquest habitatge va ser molt modificat en situar a la planta baixa la sucursal de la Caja de Ahorros Provincial. Segurament va ser en aquest moment quan s'amplià l'edifici i s'afegí un nou cos a la part davantera, per la qual cosa la façana va perdre la seva fisonomia original. Malauradament, aquesta segona casa va ser enderrocada a la dècada dels setanta per construir un bloc de pisos, de manera que només restà en peu el primer habitatge.

Façana de la Caixa d'Estalvis Provincial. AHMM.
Fons municipal, fotografia núm. 6748.

3.27. Tanca del jardí de Rosa Sensat i Millet

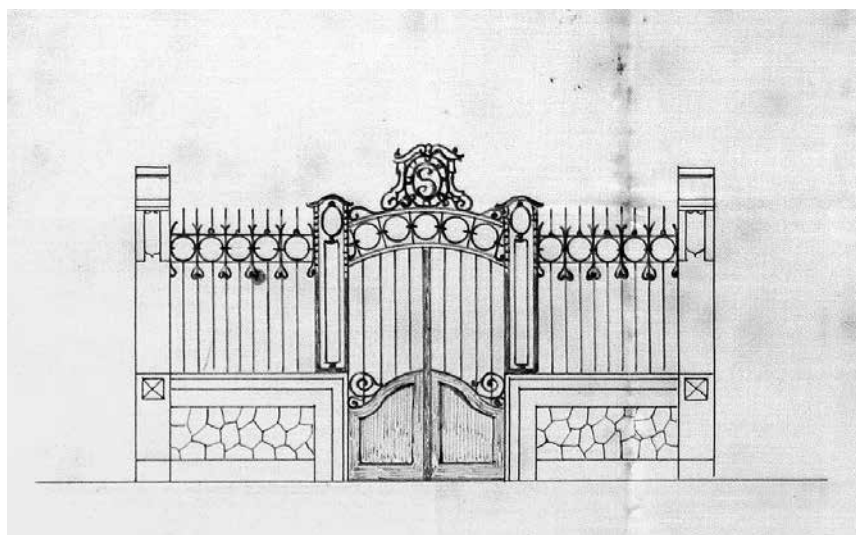
Ubicació: **pg. de Prat de la Riba, 29**

Data: **1926**

Estat de conservació: **desapareguda**

Biografia

Rosa Sensat i Millet (el Masnou, 18?? - 1929) era filla de Gerard Sensat i Maristany i de Rosa Millet i Ferrer. Quan va morir el seu pare, fundador de la productora d'oli G. Sensat, Rosa Sensat va heretar una gran fortuna. Mai no va contraure matrimoni i va residir a la casa que la família posseïa al número 77 del passeig de Gràcia de Barcelona.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 827.

Descripció historicoartística

Igual que els seus germans, Rosa Sensat acostumava a estiuajar a la seva vila natal, raó per la qual el 1900 s'havia fet construir una casa al número 29 del passeig de Prat de la Riba. L'encarregat de la construcció havia estat el mestre d'obres Antoni Alabern i Pomar.²⁰⁶ El 1926, Rosa Sensat va decidir enderrocar una vella propietat situada a l'actual número 27 del passeig, propera a casa seva, i convertir el solar en jardí. Per aquest motiu va encarregar a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda que fes un disseny per a la tanca. Aquest signava els plànols a principis del mes d'abril, i el dia 12 eren presentats a l'Ajuntament pel constructor Francesc Vilà i Truch en representació de la propietària.²⁰⁷

L'arquitecte en aquesta ocasió va tornar a dissenyar una tanca en la qual es combinaven l'obra i el ferro forjat. La tanca disposava de dos pilars situats als extrems, que delimitaven els murs baixos que flanquejaven la porta. Sobre aquests, descansava una reixa de ferro forjat coronada amb una faixa de circumferències rematades amb puntes. Per subjectar la porta, l'arquitecte va dissenyar dos reforços de ferro disposats a banda i banda, tot i que finalment van ser substituïts per dos pilars. La porta de doble batent, també va ser feta amb ferro, i va ser coronada per un arc de circumferències i un gran escut amb una S, inicial del cognom familiar. Malauradament, aquesta tanca va desaparèixer als anys setanta amb la construcció d'un bloc de pisos.

206. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 815.

207. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 827.

3.28. Casa de Jacint Gratacós i Rosa

Ubicació: **c. de Navarra, 53**

Data: **1927**

Estat de conservació: **desapareguda**

Biografia

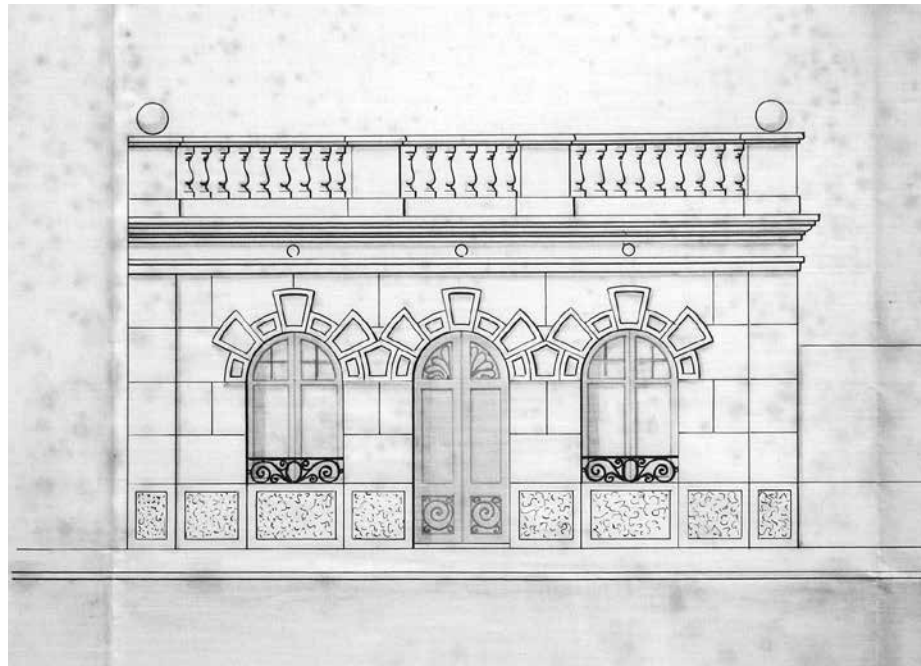
Jacint Gratacós i Rosa (? , 1873 - Barcelona, 1934) era casat amb Antònia Genís, amb qui va tenir quatre filles: Jacinta, Lluïsa, Manuela i Antònia. La família Gratacós era resident a Barcelona tot i que estiuaven a la població.²⁰⁸ Jacint Gratacós va ser soci de la societat del Casino.

Descripció historicoartística

Amb la voluntat de fer-se bastir una casa d'estiu a la vila, Jacint Gratacós va adquirir un solar situat

entre els actuals carrers de Sant Miquel i Navarra, a tocar del passeig de Romà Fabra, que fins aleshores havia estat un terreny agrícola i sense urbanitzar. A principis de 1927 es va posar en contacte amb l'arquitecte Bonaventura Bassegoda perquè s'encarregués del disseny, que signà els plànols el mes de febrer. El 14 de març, el constructor Josep Puig i Godàs, en representació del propietari, feia arribar els plànols a l'Ajuntament per la seva aprovació, per la qual cosa cal pensar que fou ell qui es féu càrrec de l'obra.²⁰⁹

Per al disseny d'aquesta residència Bonaventura Bassegoda va partir del model de casa barata, un tipus de construcció que tant ell com els seus fills Pere Jordi i Bonaventura estaven popularitzant a bona part del nou eixample de la vila. Aquesta edificació, que només constava de planta baixa, presentava la façana

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 829.

principal al carrer de Navarra i un jardí posterior a tocar del carrer de Sant Miquel.

Segons el disseny original la façana estava composta per una porta central i dues finestres laterals practicades amb arc de mig punt i envoltades d'uns estucs que imitaven les dovelles. Finalment aquest projecte es modificà i les obertures van ser construïdes amb llinda recta, mantenint però la mateixa disposició de la porta i les finestres. Tota la façana va ser arrebossada amb un estuc que imitava carreus de pedra, i a la part superior l'arquitecte va incorporar una faixa d'esgrafiats sobre la qual s'estenia un segon fris que incloïa espiralls. Per coronar la façana l'arquitecte va plantejar una balustrada de pedra reforçada per quatre pilastres, dues de les quals eren rematades per unes esferes.

208. *La Vanguardia*. 27/05/1934. p. 4.

209. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 829.

3.29. Cases de Lluís Barrera Xammar

Ubicació: **c. d'Àngel Guimerà**

Data: **1929**

Estat de conservació: **desaparegudes**

Biografia

Lluís Barrera i Xammar (Teià, 1884? - 1958) va ser un important terratinent de Teià i del Masnou. Entre les seves propietats principals destacaven les finques de can Barrera, de Teià, i la Font o la Colomina, del Masnou. La seva posició econòmica el va portar a ser nomenat alcalde de Teià. Lluís Barrera era casat amb Àngels Arenas Pujol, amb qui va tenir diversos fills: Josep, Jesús, Andreu i Maria Encarnació. Aquesta última va ser presidenta de l'Acció Catòlica de Badalona i era casada amb Felipe Antoja Vigo, alcalde de Badalona entre 1964 i 1974 i empresari i cofundador juntament amb el bisbe Modrego de l'agència Viajes Barcino, creada amb motiu de la celebració del Congrés Eucarístic de 1952.

Descripció historicoartística

Contemporàniament a la construcció del segon eixample de la vila del Masnou, comprès entre els carrers de Sant Miquel i la plaça d'Espanya, Lluís Barrera va decidir urbanitzar part de la finca de la Colomina al Masnou, per la qual cosa encarregà el projecte a l'arquitecte municipal Pere Jordi Bassegoda i Musté, qui traçà el nou disseny dels carrers en aquesta zona d'Ocata. El propietari va reservar en aquest sector un solar en primera línia de mar per construir una casa d'estiueig per a la seva filla. El setembre de 1929 encarregava el projecte a Bonaventura Bassegoda i Amigó, els plànols del qual eren presentats al consistori un més després.²¹⁰ Aquest projecte constava d'un grup de dues cases adossades de planta baixa i pis precedides per un pati. Les dues construccions presentaven un aspecte unitari, malgrat que els dos habitatges eren totalment indepen-

Edifici ja desaparegut.

dents, ja que un d'ells seria llogat a una família d'estiuejants.

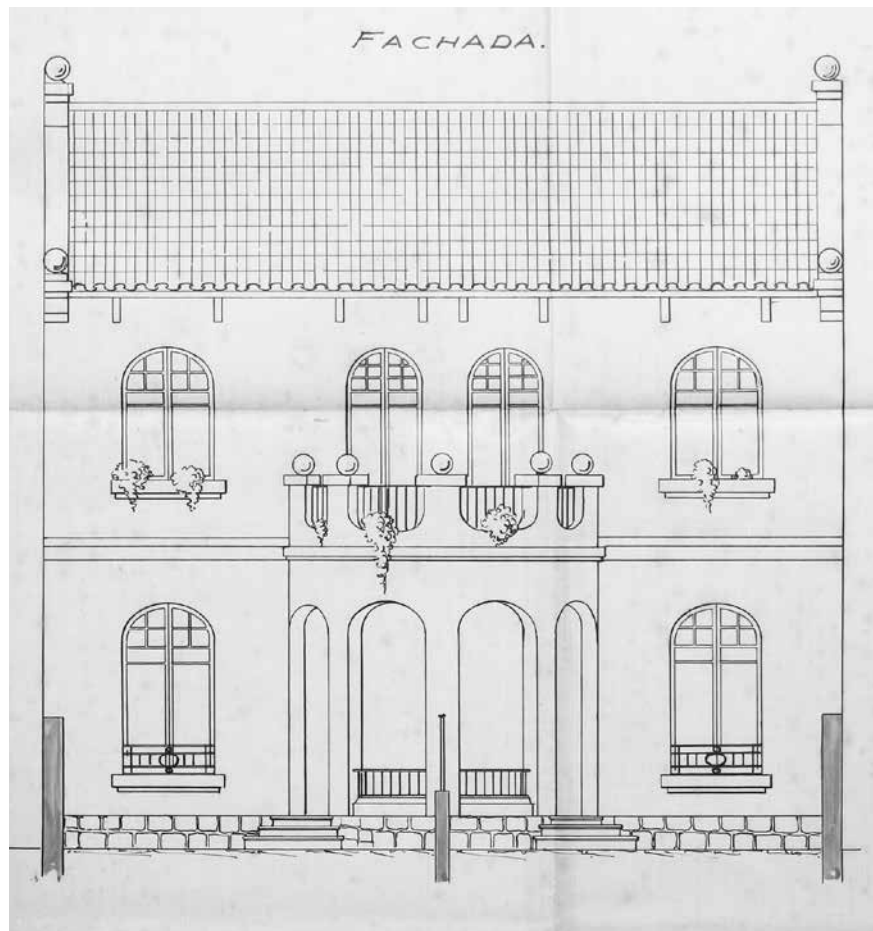
Pel que fa a la planta, tots dos habitatges partien d'un rectangle, en el qual s'encabien, al pis inferior, el menjador, la cuina, un dormitori i un lavabo, mentre que al primer pis, en canvi, hi havia quatre dormitoris i un lavabo. Referent a l'alçat, en conjunt, la façana mostrava una simetria perfecta formulada a partir de les obertures. La planta baixa estava centrada per un porxo de planta el·líptica que constava de quatre obertures d'arc de mig punt, de les quals, les exteriors permetien l'accés al cancell dels habitat-

210. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 831.

ges, on se situaven dues portes d'entrada. A cada costat del porxo l'arquitecte disposà una finestra on reiterava el mateix tipus d'arc, i que servien per il·luminar els menjadors d'ambdues cases. A la part corresponent al primer pis, Bassegoda va respectar la distribució dels elements del nivell inferior, motiu pel qual al centre hi col·locà dues portes d'arc de mig punt que permetien l'accés a un balcó construït sobre el porxo, que va ser protegit per una barana de ferro subjectada als extrems per dos pilars rematats amb unes esferes, una petita variació respecte al projecte original, on feia més ús de l'obra. A banda i banda del balcó va situar dues finestres idèntiques a les de la planta baixa. Per cobrir l'edifici l'arquitecte va plantejar una teulada a dues vessants amb un ràfec subjectat per unes mènsules primes i rematada per uns acroteris esfèrics.

Amb aquest projecte Bonaventura Bassegoda confirmava la seva transformació estilística, que adoptava la puresa elemental pròpia del Noucentis-

me, basat sovint en la simplicitat ornamental típica de l'arquitectura mediterrània. Malauradament, aquest conjunt va ser demolit el 2008.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 831.

3.30. Pisos de Gabriel Plá i Sanjuan

Ubicació: **c. de Rafael Casanova, 37**

Data: **1929**

Estat de conservació: **bo**

Biografia

Vegeu pàgina 87.

Descripció historicoartística

Possiblement promogut per la dèria constructiva dels anys vint, Gabriel Plá va decidir construir uns pisos al carrer de Rafael Casanova, aleshores de la Cattera. Per aquest motiu, el 1929 encarregà el disseny a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda, el qual signava els plànols el 7 d'octubre. Pocs dies després, el constructor Josep Puig, en representació del propietari, feia entrega al Consistori de les corresponents sol·licituds per al bastiment del nou edifici.²¹¹

El projecte partia d'un solar irregular i amb una orografia complexa pel desnivell del terreny, en el qual l'arquitecte va incloure quatre habitatges repartits entre la planta baixa i el pis. És per aquest motiu, que aquest edifici es va conèixer com els *pisos d'en Bilonet*, en tractar-se aquest del sobrenom del propietari. La planta presenta una forma gairebé trapezoïdal i parteix d'un element central, l'escala que condueix al primer pis. A banda i banda d'aquesta, l'arqui-

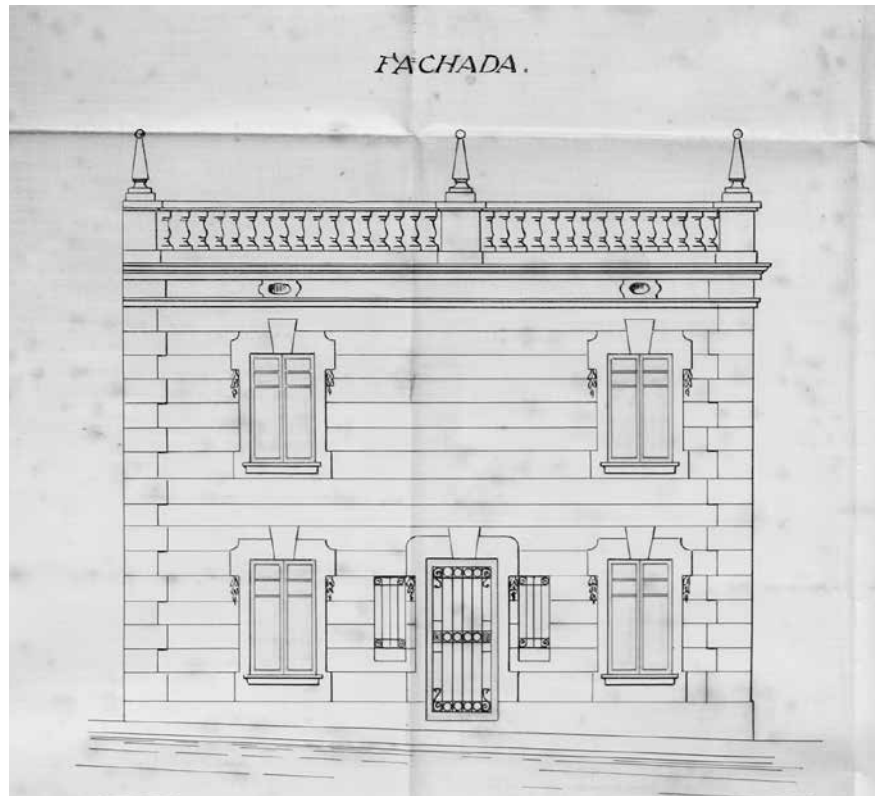
L'edifici avui en dia.

tecte va incorporar dos habitatges formats per tres dormitoris, una cuina, un menjador i un lavabo. A

211. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 831.

la planta superior, Bassegoda reitera la mateixa distribució, tot i que els lavabos incorporen una galeria.

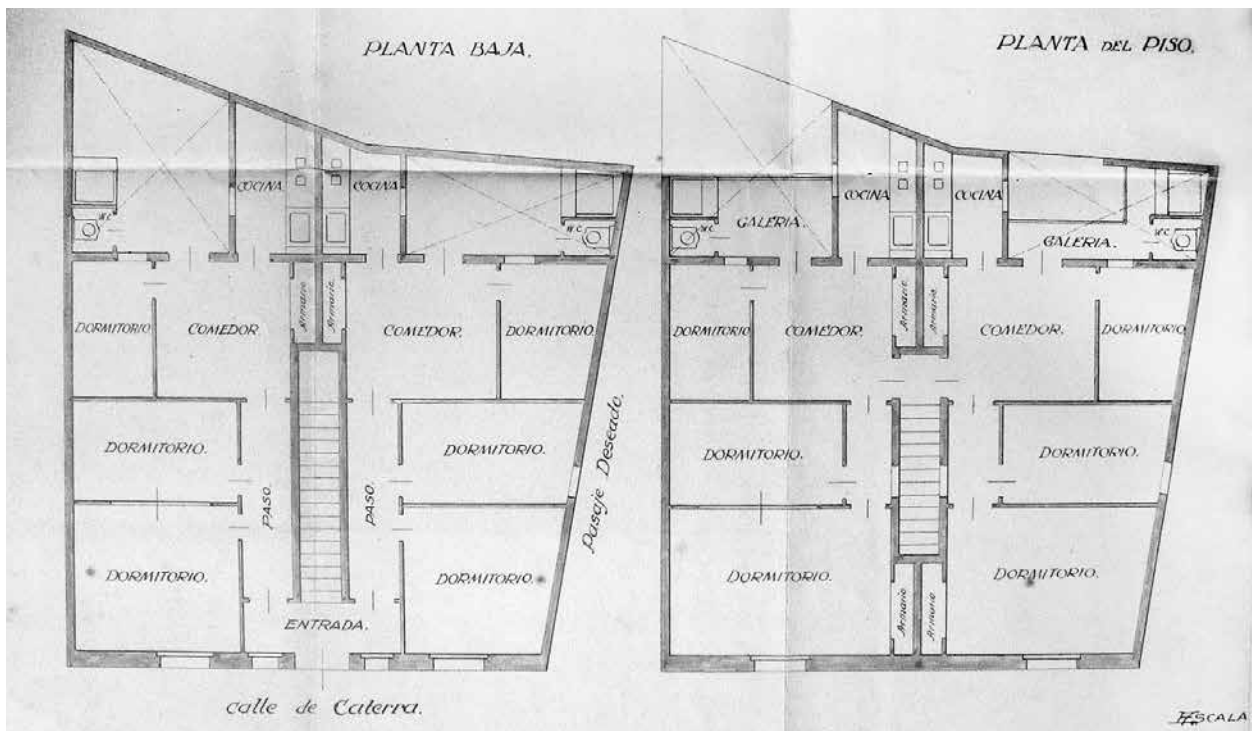
Pel que fa a l'alçat, l'arquitecte disposà una façana absolutament simètrica dividida en dos nivells superposats. La planta baixa està centrada per una porta de llinda recta envoltada per una motllura llisa i amb uns discrets esgrafiats d'espitals als laterals. A banda i banda, van ser col·locades dues finestres, també rectes, que presenten una decoració molt semblant a la de la porta central. Aquestes finestres van ser protegides amb unes reixes de ferro de barrots recargolats. Al nivell del primer pis es disposaren únicament dues finestres que van ser alineades amb les de la planta baixa i presenten la mateixa motllura que les inferiors. Sobre aquestes es van incorporar dos respiralls circulars. Tot el parament de la façana va ser recobert amb un estuc que imita carreus de pedra. Per coro-

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 831.

nar la façana, l'arquitecte va incloure una balustrada de pedra artificial reforçada per tres pilars, sobre els quals disposà uns coronaments piramidals.

nar la façana, l'arquitecte va incloure una balustrada de pedra artificial reforçada per tres pilars, sobre els quals disposà uns coronaments piramidals.

Plantes. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 831.

3.31. Casa de Joan Rosell Ramèntol

Ubicació: c. del Camí del Mig

Data: 1930

Estat de conservació: bo

L'edifici avui en dia.

Biografia

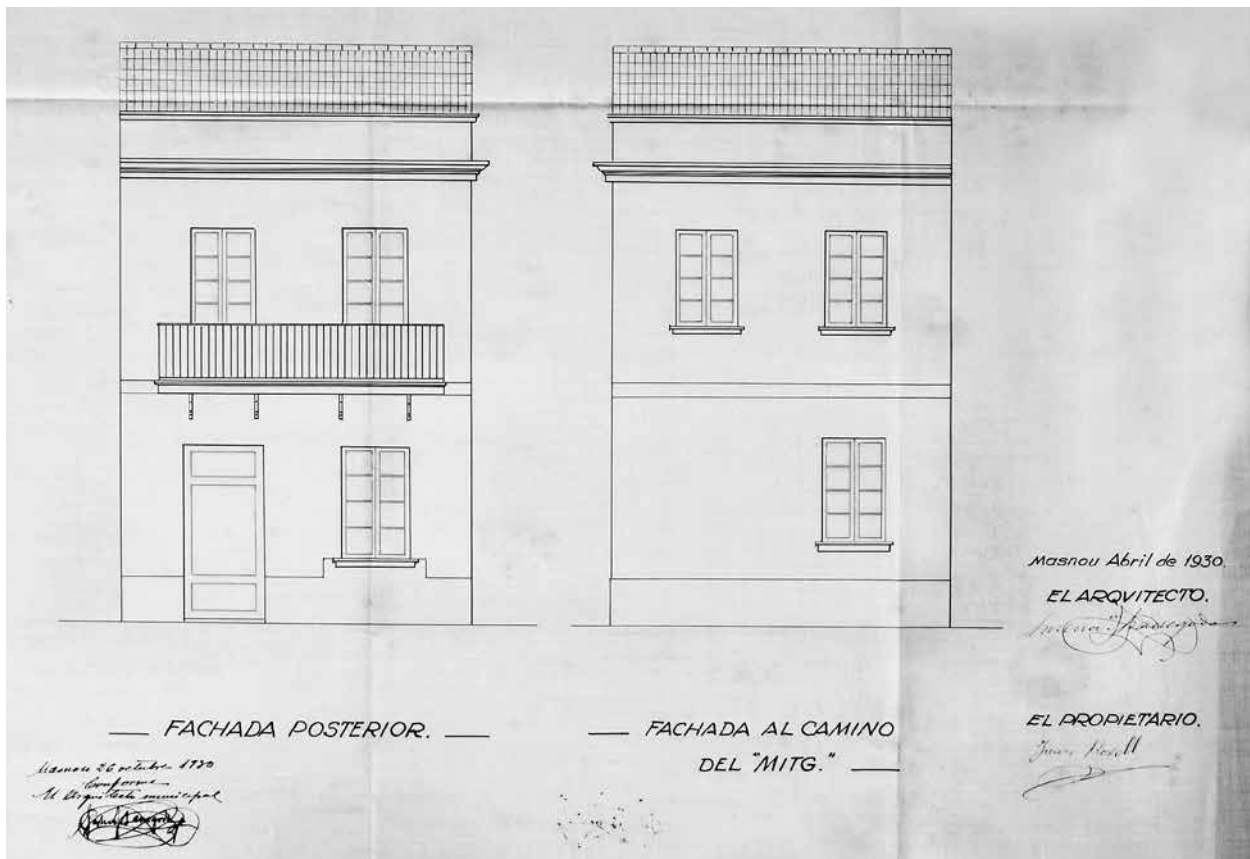
Joan Rosell Ramèntol (el Masnou, 1871 - Premià de Mar, 1946), més conegut com en *Barbeta*, va ser un important agricultor de l'extrem d'Ocata. El 1908 Joan Rosell comprà la finca denominada Feixes Llargues, la majoria de les quals eren cultivades amb vinyes. Moltes de les feixes havien estat atacades per la fil·loxera i Joan Rosell decidí arrencar-les i substituir aquest cultiu pel dels cereals i les patates. El 1927 va començar a exportar les seves patates Royal Kindney a França, al mercat de París, on es desplaçava personalment per a la seva venda. Les patates les presentava en coves de 40 quilos tapats amb estrassa cosida, que viatjaven des de l'estació

de Premià de Mar fins a París. El 1933 moria el seu únic fill amb només 34 anys, motiu pel qual la seva dona, Maria Picó Ramos restà tristament trasbalsada fins a la seva mort cinc anys després. Sense l'ajuda de ningú, arrendà la finca i es traslladà a un pis de la seva propietat a Premià de Mar, on morí el 1946. A la seva mort, aquestes propietats passaren al seu nebot, Martí Rosell Horta.²¹²

Descripció historicoartística

A començaments de 1930, en plena bonança econòmica i familiar, Joan Rosell va decidir construir un nou habitatge, adossat i comunicat amb l'existent a

212. Font: Josep M. Rosell

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 833.

la finca de la seva propietat. Per aquest motiu encarregà el projecte a l'arquitecte Bassegoda i Amigó, el qual signava els plànols el mes d'abril, malgrat que fins a l'octubre no van ser presentats davant l'Ajuntament.²¹³

La nova casa, situada a tocar del camí del Mig, presentava una planta rectangular i constava de planta baixa i pis. A la planta inferior es disposà un dormitori, un lavabo, una cuina, un menjador i un despatx, mentre que al pis superior únicament hi havia tres dormitoris. En el disseny de l'alçat, l'arquitecte va partir d'una concepció molt bàsica i pròpia de les típiques cases de cós de la població, disposant a la planta baixa la porta d'accés i una finestra al costat,

les dues de llinda recta, i al primer pis, en canvi, es van plantejar dues portes rectes que permetien l'accés a un balcó, que comprenia les dues obertures. Malgrat això, aquest projecte es va modificar lleugerament, ja que finalment totes les obertures van ser practicades amb arc rebaixat i al pis superior només es va fer una porta, a través de la qual s'accedia a un petit balcó de planta rectangular protegit per barrots rectes, mentre que la segona porta va ser substituïda per una finestra. Com a coronament de la façana, Bassegoda va incloure una barana d'obra i ferro, que no estava recollida en els plànols originals. Malgrat que s'han variat alguns elements de la façana, l'edifici encara presenta la seva estructura original.

213. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 833.

3.32. Casa de Florentina Maristany i Millet

Ubicació: **c. de Sant Felip, 45**
 Data: **1930**
 Estat de conservació: **reformada**

Biografia

Florentina Maristany i Millet va ser l'esposa de Joan Comellas i Fàbregas, que va ser capità de la Compañía Transatlántica Española comandant els vapors *León XIII* i *Alfonso XIII*. Van ser pares del cèlebre músic, pintor i ceramista Joan Comellas i Maristany.

Descripció historicoartística

Malgrat que la residència de la família Comellas Maristany era situada al carrer de Sant Francesc d'Assís, Florentina Maristany va encarregar a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda els plànols d'una casa que s'havia de construir en un solar del carrer de Sant Felip. El disseny, signat l'abril de 1930, va ser presentat a l'Ajuntament el mes de maig, tot i que poc després s'entregà un altre document amb algunes modificacions respecte al projecte original.²¹⁴

El disseny primigeni de Bassegoda concebia una casa de planta baixa i pis, amb dos àmbits molt diferenciats, on l'inferior es destinava a local i el superior a usos domèstics. Tot i així, durant el procés burocràtic, la propietària va decidir incorporar un segon pis de dimensions més reduïdes i que estaria retirat respecte a la línia de façana. D'aquesta manera, a la planta baixa quedava un gran local que ocupava pràcticament tota la superfície excepte la part corresponent al rebedor i l'escala que pujava al pis superior, situats a la dreta. El primer pis, ocupat per l'habitatge pròpiament dit, disposava de quatre dormitoris, el més gran dels quals s'orientava al carrer de Sant Felip i mitjançant el qual s'accedia a la tribuna. A banda d'això, també es va integrar la cuina, el menjador, un lavabo, una galeria i la caixa de l'escala per pujar al segon pis.

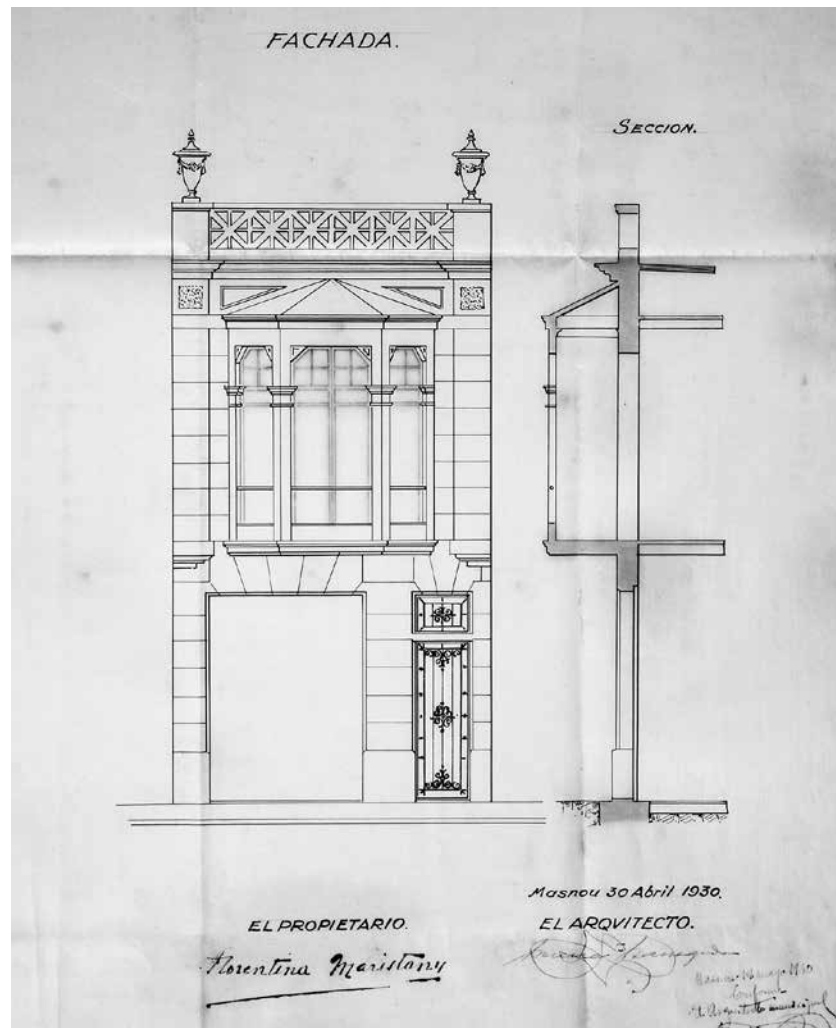

L'edifici avui en dia.

Malgrat els dos pisos de què disposava l'edifici, l'arquitecte va mantenir l'alçat original de planta baixa i pis, ja que l'afegiment superior quedava enretirat. A la planta baixa disposà una gran porta de llinda recta a l'esquerra, que permetia l'accés al local. A la dreta, en canvi, obrí una segona porta molt més estreta que conduïa al rebedor, al final del qual arrencava l'escala. Aquesta porta va ser dissenyada per l'arquitecte mateix, que combinà la fusta, el ferro i el vidre. Tota la resta del parament del mur va ser recobert amb un estuc que imitava grans carreus i dovelles. El nivell corresponent a la primera planta era ocupat gairebé íntegrament per una tribuna de planta poligonal bas-

214. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 833.

tida amb obra. Als tres costats més amples l'arquitecte va incorporar finestres de llinda recta tancades amb fusteries, avui desaparegudes, i protegides a la part baixa amb unes baranes de ferro forjat de formes ondulants molt simples. Tot el mirador va ser arrebossat amb estucat i a sobre les llindes van ser incorporats uns delicats esgrafiats de motius vegetals, i cobert amb una teulada piramidal. A banda i banda del mirador, als extrems de la façana, van ser disposades dues cadenes verticals d'estuc imitant carreus. Per rematar la façana, l'arquitecte ideà una gran cornisa sobre la qual descansava una balustrada de pedra artificial rematada amb dos gerros. Aquesta barana servia per protegir el terrat del segon pis, al qual s'accedia des de la caixa d'escala, que quedava enretirada. Malauradament, a causa de reformes posteriors en què s'amplià el pis superior, la façana d'aquesta planta s'avançà, incorporant un nou parament de mur amb un gran finestral de llinda recta, per la qual cosa aquest coronament va desaparèixer.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 833.

3.33. Casa de Ramon Vila i Casellas

Ubicació: **Av. del President John F. Kennedy, 4**

Data: **1930**

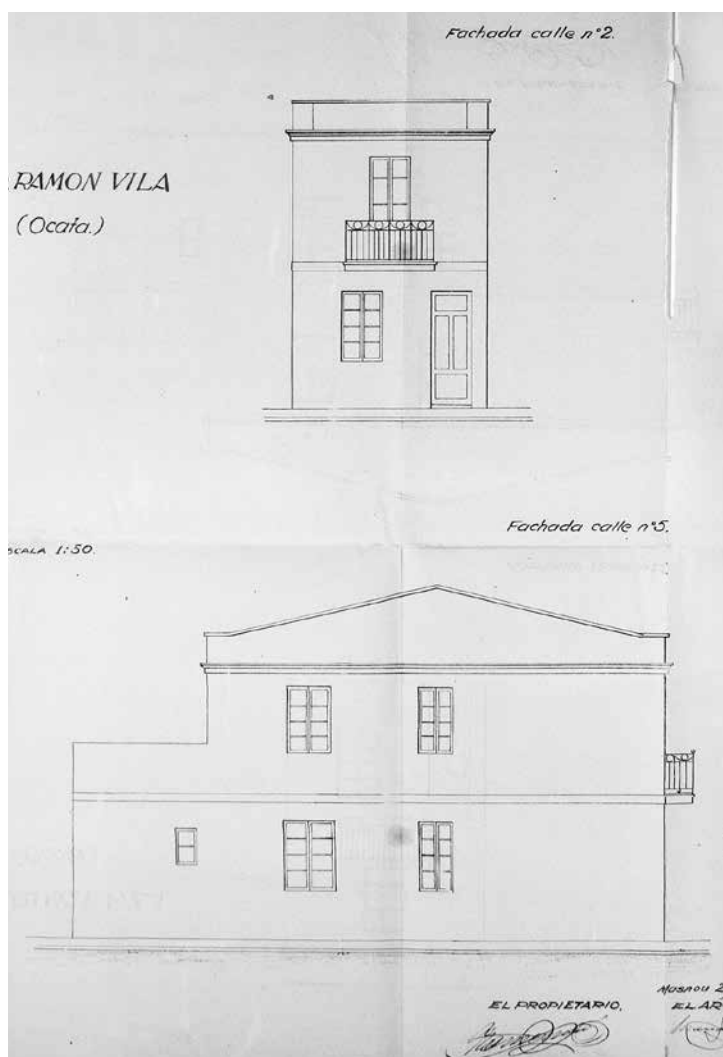
Estat de conservació: **desapareguda**

Biografia

Ramon Vila i Casellas (Camprodon, 1887/1888 - 1952) va viure bona part de la seva infantesa i adolescència a Castelló d'Empúries, tot i que ben aviat es va traslladar a Barcelona, on va conèixer la seva dona, Ángeles Sainz Ordoyo, amb qui va tenir dos fills: Ramon i Elena. Va començar a treballar a principis del segle XX com a rellotger per la coneguda marca El Regulador, a les Rambles de Barcelona. Amb l'esclat de la Primera Guerra Mundial, van començar a escassejar algunes de les eines de l'ofici, sobretot les serres de marqueteria, unes peces petites i precises importades d'Alemanya. Davant d'això, Ramon Vila, molt hàbil en la seva feina ja que era conegut com *el savi del poble*, va començar a fabricar artesanalment les seves pròpies eines. Aviat va córrer la notícia i molts altres artesans, sobretot joiers i marqueters, s'adreçaren al taller per demanar que els fabriqués aquestes serres. En vista de l'èxit d'aquestes, va construir en el seu temps lliure i a casa seva, situada al carrer dels Banys Nous de Barcelona, la primera màquina per fabricar-les. Poc després, el 1916, decidia dedicar-se completament a aquesta tasca, raó per la qual es traslladà a un taller del carrer de la Unió de Barcelona, on creà la marca *Industrias Vila*, especialitzada en la fabricació i distribució d'eines per a la joieria i la marqueteria.²¹⁵

Descripció historicoartística

La proliferació del Masnou com a lloc d'estiueig i l'afició de Ramon Vila per la pesca esportiva, van conduir l'industrial a contemplar la construcció d'una casa a la vila per a les seves temporades de descans. Amb aques-

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 833.

ta intenció va adquirir un terreny a la finca de la Colomina, propera al mar i en ple procés d'urbanització, i va encarregar els plànols de l'habitatge a Bonaventura Bassegoda i Amigó, el qual elaborava els plànols el setembre de 1930. Un mes després, el constructor Josep Puig, en representació de Vila, presentava el projecte al Consistori juntament amb les sol·licituds pertinents.²¹⁶

215. Font: Carme Vila i Rovira. www.industriavila.com

216. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 833.

La nova edificació, situada a la cantonada de l'actual avinguda del President Kennedy i el carrer de Puerto Rico, presentava la típica aparença de casa de cós amb jardí. De planta rectangular, la planta baixa disposava de cuina, rebost, menjador, lavabo i dos dormitoris, mentre que al pis superior només hi havia tres dormitoris més. En alçat, aquesta casa presentava una composició senzilla, formada a la part baixa per una porta i una finestra de llinda recta, mentre que al primer pis únicament una porta a través de la qual s'accedia a un balcó petit de planta rectangular protegit per uns barrots de ferro. A la part alta de la façana, s'enlairava un mur d'obra que amagava l'encavallada de l'habitatge, cobert amb una teulada a dues vessants. La façana lateral únicament disposava de finestres, tres a la planta baixa, corresponents a dos

dormitoris i el lavabo, i dues més al primer pis, totes de llinda recta.

Al jardí de la casa, Ramon Vila cultivà tota mena de verdures i llegums, l'omplí de rosers i hi va fer construir una glorieta plena de plantes trepadores des d'on observava el mar. La tranquil·litat de la casa va comportar que la família es traslladés fins allà tots els caps de setmana, i fins i tot es va convertir en el seu lloc de residència durant la Guerra Civil. A la mort de Ramon Vila, els seus dos fills van dividir-se l'herència. La casa i la meitat del terreny va quedar en mans de la filla, mentre que la resta de la parcel·la, propera al mar, va ser per al fill. El 1961 va morir la filla i el vidu va permutar l'herència amb una constructora, per la qual cosa la casa va ser enderrocada i en el seu emplaçament es va edificar un bloc d'apartaments.²¹⁷

217. Font: Carme Vila i Rovira

3.34. Casa de Daniel Bachiller i Herraiz

Ubicació: c. de Navarra, 73

Data: 1930

Estat de conservació: **ampliada**

L'edifici avui en dia.

Biografia

Procedent de San Clemente (Conca), Daniel Bachiller Herraiz (San Clemente, 1899 - Barcelona, 1864) es va traslladar de molt jove a Barcelona juntament amb la seva mare i els seus germans. Durant el servei militar a Torroella de Montgrí va conèixer Pilar Puig i Frigola (Ullà, 1901 - Barcelona, 1983), amb qui es va casar i es va instal·lar al Masnou. Fruit d'aquest matrimoni van néixer dos fills. De molt jove, Daniel Bachiller havia treballat en el món de la impremta. Durant aquesta època, el propietari d'un dels tallers on va treballar el va obli-

gar a ingressar en la institució maçònica, raó per la qual més endavant va ser encausat pel *Tribunal Especial para la Represión de la Masonería y el Comunismo*.²¹⁸ Conclou aquesta etapa, va esdevenir soci comercial de l'editorial Montaner i Simó, on assessorava els clients en el muntatge de les seves biblioteques i oferia les edicions de bibliòfil de l'empresa. A banda d'això, va regentar temporalment dues drogueries, una d'elles situada al carrer del Consell de Cent de Barcelona. Al llarg de la seva vida va mostrar un gran interès cultural, motiu pel qual va formar part de diferents entitats i associacions, com ara el Casino del Masnou.²¹⁹

218. CDMH. *Tribunal especial de represión de la Masonería y del Comunismo*. Sumari 1294-44.

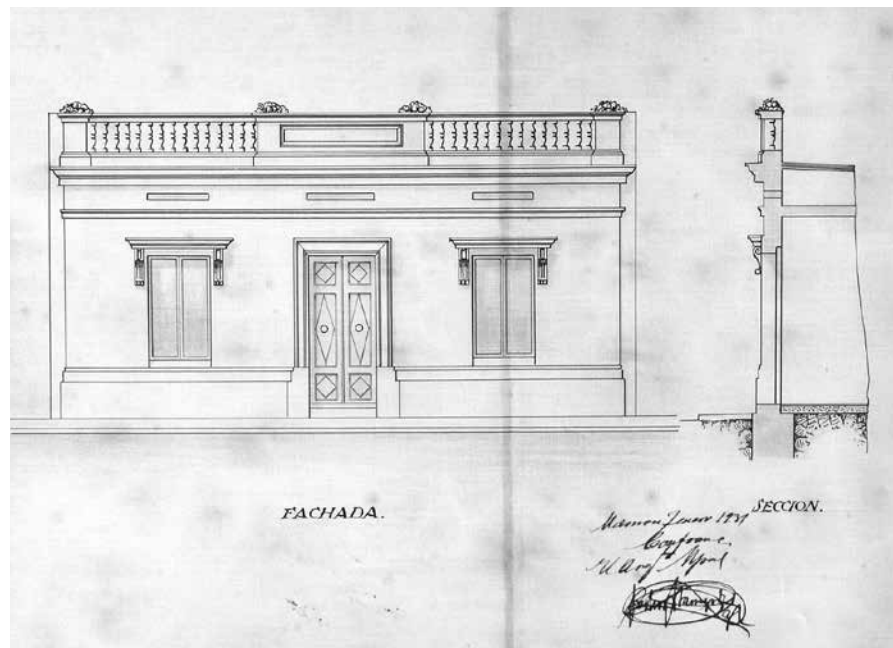
219. Font: Núria Bachiller i Puig.

La Vanguardia. 11/05/1947. p. 7. 17/12/1954. p. 18. 04/07/1983. p. 17.

Descripció historicoartística

Després de contraure matrimoni, Daniel Bachiller i la seva muller Pilar Puig es van instal·lar en una casa de lloguer al carrer de Pere Grau. Poc després, quan van tenir estalvis suficients, van decidir bastir una casa pròpia a la vila, raó per la qual el 1930 van adquirir un solar al carrer de Navarra, aleshores *calle Letra A*, un dels primers carrers del nou eixample. Per al disseny de la nova casa, el propietari va contactar amb l'arquitecte Bonaventura Bassegoda, el qual plantejà un projecte semblant al que tres anys abans havia utilitzat per a l'habitatge de Jacint Gratacós, situat a la mateixa via. Tot i així, l'arquitecte va tenir presents algunes de les pautes dictaminades pel propietari, que trià personalment alguns dels materials a utilitzar. Els plànols van ser signats el desembre de 1930, el mateix mes que eren entregats a l'Ajuntament pel responsable de la construcció, Josep Puig. El disseny de Bassegoda partia de la concepció d'una edificació aïllada de planta baixa rectangular amb una distribució bastant senzilla. L'accés a l'habitatge es feia per un vestíbul que conduïa a dos dormitoris i un distribuïdor, situat al centre de la casa. Des d'aquest vestíbul es podia accedir a una sala contigua que contenia l'escala per pujar al terrat, al lavabo i a un menjador, que comunicava amb la cuina i un altre dormitori. Des del menjador s'arribava al jardí posterior, que limitava amb l'actual carrer de Sant Miquel.²²⁰

Pel que fa a la façana, era centrada per una porta de llinda recta i a banda i banda, una finestra amb la mateixa forma. Tots tres elements disposaven a la part superior d'una motllura de línies rectes. A la part superior de la façana s'obrien tres respiralls rectangulars, i per sobre, una balustrada de pedra que actuava de barana per al terrat. Pel que fa a l'interior, es va mantenir la simplicitat i la sobrietat de l'època, tot i que cal destacar l'ús de melis per a la construcció de les biguetes que subjectaven les voltes catalanes de la planta baixa i la barana de l'escala.

Alçat i secció. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 833.

la. A banda d'això, tot l'habitatge va ser pavimentat amb mosaic hidràulic.

A principis de 1933, Daniel Bachiller va decidir fer una ampliació de la casa i amb aquesta finalitat es va posar en contacte amb els constructors de l'habitatge, els socis Josep Puig i Joan (?) Roca, que van dissenyar la remodelació de l'edifici. Una de les actuacions més notables va ser afegir un nou habitatge adossat a ponent de la casa ja existent i la construcció d'un pis superior. Aquesta reforma va comportar la reestructuració interior del primer habitatge, ja que un dels dormitoris passava a complir funcions de vestíbul de la finca. Des d'aquest rebedor s'accedia als dos pisos de la planta baixa i a l'escala que anava al primer pis, on hi havia tres habitatges més. Va ser en aquest moment quan també es va construir la reixa de la tanca del jardí pel costat del carrer de Sant Miquel. Des d'aleshores, la façana principal va restar molt modificada, ja que a banda de créixer tant horitzontal com verticalment, se'n van modificar les obertures existents. La porta principal va ser transformada en finestra, mentre que l'obertura del nou vestíbul va ser convertida en la nova porta de la finca. A més, al nou cos de la planta baixa es van incorporar dues finestres, i al nou pis es van incloure tres portes balconeres i dues finestres, totes alineades amb les obertures del pis inferior. Amb aquesta actuació va desaparèixer la balustrada que coronava anteriorment l'edifici.²²¹

220. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 833.

221. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 837.

3.35. Casa per a Tomàs Vives i Jansana

Ubicació: **c. de Joan Llampallas, 6**

Data: **1933**

Estat de conservació: **remodelada**

Biografia

Tomàs Vives i Jansana (1880 - 1962) va ser administrador de la clínica l'Aliança de Barcelona i des de 1917 de l'hospital d'infecciosos, actualment l'Hospital del Mar. Aquest lloc de feina li va permetre assolir una bona posició econòmica, fet que va aprofitar per comprar diversos terrenys al Masnou i promoure la urbanització del Bell Indret, entre d'altres.

Era casat amb Trinidad Vives Gratacós, amb qui va tenir quatre fills.²²² Les seves conviccions polítiques van comportar la seva depuració el 1939 per part dels Serveis d'Informació i Investigació de la Falange. En el seu expedient es deia: «*Dicho individuo es de una conducta pésima manifestándose siempre como catalanista. Según varios datos se le supone masón. Sujeto muy perspicaz, durante el período rojo hablaba siempre del Glorioso Movimiento Nacional*».²²³ Malgrat això, Tomàs Vives va mantenir una gran relació amb els governs locals de la vila del Masnou durant l'etapa franquista, ja que fins i tot el maig de 1962 es va organitzar un homenatge en el seu honor que culminà amb el bateig del torrent de Riquers amb el seu nom.²²⁴

Descripció historicoartística

Incentivat per la dèria constructiva de la vila de finals de la dècada dels anys vint, Tomàs Vives Jansana va decidir adquirir una gran propietat al nord del nou

L'edifici avui en dia.

eixample i urbanitzar-la. D'aquesta manera va crear la Urbanització Bell Indret, l'element central de la qual era la plaça de la República (avui plaça d'Espanya); en va costejar l'arranjament el mateix Vives.²²⁵ Aquesta urbanització havia de ser ocupada principalment per xalets envoltats de jardí, motiu pel qual va voler comptar amb la col·laboració d'arquitectes com Bonaventura Bassegoda i Amigó i els seus fills Pere Jordi i Bonaventura Bassegoda i Musté perquè s'encarreguessin d'executar els diferents dissenys. En aquest projecte pare i fills van treballar conjuntament, per això és difícil assegurar amb exactitud quin grau de participació hi va tenir cadascun d'ells. Malgrat això, un dels plànols signats el 1933 per l'arquitecte Bassegoda i Amigó correspon a la casa del carrer de Joan Llampallas, núm. 6, tot i que el disseny original difereix del resultat construït.

Bonaventura Bassegoda va concebre una casa de planta baixa quadrada amb un sortint trapezoidal a l'entrada. Al centre d'aquest cos, que sobresurt de

222. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p. 131.

223. AMCB. Expedient de depurats de l'hospital d'infecciosos Tomàs Vives i Jansana. Fons Ajuntament de Barcelona. F193 Represàlia política, 1939.

224. AHMM. *Boletín Informativo Municipal*. Maig 1962.

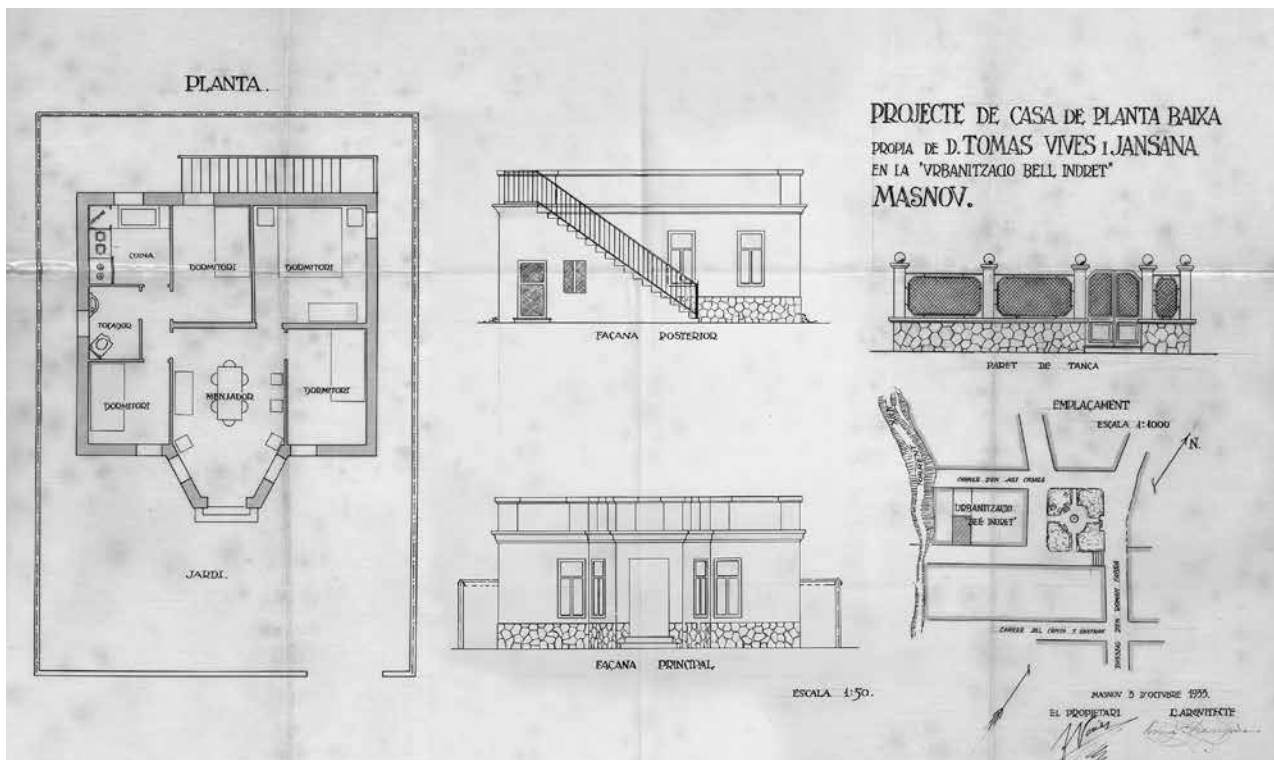
225. *La Vanguardia*. 14/03/1933. p. 31.

la línia de façana, s'hi ubicava la porta d'entrada, que conduïa directament al menjador, des del qual s'accedia als quatre dormitoris, el lavabo i la cuina. A la part posterior i exterior de la casa, se situaria una escala que permetria l'ascens al terrat.

La façana original presentava una porta de llinda recta al centre del volum trapezoïdal, que estaria precedida per uns esglaons. En els altres laterals del cos, hi hauria dues finestres més amb la mateixa forma, i a banda i banda, ja al mur, dues finestres més. Tot aquest conjunt seria rematat a la part superior per un mur d'obra que recorreria tot el perímetre del terrat. Tot i així, en aquest projecte es van introduir algunes variacions, com ara la transformació de les llindes rectes de les obertures en arcs, l'afegiment d'un pis i la coberta a dos aiguavessos de

teules vidriades, entre altres elements. És probable que el projecte es fes tal com va dissenyar l'arquitecte i que poc després es remodelés l'habitatge, però la manca de documentació impedeix conèixer amb exactitud el procés constructiu de l'edifici. Malgrat això, el disseny de Bassegoda i Amigó devia resultar molt semblant al de les cases número 2 i 4 del mateix carrer.

Bonaventura Bassegoda també va dissenyar la tanca de la propietat, concebuda a partir d'un mur baix del qual sobresurten uns pilars rematats amb unes esferes que serveixen per sostenir unes tanques de ferro i incloure la porta. En aquest element tornen a aparèixer diferències entre el projecte i el resultat, per la qual cosa sembla més proper al de les cases 2 i 4 que no pas al de la 6.²²⁶

Planta, alçats i situació. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 839.

226. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 839.

3.36. Casa de Pere Peluchon i Rosseau

Ubicació: **c. de Fra Juníper Serra, 33**

Data: **1933**

Estat de conservació: **remodelada**

Biografia

Nascut el 1895 i d'origen francès, Pere Peluchon s'instal·là a la vila del Masnou i treballà en la construcció. Vivia al carrer de Sant Miquel i a principis de la dècada dels anys trenta va adquirir una finca al nord del Masnou ocupada principalment per garrofers.

Descripció historicoartística

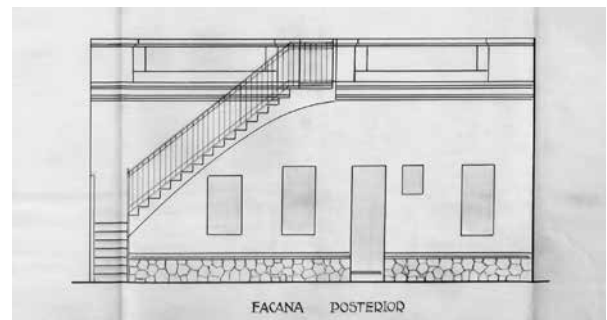
Gràcies a la bonança econòmica obtinguda amb la seva feina, Pere Peluchon va voler bastir una casa a la finca rural de la seva

L'edifici avui en dia.

Alçat principal. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 838.

Alçat posterior. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 838.

propietat, aleshores als afores de la població. Per aquest motiu, va encarregar l'execució del projecte a l'arquitecte Bassegoda i Amigó, que va elaborar els plànols el desembre de 1933.²²⁷

La nova edificació consistia en una planta baixa amb una distribució interior bastant simple, vertebrada a partir del menjador, situat a l'entrada de l'habitatge i des del qual s'obrien diferents passadissos que conduïen als quatre dormitoris, el lavabo, la cuina, i la part posterior i exterior de la casa, on se situava l'escala que ascendia al terrat. Aquesta simplicitat interior també es traslladava a la façana, on l'arquitecte reiterà la mateixa fórmula d'altres dissenys, disposant al centre una porta de llinda recta i, a banda

i banda, unes finestres repetint la mateixa forma. Totes les obertures havien d'estar envoltades per una motllura llisa amb la part superior que adoptava una forma corba, i per sobre d'aquestes, uns respiralls romboïdals. Entre les obertures i als extrems de la façana, l'arquitecte va dissenyar unes pilastres d'estuc que dividrien la façana en tres carrers verticals, i que interrompien el mur de tanca de la terrassa que rematava l'edifici.

Actualment, aquesta casa es presenta ampliada i amb tots els elements decoratius suprimit, amb una façana completament llisa. Només se n'han conservat els respiralls, diferents dels que originalment va projectar l'arquitecte.

²²⁷. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 838.

3.37. Casa de Josep Mora Matalonga

Ubicació: **c. de Navarra, 178**

Data: **1933-1934**

Estat de conservació: **transformada**

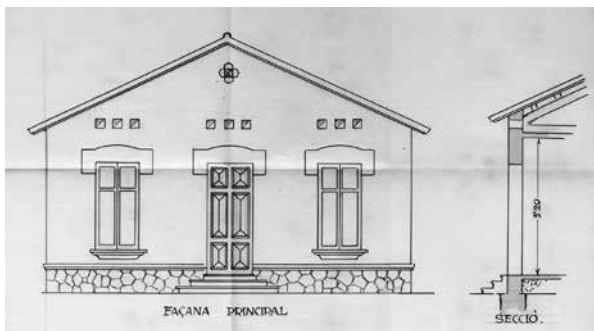
Descripció historicoartística

Arran del desig de construir una casa d'estiueig al Masnou, Josep Mora va adquirir un solar a la urbanització Montseny, coneguda popularment com *la roca de l'Estudiant*, a tocar de l'actual carrer de Navarra, i en va encarregar la planificació a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda i Amigó. Aquest va signar els plànols a finals de novembre de 1933, dies abans de ser presentats al Consistori per a la seva aprovació.²²⁸

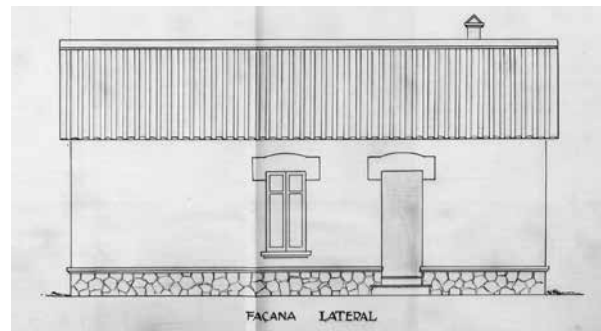
El nou projecte, que constava únicament de planta baixa, presentava una

L'edifici avui en dia.

Alçat principal i secció. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 838.

Alçat posterior. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 838.

forma rectangular. La distribució interior partia d'un rebedor, situat a l'extrem, que conduïa a un distribuïdor que permetia l'accés a dos dormitoris i al menjador, des del qual s'arribava a la cuina, dos dormitoris més i un passadís, on hi havia el lavabo.

Pel que fa a l'alçat, la façana presentava una composició molt simple centrada per una porta de llinda recta que permetia l'accés al rebedor. A cada banda s'obriren unes finestres amb la mateixa forma i que disposaven d'una motllura al voltant de la llinda,

igual que a la porta. Per sobre de les tres obertures, l'arquitecte disposà uns respiralls. Tot el conjunt va ser cobert amb una teulada a dues vessants.

Anys després la família va encarregar a l'arquitecte Pere Jordi Bassegoda el traçat d'una casa més senyorial, coneguda com la Torre Mora. Va ser aleshores quan l'antiga casa canvià el seu ús i es va transformar en un aparcament. Fou en aquest moment quan la façana i els espais interiors van ser modificats profundament.

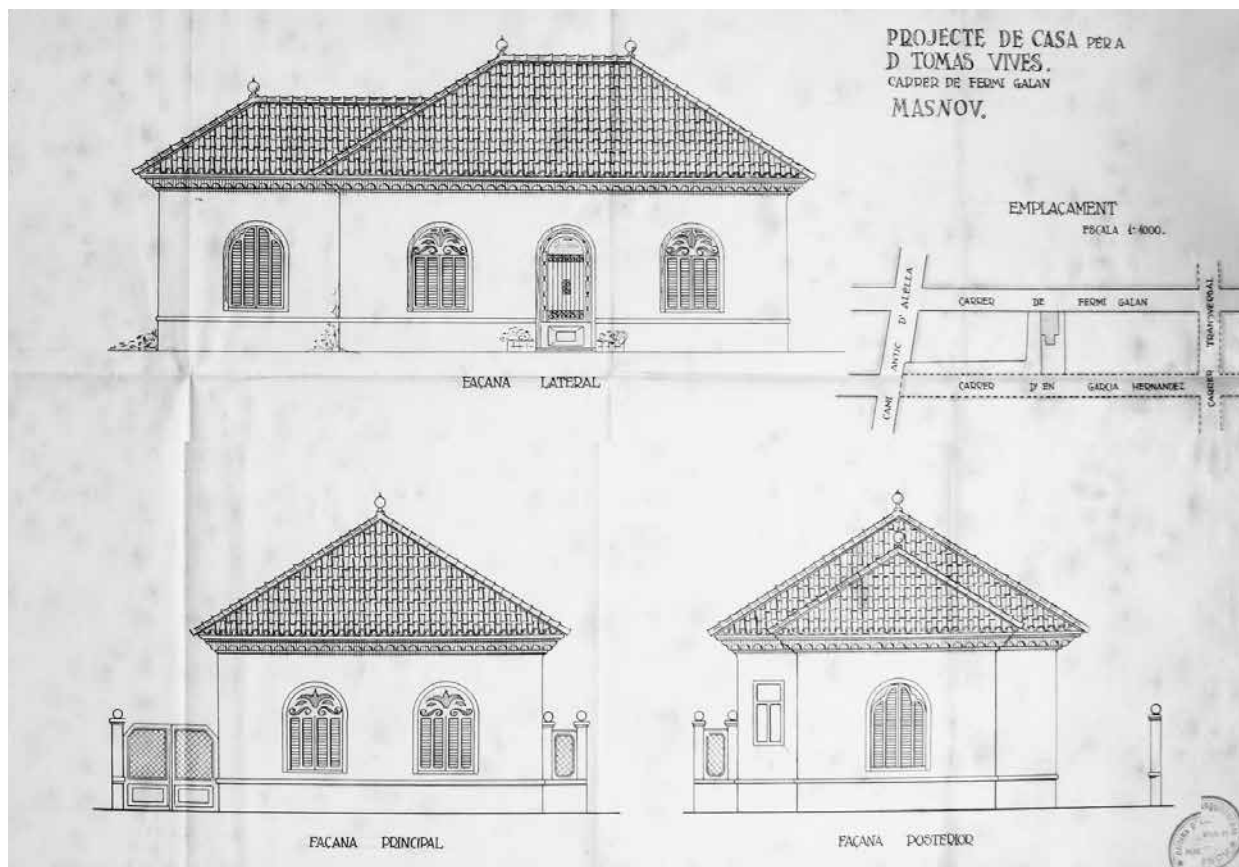
²²⁸. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 838.

3.38. Casa per a Tomàs Vives i Jansana

Ubicació: c. de Navarra, 101

Data: 1934

Estat de conservació: desapareguda

Alçats. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 839.

Biografia

Vegeu pàgina 136.

Descripció historicoartística

Seguint el seu afany urbanitzador, el gener de 1934 Tomàs Vives encarregava a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda el disseny d'una nova casa que havia de ser construïda en un solar de l'actual carrer de Navarra.²²⁹ En aquesta ocasió l'arquitecte va tornar a executar un xalet aïllat de planta baixa que partia d'una forma rec-

tangular a la qual adossà un segon volum on se situà el menjador. L'accés a la finca es feia per una porta que permetia l'accés a un passadís disposat en paral·lel a l'habitatge, a través del qual s'arribava a la façana lateral, on es trobava la porta d'entrada a la casa pròpiament dita. Aquesta porta conduïa a un rebedor que comunicava amb un vestíbul, des del qual s'arribava a dos dormitoris, un lavabo i un passadís que alhora portava a dos dormitoris més, la cuina i el menjador.

La façana principal orientada al carrer de Navarra disposava únicament de dues finestres d'arc de mig punt corresponents a dos dels dormitoris, i eren protegides per unes persianes de llibret abatibles.

²²⁹. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 839.

Als costats, hi havia la porta d'accés a la propietat, flanquejada per un pilar rematat amb una esfera, un element que es reitera a l'altre extrem, al mur de tanca que delimita la finca. La façana lateral, on es trobava l'accés a la casa, estava dividit entre el volum principal i el del menjador, annex al primer. D'una banda, el cos principal estava centrat per una porta d'arc de mig punt envoltada per dues finestres amb la mateixa forma, reiterada també a dues de les parets del menjador. La resta de finestres, obertes a les dependències

més secundàries, eren de llinda recta i més petites. Tot el cos principal va ser cobert amb una teulada a quatre vents, mentre que el corresponent al menjador, d'inferior alçària, era cobert amb una teulada de tres aiguavessos. Tota la coberta era de teules vidriades i rematada per tres acroteris ceràmics disposats als careners.

Aquesta construcció va desaparèixer a la dècada dels noranta, quan s'enderrocà per edificar un bloc de pisos.

4. ARQUITECTURA FUNERÀRIA

4.1. Panteó de Pere Grau Maristany i Oliver

Ubicació: **cementiri municipal**

Data: **1901-1902**

Biografia

Vegeu pàgina 96.

Descripció historicoartística

Com a hereu del capità mercant Francesc Pere Maristany i Maristany, Pere Grau va heretar el panteó familiar, que ocupava un sol solar i havia estat edificat el 1873.²³⁰ L'increment del seu prestigi social, però, el va portar a plantejar-se la construcció d'un gran panteó per enaltir la seva persona i la seva família. Per aquest motiu, Pere Grau va adquirir dos solars contigus al que ja tenia en propietat per bastir el panteó més gran del cementiri. Amb aquesta intenció va encarregar el disseny al seu gran amic i protegit, l'arquitecte Bonaventura Bassegoda i Amigó. Un cop fets els plànols, aquests van ser aprovats pel consistori el juliol de 1901.²³¹ Aquest monument esdevindria la primera actuació de l'arquitecte a la vila, ja que durant la seva execució, l'arquitecte municipal encara era Gaietà Buïgas i Monravà.

A causa de la natura d'aquest panteó, ampliat parcialment, presentava una planta en forma d'ela, a causa de la distribució dels solars. Mentre que dos

Imatge actual del panteó, part frontal.

d'aquests van ser ocupats per la cripta, disposada perpendicularment a l'eix principal del cementiri, el tercer va ser destinat a la caixa d'escala.

L'exterior del panteó va ser dividit en dos cossos separats i ben diferenciats, que corresponen a

230. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 786.

231. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 815.

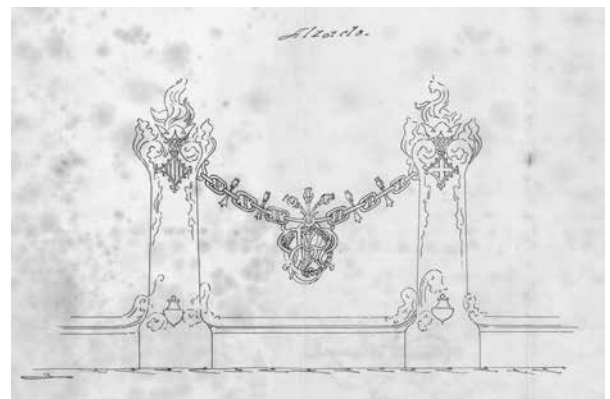
les dues parts esmentades. El volum principal, situat sobre la cripta, va ser elevat amb un podi respecte a la línia del carrer i precedit per uns graons situats a la part principal. Tot el podi, construït amb pedra, va ser decorat amb grotescs i mascarons. Sobre el podi, envoltant tot el perímetre, es van col·locar uns pilars de pedra artificial decorats amb relleus vegetals. A la part superior es van incorporar uns coronaments escultòrics formats per unes grans volutes de fulles d'acant que estan emmarcades per corones, del centre de les quals s'enlairen unes flames, símbols d'espiritualitat i triomf. A més, s'hi van incorporar quarterons amb la creu de Sant Jordi, les quatre barres i la inicial del cognom Maristany. Sens dubte, aquests elements al·ludeixen la relació de l'industrial amb Barcelona, ciutat que va representar com a diputat a Corts. Originalment, tots aquests pilars estaven units per una cadena de ferro decorada amb medallons de bronze que va desaparèixer en un robatori.

Tot aquest basament va ser plantejat com el marc de l'escultura principal, disposada sobre un podi de marbre. A la part frontal d'aquest volum es va fer figurar en baix relleu el nom del propietari i la data de finalització del panteó (1902). D'aquest relleu destaca la gran M del cognom Maristany, emmarcada amb motius vegetals. Al costat meridional del podi es conserva una placa col·locada per l'Ajuntament a la mort de l'industrial el 1926 per homenatjar el seu fill predilecte.

L'escultura principal, anomenada *La Fe consolant el dolor*, va ser feta per Josep Llimona i Bruguera, un dels grans escultors del modernisme català. En aquesta ocasió, Llimona va trencar amb la iconografia tradicional, com és habitual en la seva obra, i va representar la Fe amb la figura d'un àngel. Tradicionalment, la Fe havia estat representada com una figura femenina que subjecta un calze i una creu i té els ulls tapats, però l'escultor prescindeix d'aquests elements i aporta una interpretació pròpia en mostrar un àngel acompanyant el dolor d'una dona que es tapa la cara mentre plora desconsolada. Característic de l'escultor, és la idealització de les figures, que són tractades amb molta suavitat i serenitat tot i representar un moment dur. Malgrat que el dolor de la dona és evident, aquest no apareix com un desconsol amarg. Aquest grup escultòric va ser fet amb marbre, excepte les ales de l'àngel, que van ser fetes amb bronze. Aquest contrast de colors i materials és un dels trets més característics de l'escultura modernista, en què els autors juguen amb la dualitat produïda entre la claredat i la foscor, la suavitat i la rugositat, una alternança donada principalment per la combinació de diferents materials. Les figures d'aquest grup mantenen certa semblança amb altres fetes anteriorment pel mateix Llimona, com ara la noia, que pot recordar

Panteó de Pere Grau Maristany i Oliver l'any 1902. AHMM. Fons municipal, fotografia núm. 14700.

Alçat dels pilars decorats amb motius vegetals. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 815.

la figura que decora el panteó Mundet del cementiri d'Arenys de Mar, o la de l'àngel, que guarda certs aspectes comuns amb l'ubicat al cementiri de Comillas (Cantàbria). El 1903 Josep Llimona va esculpir un àngel gairebé idèntic al d'aquest conjunt i que es troba al panteó Campassó Borrell del cementiri de Montjuïc.

La contraposició d'efectes d'aquest grup escultòric del Masnou es potencia encara més amb el contrast de les dues figures i la creu del panteó, fosa a la Fundició Artística Masriera i Campins de Barcelo-

Imatge actual del panteó, part posterior.

na,²³² amb la qual Llimona col·laborava habitualment i el mateix Bonaventura Bassegoda mantenia forts lligams d'amistat. Aquesta creu, formada a partir de la intersecció de dos eixos helicoidals, és ricament ornada amb diferents elements vegetals i florals, per la qual cosa es converteix en una autèntica font de vida. Al centre d'aquesta es van disposar uns medallons polilobulats a cada cara en els quals es van representar en relleu els rostres de santa Rosa de Lima i sant Francesc d'Assís, els sants patrons dels progenitors de Pere Grau. A la part inferior de la creu van ser incorporats dos grius encadenats a l'eix vertical en posició en corbeta, atorgant així a la base un gran dinamisme. Aquesta tensió també es trasllada a les potes dels monstres, que s'aferren fortament a la superfície. Cal remarcar que el griu es representa sovint com a vigilant dels camins de salvació junt a l'Arbre de la Vida, la creu, evident símbol de redempció. Segons altres interpretacions, aquest conjunt podria significar el triomf de la Fe cristiana, representada per la creu florida, vencent el Mal, personificat amb els monstres.

Darrere del panteó situat a la banda septentrional, propietat de la família Estaper i Cuyàs del Bosch, Bassegoda va dissenyar un cos que incloïa l'escala d'accés a la cripta. Aquest volum va ser envoltat pels mateixos pilars que emmarquen el podi del cos principal, i disposava fins i tot d'una cadena idèntica, també desapareguda. Aquesta caixa d'escala va ser feta a partir d'una volta ogival, i presenta la façana principal destinada únicament a encabir la porta d'entrada,

que va ser practicada amb un arc apuntat. A la part superior d'aquesta es van incloure relleus de fulles d'acant i uns acroteris a l'angle de la coberta amb els símbols de l'alfa i l'omega en relleu, referents al principi i al final i, per tant, al·lusius a la mort i la resurrecció. La porta d'entrada pren la forma de l'arc i va ser elaborada amb ferro forjat i decorada amb diferents motius florals i caps de drac, i a la part central es va inserir en relleu el nom del propietari. També apareixen algunes fulles de parra,

típic símbol de l'eucaristia cristiana i alhora referents al negoci vinícola del propietari.

Els murs laterals d'aquest volum d'entrada mostren la continuació de la pròpia coberta esglaonada, que mena en aquests paraments. Als extrems es van col·locar unes pilastres rematades amb capitells que adopten la forma de culdellàntia i al centre, uns merlets esglaonats en els quals s'emmarquen dues finestres d'arc apuntat. Aquestes van ser protegides per unes reixes de ferro forjat i ornamentades a la part superior amb unes flors del mateix material. A banda d'això, les finestres disposaven d'uns vitralls amb la representació de sant Pere i sant Antoni, sants patrons de Pere Grau i de la seva muller, Antònia Maristany i Viladevall. Possiblement aquests vitralls van ser fets per l'empresa Rigalt i Granell. Malauradament, només s'ha conservat el vitrall de sant Antoni. A la part inferior dels murs va ser incorporat un banc de pedra. Al mur meridional, en canvi es reitera la distribució de la façana principal, tot i que en comptes de porta presenta un ull de bou decorat amb un vitrall d'elements florals i un filacteri amb la inscripció *Requiescant in pace*.

L'estructura d'aquest panteó ha arribat pràcticament sencera fins a l'actualitat, malgrat que alguns elements com la cadena han desaparegut. Tot i així, el 1934 la família del difunt Pere Grau va intentar treure l'escultura del conjunt per vendre-la, ja que no passaven per un bon moment econòmic.²³³ Gràcies a la negativa de l'Ajuntament, sortosament aquesta escultura s'ha pogut conservar en la seva ubicació original i s'ha convertit en un el millor exponent del modernisme de la vila.²³⁴

232. Aquest taller fou propietat d'Antoni Campins i Frederic Masriera, especialistes en la tècnica escultòrica de la cera perduda. Amb aquesta foneria hi treballaren alguns dels més destacats escultors del modernisme català.

233. AHMM. Actes del ple de l'Ajuntament del Masnou. Vol. 37. f. 68v-70.

234. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p. 98-102.

4.2. Panteó de Gerard Sensat i Maristany

Ubicació: **cementiri municipal**

Data: **1903**

Biografia

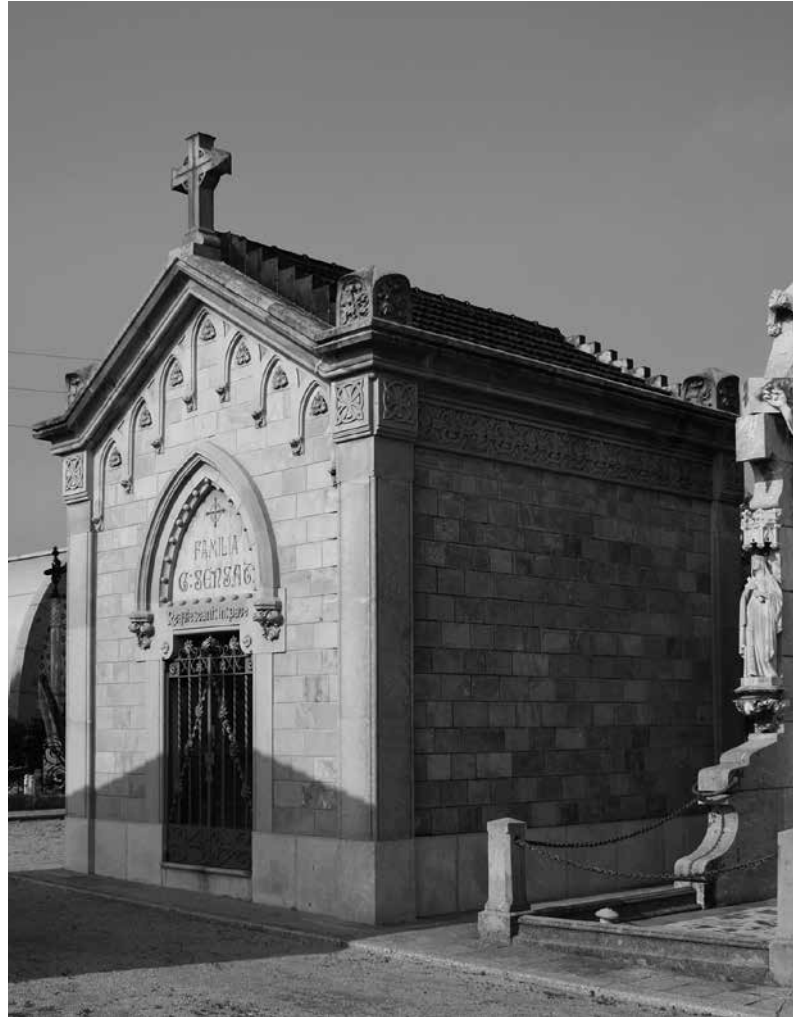
Gerard Sensat i Maristany (el Masnou, 1837 - 1908) va ser capità i fundador el 1878 de la raó social G. Sensat e Hijos, dedicada a la producció d'olis. El triomf d'aquesta marca va tenir l'origen en la iniciativa de Gerard Sensat d'aprofitar una pèssima collita d'olives a França per vendre el seu producte al país veí. Des d'aleshores l'empresa va començar a competir amb altres productors de França i Itàlia, motiu pel qual va expandir el seu mercat fins al continent americà.²³⁵ Gerard Sensat era casat amb Rosa Millet i Ferrer, amb qui va tenir cinc fills: Gerard, Francesc, Pere, Agustí i Rosa.

Descripció historicoartística

A l'edat de seixanta-sis anys, Gerard Sensat va voler bastir un panteó familiar al cementiri. Per aquest motiu, el desembre de 1903 va demanar a l'Ajuntament els permisos necessaris per construir una capella panteó al solar que havia adquirit temps enre. Per al disseny d'aquest projecte va contactar amb el nou arquitecte municipal de la vila, Bonaventura Bassegoda i Amigó, que va signar els plànols el 25 de novembre del mateix any.²³⁶

Bassegoda va plantejar una construcció neogòtica de planta rectangular formada per un únic espai, ja que el panteó no disposava de cripta. Per a l'exterior, l'arquitecte va dissenyar un sol cos cobert amb una teulada a dues aigües de teules vidriades.

L'element central de la façana principal és una porta de llinda recta amb unes mènsules corbes als angles interns que serveixen de base de l'ar-

Imatge actual del panteó.

quitrau, on es llegeix la inscripció *Requiescat in pace*. Aquesta obertura consta d'una porta de vidre i ferro forjat de barrots recargolats i decorada amb motius vegetals i florals. Sobre la porta es va crear un timpà a partir d'un arc apuntat que reposa sobre uns culdellànties, a l'interior del qual es va gravar el nom de la família propietària. En els angles laterals de la façana van ser col·locades dues pilastres amb uns capitells decorats amb relleus, mentre que a la part superior, imitant la forma de la coberta, una sanefa d'arcs apuntats cecs que emmarquen unes flors de pedra. Per rematar el conjunt, l'arquitecte

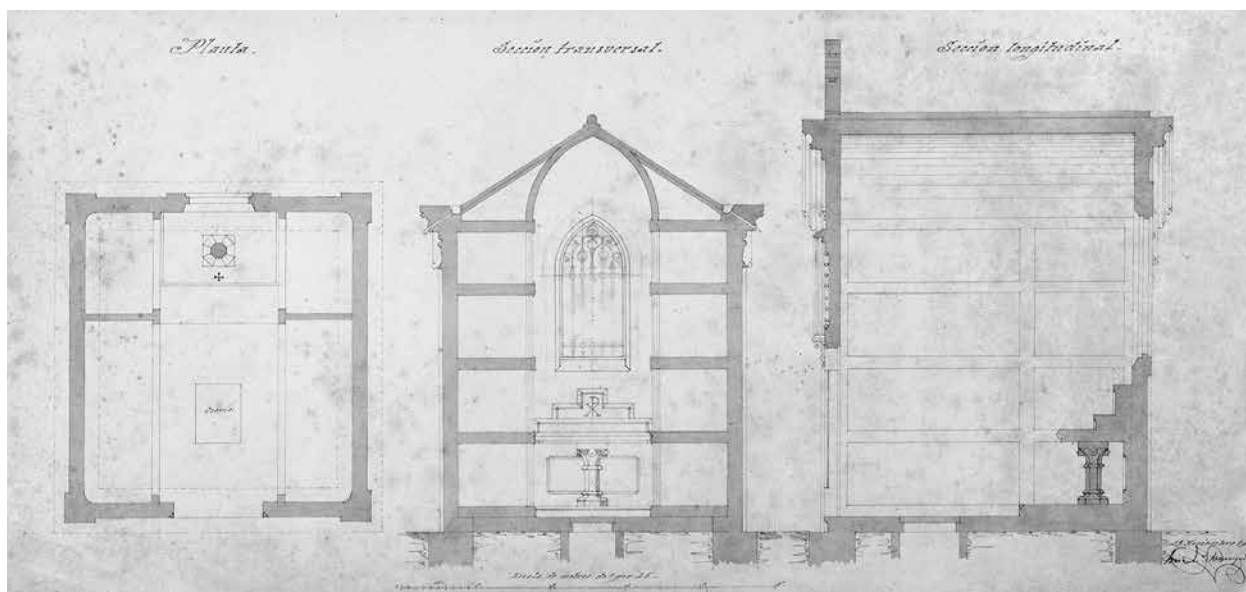
235. *Blanco y Negro*. 01/01/1910. p. 25 i 26.

236. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816. AHCOAC. Fons Bassegoda. H 116 J / 3 / 12.

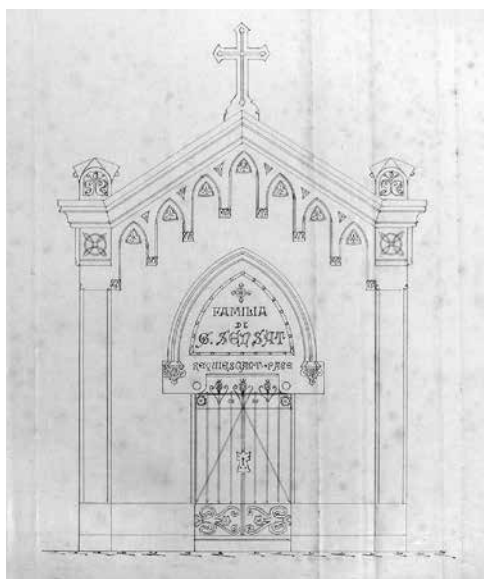
va disposar una gran cornisa amb un coronament esglaonat recobert de ceràmica, al centre del qual es va col·locar una creu de pedra. En els angles de la coberta, sobre les pilastres, va incorporar uns acroteris decorats amb motius vegetals. Els murs laterals, en canvi, no tenen pràcticament decoració, només un sòcol de pedra a la part baixa i un fris en relleu de motius geomètrics i vegetals a la part superior. A la façana posterior, l'arquitecte va obrir una finestra formada per un arc apuntat, protegida amb una tanca de ferro i s'hi va incorporar un vitrall

amb la representació de la Mare de Déu del Carme, una devoció de tradició familiar. A la part superior d'aquest mur es repeteix l'arcada cega de la façana principal, igual que les pilastres i els acroteris dels angles. A la part inferior, a sota de la finestra, s'hi va col·locar un crater de pedra.

L'interior del panteó va ser cobert amb una volta apuntada, i als laterals es van disposar els nínxols, quatre a cada banda. El mur septentrional es va reservar per a l'altar, presidit per la imatge de la Mare de Déu del Carme del vitrall.²³⁷

Planta i seccions. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

Alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

237. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p. 85.

4.3. Panteó de Domènec Sitjàs i Rosa Fontanills

Ubicació: cementiri municipal

Data: 1904

Biografia

Domènec Sitjàs i Margenat (el Masnou, 1837 - Barcelona, 1903) va ser un empresari de la construcció que es va casar amb Rosa Fontanills i Rosés (el Masnou, 1833 - Barcelona, 1894), descendent de la nissaga de capitans de can Balada. Domènec Sitjàs va incrementar el seu poder adquisitiu amb diverses actuacions durant la febre constructiva prèvia a l'Exposició Internacional de Barcelona de 1888. El matrimoni vivia en un pis de la Rambla de Barcelona i tenien diverses propietats a la seva vila nadiua. En morir sense fills, tots els seus béns van passar a Bonaventura i Francesca Fontanills, germans de la dona, els quals van destinar bona part de l'herència a diverses causes. Amb motiu d'aquest gest de la família, l'Ajuntament va decidir que part del carrer on el matrimoni residia al Masnou durant les seves estades a la vila passés a dir-se de Santa Rosa.

Descripció historicoartística

El 1874 Domènec Sitjàs havia encarregat a l'arquitecte Adrià Casademunt i Vidal la construcció d'un panteó al cementiri.²³⁸ Aquest panteó constava de cripta i una decoració exterior formada per un túmul funerari que amagava l'accés a l'espai subterrani. Aquesta zona era coberta per una llosa de pedra, i al darrere disposava d'un basament amb la imatge d'un àngel agenollat. Al voltant del perímetre es va disposar una cadena subjectada per petits pilars.

A la mort del vidu Domènec Sitjàs, la fortuna del matrimoni va ser transmesa als seus cunyats. Amb part

Imatge actual del panteó.

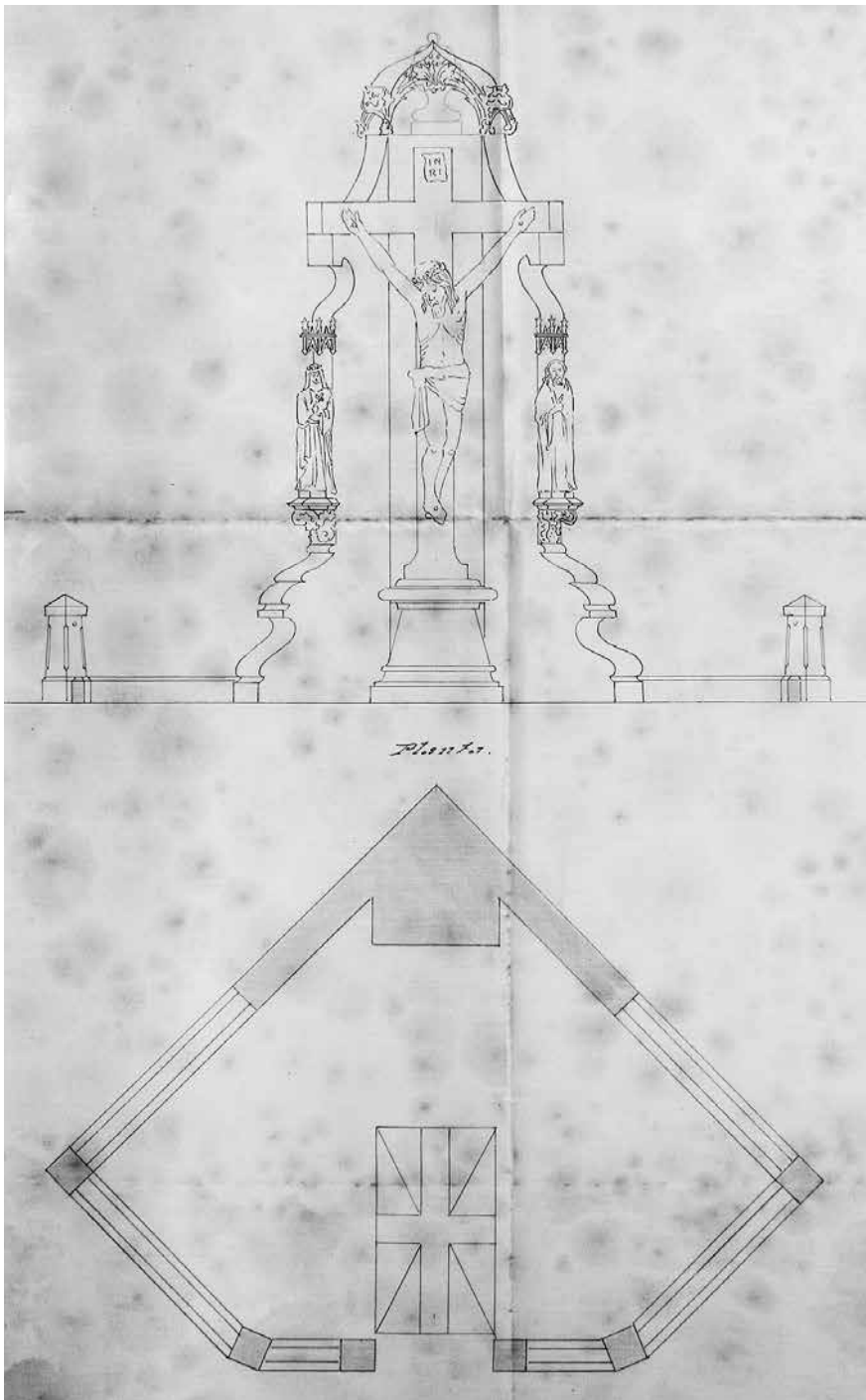
de l'herència, Bonaventura i Francesca Fontanills i el seu marit Pere Puntí van fer-se construir els seus respectius habitatges al carrer de Santa Rosa, que van ser dissenyats per l'arquitecte Bonaventura Bassegoda.²³⁹ A banda de fer diferents obres benèfiques, els germans van voler dignificar i actualitzar el panteó del matrimoni Sitjàs Fontanills, és per això que en van encarregar la reforma exterior a l'arquitecte Bassegoda.²⁴⁰

Amb aquesta modificació l'accés a la cripta va ser desplaçat cap a l'entrada i es va suprimir el basa-

238. AHMM. Fons municipal. Sèrie Sanitat-Cementiri. Capsa 803.

239. Vegeu pàgines 70-72 i 75-77.

240. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

ment juntament amb l'escultura de l'àngel. Aquest element va ser substituït per un alt parapet de línies corbes modernistes que es va col·locar a l'angle oposat al xamfrà del solar. Aquest mur servia de suport per a les diferents escultures i la placa amb el nom del matrimoni. La figura més destacada és la imatge central del Crist crucificat, de grans dimensions, feta per Manel Fuxà i Leal. Aquesta peça, elaborada en marbre, va ser executada amb unes mides desproporcionades respecte a la resta del conjunt, però tot i així, mostra una gran qualitat tècnica. La figura és compensada amb una gran creu esculpida amb uns angles i línies molt rectes, sobre la qual s'inclou una cartel·la on es llegeix INRI.

A banda i banda de la imatge de Crist, hi ha dues escultures de dimensions més reduïdes subjectades sobre uns peus decorats amb motius vegetals i coronades amb uns entaulaments neogòtics. Aquestes imatges representen santa Rosa de Lima i sant Domènec, sants patrons del matrimoni Sitjàs Fontanills.²⁴¹

Planta i alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 816.

241. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p. 83-84.

4.4. Panteó de Bonaventura Fontanills i Rosés

Ubicació: cementiri municipal

Data: 1907-1908

Imatge actual del panteó.

Biografia

Vegeu pàgina 75.

Descripció historicoartística

Anys després d'haver encarregat la construcció del panteó de la seva germana Rosa, Bonaventura Fontanills va començar a plantejar-se la construcció d'un panteó propi on reposarien només les seves restes mortals, ja que no tenia descendència directa. Per aquest motiu es va posar en contacte amb l'arquitecte Bonaventura Bassegoda, que en nombroses ocasions havia treballat per la família, perquè dissenyés el seu hipogeu. D'aquesta manera, a finals de juliol de 1907 va sol·licitar els permisos corresponents a l'Ajuntament per construir el monument funerari i

més endavant va demanar que el panteó fos clausurat a perpetuïtat un cop fos enterrat.²⁴² Pocs dies després es va adreçar novament al Consistori per expressar la seva voluntat de sufragar els costos de construcció de la capella del cementiri.

Com que aquest panteó només havia de contenir un sol fèretre, Bassegoda va crear una cripta de dimensions reduïdes formada per una volta catalana subjectada per columnes primes que servien per separar l'espai de l'escala del reservat on encabir el fèretre.

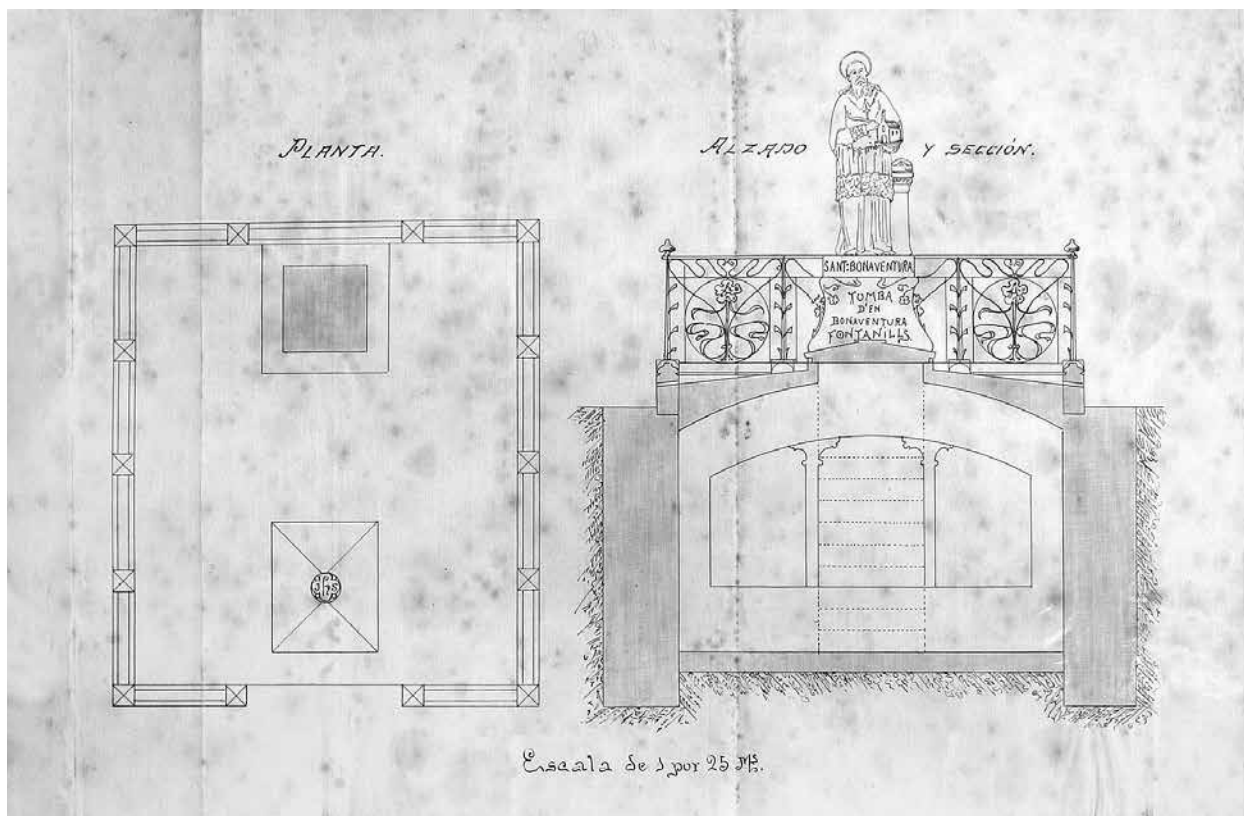
L'exterior va ser elevat per un podi i delimitat per una tanca elaborada amb ferro forjat que combina els barrots recargolats amb formes circulars, motius florals i *coups de fouet*. Tot el mausoleu està fet amb marbres de diferents tipus, que fins i tot cobreixen la superfície del conjunt. En primer terme, al terra, l'arquitecte va col·locar la llosa sepulcral amb una gran creu en relleu, que tapava l'accés a l'espai subterra-

242. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 818.

ni. Darrere la llosa es va disposar l'element principal del monument: un basament de formes arrodonides decorat amb motius vegetals sobre el qual descansa una escultura de sant Bonaventura. A la part frontal del basament a més es va incloure una inscripció amb la data d'execució i el nom del propietari.

La imatge de sant Bonaventura va ser creada per l'escultor Pere Carbonell i Huguet, que disposà a la part inferior una base on apareix gravat el nom

del sant. El místic italià apareix representat amb una iconografia poc habitual, amb una ploma a una mà i a l'altra un llibre i una maqueta d'una catedral, símbols al·lusius al seu paper com a doctor seràfic i alhora donant de la seu d'Albano, de la qual va ser bisbe. Amb aquests elements, la imatge del sant es relaciona directament amb el comitent de l'obra, ja que a banda de ser el seu sant patró, tots dos van sufragar la construcció d'una església.²⁴³

Planta i alçat-secció. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 818.

243. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p. 149-151.

4.5. Panteó d'Amadeu Maristany i Oliver

Ubicació: **cementiri municipal**

Data: **1908**

Biografia

Amadeu Maristany i Oliver (el Masnou, 1877 - Barcelona, 1954) era fill del capità mercant Francesc Pere Maristany i Maristany i de Rosa Oliver, i per tant, germà de Pere Grau Maristany i Oliver. Gran home de negocis, va contraure matrimoni el 1900 amb Maria Cleofé Vidal-Ribas Güell (Barcelona, 1881 - 1936), descendent d'una important família burgesa de Barcelona. Amadeu Maristany va desenvolupar nombrosos càrrecs dins del panorama econòmic de la Ciutat Comtal, com ara la presidència de la Cambra de Comerç entre el anys 1938 i 1954 i del Reial Club Nàutic de Barcelona. A banda d'aquests càrrecs, durant el període de 1942 a 1954 va ser president de la Fira de Barcelona, i també d'altres empreses com la societat Comercial Combalia Sagrera SA, dedicada a les rutes marítimes. També va ser conseller de la Compañía de Inversiones SA i fundador de la Sociedad Hispano Yugoslava, que va crear una línia regular marítima entre ambdós estats. Seguint la tradició familiar també es va dedicar al negoci del vi, per la qual cosa va arranjar la marca Castell del Bosch. Amb aquesta finalitat va adquirir la finca anomenada can Pujó, prop del poble de Sant Pere Sacarrera a l'Alt Penedès.

Descripció historicoartística

A canvi de la cessió el 1908 d'una faixa de terreny per dur a terme l'ampliació del recinte del cementiri, Pere Grau Maristany i Oliver va sol·licitar la propietat de dos solars per a panteons situats a banda i banda de la capella.²⁴⁴ El solar situat a ponent de la capella

Imatge actual del panteó.

el va regalar al seu germà Amadeu, mentre que el de llevant el va donar al seu cunyat Francesc Isern Hombravella, espòs de la seva germana Agnès. Els cunyats van voler fer dos panteons bessons i així embellir l'entorn de la capella, motiu pel qual van encarregar el projecte a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda, qui anys enrere havia construït la seva residència habitual a la capital catalana.²⁴⁵ Els plànols van ser presentats el març del mateix any i les obres van iniciar-se amb molta celeritat.²⁴⁶

Els solars d'aquests panteons estaven a continuació de les illes de nínxols, fet que suposava una

244. AHMM. Fons municipal. Capsa 785.

245. c. de Mallorca, 273. Barcelona. 1902-1905.

246. AHMM. Fons municipal. Sèrie Sanitat-Cementiri. Capsa 818.

dificultat per a l'arquitecte, que ho va resoldre amb el plantejament de les edificacions com una continuació d'aquestes i que alhora flanquegessin el pas lateral de la capella. D'aquesta manera va crear dos panteons que embel·lien aquesta part del cementiri emmarcant la capella dels Dolors.

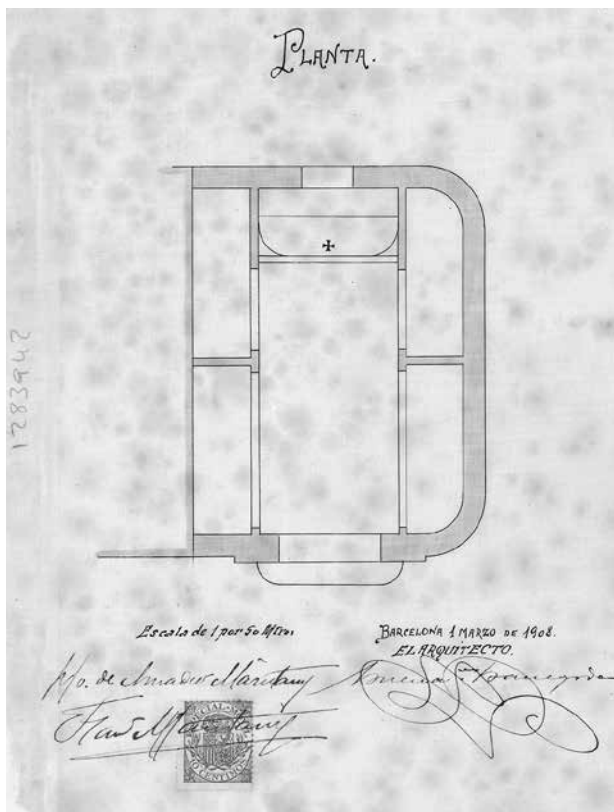
El panteó d'Amadeu Maristany disposa d'una planta rectangular irregular, ja que els angles externs d'un dels costats van ser arrodonits per facilitar el camp de visió i el pas en aquest sector del cementiri. L'alçat és constituït com un sol cos amb una coberta a dues aigües, i disposa de tres façanes arrebossades amb estuc que imita carreus de pedra i un fris superior amb esgrafats.

La façana principal és centrada per una porta de llinda recta decorada amb unes mènsules de línies corbes als angles interns i relleus de motius vegetals al petit timpà que crea l'arc escarser que la corona. A banda i banda, es van incloure els relleus de dues flors. Al voltant d'aquesta part superior de la porta, l'arquitecte va incorporar una motllura que combina les formes rectes i corbes. La porta presenta, a més, una reixa de ferro forjat de barrots recargolats decorada amb elements corbats, *coups de fouet* i dos

medallons amb les inicials d'Amadeu Maristany. Com a coronament de la porta, l'arquitecte va traçar dues espirals, al centre de les quals s'enlaira una creu. A la part superior del mur es va col·locar una placa amb la inscripció *Amadeu Maristany y Oliver y els seus*, i més amunt, un merlet amb un espirall amb una creu en relleu. Per coronar el conjunt, Bassegoda va incorporar una altra creu que descansa sobre l'esmentat merlet i una cresteria que ressegueix el perímetre de la façana.

A diferència de la façana principal, la lateral no disposa de cap obertura, sinó únicament d'un eix central marcat per dues pilastres que subjecten un arc cec que serveix per emmarcar una placa en forma de làpida de nínxol en la qual hi ha escrit *Via de Santa Rosa*. La part posterior de l'edifici és la més senzilla de totes, ja que només consta d'una finestra d'arc de mig punt protegida per una reixa de ferro forjat. Aquesta finestra conté un vitrall amb les imatges dels sants Amadeu i Maria de Clopas, sants patrons del matrimoni Maristany Vidal-Ribas.

L'interior, com és habitual en aquesta tipologia, s'organitza amb els nínxols als murs laterals, i al frontal, un altar presidit pel vitrall abans esmentat.²⁴⁷

Planta i alçat. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 818.

247. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p 151-152.

4.6. Panteó de Francesc Isern i Hombravella

Ubicació: **cementiri municipal**

Data: **1908**

Biografia

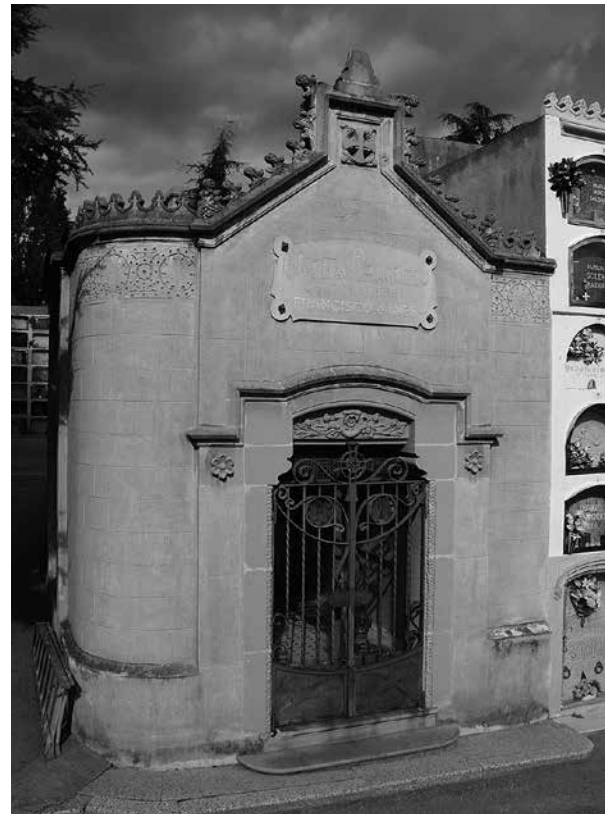
Francesc Isern i Hombravella era fill del capità Josep Isern i Maristany i de Maria Hombravella Oliver. Va seguir els passos del seu pare i va cursar estudis de pilotatge. Com a capità va comandar la pollacra-goleta *Joven Adela*.²⁴⁸ Va contraure matrimoni amb Agnès Maristany i Oliver, filla de Francesc Pere Maristany i Rosa Oliver, i per tant, germana de Pere Grau Maristany, i van tenir diversos fills.

Descripció historicoartística

El segon solar que va rebre Pere Grau a canvi de la cessió de la faixa de terreny per a l'ampliació del cementiri va ser entregat a Francesc Isern i Hombravella. Juntament amb el seu cunyat Amadeu Maristany, va encarregar el projecte de panteó a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda i Amigó, amb la intenció de fer dues construccions idèntiques, ja que per la seva ubicació havien d'embellir aquest sector del cementiri.

Igual que el panteó d'Amadeu Maristany, el de Francesc Isern és de planta rectangular irregular, ja que mentre que un lateral s'adossa a l'illa de nínxols, l'altre s'obre al camí lateral de la capella, i per tant presenta els angles arrodonits. L'alçat, com és habitual en una capella-panteó, es forma amb un sol volum i una coberta a dues aigües. El parament del mur va ser recobert amb estuc que imita carreus i decorats amb un sòcol de baixa alçària i una faixa creada amb esgrafiats.

La façana principal va ser vertebrada per la porta d'accés de llinda recta. En aquest cas, la decoració és idèntica a la del panteó d'Amadeu Maristany, fins i tot la porta. En aquest cas, però, als medallons s'hi poden llegir les inicials F i Y, referents al propietari, Francesc Isern. A la part superior de la façana es va col·locar una placa amb la inscripció *A Inesita y Augurio, de sus padres Francisco e Inés*. Amb aquesta dedicatòria el matrimoni va voler fer un homenatge als seus fills, morts prematurament. Corona el conjunt una creu en relleu disposada dins d'un merlet que servia de base d'una creu retrinxada, avui desa-

Imatge actual del panteó.

pareguda com a conseqüència d'un acte vandàlic. La façana lateral també consta d'un eix central emmarcat per dues pilastres on hi apareix la inscripció *Via de Santo Domingo*, nom que se li donà a aquest carrer que passa pel costat dret de la capella, en honor a Domènec Sitjàs i Margenat.

L'interior és presidit per una finestra d'arc de mig punt que domina el mur septentrional i que és tancada amb un vitrall amb les imatges de sant Auguri i santa Agnès, sants patrons dels malaurats infants. La distribució dels nínxols en aquest panteó és la mateixa que la del seu panteó bessó, amb una disposició als murs laterals, i al frontal, un altar presidit per la finestra. Aquesta és l'únic element decoratiu de l'espai a part del mosaic que recobreix el terra.²⁴⁹

248. MMNM. Fitxes de capitans.

249. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p. 153-154.

4.7. Panteó de Salvador Maristany i Sensat

Ubicació: cementiri municipal

Data: 1914

Imatge actual del panteó.

Biografia

El capità Salvador Maristany i Sensat (el Masnou, 1853 - 1915) va ser estudiant de l'Escola Nàutica del Masnou, més coneguda com dels mestres Villà. Posteriorment va continuar els seus estudis a Tolosa de Llenguadoc i a l'Escola de Nàutica de Barcelona (1870). Va ser pilot de derrota a la pollacra *Moderata* durant els anys 1875 i 1878, tot just abans de ser nomenat capità de la corbeta *Pablo Sensat*, càrrec que va exercir fins al 1884. En aquesta data es va establir a Amèrica per actuar de guia per a la comissió espanyola que inspeccionava les obres del Canal de Panamà. Anys després, el 1890, Salvador Maristany va ser nomenat inspector general de navegació

de la Compañía Transatlántica Española, i durant la Guerra de Cuba va ser l'encarregat de capitanejar el vaixell *Montserrat* des del port de Bordeus amb queviures per a les tropes de Nuevitas i Sagua la Grande. Gràcies als seus serveis va ser condecorat amb plaques de segona classe al Mèrit Militar i Naval. Entre d'altres distincions i nomenaments, va exercir de vocal de la Junta de la Marina Mercant de Madrid i de la Junta Central de la Lliga Marítima, i també de les juntes de govern de les societats La Electricista i Compañía de Tranvías de Filipinas, ambdues a Manila.²⁵⁰

Salvador Maristany era casat amb Mariàngela Gibernau i Maristany, amb qui va tenir una única filla, Sara Maristany i Gibernau.²⁵¹

250. D. A. *Diccionari dels catalans d'Amèrica*.

251. Vegeu biografia pàgina 114.

4.8. Panteó de Jaume Sensat i Sanjuan i Rosa Pàges i Orta

Ubicació: cementiri municipal

Data: 1916

Imatge actual del panteó.

Biografia

D'origen mariner, Jaume Sensat i Sanjuan (el Masnou, 1856 - 1914) va quedar orfe de pare a l'edat de 7 anys. Una de les herències rebudes va ser el seu vaixell, raó per la qual va cursar estudis de pilotatge en complir la majoria d'edat. Obtinguda la titulació, va comandar el seu propi vaixell, la qual cosa li va permetre fer nombrosos viatges a Amèrica, fins que va decidir vendre'l. Va ser en aquest moment quan va optar per reorientar la seva carrera i per això va instal·lar-se a la capital argentina per convertir-se en agent de borsa. Durant quinze anys va gaudir de gran renom i d'una important influència en el desenvolupament econòmic de l'Argentina i en les relacions entre aquest país i Europa, sobretot Catalunya. A banda del seu ofici,

Jaume Sensat va ser membre de la Junta Consultiva de l'Associació Patriòtica a Buenos Aires i cap superior honorari d'Administració Civil.

Casat amb Rosa Pagès i Orta (el Masnou, 1858 - 1937) i sense descendència directa, va passar dos anys a Egipte, a on va conèixer de primera mà l'art islàmic. En tornar a la seva vila nadiua, va adquirir una casa al Masnou que pertanyia a Amàlia Amat i Lluch i en va encarregar la reforma al mestre d'obres Pere Andreu. Aquesta casa, d'estil neoàrab, va esdevenir la casa d'estiueig del matrimoni i va ser coneguda com la Villa Rosa. La resta de l'any, el matrimoni vivia a un pis del palau Malagrida del passeig de Gràcia de Barcelona, propietat de l'olotí Manel Malagrida, amb qui Jaume Sensat havia establert una molt bona amistat durant la seva estada a Buenos Aires.

Descripció historicoartística

Els forts vincles entre Jaume Sensat i el capità Salvador Maristany i Sensat, van comportar que tots plantegessin la compra de dos solars al cementiri de Masnou per construir-hi dos panteons bessons. Malauradament, la mort de Jaume Sensat el novembre de 1914 va interrompre aquest propòsit, i la seva vídua no va continuar amb el projecte.

Dos anys després de la mort del seu marit, Rosa Pagès va decidir endegar la construcció d'un panteó familiar, malgrat que sense complir la voluntat del difunt. Per aquest motiu, va encarregar el projecte a l'arquitecte Bonaventura Bassegoda que, en un principi, va traçar el disseny d'un panteó de planta quadrada amb una façana presidida per la porta d'entrada, que era idèntica a la que el 1903 havia creat al panteó de Gerard Sensat i Maristany. Malgrat això, aquest

projecte no va convèncer la vídua i el 1916 va adquirir un solar circular situat a l'angle de l'illa del cementiri i annex al que anys enrere havia comprat el seu marit, i va encarregar un segon projecte a Bassegoda. L'agost del mateix any s'adreçava a l'Ajuntament per demanar els permisos corresponents per unificar ambdós solars per construir el panteó.²⁵⁵

En aquesta ocasió, Bassegoda va plantejar una capella-panteó semisubterrània, que ocupava completament els dos solars. A causa de la forma circular del solar, l'arquitecte va crear un conjunt de forma irregular. Tot i així, l'arquitecte va solucionar aquest inconvenient en situar en aquest espai l'altar, a mode d'absis.

Aquesta irregularitat de la planta es fa més evident encara a l'exterior, tal com ho evidencia l'asimetria del volum. La porta, la caixa d'escala i l'escultura del coronament estan disposades a un costat, mentre

que a l'altre extrem només s'hi va col·locar l'escala d'accés a la coberta de l'edificació. La porta va ser creada amb un arc apuntat i va restar inserida dins el volum de la pròpia caixa d'escala. Aquest part del panteó esdevé en sí un component molt decoratiu, ja que es prescindeix totalment de la línia recta i es transforma el volum en una gran corba ornamentada

Detall actual del panteó.

amb unes motlures rematades per unes volutes a la part superior. L'ornamentació del volum és complementada amb la pròpia porta, de traç modernista i formada per barrots recargolats, flors i *coups de fouet*, i a la part inferior, per uns anagrames creats a partir de la unió de les inicials dels cognoms del matrimoni.

La resta del parament exterior gairebé no consta de cap element decoratiu, exceptuant el sòcol i la motllura a la part superior que actua de cornisa. A banda d'això, va ser col·locada una placa al costat de la porta amb la inscripció en relleu del nom del matrimoni i es van obrir algunes finestres circulars protegides per unes reixes formades per creus, floriures i les inicials dels cognoms enllaçades.

Per accedir a la part superior, es van disposar unes escales precedides per un cadenat per impedir el pas, actualment desaparegut. Tot aquest coronament és delimitat per uns pilars units entre si per uns bar-

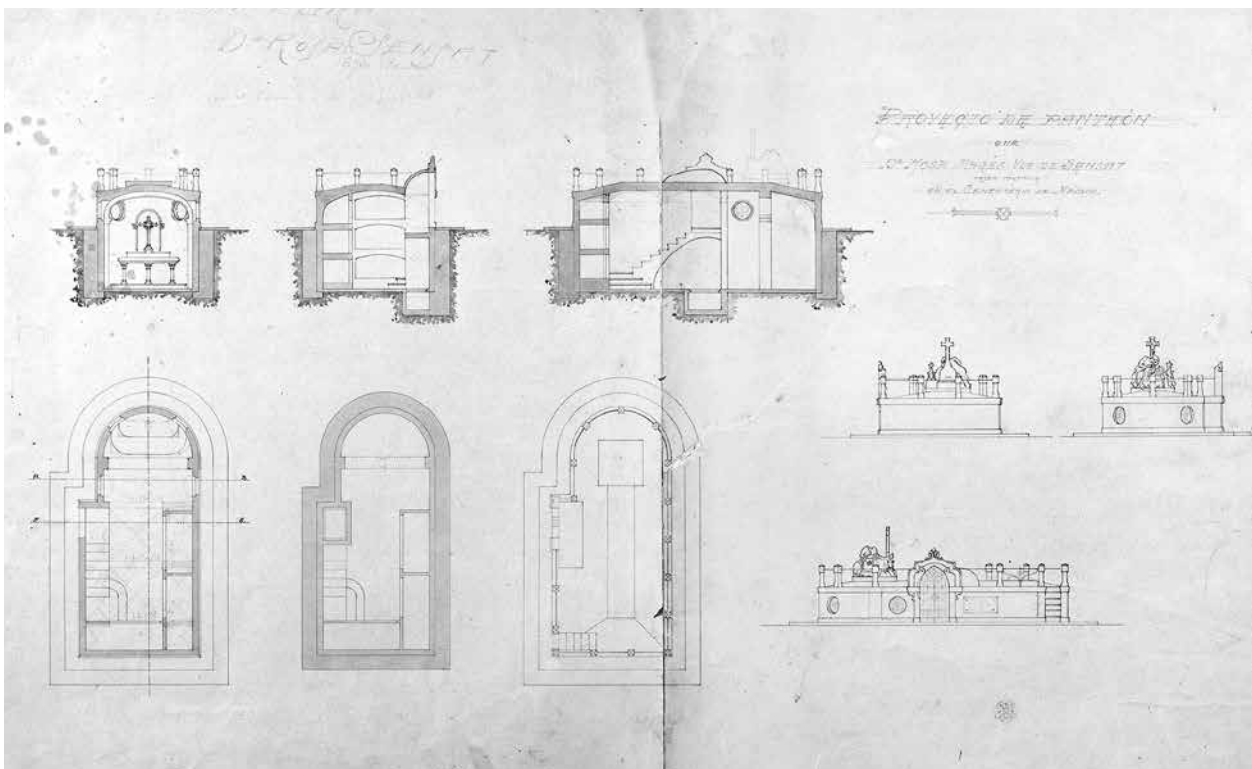
255. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 824. AHCOAC. Fons Bassegoda.

rots de secció circular. Al costat de la caixa d'escala va ser emplaçada una escultura creada per Rafael Atché i Farré, que va rebre 4.000 pessetes per la seva elaboració. Aquesta representa una dona que es recolza ajaguda sobre un túmul funerari en una actitud de serè desconsol, pròpia de l'escultura modernista catalana. La figura presenta unes línies molt suaus que reforcen aquesta idea. La dona és representada descalça, vestida amb una roba de drapejat sinuós, amb els ulls tancats i sostenint amb la mà esquerra un pom de roses mentre amb la dreta se n'apropa una per captar la seva fragància en una clara actitud melancòlica. La tria de les flors no va ser casual, ja que es va decidir crear un joc amb el nom de la comitent del panteó.

La suavitat del conjunt es potencia encara més amb el cobriment del sarcòfag amb una tela, que n'alleugereix les formes. D'aquest només s'observa

el frontal, decorat amb un relleu de l'*ouroboros* o serp que es mossega la cua, símbol relacionat amb la resurrecció cristiana. A més, la imatge està acompanyada per unes ales incises a la superfície del túmul que fan referència al *tempus fugit*. Altres elements que apareixen a l'escultura són una creu i un crater amb la flama de la saviesa divina i l'Ascensió. La creu va ser disposada al darrere i decorada amb un relleu de Crist crucificat.²⁵⁶

El 1918 Bonaventura Bassegoda va construir un panteó al cementiri de Montjuïc on havia de ser enterrat Jaume Puncernau i Pintó. En morir aquest dos anys abans, va ser el seu marmessor Jesús María Barraque i Aduque qui va encarregar el projecte. Segurament gran admirador de l'obra de Bassegoda i Rafael Atché, Barraque va sol·licitar que el projecte contingué una escultura idèntica a la feta per l'escultor Atché al panteó de Rosa Pagès.

Alçats, plantes i seccions del panteó. AHCOAC. Fons Bassegoda. H116 I / 1 / 13.

256. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p. 134-136.

4.9. Panteó de Josep Gibernau i Maristany

Ubicació: cementiri municipal

Data: 1920

Imatge actual del panteó.

Biografia

Josep Gibernau Maristany (el Masnou, 1850 - 1931) es va instal·lar al Paraguai amb el masnoví Gabriel Plá i Sanjuan. Juntament amb altres homes, van fundar la societat Plá, Gibernau & Co, que regentava una factoria de salaons anomenada Saladero Villa Concepción, que tenia una àrea de 45 quilòmetres. Aquesta empresa es va especialitzar en l'elaboració de carn salada i restes d'allis que exportaven a Europa i altres països d'Amèrica. A més, la societat Plá i Gibernau posseïa una finca anomenada Estancia Santa Eulalia, utilitzada pels seus propietaris com a lloc de residència. Les oficines del negoci estaven

a Montevideo (Uruguai), la mateixa ciutat on anys més tard van inaugurar la primera cambra frigorífica d'Amèrica del Sud.

El vincle de Gibernau amb el Masnou no es va perdre mai, ja que tots dos socis alternaven les seves estades a l'Uruguai, de manera que, mentre l'un era al Masnou, l'altre restava a Amèrica.

Descripció historicoartística

Quan tenia gairebé 70 anys, Josep Gibernau es va plantejar la construcció del seu panteó. Amb aquest objectiu l'agost de 1915 va adquirir un solar per 600

pessetes. Malgrat això, fins a quatre anys després no va demanar a Bonaventura Bassegoda i Amigó l'elaboració dels plànols de l'obra. Tot i així, no va sol·licitar el permís de construcció fins a l'abril de l'any següent, quan va tornar d'un dels seus viatges al nou continent.²⁵⁷

Caracteritzat per un tarannà auster i poc ostentós, va encarregar un panteó d'estructura simple i de dimensions reduïdes, ja que no estava casat ni tenia fills. Tot i la pobresa ornamental del panteó, l'obra mostra l'esplendor de les acaballes del modernisme. El panteó es crea a partir d'una planta quadrada que pren la caixa d'escala com a element central. La façana està formada així per un arc de mig punt que conté la porta d'accés, que s'obre des de la via del cementiri i comunica amb les escales de la cripta. Al voltant d'aquest cos es van disposar unes motlures amb diversos elements decoratius de temàtica vegetal i una creu encerclada que corona la part superior. La porta està protegida per una reixa de ferro forjat de barrots de secció recta rematats a la part superior per espirals. A banda d'això, la porta incorpora una placa metàl·lica amb el nom

del propietari en relleu i, a sobre, un medalló amb les inicials de *Requiescat in pace*.

Per a la caixa d'escala l'arquitecte va prescindir de la línia recta i va utilitzar una gran línia corba, ornamentada amb una motlura rematada per unes volutes a la part superior. A més, en el parament del mur va obrir dues petites finestres rodones amb vitralls de colors. Per darrere de la caixa s'aixeca una gran creu que no es contemplava en els plànols originals, per la qual cosa segurament va ser una modificació. Aquesta creu és enaltida per un basament fet amb la mateixa pedra de la caixa d'escala i decorada amb unes garlandes que pengen del tram central del fust. L'extrem superior s'allunya de la imatge tradicional de creu i adopta una forma floral.

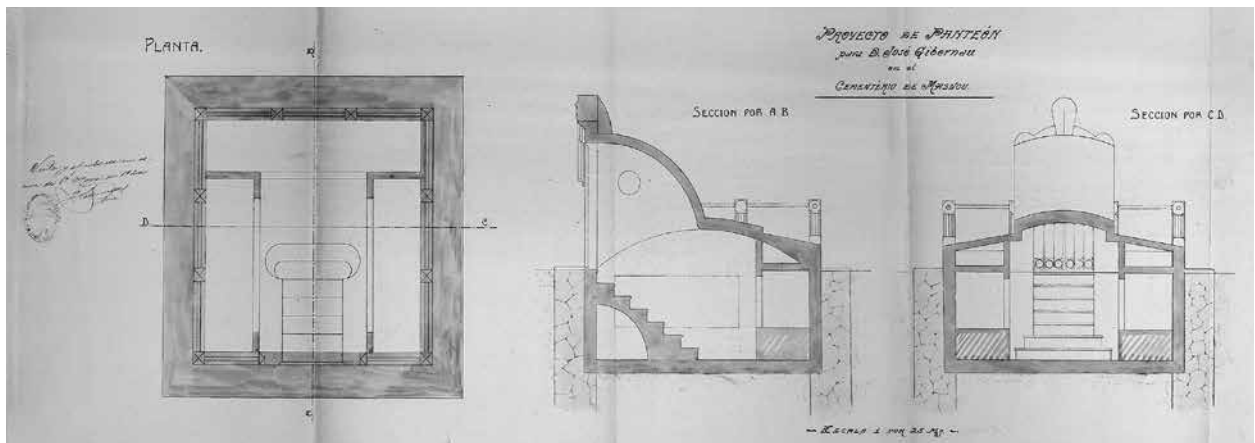
L'espai exterior va ser delimitat per uns pilars de secció poligonal disposats al voltant del conjunt. Aquests elements resten units entre si per unes barres metàl·liques, excepte als costats de la porta, on originalment hi havia unes cadenes de les quals penjaven uns medallons amb la lletra G, referents al cognom del propietari, que van desaparèixer en un robatori.²⁵⁸

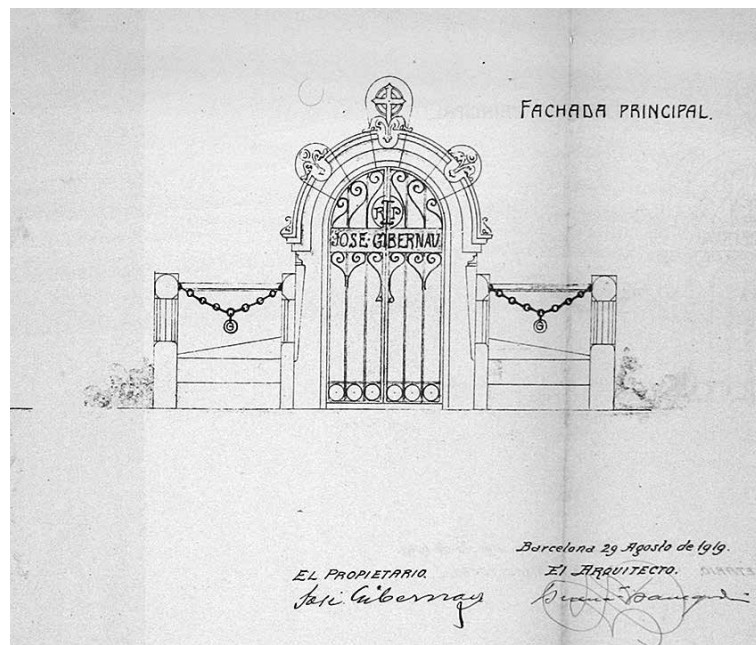
Imatge antiga del panteó de Josep Gibernau i Maristany. AHMM. Fons de Francesc Duran Pons, fotografia núm. 14942.

257. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 825.

258. RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure*. 2008. p. 63-64.

Planta i seccions. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 825.

Alçat principal. AHMM. Fons municipal. Obres particulars. Capsa 825.

5. CONCLUSIONS

L'anàlisi d'aquests projectes fets per Bonaventura Bassegoda i Amigó a la vila, permet afirmar que ha estat un dels artífexs més prolífics del municipi, amb un volum d'obres equiparable al llegat de Miquel Garriga i Roca, o posteriorment del seu fill Pere Jordi Bassegoda i Musté, tots tres arquitectes municipals del Masnou. Amb una cronologia centrada entre els anys 1901 i 1934, l'obra de Bassegoda i Amigó està inclosa dins el moviment modernista, malgrat que a partir de la dècada de 1920 es va veure molt influenciada pel corrent noucentista, latent a Catalunya des de principis de segle. Aquests estils arquitectònics, comuns en diferents poblacions del Principat, van ser una via de representació per a la burgesia industrial i rural, creixent des de finals del segle XIX, que va voler impregnar de modernitat tot allò que els envoltava.

Dins d'aquest context, es localitza la figura de Pere Grau Maristany i Oliver, un dels principals clients i mecenes de Bassegoda, a qui es deu la primera obra de l'arquitecte al municipi: el seu panteó funerari familiar, construït entre 1901 i 1902. Poc després, seria el mateix Maristany qui va proposar l'arquitecte com a executor del projecte del Casino, una actuació que avalaria a principis de 1903 la seva candidatura com a nou arquitecte municipal davant l'acomiadament de Gaietà Buïgas, qui havia dut a terme un projecte d'escoles municipals massa magnífic. Aquestes obres inauguren la primera etapa de l'arquitecte a la vila, compresa entre 1901 i 1920 i caracteritzada per un fort eclecticisme influenciat per l'art gòtic i mudèjar. Cal recordar que Bonaventura Bassegoda va formar part del segon modernisme, que va ser encapçalat per les tendències de Josep Puig i Cadafalch. En aquesta època estan inscrites les grans obres de l'arquitecte, que guarden moltes reminiscències directes de la producció del seu oncle Pere Bassegoda i Mateu, amb qui va treballar juntament amb el seu germà Joaquim. D'aquesta època destaca l'ús de les arts i materials decoratius tradicionals com el maó, la ceràmica, els vitralls, els esgrafiats i el ferro forjat, presents a gairebé totes les edificacions, així com els elements pròpiament arquitectònics com arcs i coronaments neomedievals. Molt característic i identificatiu de les construccions d'aquesta època va ser l'ús de l'arc escarser decorat amb mènsules de corbes línies als angles interns, presents a moltes de les construccions rehabilitades per l'arquitecte. Bonaventura Bassegoda va desenvolupar al Masnou una tipologia domèstica ben diferenciada respecte a la practicada a Barcelona, ja que l'arquitectura popular s'allunya de les grans construccions de l'Eixample, que incloïen

locals comercials, una planta noble i diversos pisos que es llogaven o venien a altres famílies benestants. L'obra de Bassegoda a la vila, excepte la corresponent a edificis singulars i panteons, consistia en la construcció o la reforma de cases de cós que constaven principalment de planta baixa i pis, malgrat que en alguns casos s'hi va incorporar una segona planta. El respecte per l'esquema de casa popular, però, va ser trencat en molts casos per una decoració exuberant, sobretot a l'interior, on els propietaris no van escatimar en luxes, decorant aquests habitatges de nombrosos elements ornamentals presents a qualsevol edifici de l'Eixample. La majoria d'aquestes edificacions van ser encarregades per persones nascudes al Masnou i residents a la capital, per tant la seva funció era principalment d'estiueig.

Pertanyen a aquesta primera època tots els panteons que l'arquitecte va dissenyar al cementiri municipal, raó per la qual la majoria dels panteons disposen dels mateixos materials decoratius que s'aplicaven a l'arquitectura domèstica. Malgrat tractar-se d'edificacions de reduïdes dimensions, no van ser privades de luxe, ja que van ser dotades en alguns casos d'escultures elaborades pels grans artistes de l'època com Josep Llimona, Rafael Atché, Pere Carbonell i Manel Fuxà. A banda d'aquestes peces, l'arquitecte va comptar per a la decoració d'alguns panteons amb empreses especialistes en l'elaboració de certs objectes ferris, com ara la creu del panteó de Pere Grau Maristany, creada al taller de la foneria Masriera i Campins, o els vitralls de la casa Rigalt i Granell, presents en diversos monuments funeraris. Aquestes edificacions mostren com molts dels propietaris que van voler comptar amb l'arquitecte Bassegoda per al disseny dels seus panteons, també van voler que fos ell mateix l'encarregat de construir les seves residències habituals i d'estiueig, tal com és el cas de les famílies Maristany i Oliver i Sensat i Millet.

Va ser durant aquesta primera etapa quan Bassegoda va construir la majoria d'edificis singulars recollits en aquest projecte. El primer d'aquests, el Casino, elabora una solució atípica en plantejar tot un conjunt creat a partir de cossos ja existents unificats. Malgrat això, mitjançant la riquesa ornamental va uniformitzar els diferents elements. En aquest cas, l'arquitecte va incorporar alguns materials que es reiteren en altres dissenys posteriors i mostren una gran riquesa. Més auster va ser el disseny de les Escoles Municipals, que a diferència del Casino eren sufragades amb l'erari públic, ja que es partia d'un pressupost més modest i ajustat. Aquesta sobrietat també estaria

present a les construccions de la capella del cementiri i a l'asil de la Casa Benèfica, ambdues costejades totalment pel capità retirat Bonaventura Fontanills i Rosés. Aquestes edificacions, fruit de la filantropia del donant, van ser dotades de gran austeritat, malgrat que no van ser privades de l'estètica modernista pròpia de l'arquitecte. L'escorxador municipal també forma part d'aquest conjunt, i es tracta d'una de les darreres obres d'aquesta època. Tot i així, en l'execució d'aquest edifici Bassegoda va recuperar i reiterar alguns elements que havia utilitzat en altres construccions anteriors, raó per la qual estilísticament guarda certa semblança amb les Escoles, i per tant presenta característiques d'un modernisme tardà en transició al noucentisme, sobretot visible en el predomini del maó i en el seu contrast amb les superfícies llises i clares.

La segona etapa de l'obra de Bonaventura Bassegoda es contempla entre els anys 1920 i 1934, molt menys fructífera que l'anterior. En aquesta època, Bassegoda va iniciar la promoció a la vila dels seus fills Pere Jordi i Bonaventura Bassegoda i Musté, graduats en estudis superiors d'arquitectura en els anys 1917 i 1924, respectivament. És notori com progressivament disminueix el volum de l'obra de Bassegoda i Amigó, i s'incrementa la dels seus fills. Renuncia, fins i tot, al càrrec d'arquitecte municipal, ocupat per Pere Jordi el 1924. Malgrat això, Bonaventura Bassegoda va continuar elaborant dissenys al Masnou, tot i que sovint sembla que va comptar amb la col·laboració dels fills. En aquesta època l'arquitecte es va desfer íntegrament de l'estil modernista i va adoptar un estil més serè i sobri, propi d'aquests anys, malgrat que en algun cas, com les cases d'Enric Ribas i Ribas, encara s'observen reminiscències del passat.

El cos principal de l'obra de l'arquitecte en aquesta segona època està format en general per construccions domèstiques de planta baixa o de planta baixa i pis, moltes de les quals van ser erigides en el segon eixample de la vila, que s'estava urbanitzant en aquells moments. En aquest període la tipologia de clients difereix de la d'anys anteriors, normalment masnovins residents a Barcelona. Durant aquests anys, els comitents de l'arquitecte eren bàsicament homes de cert nivell econòmic procedents d'altres poblacions i establerts a la Ciutat Comtal que havien adquirit un solar a l'eixample del Masnou per construir-hi una casa d'estiu. Cal destacar el paper de Tomàs Vives i Jansana, responsable de la construcció

dels voltants de la plaça d'Espanya, aleshores residencial Bell Indret, i altres urbanitzacions del municipi. Per aquesta tasca, Vives va disposar dels dissenys de Bonaventura Bassegoda i els seus fills, sobretot en Pere Jordi, per la qual cosa es va convertir en un gran promotor immobiliari a partir de la dècada de 1930. És per aquest motiu que no es descarta que en un futur puguin ser atribuïdes a Bonaventura Bassegoda i Amigó noves construccions d'aquesta urbanització o d'altres emplaçaments edificats per Vives i Jansana. Així mateix, els autors consideren necessària l'elaboració del catàleg d'obres dels germans Bassegoda i Musté.

L'obra de l'arquitecte en aquesta època es caracteritza per l'horitzontalitat i l'eliminació de formes ornamentals excessives i es va decantar per l'ús d'obertures de llinda recta o arcs de mig punt i paraments llisos, deixant enrere la profusa decoració de l'etapa anterior. En els projectes d'aquests anys va tenir molt èxit la tipologia d'habitació barata que l'arquitecte mateix havia presentat durant el II Saló Nacional d'Arquitectura de Barcelona, malgrat que al Masnou només en va aplicar la distribució interior, ja que moltes d'aquestes cases van ser envoltades de jardí o pati, seguint el prototipus de xalet. Tot i així, algunes edificacions defugien totalment d'aquesta tipologia i van ser creades seguint la forma de casa de cós de planta i pis.

D'aquesta etapa cal remarcar dos edificis singulars, el pavelló d'exposició floral de Josep Gasol i la biblioteca de la Caixa de Pensions de Barcelona, ambdues construccions incloses dins el moviment noucentista i caracteritzades per una remarcada sobrietat, igual que els habitatges produïts en aquests moments.

Malauradament, de la seixantena d'obres que recull aquest estudi, una tercera part ha desaparegut, mentre que un altre percentatge notable s'ha conservat amb transformacions notòries que han desfigurat els projectes originals amb què van ser concebuts. És per aquest motiu que considerem necessària aquesta publicació per intentar protegir i defensar dins les mesures legals la conservació dels béns del municipi, tant públics com privats, ja que en conjunt tots formen part de la memòria col·lectiva de la població. Per tant, convidem tots els lectors que disposin de qualsevol informació que pugui complementar o corregir la facilitada en aquest estudi que s'adrecin a l'Arxiu Històric Municipal del Masnou.

6. BIBLIOGRAFIA

- ALMUZARA, R. [et al.]. *La Roca de Xeix*. Núms. 7 i 8. El Masnou: Ajuntament del Masnou / Museu Municipal de Nàutica del Masnou, 1994.
- AZARA, P. «La rosa y el compás (o el arquitecto hermafrodita): el símbolo del Colegio de Arquitectos» dins *DC papers. Revista de crítica y teoría de la arquitectura*. 2006. Núm. 15-16.
- ANDREU, P. *Modernisme al Maresme. L'arquitectura entre dos segles*. Barcelona: Ed. Marga Cruz, 2009.
- BALBÀS, F. 1905-2005. *CEIP Ocata. Cent anys d'escola pública*. València: Ed. Dialogos.red, 2006.
- BALCELLS, A. (coord.) *Història de la historigrafia catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 2003.
- BASSEGODA AMIGÓ, B. *Elogio del Primer Conde de Lavern (1863-1926)*. Barcelona: Academia Provincial de Bellas Artes de Barcelona, 1927.
- BASSEGODA MUSTÉ, P. J. *Diseños de la villa del Masnou y de su marina de vela del ochocientos*. Barcelona: Artes Gráficas Guttenberg, 1962.
- BASSEGODA MUSTÉ, P. J. *Masnou. Notas para la contribución al estudio de la Historia de Masnou*. Barcelona: Ediciones y Publicaciones Iberia, 1928.
- BASSEGODA NONELL, J. *Modernisme a Catalunya*. Barcelona: Ed. de Nou Art Thor, 1988.
- CEGARRA, G. «Víctor Beltrí Roqueta. (Tortosa 1862- Cartagena 1935): Arquitecto» dins *Recerca*. 2002. Núm. 6. p. 237-292.
- CIRLOT, J. E. *Diccionario de símbolos*. Madrid: Ediciones Siruela, 2006.
- COLL, J. (pres.) *100 anys de la Casa Benèfica del Masnou*. El Masnou: Casa Benèfica del Masnou, 1998.
- COLL, J. LLORENS, J. *Els quadres del primer catalanisme polític. 1882-1900*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2000.
- D. A. *L'obra arquitectònica de Pere, Joaquim i Bonaventura Bassegoda (1856-1934)*. Barcelona: Reial Acadèmia de Belles Arts de Sant Jordi, 1995.
- FÀBREGAS, F. *L'ensenyament al Masnou (1825-2008)*. El Masnou: Fundació La Calàndria, 2009.
- FÀBREGAS, F. *La Calàndria, 100 anys d'història al Masnou. (1906-2006)*. El Masnou: Fundació La Calàndria, 2006.
- FELIU, J. *La ceràmica arquitectònica de Onda en el siglo XIX*. (Tesi doctoral). Castelló: Universitat Jaume I, 1998.
- GARCÍA, F. GÓMEZ, M. V. «Introducción a la documentación de la Crítica de Arte en la prensa» dins *Documentación de las ciencias de la información*. p. 65-100. Madrid: Universidad Complutense. Servicio de Publicaciones, 1976.
- GIL, N. *El taller de vitralls modernista Rigalt, Granell & Cia (1890-1931)*. (Tesi doctoral). Barcelona: Universitat de Barcelona, 2000.
- GIMÉNEZ, I. *La transformació del paisatge del Masnou. 1849-1945. La Roca de Xeix*. Núm. 26. El Masnou: Ajuntament del Masnou / Patronat Municipal, 2005.
- GIRALT, C. PERA, J. *El Masnou ahir i avui*. El Masnou: Ajuntament del Masnou / Caixa d'Estalvis de Catalunya, 1985.
- GONZÁLEZ, J. [et al.]. *Tradició i renovació pedagògica. 1898-1939. Història de l'educació. Catalunya, Illes Balears, País Valencià*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2002.
- INFUESTA, J. M. (dir.) *Modernisme a Catalunya*. Barcelona: Edicions de Nou Art Thor, 1981.
- LACUESTA, R. *Modernisme a l'entorn de Barcelona*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 2006.
- MARÍ, V. «L'obra del Dr. Enric Ribas i Ribas. 1870-1935» dins *Gimbernat*. Barcelona. 1996. Núm. 25, p. 169-174.
- MASÓ, S. *Els mars del meu avi*. Barcelona: Edicions Noray, 2009.
- MIRET, M. T. *Una aportació a la lectura pública del segle XX. Les biblioteques de "la Caixa" (1923-1993)*. Lleida/Barcelona: Pagès editors i Diputació de Barcelona, 2010.
- MONTLLÓ, J. *Memòria del mapa de patrimoni cultural i natural del Masnou*. El Masnou: Oficina del Patrimoni cultural (Diputació de Barcelona) / Ajuntament del Masnou, 2010.
- MURAY, J. *Històries de la vila... del Masnou*. Barcelona: Ed. Ajuntament del Masnou / Fundació La Caixa, 1988.
- MURAY, J. *Històries de la vila... del Masnou*. Vol. II. Mataró: Da Vinci, 2005.
- MURAY, J. *Masnovins a les Amèriques*. Vilassar de Mar: Oikos-Tau, 1998.
- PANYELLA, V. *Cronologia del Noucentisme (Una eina)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996.
- RICO, M. ROIG, M. *El cementiri del Masnou, un museu a l'aire lliure. (Segles XVIII-XXI). La Roca de Xeix*. Núm. 27. El Masnou: Ajuntament del Masnou / Patronat Municipal, 2008.
- RICO, M. ROIG, M. «El cementiri del Masnou, reflex del creixement d'una vila» A *El patrimoni funerari al Maresme. III Trobada d'entitats de*

recerca local i comarcal del Maresme. Vilassar de Mar: Centre d'Estudis Vilassarencs, 2009.

RIPA, C. *Iconologia*. Madrid: Ediciones Akal, 2002.

TORAN, R. *Atles electoral. Els consistoris del Masnou. 1812-1979. La Roca de Xeix*. Núm. 29. El Masnou: Ajuntament del Masnou / Museu Municipal de Nàutica del Masnou, 2013.

TORRES, E. *20 masnovins que fan història*. Barcelona: Dones per la igualtat, 1995.

VILAR, P. (dir.) *Història de Catalunya*. Barcelona: Edicions 62, 2003 (1987).

Hemeroteca

ABC.

Arquitectura y Construcción.

Blanco y negro.

Butlletí Gent del Masnou.

Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya.

Diario oficial de avisos de Madrid.

El Poble Català.

La Dinastía.

La Ilustración Artística.

La Publicidad.

La Renaixensa. Diari de Catalunya.

La Vanguardia.

La Veu de Catalunya.

Ilustració Catalana.

Ilustración Católica. La Hormiga de Oro.

Pèl i Ploma.

Suplemento a La Escuela Moderna.

Vell i Nou.

Fonts i arxius consultats

Arxiu Històric del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya (AHCOAC)

Arxiu Històric Municipal del Masnou (AHMM)

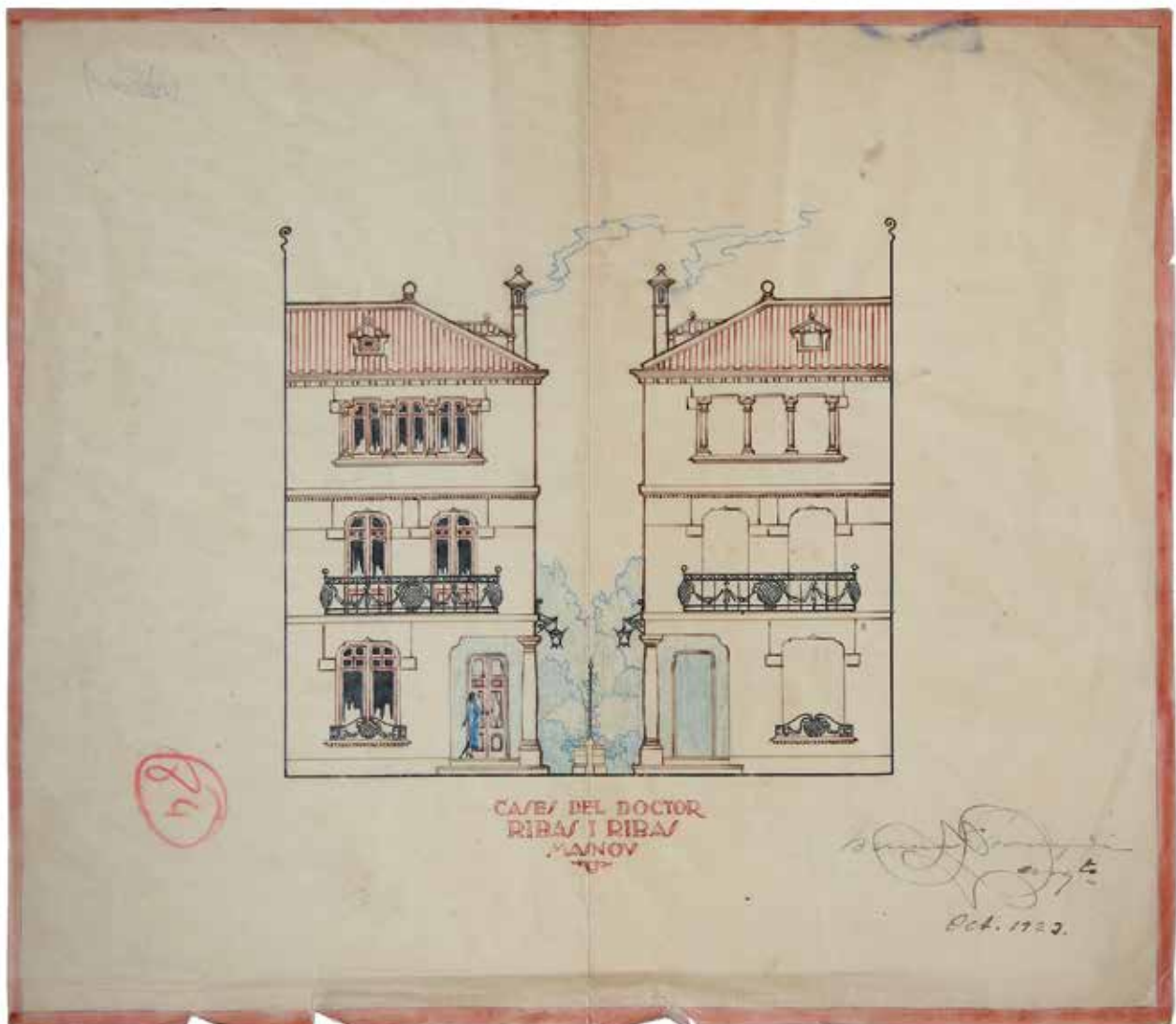
Casa Benèfica del Masnou (CBM)

Centre de Documentació i Museu de les Arts (CDMA)

7. RECULL GRÀFIC

Des de l'obtenció del títol d'arquitecte el 1886, Bonaventura Bassegoda i Amigó va desenvolupar una obra continuista amb les tendències de l'època. La seva producció més madura i consolidada, alhora que representativa, va ser la que dugué a terme durant les dues primeres dècades del segle XX, en la qual va deixar una empremta identificadora pròpia. Endinsat en la vessant més historicista del modernisme, representada per Josep Puig i Cadafalch, Bassegoda va esdevenir un dels arquitectes predilectes de part de la burgesia masnovina, per a qui va realitzar nombrosos projectes. A la vila del Masnou l'arquitecte va dissenyar edificis singulars i funeraris, com també un elevat nombre d'habitatges amb una tipologia típica i comuna del municipi: la casa de cós. Tot i així, l'arquitecte va voler dotar aquestes construccions de la magnificència decorativa de la qual gaudien molts habitatges de l'Eixample barceloní des de finals del segle XIX. Aquesta tendència justifica el ritme compositiu de les façanes, on juga amb les obertures i els coronaments, com també la policromia donada per la diversitat de materials que va emprar, tant a l'exterior com a l'interior, on encara eren més profuses. De la mateixa manera com ho van fer altres arquitectes, va donar molta importància a les arts decoratives i als productes industrials de la construcció, com les ceràmiques, els mosaics hidràulics i els elements de pedra artificial.

En les pàgines que s'adjunten a continuació es poden observar imatges de diferents projectes de l'arquitecte al Masnou, en els quals es fa evident la riquesa decorativa amb què Bassegoda vestia els seus edificis.

Cases del doctor Ribas i Ribas. Octubre del 1923. AHMM. Fons Pere-Jordi Bassegoda i Musté, doc. 7.

Retrat de
Bonaventura
Bassegoda i Amigó
fet per Ramon
Casas. MNAC
(Museu Nacional
d'Art de Catalunya).
Barcelona.
Fotògrafs:
Calveras/Mérida/
Sagristà.

*Cementerio de Masnou.
Fachada principal de la
Capilla.*

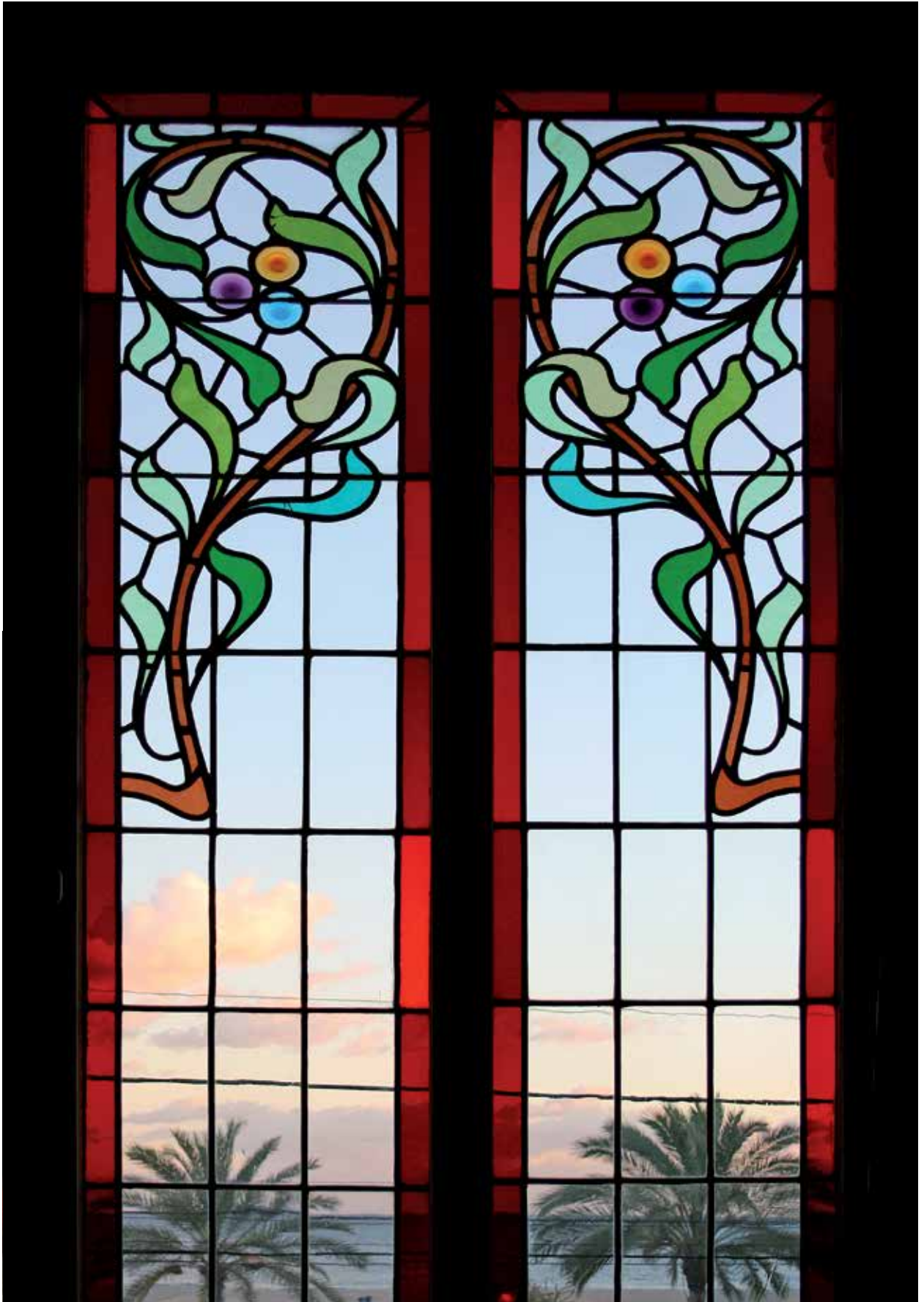
Barcelona 25 de Mayo de 1907

Bonaventura Bassegoda

Escala de 1 por 100.

A dalt, a l'esquerra, imatge actual del panteó de Pere Grau Maristany i Oliver. Autor: Josep Puig. Les dues imatges de la dreta corresponen a dos dels vitralls que decoren les finestres del cos d'entrada a la cripta del mateix panteó, possiblement realitzats per Rigalt i Granell. Autor: Miquel Rico. A baix a l'esquerra, detall de l'interior de la capella dels Dolors. Autor: Josep Puig.

En la pàgina anterior, detall dels vitralls de la Sala Maristany del Casino, possiblement realitzats per Rigalt i Granell. Autor: Josep Puig.

En aquesta pàgina, a dalt, vista del vestíbul del Casino. A baix, una fotografia de la Sala Maristany, antiga sala de música. Autor: Ibai Acevedo.

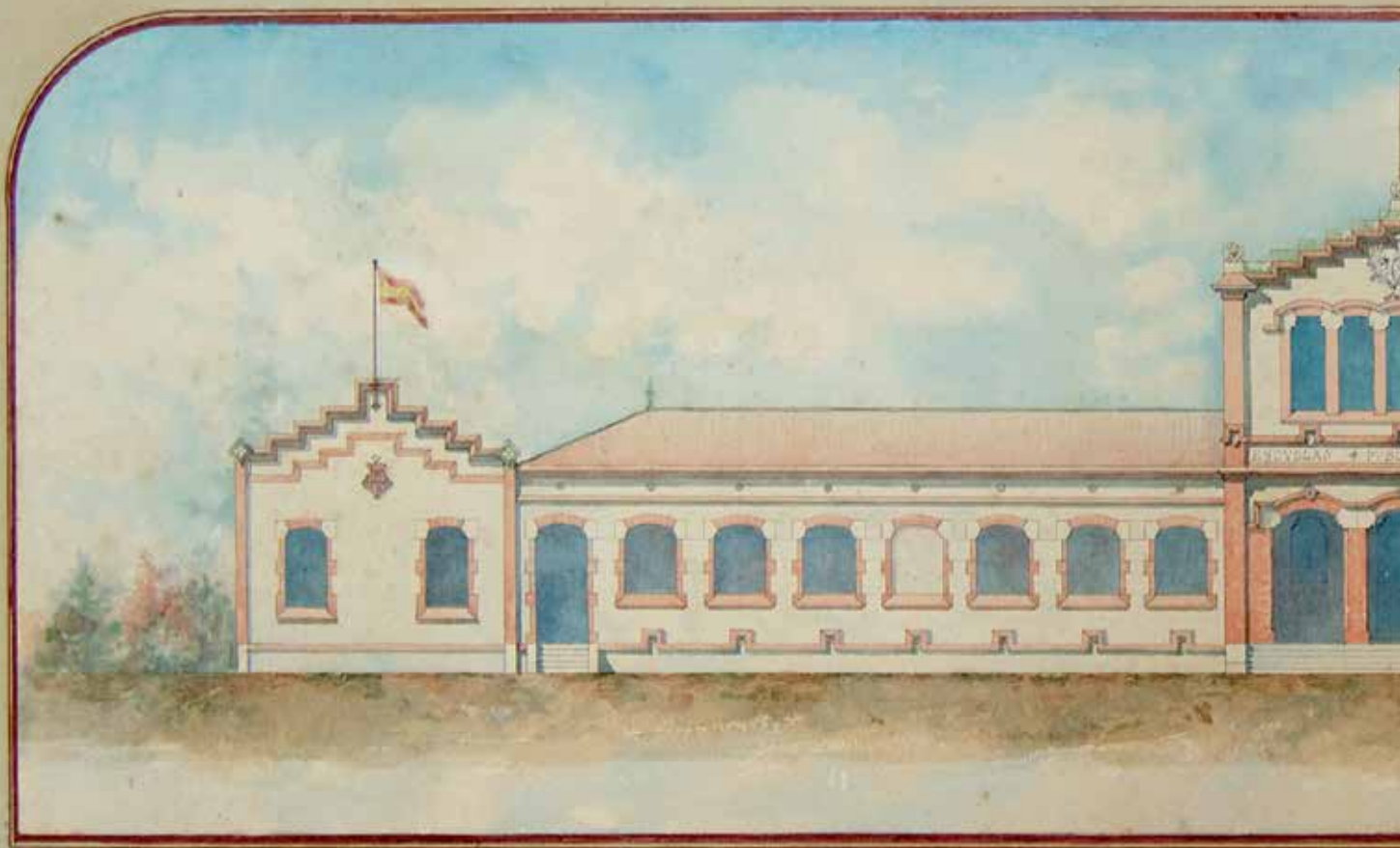
En les pàgines següents, una imatge de l'interior del teatre del Casino, també conegut com a Sala Pere Grau. El cadiram que ocupa la platea és procedent de la Sala Beethoven de Barcelona. Autor: Ibai Acevedo.

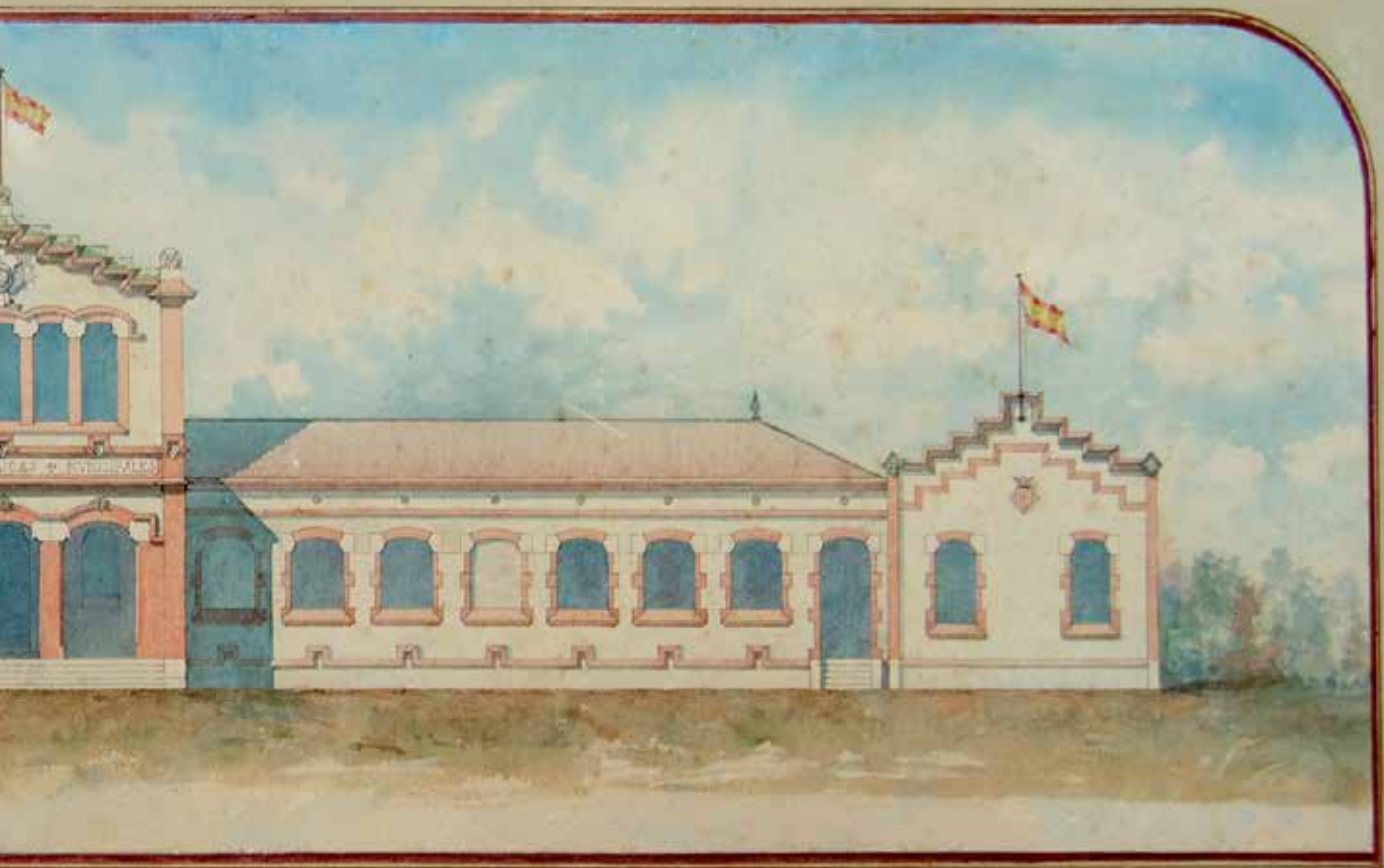

*Proy
de edificio para las Esc
de ambo
en la villa de*

«Proyecto de edificio para las Escuelas Municipales de ambos sexos en la villa de Masnou». Barcelona, 20 d'abril del 1903. AHMM. Fons municipal, plànols, signatura A1-17.

Projecto.
Escuelas Municipales.
de ambos sexos
de Casnov. -

Barcelona 20 Abril de 1903.

[Handwritten signature]

100.00 1.000.000
100

Pàg 180-181. Els elements florals i vegetals són motius decoratius recurrents en l'obra de Bonaventura Bassegoda. Aquestes figures són presents a vitralls, pintures, peces ceràmiques i mosaics, com també, per descomptat, als relleus que embelleixen les façanes. Sovint aquests relleus es disposen per formar frisos o bé per embellir els coronaments, els voltants de les obertures i les mènsules. Se'n troben alguns exemples a les cases de Joan Millet i Bertran (fig. 1 i 5), Gabriel Plá i Sanjuan (fig. 4, 7 i 8), Gabriel Sanjuan i Hombravella (fig. 2 i 3) i Pere Grau Maristany (fig. 6).

Pàg 182-183. Les flors són també un motiu reiteratiu a les baranes de les balconades, als terrats i a les reixes de ferro forjat, on sovint es combinen barrots recargolats i ondulats amb altres formes pròpies del modernisme, com els *coup de fouet*. Aquests elements són presents a la casa del mateix arquitecte (fig. 9) i també a les d'Antoni Suñol (fig. 10), Salvador Maristany (fig. 11), Pere Antoni Millet (fig. 12 i 13) i Josepa Rius (fig. 14), entre d'altres.

Pàg 184-185. En ocasions, a l'hora de coronar les construccions, Bassegoda va optar per incorporar balustrades de pedra artificial d'empreses, com Butsems & Fradera o Escofet, especialitzades en aquest tipus de material. Per exemplificar aquests elements, cal fer referència a les cases de Gabriel Plá (fig. 17), Salvador Maristany (fig. 18), Josep Valldeu (fig. 19) i la torre del comte de Lavern (fig. 20). A altres cases, com a les de Pere Maristany o a la del mateix Bassegoda (fig. 21), hi va afegir altres elements de pedra, com les columnes i els arcs de les finestres.

Pàg 186-187. Sens dubte, però, una part important de la decoració de les façanes de Bassegoda es caracteritza per la presència d'elements colorits que trenquen la uniformitat cromàtica. Els materials més comuns són les rajoles, que l'arquitecte encarregava a diferents empreses, com ara la fàbrica El León de València, La Cartuja-Pickman de Sevilla o la coneguda Pujol i Bausis d'Esplugues de Llobregat. Algunes d'aquestes peces es troben a les façanes del Casino (fig. 29, 30 i 31) i en algunes cases, com la de Pere Antoni Millet (fig. 24 i 26). Sota la tribuna d'aquesta darrera casa hi ha un mosaic de molta qualitat amb la representació de Sant Jordi (fig. 23), escena que ja havia utilitzat el mateix arquitecte per decorar la façana del seu habitatge, on va incorporar un relleu amb la mateixa temàtica. A banda d'això, a la façana, l'arquitecte hi va incorporar dos mosaics on va fer visible el seu ofici per mitjà de la simbologia (fig. 22 i 28).

Fotografies: Miquel Rico

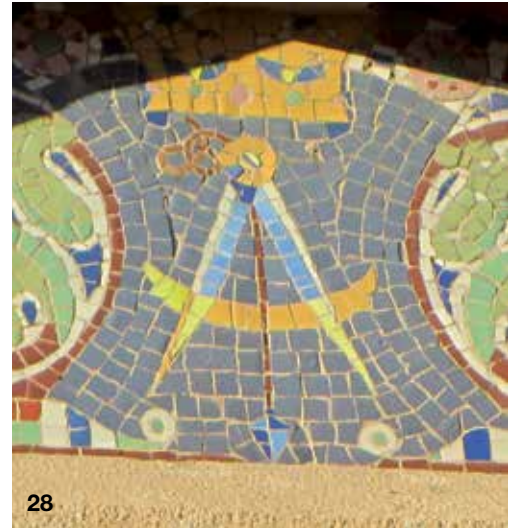
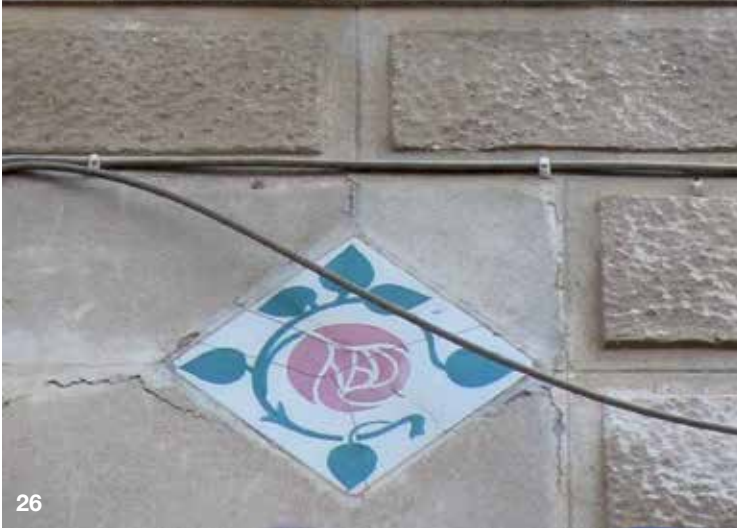

26

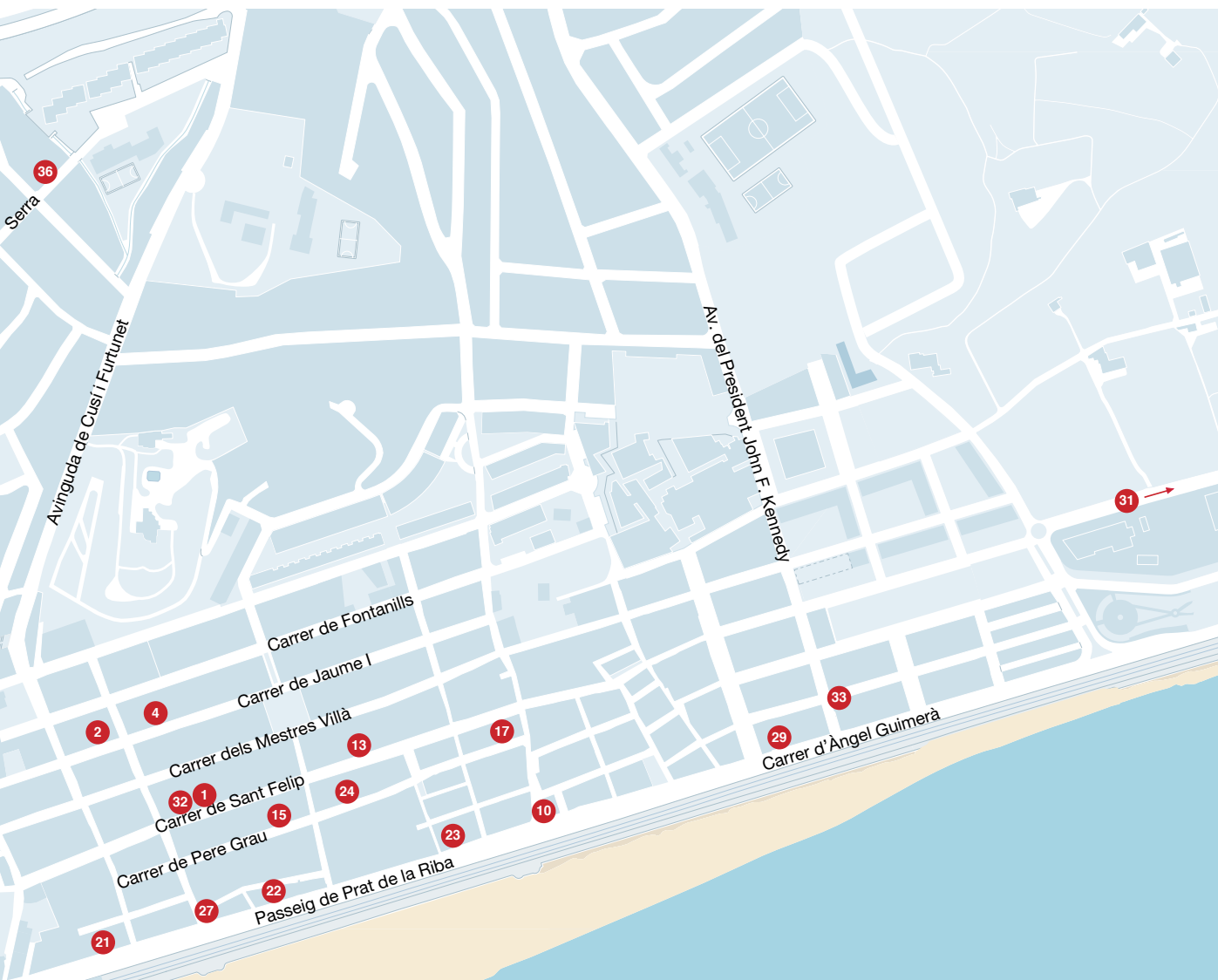
27

28

29

30

31

Arquitectura singular	17	11. Casa de Pere Antoni Millet i Villà	84	30. Pisos de Gabriel Plá i Sanjuan	126
1. Casino del Masnou	19	12. Casa de Gabriel Plá i Sanjuan	87	31. Casa de Joan Rosell i Ramèntol	128
2. Escoles municipals	30	13. Casa i tanca de jardí de Bonaventura		32. Casa de Florentina Maristany i Millet	130
3. Capella dels Dolors	36	Bassegoda i Amigó	89	33. Casa de Ramon Vila i Casellas*	132
4. Asil i hospital de la Casa Benèfica	41	14. Casa de Joan Ràfols i Mata	92	34. Casa de Daniel Bachiller Herráiz	134
5. Escorxador municipal*	49	15. Casa de Rosa Maristany i Pagès	94	35. Casa per a Tomàs Vives i Jansana	136
6. Pavelló d'exposició floral de Josep Gasol* ..	54	16. Casa de Pere Grau Maristany i Oliver*	96	36. Casa de Pere Peluchon i Rousseau	138
7. Biblioteca de la Caixa de Pensions	55	17. Casa de Pau Valldeneu i Estapé	98	37. Casa de Josep Mora i Matalonga	139
		18. Casa de Gabriel Sanjuan i Hombravella	100	38. Casa per a Tomàs Vives i Jansana*	140
Arquitectura domèstica	59	19. Casa de Francesc Vilà i Truch	102		
1. Casa d'Antoni Suñol i Pla	61	20. Finca de Pere Grau Maristany i Oliver	103	Arquitectura funerària	143
2. Casa de Pere Maristany i Pagès	64	21. Casa i jardí de Pere Sensat i Millet*	108	1. Panteó de Pere Grau Maristany i Oliver	145
3. Casa de Miquel Amat i Lluch	66	22. Projecte de casa de Joan Matalí i Rossell* ..	111	2. Panteó de Gerard Sensat i Maristany	148
4. Casa de Josepa Rius	68	23. Reforma de la casa de Ricard Pagès		3. Panteó de Domènec Sitjàs i Rosa	
5. Cases de Pere Puntí Rosés*	70	i Bertran*	112	Fontanills	150
6. Casa de Carmelita Maristany i Feu	73	24. Casa de Salvador Maristany i Sensat	114	4. Panteó de Bonaventura Fontanills i Rosés ..	152
7. Casa de Bonaventura Fontanills i Rosés* ..	75	25. Casa de Joan Bertran i Millet - Ca l'Indià ..	116	5. Panteó d'Amadeu Maristany i Oliver	154
8. Projecte de casa per a Francesc Vilarrosal		26. Cases per Enric Ribas i Ribas	119	6. Panteó de Francesc Isern i Hombravella	156
i Font*	78	27. Tanca de jardí de Rosa Sensat i Millet* ..	122	7. Panteó de Salvador Maristany i Sensat	157
9. Casa d'Esteve Rosés i Millet	80	28. Casa de Jacint Gratacós i Rosa*	123	8. Panteó de Rosa Pagès i Jaume Sensat	159
10. Tanca del jardí de Jaume Pagès i Pagès* ..	82	29. Casa de Lluís Barrera i Xammar*	124	9. Panteó de Josep Gibernau i Maristany	162

* Edificis que ja no existeixen.

